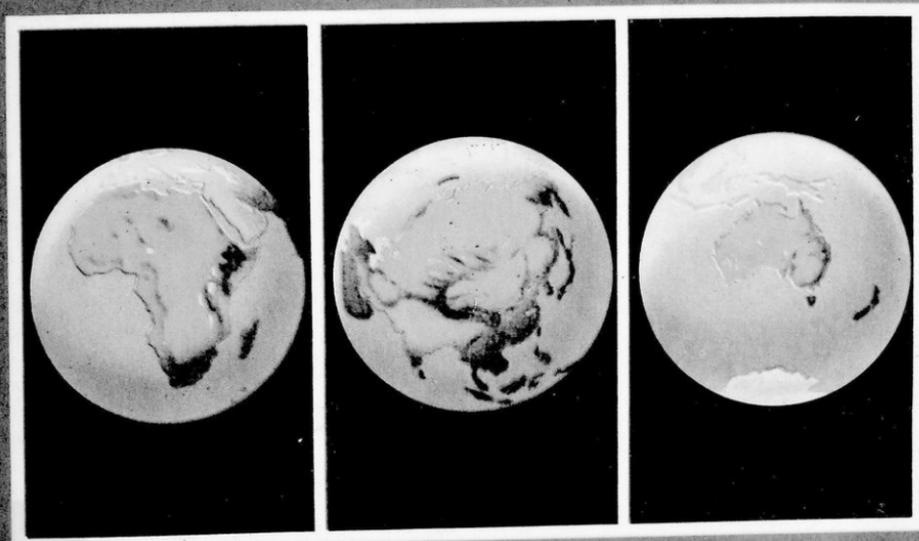

ΑΡΙΣΤ. ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΒΙΚΤ. ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ 1982

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Με απόφαση τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ δημοτικοῦ, γυμνασίου καὶ λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

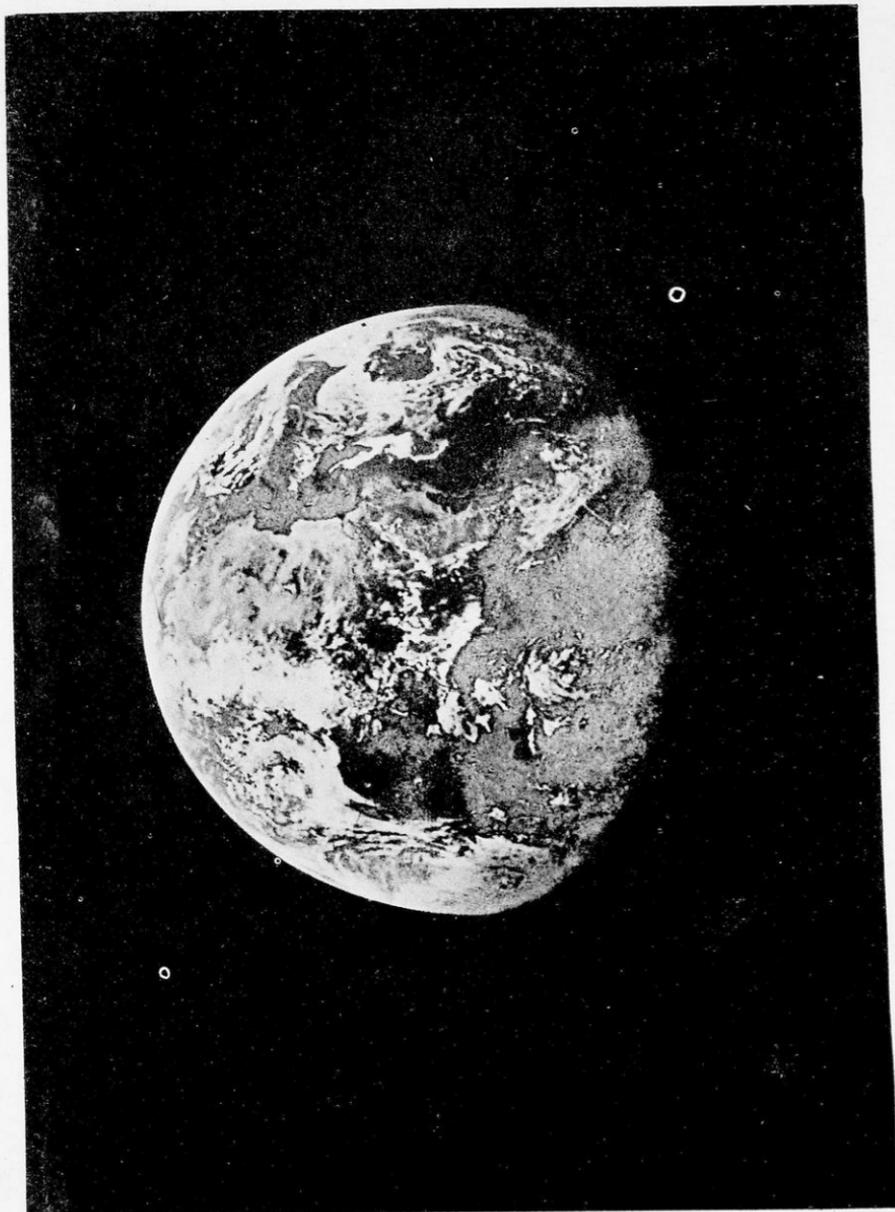

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1982

Ἡ Γῆ, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ ἀστροναῦτες ἀπὸ 182.000 χλμ. μακριά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

1. Η Γη	Σελ. 9
2. Κύκλοι και ζώνες της Γης	11
3. Η ατμόσφαιρα της Γης. Οι άνεμοι ..	14
4. Τό κλίμα	15
5. Ο ουρανός	21
6. Τά άστρα	22
7. Ο Ήλιος	24
8. Η Σελήνη	26
9. Οι κινήσεις της Γης	28
10. Τι έμαθα από τη γενική και μαθηματική γεωγραφία	30

Β' ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

11. Ήπειροι και Ώκεανοί	31
α. Η Εύρώπη	
12. Σύντομη γεωφυσική εξέταση της Εύρώπης	34
13. Η οικονομία και οι κάτοικοι της Εύρώπης	36
14. Η πολιτική και πολιτιστική κατάσταση της Εύρώπης	37
β. Η Ασία	
15. Γενική εικόνα της Ασίας	42
16. Τό κλίμα και ή οικονομία της Ασίας ..	44
17. Ιστορική εξέταση της Ασίας. Οι κάτοικοι της	48
Η ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ	
18. Γενική εικόνα της Μέσης Ανατολής ..	52
19. Οι κάτοικοι της Μέσης Ανατολής. Η σημασία της περιοχής	56
20. Η Μικρά Ασία. Η Τουρκία	58
21-22. Τά άλλα κράτη της Μέσης Ανατολής	62
Η ΝΟΤΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ	
23-24. Ο κόσμος των Ινδιών	66
25. Η Ινδοκίνα και ή Μαλαισία	74
26. Τά νησιά της Ν.Α. Ασίας. Ινδονησία και Φιλιππίνες	79
Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ	
27-28. Η Κίνα. Άλλα κράτη γύρω από την Κίνα	81
29. Η Ιαπωνία	88
Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ	
30. Η Σιβηρία κι ή υπόλοιπη Σοβιετική Ασία	95
31. Τι έμαθα για την Ασία	97

γ. Η Άφρική

32. Γενική εικόνα της Άφρικής	100
33. Τό κλίμα και ή οικονομία της Άφρικής ..	103
34. Οι κάτοικοι της Άφρικής	106
35. Ιστορική εξέταση της Άφρικής ..	108
Τά γεωγραφικά διαμερίσματα της Άφρικής	
36. Η Βόρεια Άφρική	110
I. Η Αίγυπτος	110
37. II. Οι άλλες χώρες της Βόρειας Άφρικής	115
38. Η Δυτική Άφρική	118
39. Η Κεντρική Άφρική	120
40. Η Ανατολική Άφρική	123
41. Η Νότια Άφρική	127
42. Ανασκόπηση της Άφρικής	130

δ. Η Άμερική

43. Ο Νέος Κόσμος. Γενική εικόνα της Άμερικής	132
44. Η Βόρεια αγγλοσαξονική Άμερική ..	137
45. Οι Η.Π.Α.	143
46. Η όργάνωση των Η.Π.Α. Οι Η.Π.Α. και ό κόσμος	146
47. Ο Καναδάς	149
48. Η Λατινική Άμερική	152
49. Η υπόλοιπη Κεντρική Άμερική ..	154
50. Η Νότια Άμερική	157
51. Η περιοχή του Άμαζονίου (Βραζιλία και Γουιάνα)	160
52. Οι χώρες του Λά Πλάτα (Άργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη)	163
53. Τά κράτη των Άνδεων	166
54. Ανασκόπηση της Άμερικής	169

ε. Η Ώκεανία

55. Η Αύστραλία	172
56. Τά νησιά του Ειρηνικού Ώκεανού ..	176

στ. Η Ανταρκτική

57. Η χώρα των πάγων	182
----------------------------	-----

Γ' ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

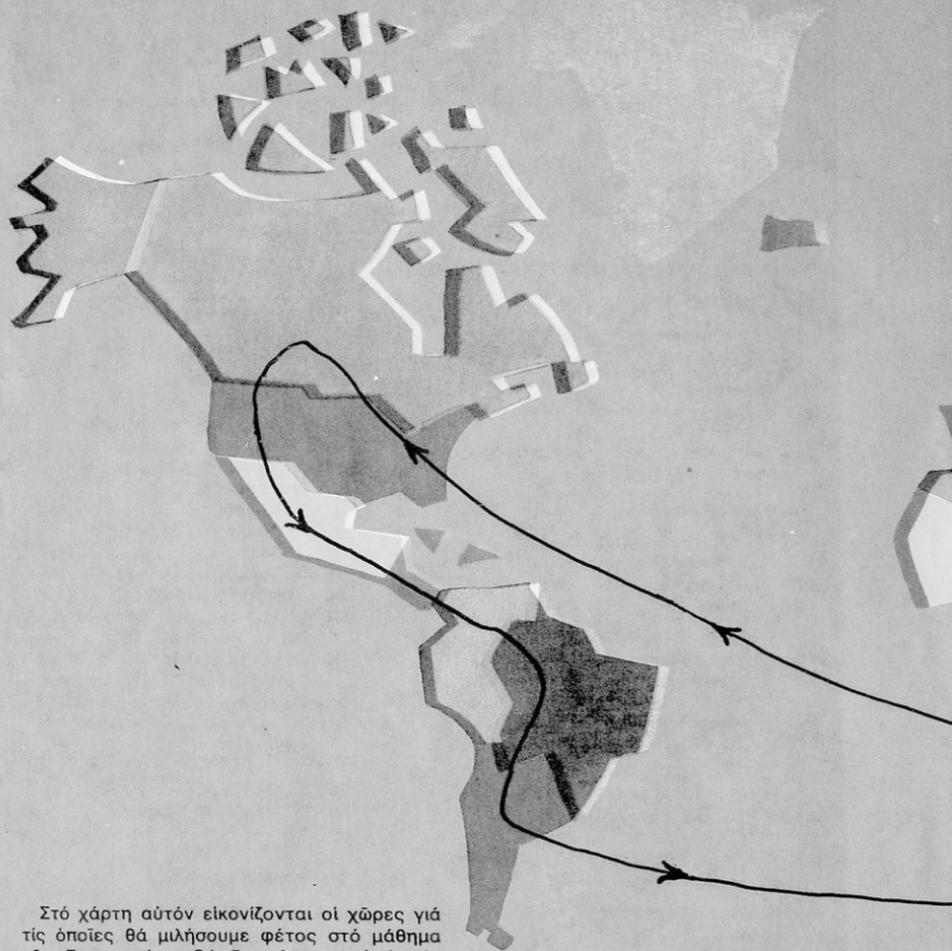
58. Οι κάτοικοι της Γης	184
-------------------------------	-----

Δ' ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

59. Οι Έλληνες και ό κόσμος	188
-----------------------------------	-----

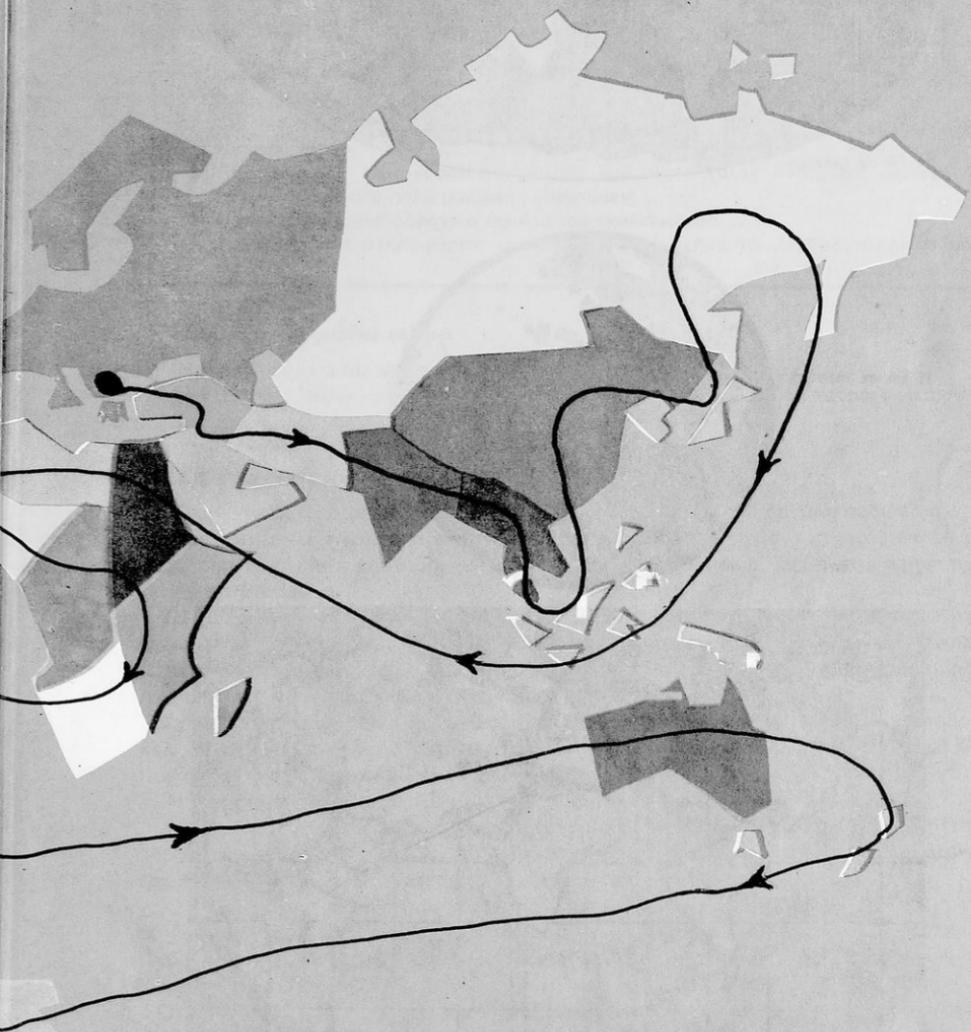
Ε' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

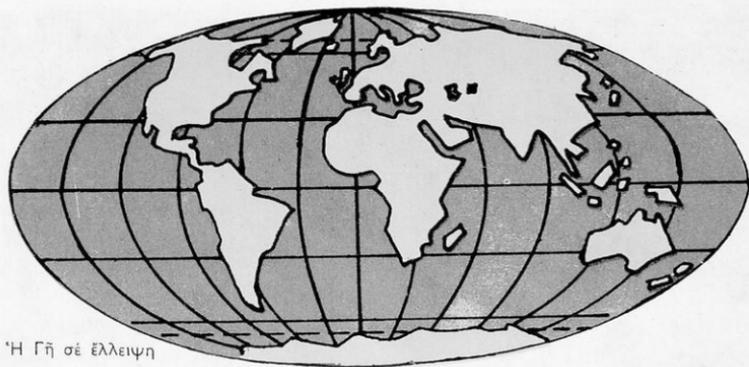
60. Ανασκόπηση	189
----------------------	-----

Στό χάρτη αυτόν εικονίζονται οι χώρες για τις οποίες θα μιλήσουμε φέτος στο μάθημα της Γεωγραφίας. Θα ξεκινήσουμε από την Ελλάδα και θα καταλήξουμε στην Άνταρκτική.

Τά βέλη δείχνουν τό δρομολόγιο πού θ' ακολουθήσουμε στό ταξίδι μας.

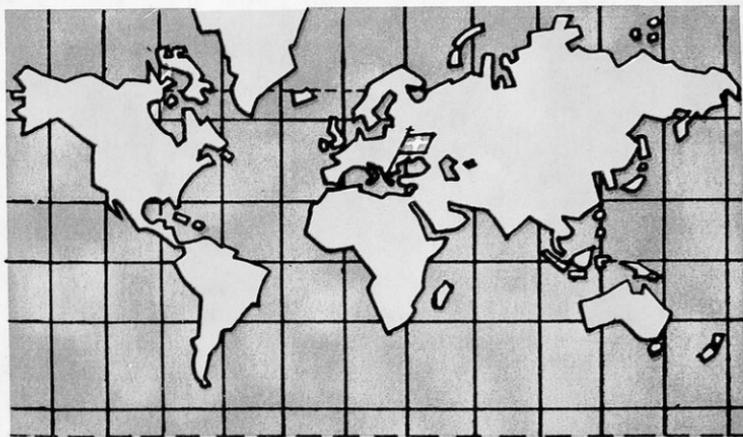

Ἡ Γῆ σέ ἔλλειψη

Ἡ Γῆ σέ σφαίρα

Ἡ Γῆ σέ ἐπίπεδο

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. "Αν παρακολουθήσατε στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση έκπομπές για τη Γη, πείτε τις έντυπώσεις σας στην τάξη.
2. "Αν διαβάσατε βιβλία με περιγραφές ξένων χωρών, ανακοινώστε στους συμμαθητές σας τις γνώσεις σας.
3. Παρατηρήστε φωτογραφίες της Γης, πού τις έβγαλαν αυτόματες μηχανές ή άστροναύτες από πολύ μακρινές αποστάσεις.
4. Παρατηρήστε την υδρόγειο σφαίρα του σχολείου σας.
5. Συγκεντρώστε πληροφορίες και εικόνες για τό σχήμα, τό μέγεθος, τήν επιφάνεια τής Γης.

Η Γη είναι ούράνιο σώμα

Η Γη είναι ένα ούράνιο σώμα, όπως ο Ήλιος, η Σελήνη, τά άστρα.

Η Γη είναι πολύ μεγάλη. Η επιφάνειά της είναι 510.000.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Η Γη έχει σχήμα σφαιρικό

"Όταν διασχίζουμε μέ αυτοκίνητο ή μέ σιδηρόδρομο μία μεγάλη πεδιάδα ή όταν ταξιδεύουμε μέ πλοίο στην άνοιχτή θάλασσα, έχουμε τήν έντύπωση ότι ή επιφάνεια τής Γης είναι επίπεδη. Αυτό όμως δέν είναι αλήθεια. Η Γη έχει σχήμα σχεδόν σφαιρικό.

Οί άστροναύτες είδαν καί φωτογράφησαν τή Γη από πολύ μακριά. Τή φωτογράφησαν καί από τή Σελήνη. Στίς φωτογραφίες αυτές ή Γη φαίνεται σάν σφαίρα. "Όπως βλέπουμε έμεις τή Σελήνη, έτσι περίπου είδαν οί άστροναύτες τή Γη, όλοστρογγυλη, νά γυρίζει άδιάκοπα στό διάστημα.

Στήν επιφάνεια τής Γης υπάρχουν βέβαια πολλά βουνά, πεδιάδες, χαράδρες κτλ., αυτά όμως δέν αλλάζουν τό σχήμα της, όπως δέν αλλάζουν τό σχήμα του πορτοκαλιού τά μικρά έξογκώματα τής φλούδας του.

Η υδρόγειος σφαίρα του σχολείου μας μοιάζει μέ τή Γη.

Η υδρόγειος σφαίρα περιστρέφεται γύρω από άξονα. Η Γη δέν έχει βέβαια άξονα. Φανταζόμαστε όμως καί σ' αυτή μία νοητή γραμμή, ή όποία λέγεται **άξονας τής Γης**. Ο νοητός άξονας τής Γης έχει μήκος 12.756 χιλιόμετρα.

Ο άξονας τής υδρογείου σφαιρας του σχολείου μας τρυπά τήν επιφάνειά της σε δύο σημεία. Τό ίδιο θα συνέβαινε καί μέ τόν άξονα τής Γης, άν ήταν πραγματικός άξονας. Τά σταθερά αυτά σημεία λέγονται **πόλοι τής Γης**. Ο ένας λέγεται **Βόρειος πόλος** καί ο άλλος **Νότιος πόλος**.

Οί έπιστήμονες παρατήρησαν ότι τό σχήμα τής Γης δέν είναι άπόλυτα σφαιρικό. Η Γη στους πόλους είναι κάπως πιεσμένη καί έξογκωμένη στή μέση της. Τό σχήμα αυτό λέγεται **έλλειψοειδές από περιστροφή**.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς

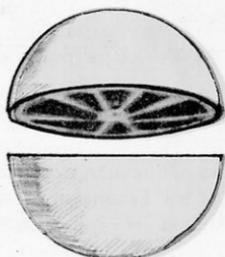
Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς δέν ἔχει παντοῦ τὴν ἴδια ὄψη. Ὑπάρχει πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ **Ξηρά** καὶ ἡ **Θάλασσα**. Στὴν Ξηρά υπάρχουν βουνά, πεδιάδες, λόφοι, κοιλάδες, χαράδρες, ὄροπέδια κτλ. Ἡ θάλασσα σχηματίστηκε στὰ βαθύτερα μέρη τῆς ἐπιφάνειας τῆς Γῆς, ὅπου συγκεντρώθηκαν μεγάλες ποσότητες νεροῦ. *Ε.Σ.*

Ὄνόματα καὶ ἐννοιες: Οὐράνιο σῶμα, Γῆ, ὑδρόγειος σφαῖρα, ἄξονας τῆς Γῆς, πόλοι τῆς Γῆς, Βόρειος πόλος, Νότιος πόλος.

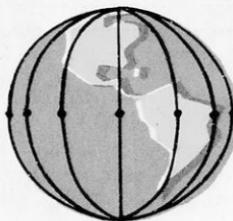
Νά γνωρίζετε ὅτι: Ὅλα τὰ οὐράνια σῶματα κινούνται στὸν οὐρανό, χωρὶς νά στηρίζονται πουθενά καὶ χωρὶς ποτέ νά σταματοῦν.

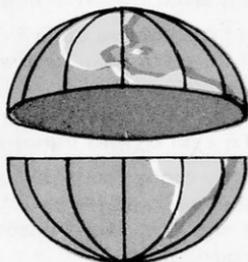
Ὑδρόγειος

Πορτοκάλι κομμένο

Γῆ

Γῆ κομμένη

Γῆ μὲ ἄξονα καὶ πόλους

Δραστηριότητες

1. Νά ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα μὲ τὸ νοητὸ ἄξονα καὶ τοὺς πόλους τῆς.
2. Προμηθευτεῖτε ἓνα τετράδιο-λεύκωμα γιὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας. Σ' αὐτό, μετὰ ἀπὸ κάθε διδακτικὴ ἐνότητα, μπορεῖτε νά γράφετε χρήσιμες πληροφορίες, νά σχεδιάζετε χάρτες κτλ. Τίς ἐργασίες αὐτές εἶναι δυνατό νά τίς κάνετε στό σχολεῖο ἢ στό σπίτι.

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Πάρτε ένα πορτοκάλι. Τό σχῆμα του μοιάζει μέ τό σχῆμα τής Γῆς. Τοποθετήστε σ' αὐτό ἕναν ἄξονα ἀπό ἔξωλο ἤ σύρμα καί κόψτε το ἀκριβῶς στή μέση, κάθεται στόν ἄξονα. Τό σφαιρικό πορτοκάλι χωρίστηκε σέ δύο μισά, σέ δύο **ἡμισφαίρια**.
2. Ξανακόψτε τό ἴδιο πορτοκάλι μέ ἄλλες τομές, παράλληλες πρός τήν πρώτη. Οἱ τομές πού κάνατε εἶναι κύκλοι παράλληλοι μεταξύ τους. Ποῖος ἀπ' ὄλους εἶναι ὁ μεγαλύτερος;

Παράλληλοι κύκλοι καί ζώνες τής Γῆς

Στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου καί στούς χάρτες εἶναι χαραγμένοι πολλοί παράλληλοι κύκλοι.

Στήν ἐπιφάνεια τής Γῆς δέν ὑπάρχουν πραγματικοί κύκλοι, ὅλοι εἶναι φανταστικοί. Ὁ μεγαλύτερος ἀπό αὐτούς βρίσκεται ἀκριβῶς στή μέση καί λέγεται **Ἰσημερινός**. Ὅλα τά σημεῖα τοῦ Ἰσημερινοῦ ἀπέχουν τό ἴδιο ἀπό τοὺς πόλους τής Γῆς.

Ὁ Ἰσημερινός ἔχει μήκος 40.000 χιλιόμετρα καί χωρίζει τή Γῆ στό **Βόρειο ἡμισφαίριο** καί στό **Νότιο ἡμισφαίριο**.

Οἱ ἄλλοι φανταστικοί κύκλοι, πού εἶναι παράλληλοι μέ τόν Ἰσημερινό, λέγονται **παράλληλοι κύκλοι τής Γῆς**. Οἱ παράλληλοι κύκλοι εἶναι ἄπειροι. Ὅσο πλησιάζουν στόν Ἰσημερινό, μεγαλώνουν. Ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους, μικραίνουν.

Δυό ἀπό τοὺς παράλληλους κύκλους τής Γῆς ὀνομάζονται **τροπικοί**. Ὁ ἕνας βρίσκεται στό Βόρειο ἡμισφαίριο καί λέγεται **Τροπικός τοῦ Καρκίνου**, ὁ ἄλλος στό Νότιο ἡμισφαίριο καί λέγεται **Τροπικός τοῦ Αἰγόκερω**. Ἀνάμεσα στοὺς δύο τροπικούς ἀπλώνεται μιά τεράστια ζώνη τής Γῆς, πού λέγεται **Τροπική ζώνη**. Στή μέση τῆς βρίσκεται ὁ Ἰσημερινός.

Δυό ἄλλοι παράλληλοι κύκλοι λέγονται **πολικοί**. Ὁ ἕνας βρίσκεται στό Βόρειο ἡμισφαίριο καί λέγεται **Βόρειος πολικός κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί στόν Τροπικό τοῦ Καρκίνου ἀπλώνεται ἡ **Βόρεια εὐκρατη ζώνη** τής Γῆς καί ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί τόν Βόρειο πόλο ἡ **Βόρεια πολική ζώνη**. Ὁ ἄλλος πολικός κύκλος βρίσκεται στό Νότιο ἡμισφαίριο καί λέγεται **Νότιος πολικός κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί στόν Τροπικό τοῦ Αἰγόκερω ἀπλώνεται ἡ **Νότια εὐκρατη ζώνη** καί ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί στό Νότιο πόλο ἡ **Νότια πολική ζώνη**.

Τό γεωγραφικό πλάτος

Ἡ ἀπόσταση κάθε σημείου τής γήινης ἐπιφάνειας ἀπό τόν Ἰσημερινό λέγεται **γεωγραφικό πλάτος**. Οἱ περιοχές πού βρίσκονται στό Βόρειο ἡμισφαίριο ἔχουν **βόρειο γεωγραφικό πλάτος**. Ὅσες βρίσκονται στό Νότιο ἡμισφαίριο ἔχουν **νότιο γεωγραφικό πλάτος**.

Τό γεωγραφικό πλάτος τό μετροῦμε μέ μοῖρες (ἀπό 0° ὠς 90°) ἀπό τόν Ἰσημερινό πρός τοὺς πόλους τής Γῆς. **ἕως...**

Οι μεσημβρινοί της Γης

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Πάρτε ένα άλλο πορτοκάλι, τοποθετήστε άξονα και κόψτε το στο μήκος του άξονα. Ή τομή που κάνετε είναι ένας μέγιστος κύκλος και περνάει από τους πόλους του πορτοκαλιού. Με αυτή τή πορτοκάλι χωρίστηκε σε δυό ημισφαίρια.
2. Μπορείτε νά κάνετε κι άλλες παρόμοιες τομές από πορτοκάλι.
3. Συγκρίνετε τούς κύκλους πού σχηματίστηκαν. Ύπάρχει κανένας μεγαλύτερος από τούς άλλους;

Στήν ύδρόγειο σφαίρα καί στούς χάρτες είναι χαραγμένοι καί άλλοι κύκλοι, κάβητοι στούς παράλληλους. Άν τούς παρατηρήσουμε μέ προσοχή, διαπιστώνουμε ότι όλοι αὐτοί περνούν από τούς πόλους τής Γης καί όλοι είναι ἴσοι μεταξύ τους. Τά ἡμικύκλια πού συνδέουν τούς πόλους τής Γης ὀνομάζονται **μεσημβρινοί**.

Ένα μεσημβρινό, πού περνάει από τό ἄστεροσκοπεῖο **Γκρίνουιτς** τοῦ **Λονδίνου**, οἱ ἐπιστήμονες τόν ὀνόμασαν Πρῶτο μεσημβρινό. Αὐτός χωρίζει τή Γῆ στό **Άνατολικό** καί στό **Δυτικό ἡμισφαίριο**.

Τό γεωγραφικό μήκος

Ἡ ἀπόσταση κάθε σημείου τής γήινης ἐπιφάνειας ἀπό τόν Πρῶτο μεσημβρινό λέγεται **γεωγραφικό μήκος**. Τό μετροῦμε καί αὐτό σέ μοίρες (ἀπό 0° ὡς 180°) ἀνατολικά καί δυτικά ἀπό τόν Πρῶτο μεσημβρινό. Τό διακρίνουμε σέ **ἀνατολικό γεωγραφικό μήκος** καί σέ **δυτικό γεωγραφικό μήκος**.

Τό γεωγραφικό πλάτος καί τό γεωγραφικό μήκος ἑνός τόπου λέγονται **γεωγραφικές συντεταγμένες** τοῦ τόπου. Με αὐτές βρίσκουμε εὐκολά πάνω στήν ἐπιφάνεια τής Γης ὁποιοδήποτε τόπο.

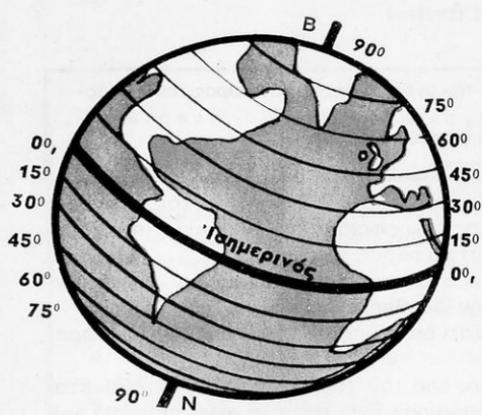
Όνόματα καί ἐννοιες: Ἰσημερινός, παράλληλοι κύκλοι, μεσημβρινοί, ζώνες τής Γης, γεωγραφικό πλάτος, γεωγραφικό μήκος, γεωγραφικές συντεταγμένες.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ἀπό κάθε σημείο τής γήινης ἐπιφάνειας περνά ἕνας μόνο νοητός παράλληλος κύκλος καί ἕνας μεσημβρινός.
2. Οἱ παράλληλοι κύκλοι τής Γης, ὅσο πλησιάζουν στόν Ἰσημερινό, μεγαλώνουν, ὅσο πλησιάζουν στούς πόλους, μικραίνουν.
3. Ὅλοι οἱ μεσημβρινοί είναι ἴσοι μεταξύ τους.
4. Κάθε τόπος ἔχει ὀρισμένο γεωγραφικό πλάτος (βόρειο ἢ νότιο) καί ὀρισμένο γεωγραφικό μήκος (ἀνατολικό ἢ δυτικό).

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Στήν ύδρόγειο σφαίρα καί στούς χάρτες νά βρεῖτε τόν Ἰσημερινό, τούς Τροπικούς τοῦ Καρκίνου καί τοῦ Αἰγόκερω, τούς Πολικούς κύκλους, τόν Πρῶτο μεσημβρινό.
2. Νά δείξετε τίς ζώνες τής Γης.
3. Δεῖξετε στήν ύδρόγειο τήν Ἑλλάδα. Σέ ποῖο ἡμισφαίριο τής Γης βρίσκεται; Σέ ποιά ζώνη;
4. Δεῖξετε τούς παράλληλους κύκλους πού περνούν ἀπό τήν Ἑλλάδα. Τί γεωγραφικό πλάτος ἔχει τό Ἡράκλειο; Τί ἢ Ἀθήνα; Τί ἢ Θεσσαλονίκη; Τί ἢ περιοχή σας;
5. Δεῖξετε τούς μεσημβρινούς πού περνούν ἀπό τήν Ἑλλάδα. Τί γεωγραφικό μήκος ἔχει ἢ Ἀθήνα; Τί ἢ Θεσσαλονίκη; Τί ἢ περιοχή σας;

Ίσημερινός και παράλληλοι κύκλοι της Γης

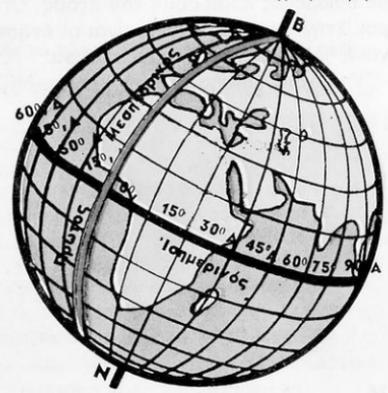
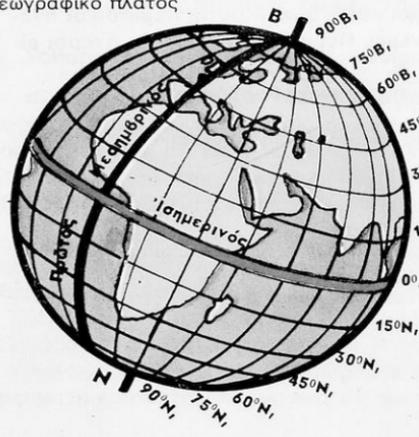
Οι μεσημβρινοί της Γης

Οι ζώνες της Γης

Γεωγραφικό πλάτος

Γεωγραφικό μήκος

3 'Η ατμόσφαιρα τής Γης. Οί άνεμοι

Δραστηριότητες

1. Νά συζητήσετε γιά τή θερμοκρασία καί τήν ύγρασία τής ατμόσφαιρας, πού υπάρχει στήν περιοχή σας.
2. Νά συζητήσετε γιά τίς βροχοπτώσεις καί γιά τούς άνέμους.
3. Νά κάνετε σχετικές παρατηρήσεις.

"Ολοι γνωρίζουμε ότι γύρω από τή Γη υπάρχει αέρας. 'Ο αέρας αυτός ονομάζεται **ατμόσφαιρα**. Στά χαμηλά στρώματα τής ατμόσφαιρας ό αέρας είναι πυκνότερος καί θαρύτερος. Στά ψηλότερα στρώματα ό αέρας αραιώνει.

'Ο αέρας άλλοτε μās δροσίζει, άλλοτε μās θερμαίνει καί τό χειμώνα συχνά μās παγώνει. 'Η ατμόσφαιρα δέν έχει πάντα τήν ίδια θερμοκρασία.

'Η **θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας** διαφέρει από τόπο σέ τόπο, από ώρα σέ ώρα, από εποχή σέ εποχή.

'Η επιφάνεια τής Γης θερμαίνεται κυρίως από τόν "Ηλιο. 'Από αυτή θερμαίνεται ή ατμόσφαιρα. 'Η θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας έχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τή ζωή μας, καθώς καί γιά τή ζωή τών φυτών καί τών ζώων. "Αν σκεφτούμε πώς είναι ή φύση στόν τόπο μας τό χειμώνα, πώς τήν άνοιξη καί πώς τό καλοκαίρι, καταλαβαίνουμε τή σημασία πού έχει ή θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας γιά τή ζωή. Μεγάλη σημασία έχει επίσης ή **ύγρασία τής ατμόσφαιρας**.

Σέ πολλούς τόπους ή ατμόσφαιρα είναι πολύ ύγρή καί βρέχει συχνά. 'Αλλού είναι πολύ ξηρή καί βρέχει σπάνια. Σέ πολλές χώρες μέ ύγρό κλίμα σχεδόν κάθε μέρα υπάρχει όμίχλη. 'Αντίθετα σέ πολλές περιοχές τής ξηρής Σαχάρας δέν εμφανίζεται ούτε ένα συννεφάκι καί δέ βρέχει ποτέ!

'Ο αέρας τής ατμόσφαιρας συνεχώς κινείται. 'Ο αέρας πού κινείται λέγεται **άνεμος**.

'Η κίνηση του άέρα όφείλεται στή διαφορά θερμοκρασίας πού υπάρχει στά διάφορα στρώματα τής ατμόσφαιρας καί από τόπο σέ τόπο.

Οί άνεμοι πνέουν από διάφορες διευθύνσεις καί μέ διαφορετική ένταση. "Έχουμε άνέμους θόρειους, νότιους, ανατολικούς, δυτικούς, ισχυρούς, άσθενείς, μέτριους κτλ.

Σέ πολλές περιοχές τής Γης φυσούν χαρακτηριστικοί ψυχροί ή θερμοί άνεμοι σέ όρισμένες περιοδους του έτους. Οί άνεμοι αυτοί ονομάζονται **περιοδικοί άνεμοι**. Στήν 'Ελλάδα τέτοιοι είναι οί **ετήσιοι** άνεμοι. Περιοδικοί ήμερήσιοι άνεμοι είναι ή **θαλάσσια** καί ή **άπόγεια αύρα**.

'Υπάρχουν επίσης **τοπικοί άνεμοι**, όπως ό μακεδονικός **βαρδάρης**.

Νά μάθετε τίς έννοιες: 'Ατμόσφαιρα, άνεμος, περιοδικοί άνεμοι, τοπικοί άνεμοι, ετήσιοι άνεμοι.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. 'Η ατμόσφαιρα είναι άπαραίτητη γιά τή ζωή.
2. 'Η θερμοκρασία καί ή ύγρασία τής ατμόσφαιρας έχουν μεγάλη σημασία γιά τό κλίμα καί τή ζωή.
3. 'Η θερμοκρασία καί ή ύγρασία τής ατμόσφαιρας διαφέρουν από τόπο σέ τόπο, από ώρα σέ ώρα, από εποχή σέ εποχή.
4. Οί άνεμοι έχουν επίσης μεγάλη σημασία.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι έννοούμε όταν λέμε ότι χθές ο καιρός ήταν καλός;
2. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τον καιρό;
3. Τι σημασία έχει η πρόγνωση του καιρού για τους ανθρώπους;
4. Τι έννοούμε, όταν λέμε ότι ένας τόπος έχει υγιεινό ή ανθυγιεινό κλίμα;
5. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν το κλίμα ενός τόπου;
6. Τι διαφέρει ο καιρός από το κλίμα;
7. Ποιά βασικά είδη κλίματος γνωρίζετε; Ποιά είναι τα κύρια γνωρίσματα του καθενός από αυτά;
8. Τι γνωρίζετε για την επίδραση που άσκει το κλίμα στα φυτά, στα ζώα και στους ανθρώπους;
9. Τι κλίμα έχει η περιοχή σας;
10. Τι κλίμα γενικά έχει η Ελλάδα;

Συχνά άκουμε από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο το **δελτίο καιρού**. Αυτό μάς πληροφορεί, αν θα έχουμε λιακάδα ή συννεφιά, ζέστη ή κρύο, βροχές, καταιγίδες, χιόνια κτλ. Τό έτοιμάζουν ειδικοί επιστήμονες, οι όποιοι ονομάζονται **μετεωρολόγοι**, ύστερα από συστηματικές παρατηρήσεις τών μεταβολών τής ατμόσφαιρας. Οι μετεωρολόγοι έχουν εγκαταστήσει σέ πολλές περιοχές ειδικούς **μετεωρολογικούς σταθμούς**. Σ' αυτούς μέ κατάλληλα όργανα μετρούν καί γράφουν σέ ειδικά δελτία τήν ατμοσφαιρική πίεση, τή θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας, τή διεύθυνση καί τήν ένταση τών ανέμων, τήν ύγρασία, τή νέφωση ή τήν ήλιοφάνεια, τίσ βροχοπτώσεις κτλ. Όλα αυτά είναι παράγοντες πού επηρεάζουν τόν καιρό.

Οί μετεωρολόγοι μελετούν συνεχώς τίσ καιρικές συνθήκες πού επικρατούν σέ μιά περιοχή καί ύστερα από μακροχρόνιες παρατηρήσεις προσδιορίζουν τό **κλίμα** τής.

Γενικά μέ τή λέξη **κλίμα** έννοούμε τίσ συνθήκες πού επικρατούν συνήθως στήν ατμόσφαιρα μιάς περιοχής γιά μεγάλο χρονικό διάστημα.

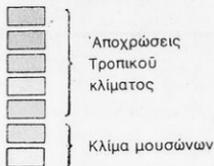
Σοβαροί παράγοντες, οι όποιοι επηρεάζουν τό κλίμα ενός τόπου, είναι οι έξης:

α. Ή θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας. Αυτή επηρεάζεται από τό γεωγραφικό πλάτος του τόπου, από τό ύψόμετρο, από γειτονικές θάλασσες, ώκεανούς, όρεινούς όγκους, έρημους κτλ., από τούς ανέμους πού φυσούν, από τή μορφολογία του έδάφους, από τήν έποχή του έτους καί τήν ώρα τής ήμέρας, από τά θαλάσσια ρεύματα κ.ά.

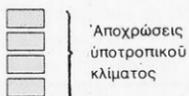
Τά **θαλάσσια ρεύματα** προκαλούνται από τή διαφορά θερμοκρασίας πού υπάρχει στίς θαλάσσιες περιοχές καί από άλλες, άγνωστες άκόμα, αίτίες. "Άλλα είναι θερμά καί άλλα ψυχρά καί μοιάζουν μέ ποτάμια, πού ρέουν μέσα στή θάλασσα!

Τά **θερμά θαλάσσια ρεύματα** κινούνται από τόν Ίσημερινό πρός τούς πόλους. Σπουδαιότερα από αυτά είναι τό Ρεύμα του Κόλπου (Γκόλφ Στρίμ) στό βόρειο Άτλαντικό Όκεανό καί τό **Κούρο Σίθο** στήν Άπω Άνατολή. Τά **ψυχρά θαλάσσια ρεύματα** κινούνται από τίσ ψυχρές πολικές θάλασσες πρός τόν Ίσημερινό.

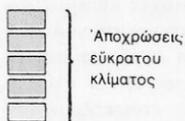
Τροπικό κλίμα

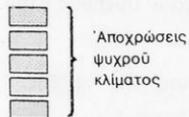
Ύποτροπικό κλίμα

Ευκρατο κλίμα

Ψυχρό κλίμα

Όρεινό κλίμα

Κλίμα όροπεδίων

ΟΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

β. **Ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας.** Αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐξάτμιση τῶν νερῶν τῆς περιοχῆς, ἀπὸ γειτονικὲς θάλασσεσ, λίμνεσ, ποτάμια, δάση, ἀπὸ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κτλ.

γ. **Οἱ ἄνεμοι** πού φυσοῦν στὴν περιοχὴ.

δ. **Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεση,** πού ἐπικρατεῖ κάθε φορὰ.

Ὅλοι οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Ἀντίθετα παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία κλίματος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆσ. Οἱ μετεωρολόγοι διακρίνουν τρία βασικὰ εἶδη κλίματος: τὸ **θερμό,** τὸ **εὐκρατο** καὶ τὸ **ψυχρὸ κλίμα.**

Τὸ **θερμὸ κλίμα** ἐπικρατεῖ στὴν Τροπικὴ ζώνη. Παραλλαγῆσ του εἶναι:

α. Τὸ **κλίμα τοῦ Ἴσημερινοῦ,** μὲ μεγάλη θερμοκρασία, συνεχεῖσ βροχοπτώσεισ, ὑγρὴ καὶ ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Στίσ χώρεσ τοῦ Ἴσημερινοῦ συνεχῶσ εἶναι καλοκαίρι, ὑπάρχει πλοῦσια θλάστηση, μεγάλη ποικιλία ζῶων καὶ ζοῦν ἄνθρωποι τῆσ μαύρησ φυλῆσ.

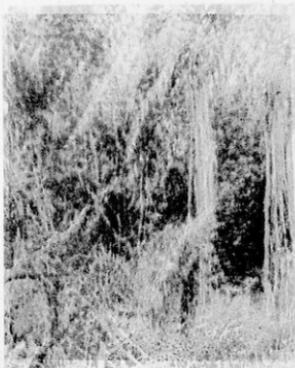
β. Τὸ **κλίμα τῆσ σαθάνασ.** Ἐπικρατεῖ στίσ περιοχέσ πού γειτονεῦοῦν μὲ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ καὶ ἔχουν μεγάλη θερμοκρασία καὶ περιοδικέσ βροχοπτώσεισ. Οἱ περιοχέσ τῆσ σαθάνασ ἔχουν ἀφθονα χόρτα καὶ λίγα δέντρα. Σ' αὐτέσ ζοῦν κοπάδια ἀπὸ χορτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῶα.

γ. Τὸ **κλίμα τῶν στεπῶν.** Κύρια χαρακτηριστικὰ του εἶναι οἱ μεγάλεσ διαφορέσ θερμοκρασίασ ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ, οἱ λίγεσ περιοδικέσ βροχοπτώσεισ, ἡ μικρὴ ἐποχιακὴ θλάστηση καὶ ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων.

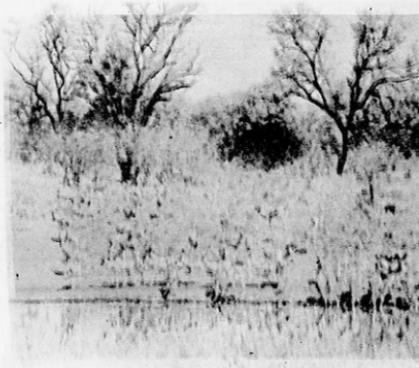
δ. Τὸ **κλίμα τῶν ἐρήμων,** μὲ μεγάλη διαφορὰ θερμοκρασίασ ἀνάμεσα στὴ μέρα καὶ στὴ νύχτα καὶ σπάνιεσ βροχοπτώσεισ. Στίσ περιοχέσ αὐτέσ ἡ θλάστηση εἶναι ἀνῦπαρκτη.

ε. Τὸ **κλίμα τῶν μουσῶνων.** Αὐτὸ ἐπικρατεῖ κυρίωσ στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία. Ἐπηρεάζεται ἀπὸ εἰδικούσ περιοδικούσ ἀνέμουσ, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **μουσῶνεσ.**

Παρθένο δάσος

Τοπιο σαθάνασ

Στις εύκρατες ζώνες της Γης επικρατεί γενικά **εύκρατο κλίμα**. Όσο απομακρυνόμαστε από τον Ήσημερινό, γίνεται ψυχρότερο. Παραλλαγές του εύκρατου κλίματος είναι:

α. Τό **μεσογειακό κλίμα**, μέ μέτρια θερμοκρασία, μέτριες βροχοπτώσεις και μικρή διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στις διάφορες εποχές του έτους. Είναι τό κλίμα πού επικρατεί στά παράλια της Πατρίδας μας μέ τή γνωστή χλωρίδα και πανίδα.

β. Τό **ήπειρωτικό κλίμα**, μέ ψυχρό χειμώνα και θερμό καλοκαίρι. Έπικρατεί στις περιοχές πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα και έχει πολλές παραλλαγές.

γ. Τό **ώκεάνιο κλίμα**, μέ γλυκό, ήπιο χειμώνα, όροσερό καλοκαίρι, μέτρια θερμοκρασία και άρκετά ύγρη ατμόσφαιρα.

Τό **ψυχρό κλίμα** χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλές θερμοκρασίες, παρουσιάζει πολλές παραλλαγές και καταλήγει στό **πολικό κλίμα** μέ τούς αιώνιους πάγους.

Τό κλίμα έπηρεάζει πολύ τά φυτά, τά ζώα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής. Άλλα φυτά και ζώα υπάρχουν στις θερμές, άλλα στις εύκρατες και άλλα στις ψυχρές χώρες. Έπιδρά επίσης στη σωματική διάπλαση των ανθρώπων, στό χρώμα της επιδερμίδας τους κτλ.

Νά μάθετε τίς έννοιες: Καιρός, κλίμα, μετεωρολόγος, μετεωρολογικός σταθμός.

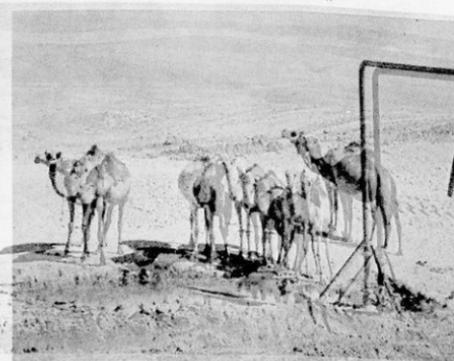
Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τό κλίμα διαφέρει από τόν καιρό.
2. Τό κλίμα έπηρεάζει τή ζωή κάθε περιοχής.
3. Υπάρχει μεγάλη διαφορά κλίματος από τόπο σέ τόπο.
4. Τό γεωγραφικό πλάτος είναι ένας από τούς βασικούς παράγοντες του κλίματος.

Τοπίο στέπας

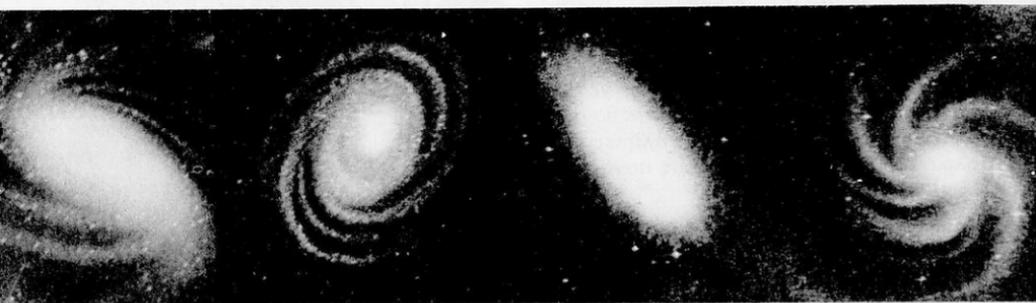
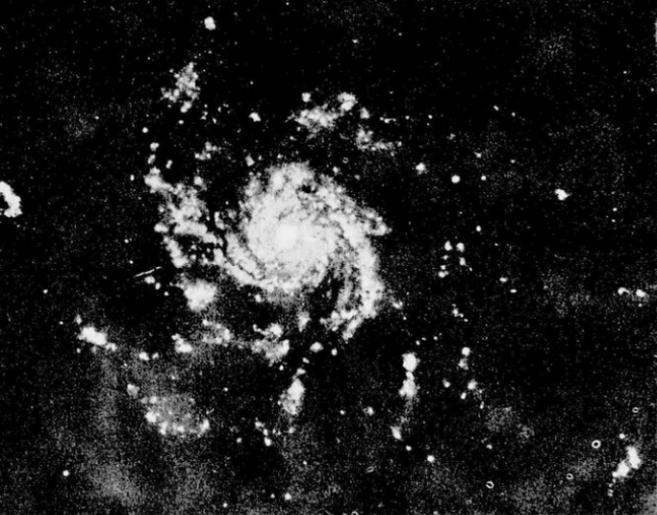
Τοπίο έρήμου

Τοπίο μεσογειακού κλίματος

Τοπίο πολικής ζώνης

Ερωτήσεις:

1. Τι γνωρίζετε για πυραύλους, τεχνητούς δορυφόρους, διαστημόπλοια, διαστημικούς σταθμούς, αστροναύτες, δορυφορικούς σταθμούς κτλ.
2. Υπάρχουν τή μέρα άστρα στον ουράνο; Γιατί δέν τά βλέπουμε;

'Ο **ουράνός**, μέ τή γαλάζια άπεραντοσύνη του τή μέρα, μέ τή Σελήνη καί τή φαντασμαγορία τών άστρων τή νύχτα, ήταν πάντα ένα μυστήριο γιά τόν άνθρωπο.

Κοιτάζοντάς τον από τή Γή τόν βλέπουμε σάν ήμισφαιρικό θόλο. Οι αστροναύτες μέσα από τά διαστημόπλοια τόν βλέπουν σάν τεράστια σφαίρα σπαρμένη μέ άστρα.

Τή νύχτα μπορεί κανείς νά δει μέ τά μάτια του 5.000 περίπου άστρα στο στερέωμα καί νά θαυμάσει τόν άσημένο χείμαρρο του Γαλαξία. Μέ τά σύγχρονα ηλεκτρονικά τηλεσκόπια οι επιστήμονες φωτογράφησαν πολλά εκατομμύρια άστρα! Οι ίδιοι μάς λένε ότι υπάρχουν δισεκατομμύρια γαλαξίες στο **σύμπαν!** Μέσα σ' αυτό όλα τά ούράνια σώματα κινούνται στίς τροχιές τους μέ απόλυτη ακρίβεια καί μέ άρμονία, πού δέν μπορεί ό νοός του ανθρώπου νά συλλάβει.

'Από τά άρχαία χρόνια οι άνθρωποι έπιχείρησαν νά λύσουν τά μυστήρια πού κρύβει τό σύμπαν. Στήν πραγματικότητα ουράνός δέν υπάρχει. 'Ο ούράνιος θόλος είναι μία ψευδαίσθηση, πού όφείλεται στήν ιδιότητα τών ματιών μας νά βλέπουν μόνο ως μία όρισμένη άπόσταση, ίση πρós όλες τίς κατευθύνσεις. Τό γαλάζιο χρώμα δημιουργείται μέ τή διάχυση του ήλιακού φωτός πάνω στήν ατμόσφαιρα τής Γης.

'Η συστηματική έρευνα καί μελέτη του ουράνου άρχισε μέ τήν ανακάλυψη του **τηλεσκοπίου (1608)**. Πρώτος ό **Γαλιλαίος** χρησιμοποίησε τά πρωτόγονα έκείνα τηλεσκόπια, γιά νά παρατηρήσει τό σύμπαν. Οι σύγχρονοι επιστήμονες γιά τό σκοπό αυτό διαθέτουν τέλεια τηλεσκόπια καί πολλά άλλα μέσα.

Τό φασματοσκόπιο είναι ένα ειδικό όργανο, μέ τό όποίο οι επιστήμονες πληροφορούνται τί είδους άέρια υπάρχουν γύρω από ένα ούράνιο σώμα. Αυτό τούς βοηθάει νά βγάλουν πολύτιμα αιμπεράσματα.

Τά **ραδιοτηλεσκόπια** είναι τά πιό σύγχρονα όργανα γιά τή μελέτη του σύμπαντος. Δέν έχουν φακούς, όπως τά συνηθισμένα τηλεσκόπια, αλλά ειδικά όργανα, μέ τά όποια συγκεντρώνουν από τό διάστημα ηλεκτρομαγνητικά κύματα. 'Η ανακάλυψή τους άνοιξε νέους όριζοντες στή μελέτη του σύμπαντος.

Οι πιό έντυπωσιακές κατακτήσεις του ανθρώπου όμως είναι οι σύγχρονοι τεχνιτοί δορυφόροι, τά διαστημόπλοια καί τά διαστημικά έργαστήρια. Τό νέο αυτό λαμπρό κεφάλαιο τής αστρονομίας άνοιξε στις 4 'Οκτωβρίου 1957 μέ τήν έκτοξευση του πρώτου ρωσικού δορυφόρου. Άκολούθησαν άλλες έντυπωσιακές έκτοξεύσεις καί στις 20 'Ιουλίου 1969 έπανδρωμένο άμερικανικό διαστημόπλοιο προσεδαφίστηκε στή Σελήνη.

Όνόματα και έννοιες: Ουρανός, σύμπαν, Γαλαξίας, τεχνητός δορυφόρος, διαστημόπλοιο, διαστημικό εργαστήριο.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Η εξερεύνηση του σύμπαντος και η κατάρτηση του ουρανού είναι ένα προαιώνιο όνειρο του ανθρώπου.
2. Η ανθρωπότητα όφειλε πολλά στους μεγάλους έπιστήμονες και τούς τολμηρούς αστροναύτες της εποχής μας.
3. Ο κόσμος του ουρανού είναι πολύ μεγάλος.

6 Τά άστρα

Όπως αναφέραμε στο προηγούμενο μάθημα, στο σύμπαν υπάρχουν άμετρητα άστρα. Έλάχιστα από αυτά βλέπουμε με τά μάτια μας. Παρατηρώντας τα εύκολα διαπιστώνουμε ότι δέν έχουν όλα τήν ίδια λαμπρότητα ούτε τήν ίδια διάταξη στον ουρανό.

Η λαμπρότητά τους εξαρτάται από τό μέγεθος τών άστρων και τήν απόστασή τους από τή Γή.

Πολλά άστρα σχηματίζουν συμπλέγματα στον ουρανό. Τά συμπλέγματα αυτά ονομάζονται άστερισμοί. Κάθε άστερισμός έχει τό όνομά του.

Οι πιό γνωστοί άστερισμοί είναι ή Μεγάλη Άρκτος και ή Μικρή Άρκτος. Βρίσκονται πρós τό Βορρά και φαίνονται πάντα από τήν Ελλάδα.

Ο άστερισμός τής Μεγάλης Άρκτου έχει πολλά άστρα. Με τά μάτια μας βλέπουμε μόνο έφτά.

Κοντά στη Μεγάλη Άρκτο βρίσκεται ή Μικρή Άρκτος. Καί ο άστερισμός αυτός έχει έφτά άστρα, αλλά μικρότερα από τή Μεγάλη. Έξαιρετική σημασία έχει τό τελευταίο άστρο, πού βρίσκεται στην ούρά τής Μικρής Άρκτου, πάνω από τό Βόρειο πόλο τής Γής. Ονομάζεται Πολικό άστέρι. Με αυτό μπορούμε εύκολα νά προσανατολιστούμε τή νύχτα.

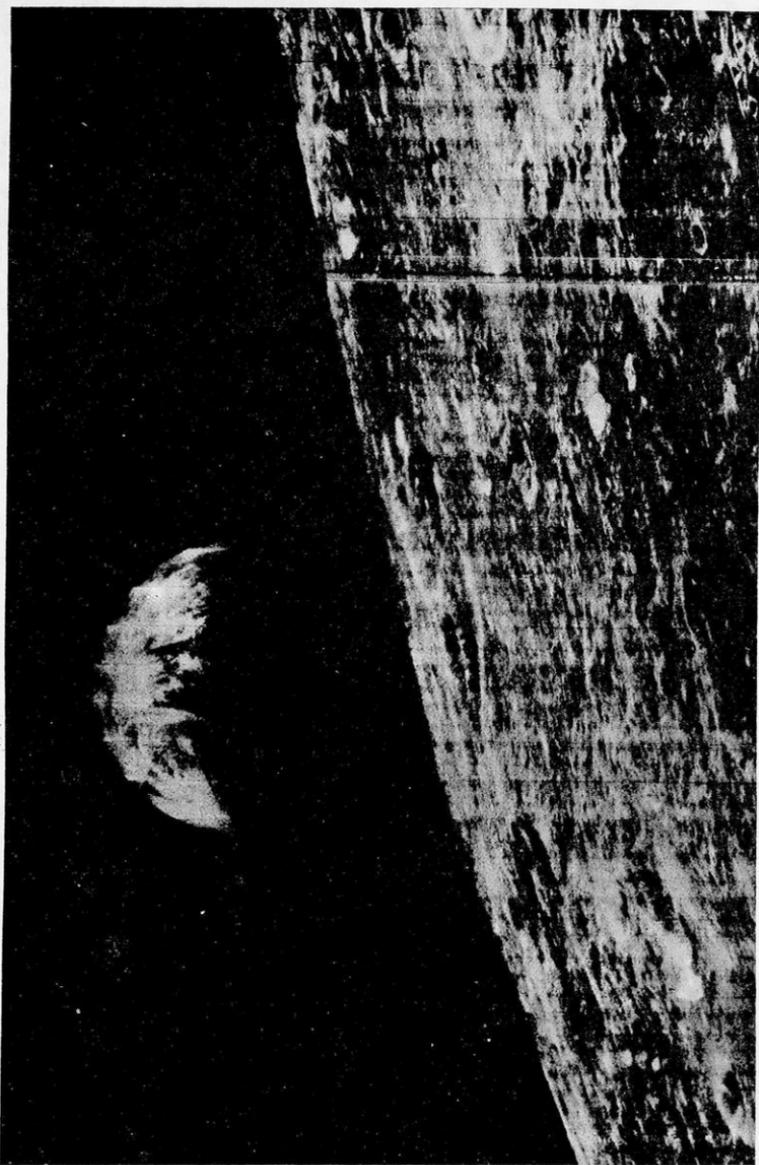
Έντυπωσιακά ούράνια σώματα είναι οί κομήτες. Έμφανίζονται σπάνια στον ουρανό, σάν φωτεινά νεφελώματα με λαμπρή ούρά.

Τό καλοκαίρι συχνά βλέπουμε στον ουρανό τούς διάττοντες άστέρες. Αυτόι είναι μικρά ούράνια σώματα πού μβαίνουν με μεγάλη ταχύτητα στην ατμόσφαιρα τής Γής. Με τήν τριτή θερμαίνονται υπερβολικά, πυρακτώνονται και φαίνονται σάν φωτεινές γραμμές στον ουρανό. Έξαφανίζονται άμέσως.

Όνόματα και έννοιες: Άστερισμός, Μεγάλη Άρκτος, Μικρή Άρκτος, Πολικό άστέρι, κομήτης, διάττοντες άστέρες.

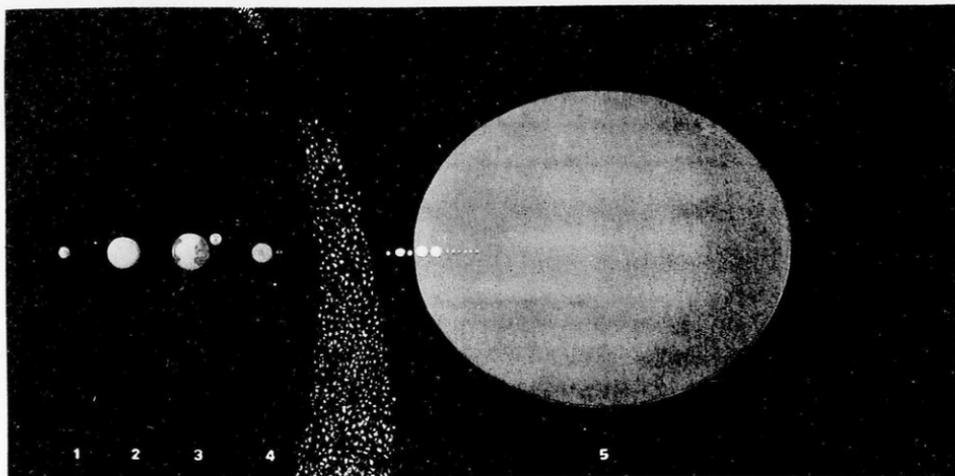
Δραστηριότητες

1. Σχεδιάστε τούς άστερισμούς τής Μεγάλης και τής Μικρής Άρκτου.
2. Βρείτε τούς τή νύχτά στον ουρανό. Βρείτε τό Πολικό άστέρι και προσανατολιστείτε.

Η Γη
(άριστερά)
καί η
Σελήνη
(δεξιά).

Φωτογραφία από
διαστημό-
πλοιο

Οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος:

1. Έρμης   2. Άφροδιτη   3. Γη   4. Άρης   5. Ζεύς

Πιο κοντά στον Ήλιο βρίσκεται ο Έρμης. Πιο μεγάλος είναι ο Ζεύς.

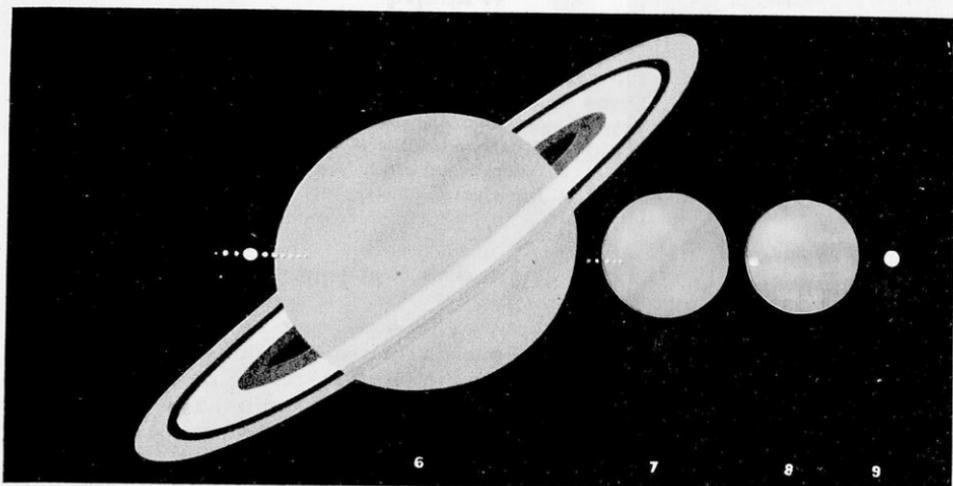
19-10-80

7 Ο Ήλιος *Από το βιβλίο.*

Ο Ήλιος είναι η μεγαλύτερη πηγή ενέργειας για τη Γη. Αυτός μας φωτίζει και μάς θερμαίνει. Είναι πηγή ζωής για τό φυτικό και ζωικό κόσμο της Γης.

Ο Ήλιος είναι μία διάχυτη σφαίρα. Ο όγκος του είναι 1.300.000 φορές μεγαλύτερος από τον όγκο της Γης. Από τη Γη απέχει 150.000.000 χιλιόμετρα. Το φως, που τρέχει 300.000 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο, για να φτάσει από τον Ήλιο στη Γη, χρειάζεται 8' και 20". Ένα υπερηχητικό αεροπλάνο, για να φτάσει από τη Γη στον Ήλιο, θα χρειαζόταν 14 ολόκληρα έτη! Η απόσταση όμως Ήλιου-Γης μας φαίνεται μικρή, αν τη συγκρίνουμε με άλλες αστρικές αποστάσεις.

Αιώνες οι άνθρωποι πίστευαν ότι η Γη είναι τό κέντρο του σύμπαντος και ότι ο Ήλιος κινείται γύρω της. Πρώτος ο άρχαιος Σάμιος φιλόσοφος **Άρίσταρχος** υποστήριξε ότι συμβαίνει ακριβώς τό αντίθετο: ή Γη κινείται γύρω από τον Ήλιο! Πολλά χρόνια αργότερα ο Πολωνός **Κοπέρνικος** (1473-1543) μελέτησε τη θεωρία του Άρίσταρχου και απόδειξε την ορθότητά της. Σήμερα κανένας δέν αμφιβάλλει πια για τό **ήλιοκεντρικό** αυτό σύστημα.

6. Κρόνος

7. Ουρανός

8. Ποσειδώνας

9. Πλούτωνας

Οί πλανήτες

Γύρω από τον Ήλιο περιφέρονται 9 πλανήτες. Αυτοί είναι: ο Έρμης, ή Άφροδίτη, ή Γη, ο Άρης, ο Ζεύς, ο Κρόνος, ο Ουρανός, ο Ποσειδώνας, ο Πλούτωνας.

Πιο κοντά στον Ήλιο βρίσκεται ο Έρμης και πιο μακριά από αυτόν ο Πλούτωνας. Μεγαλύτερος πλανήτης είναι ο Ζεύς.

Οί πλανήτες δέν έχουν δικό τους φώς. Ανακλούν τό φώς του Ήλιου καί λάμπουν στον ουρανό. Όλοι περιστρέφονται γύρω από ένα νοητό άξονα καί σύγχρονα περιφέρονται γύρω από τον Ήλιο.

Όνόματα καί έννοιες: Ήλιακό σύστημα, πλανήτης, τά όνόματα των πλανητών.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ό Ήλιος είναι τό κέντρο του πλανητικού μας συστήματος.
2. Γύρω του γυρίζει ή Γη καί άλλοι 8 πλανήτες.
3. Γύρω από πολλούς πλανήτες περιφέρονται δορυφόροι. Δορυφόρος της Γης είναι ή Σελήνη.
4. Ό Ήλιος έχει δικό του φώς.
5. Οί πλανήτες καί οί δορυφόροι ανακλούν τό φώς του Ήλιου.

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε για τή Σελήνη και τήν κατάκτησή της από τούς 'Αμερικανούς άστροναύτες;
2. Τι άλλο γνωρίζετε γι' αυτή;
3. 'Υπάρχει ζωή στη Σελήνη; Γιατί;
4. Πώς είναι τό έδαφος της;

'Η Σελήνη είναι δορυφόρος τής Γῆς

'Η Σελήνη είναι δορυφόρος τής Γῆς. 'Ο όγκος της είναι 50 φορές μικρότερος από τό γήινο όγκο. Γυρίζει γύρω από τή Γῆ σέ έλλειπτική τροχιά και απέχει από αυτή περίπου 384.000 χιλιόμετρα.

'Η Σελήνη, όπως και ή Γῆ, έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα, αποτελείται από τά ίδια μέ τή Γῆ ύλικά και δέν έχει δικό της φώς. 'Ανακλά και αυτή τό φώς του 'Ηλιου. 'Από τή Γῆ βλέπουμε πάντα τό ίδιο ήμισφαίριο τής Σελήνης.

Στίς 20 'Ιουλίου 1969 άνθρωποι από τή Γῆ έφτασαν μέ τό διαστημόπλοιο «'Απόλλων 11» στη Σελήνη. 'Ηταν οί 'Αμερικανοί 'Αρμστρογκ και 'Ωλντριν.

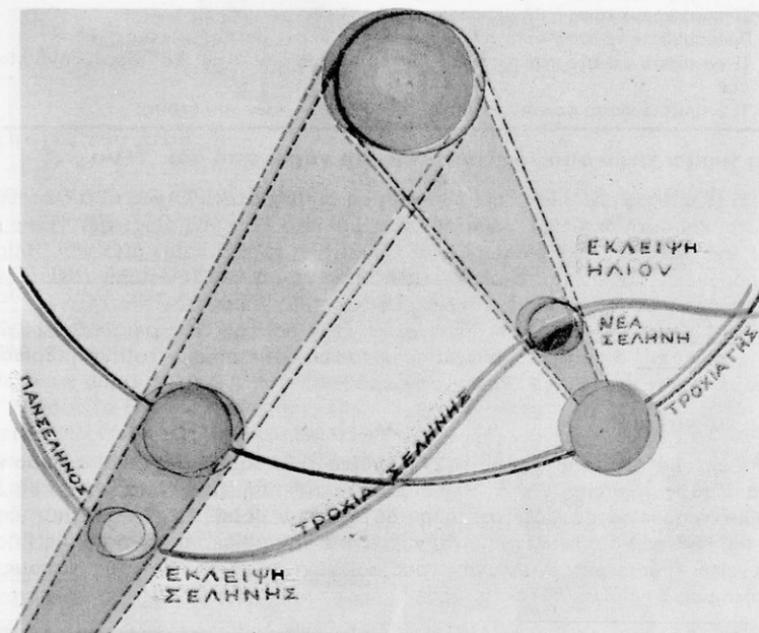
Τό έδαφος τής Σελήνης είναι μιά άπέραντη έρημος μέ άμμο, ξερόβραχους, άγριες χαράδρες, βαθιούς κρατήρες από σθησμένα ήφαιστεια! Νερό, χορτάρι, άερας, ζωή δέν υπάρχουν στη Σελήνη. 'Η θερμοκρασία στην έπιφάνειά της τή μέρα περνάει τούς 100°C, ένώ τή νύχτα κατεβαίνει στους -150°C!

Οι φάσεις τής Σελήνης

'Η Σελήνη γυρίζει γύρω από τή Γῆ, από τή Δύση πρós τήν 'Ανατολή. Γιά νά κάμει μιά όλόκληρη περιφορά, χρειάζεται 27 μέρες 7 ώρες 43' και 11". Τό χρονικό αυτό διάστημα ονομάζεται **άστρικός μήνας**.

'Η Σελήνη κινείται γύρω από τή Γῆ και μαζί μ' αυτή γύρω από τόν 'Ηλιο. Σέ μάς παρουσιάζεται συνεχώς μέ διαφορετική όψη. Οί όψεις αυτές ονομάζονται **φάσεις τής Σελήνης**.

Στήν ἀρχή ἡ Σελήνη δέ φαίνεται καθόλου. Αὐτό συμβαίνει, διότι τὸ ἡμισφαίριον ποῦ ἔχει στραμμένο πρὸς τὴ Γῆ δέν τὸ φωτίζει ὁ ἥλιος. Τότε ἔχουμε **νέα Σελήνη**. Σέ 7 μέρες περίπου φαίνεται ἡ μισή Σελήνη (**πρῶτο τέταρτο**). Σέ ἄλλες 7 μέρες φαίνεται ὀλόκληρη ἡ Σελήνη καί ἔχουμε **πανσέληνον**. Μετά 7 μέρες χάνεται πάλι ἡ μισή καί ἡ φάση αὐτή εἶναι τὸ **τελευταῖο τέταρτο**. Σιγά σιγά χάνεται ὀλόκληρη, γιὰ νά ξαναφανεῖ ἡ νέα Σελήνη καί νά συνεχίσει τίς ἀέναντες κινήσεις της. ΕΛΛ

Ἐκλείψεις Σελήνης καί Ἡλίου

Ἡ Γῆ καί ἡ Σελήνη εἶναι σκιερά σώματα. Ὁ ἥλιος φωτίζει τὴ μιὰ πλευρά τους, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη σχηματίζεται σκιά.

Συχνά συμβαίνει ἡ Σελήνη νά μπεῖ στὴ σκιά τῆς Γῆς. Τότε ξαφνικά ὁ φωτεινὸς δίσκος σκοτεινιάζει καί ἔχουμε **ἔκλειψη Σελήνης**. Ἡ ἔκλειψη ἄλλοτε εἶναι **ὀλική** καί ἄλλοτε **μερική**.

Ἄλλοτε πάλι συμβαίνει ἡ Σελήνη νά βρεθεῖ ἀνάμεσα στὴ Γῆ καί τὸν ἥλιο. Τότε ἡ Σελήνη κρύβει τὸν ἥλιο καί ἔχουμε **ἔκλειψη Ἡλίου**. Καί ἡ ἔκλειψη τοῦ Ἡλίου ἄλλοτε εἶναι **ὀλική** καί ἄλλοτε **μερική**.

Τὸ φαινόμενο τῶν ἐκλείψεων εἶναι ἐντυπωσιακό καί προκαλεῖ δέος στοὺς ἀμόρφωτους ἰδιαίτερα ἀνθρώπους, ποῦ δέν μποροῦν νά τὸ ἐρμηνεύσουν.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες: Ἀστρικός μήνας, φάσεις τῆς Σελήνης, ἔκλειψη Σελήνης, ἔκλειψη Ἡλίου (ὀλική, μερική).

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Θυμηθείτε όσα γνωρίζετε σχετικά με τις κινήσεις της Γης.
2. Πόσων ειδών κινήσεις κάνει η Γη.
3. Παραστήστε με σθούρα ή με την υδρόγειο σφαίρα την κίνηση της Γης γύρω από τον άξονά της.
4. Σε πόσο χρόνο κάνει η Γη μία περιστροφή;
5. Προσπαθήστε να εξηγήσετε το φαινόμενο της μέρας και της νύχτας.
6. Τι γνωρίζετε για την περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο; Σε πόσο χρόνο γίνεται;
7. Τι γνωρίζετε για το φαινόμενο της αλλαγής των εποχών του έτους;

Η Γη γυρίζει γύρω από τον εαυτό της και γύρω από τον Ήλιο

Η Γη είναι ένας πλανήτης του ηλιακού μας συστήματος. Όπως οι άλλοι πλανήτες, έτσι και αυτή δε μένει ακίνητη. Κάνει μάλιστα δυό κινήσεις: μία γύρω στον άξονά της, σαν σθούρα, και άλλη μία σε έλλειπτική τροχιά γύρω από τον Ήλιο.

Η υδρόγειος σφαίρα του σχολείου μοιάζει με τη Γη. Αν την περιστρέψουμε με δύναμη, αντίλαμθανόμαστε πώς περιστρέφεται η Γη γύρω στον εαυτό της.

Γιά να κάμει η Γη μία περιστροφή γύρω στον εαυτό της, χρειάζεται 24 ώρες, ένα ημερονύκτιο. Σ' αυτή την αιώνια περιστροφή κάθε σημείο του Ίσημερινού κινείται με ταχύτητα 1.666 χιλιόμετρα την ώρα!

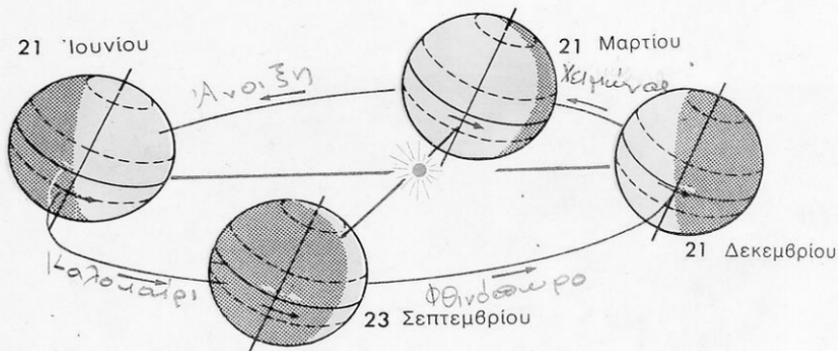
Μέρα και νύχτα

Αποτέλεσμα της περιστροφής της Γης γύρω στον εαυτό της είναι η **μέρα** και η **νύχτα**. Καθώς γυρίζει η Γη, ο Ήλιος φωτίζει τη μισή επιφάνειά της, που είναι στραμμένη προς αυτόν. Τότε στα μέρη αυτά έχουν μέρα. Στην άλλη μισή επιφάνεια της Γης, που δε φωτίζεται, είναι νύχτα. Με την αδιάκοπη κίνηση της Γης δημιουργείται η αδιάκοπη έναλλαγή μέρας και νύχτας σε όλους τούς τόπους του πλανήτη μας.

Δραστηριότητες

1. Για να κατανοήσετε τό φαινόμενο της μέρας και της νύχτας, συσκοτίστε την αίθουσά σας και μ' ένα ηλεκτρικό φακό φωτίστε έντονα μία υδρόγειο σφαίρα. Τό ήμισυαίριο πού φωτίζεται δείχνει τη μέρα. Τό άλλο, μέ τη σκιά, τη νύχτα. Αν περιστρέψετε την υδρόγειο, καθώς φωτίζεται, θά αντίληφθείτε την έναλλαγή μέρας και νύχτας στην επιφάνεια της Γης.
2. Γυρίστε μία σθούρα. Δίνει και αυτή μία εικόνα της Γης πού γυρίζει. Όπως μάλιστα ή σθούρα γυρίζει γύρω στον άξονά της και σύγχρονα κάνει μία τροχιά στό πάτωμα, έτσι και ή Γη, γυρίζοντας γύρω στον άξονά της, κάνει σύγχρονα και την τεράστια τροχιά της στον ούρανό.
3. Μπορείτε νά παραστήσετε τις δυό κινήσεις της Γης και μέ την υδρόγειο σφαίρα, άν, καθώς περιστρέφεται στον άξονά της, την περιφέρετε γύρω από μία άναμμένη λάμπα.

Η Γη κινείται στον ούρανό δρόμο της μέ καταπληκτική ταχύτητα: 107.000 χιλιόμετρα την ώρα περίπου! Για νά κάνει μία τροχιά γύρω από τον Ήλιο, χρειάζεται ένα έτος (365 μέρες, 5 ώρες 48' και 46").

Οι εποχές του έτους

Όπως ο άξονας της υδρογείου σφαίρας δεν είναι κάθετος στην επιφάνεια του τραπεζιού σας, έτσι και ο νοητός άξονας της Γης δεν είναι κάθετος στο επίπεδο της τροχιάς της. Αποτέλεσμα αυτής της πλάγιας θέσης του άξονα της Γης είναι η άνισότητα μέρας και νύχτας και οι εποχές του έτους.

Κάθε χρόνο στις 21 Μαρτίου ο άξονας της Γης είναι κάθετος στις ακτίνες του ήλιου. Τότε όλοι οι τόποι της Γης έχουν 12 ώρες μέρα και 12 ώρες νύχτα. Είναι η εαρινή ισημερία.

Μετά τη μέρα αυτή ο άξονας της Γης αρχίζει να κλίνει ως προς τις ακτίνες του Ήλιου. Το Βόρειο ημισφαίριο της Γης φωτίζεται και θερμαίνεται έτσι περισσότερο από το Νότιο. Στο Βόρειο ημισφαίριο αρχίζει η άνοιξη και η μέρα μεγαλώνει, ενώ στο Νότιο αρχίζει το φθινόπωρο και η μέρα μικραίνει. Στις 21 Ιουνίου ο άξονας της Γης παίρνει την πιο μεγάλη κλίση. Είναι το θερινό ηλιοστάσιο. Στο Βόρειο ημισφαίριο η μέρα έχει την πιο μεγάλη διάρκεια και αρχίζει το καλοκαίρι. Στο Νότιο τότε έχει την πιο μεγάλη διάρκεια η νύχτα και αρχίζει ο χειμώνας.

Έπειτα ο άξονας της Γης αρχίζει πάλι να γυρίζει στην κάθετη θέση, που την ξαναπαίρνει στις 23 Σεπτεμβρίου. Τότε έχουμε τη φθινοπωρινή ισημερία. Όλοι οι τόποι της Γης έχουν πάλι 12 ώρες μέρα και 12 νύχτα. Στο Βόρειο ημισφαίριο αρχίζει τώρα το φθινόπωρο, στο Νότιο η άνοιξη.

Μετά τη μέρα αυτή ο άξονας της Γης αρχίζει να κλίνει προς το αντίθετο μέρος. Τώρα το Νότιο ημισφαίριο αρχίζει να θερμαίνεται περισσότερο. Στις 21 Δεκεμβρίου ο άξονας έχει την πιο μεγάλη κλίση. Είναι το χειμερινό ηλιοστάσιο. Στο Βόρειο ημισφαίριο η νύχτα έχει τώρα την πιο μεγάλη διάρκεια και αρχίζει ο χειμώνας. Αντίθετα στο Νότιο έχει την πιο μεγάλη διάρκεια η μέρα και αρχίζει το καλοκαίρι.

Οι χώρες του Ίσημερινού έχουν 12 ώρες μέρα και 12 νύχτα όλο το χρόνο και πάντα καλοκαίρι. Αντίθετα οι περιοχές των πόλων έχουν 6 μήνες μέρα και 6 νύχτα και πάντα χειμώνα!

Νά μάθετε τις έννοιες: Περιστροφή και περιφορά της Γης, εαρινή και φθινοπωρινή ισημερία, θερινό και χειμερινό ηλιοστάσιο.

Νά γνωρίζετε ότι: Αποτέλεσμα των κινήσεων της Γης είναι η μέρα και η νύχτα, η άνισότητα μέρας και νύχτας, η αλλαγή των εποχών.

- α. Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα. Ἐχει σχῆμα ἐλλειψοειδές ἀπό περιστροφή.
- β. Ἡ Γῆ κινεῖται στό διάστημα. Περιστρέφεται γύρω ἀπό τό νοητό ἄξονά της καί περιφέρεται σέ ἐλλειπτική τροχιά γύρω ἀπό τόν Ἥλιο.
- γ. Ἀποτέλεσμα τῆς περιστροφῆς της γύρω στόν ἄξονα εἶναι ἡ μέρα καί ἡ νύχτα.
- δ. Ἀποτέλεσμα τῆς περιφορᾶς της γύρω ἀπό τόν Ἥλιο καί τῆς κλίσης πού ἔχει ὁ ἄξονάς της εἶναι τό φαινόμενο τῶν εποχῶν καί ἡ ἀνισότητα μέρας καί νύχτας.
- ε. Στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς φανταζόμαστε διάφορους κύκλους, παράλληλους καί μεσημβρινούς. Μέ αὐτούς ὀρίζουμε τίς γεωγραφικές συντεταγμένες ἑνός τόπου.
- στ. Γύρω ἀπό τή Γῆ ὑπάρχει ἡ ἀτμόσφαιρα.
- ζ. Τό κλίμα κάθε περιοχῆς ἐξαρτᾶται ἀπό τό γεωγραφικό πλάτος της, τό ὑψόμετρο, τή μορφολογία τοῦ ἐδάφους, τίς γειτονικές θάλασσες, ἐρήμους, ὄρεινούς ὄγκους κτλ., πού ἐπηρεάζουν τή θερμοκρασία καί τήν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, ἀπό τούς ἀνέμους τῆς περιοχῆς κ. ἄ. παράγοντες. Τό κλίμα ἐπηρεάζει πολύ τά φυτά, τά ζῶα, τούς ἀνθρώπους κάθε περιοχῆς.
- η. Ἡ Γῆ εἶναι ἓνας πλανήτης τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος.
- θ. Ἡ Σελήνη εἶναι δορυφόρος τῆς Γῆς. Ὁ ὄγκος της εἶναι 50 φορές μικρότερος ἀπό τόν ὄγκο τῆς Γῆς.
- ι. Στό σύμπαν ὑπάρχουν δισεκατομμύρια ἄστρα.
- ια. Ὅλα τά οὐράνια σῶματα κινοῦνται μέ καταπληκτική ἄρμονία, χωρίς νά στηρίζονται πουθενά καί χωρίς ποτέ νά σταματοῦν.

Ἡ Ξηρά εἶναι χωρισμένη σέ μικρά καί μεγάλα τμήματα. Τά πολύ μεγάλα τμήματα Ξηράς λέγονται **ἥπειροι**.

Σέ ὅλη τή Γῆ ὑπάρχουν 6 ἥπειροι:

- α. ἡ **Ἀσία**,
- β. ἡ **Ἀμερική**,
- γ. ἡ **Ἀφρική**,
- δ. ἡ **Ἀνταρκτική**,
- ε. ἡ **Εὐρώπη**,
- στ. ἡ **Ὤκεανία**.

Ἡ Ἀσία μέ τήν Εὐρώπη εἶναι ἐνωμένες καί πολλοί τίς ὀνομάζουν μαζί **Εὐρασία**. Ἀντίθετα ἡ Ἀμερική εἶναι χωρισμένη σέ δύο μεγάλα τμήματα: τή **Βόρεια** καί τή **Νότια Ἀμερική**. Ἡ Ἀνταρκτική εἶναι πάντα σκεπασμένη μέ πάγουσ καί αἰώνια χιόνια.

Ἡ θάλασσα εἶναι χωρισμένη σέ 4 μεγάλους **ὠκεανούς**. Αὐτοί εἶναι:

- α. ὁ **Μέγας ἢ Εἰρηνικός Ὤκεανός**,
- β. ὁ **Ἀτλαντικός Ὤκεανός**,
- γ. ὁ **Ἰνδικός Ὤκεανός**,
- δ. ὁ **Βόρειος Παγωμένος Ὤκεανός**.

Ὅλεσ οἱ θάλασσες τῆς Γῆς εἶναι ἐνωμένες μεταξύ τους. Μόνο οἱ λίμνες εἶναι ἀπομονωμένες στήν Ξηρά.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε παγκόσμιο χάρτη μέ τίς ἥπειρους καί τούς ὠκεανούς.

ΕΥΡΩΠΗ

Έκταση: 10.500.000 τ.χ.*

Κάτοικοι 650.000.000*

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Βρείτε στην ύδρoγειο σφαίρα καί στόν παγκόσμιο χάρτη τήν Εύρώπη.
2. Σέ ποιά ήμισφαίριο βρίσκεται;
3. Ποιά φυσικά σύνορα χωρίζουν τήν Εύρώπη από τίς γειτονικές της ήπειρους;
4. Παρατηρήστε ανάγλυφος και γεωφυσικούς χάρτες τής Εύρώπης και μελετήστε τό έδαφός της.
5. Παρατηρήστε τίς άκτές της.
6. Συζητήστε γιά τά ποτάμια, τίς διώρυγες, τίς λίμνες της.
7. Ποιοί παράγοντες νομίζετε ότι έπηρεάζουν τό κλίμα τής Εύρώπης; Τί κλίμα έχει;
8. Σέ ποιές φυσικές περιοχές διαιρείται ή Εύρώπη;
9. Θυμηθείτε όσα μάθατε πέρυσι γι' αυτή.
10. Προβάλετε σχετικές εικόνες στην τάξη.

Ή Εύρώπη βρίσκεται στό Βόρειο ήμισφαίριο τής Γής. Ήν παρατηρήσουμε τόν παγκόσμιο χάρτη, βλέπουμε ότι είναι μιά τεράστια χερσόνησος τής Εύρασίας. Ήπό τήν Άσία τή χωρίζουν τά Ουράλια όρη, ή Κασπία θάλασσα, ό Καύκασος, ό Εύξεινος Πόντος, τό Αιγαίο πέλαγος.

Στά νότια ή Εύρώπη βρέχεται από τή Μεσόγειο θάλασσα. Έκει σχηματίζονται τό Αιγαίο, τό Ίόνιο, τό Άδριατικό, τό Τυρρηνικό πέλαγος και άπλώνονται ή Βαλκανική και ή Ίταλική χερσόνησος. Μεγάλα νησιά τής Μεσογείου είναι ή Σικελία, ή Σαρδηνία, ή Κορσική, ή Κύπρος, ή Κρήτη κ.ά.

Στά δυτικά ή Εύρώπη βρέχεται από τόν Άτλαντικό ώκεανό. Αύτός έπικοινωνεί μέ τή Μεσόγειο μέ τόν πορθμό του Γιβραλτάρ. Στόν Άτλαντικό ώκεανό σχηματίζονται ό Βισκαϊός κόλπος, ή θάλασσα τής Μάγχης, ή Βόρεια και ή Βαλτική θάλασσα. Σπουδαίες χερσόνησος είναι ή Ίθηρική, ή Βρετάνη, ή Γιουτλάνδη, ή Σκανδιναβική και άξιόλογα νησιά ή Μεγάλη Βρετανία, ή Ίρλανδία, ή Ίσλανδία.

Στά βόρεια τής Εύρώπης βρίσκεται ό Βόρειος παγωμένος ώκεανός.

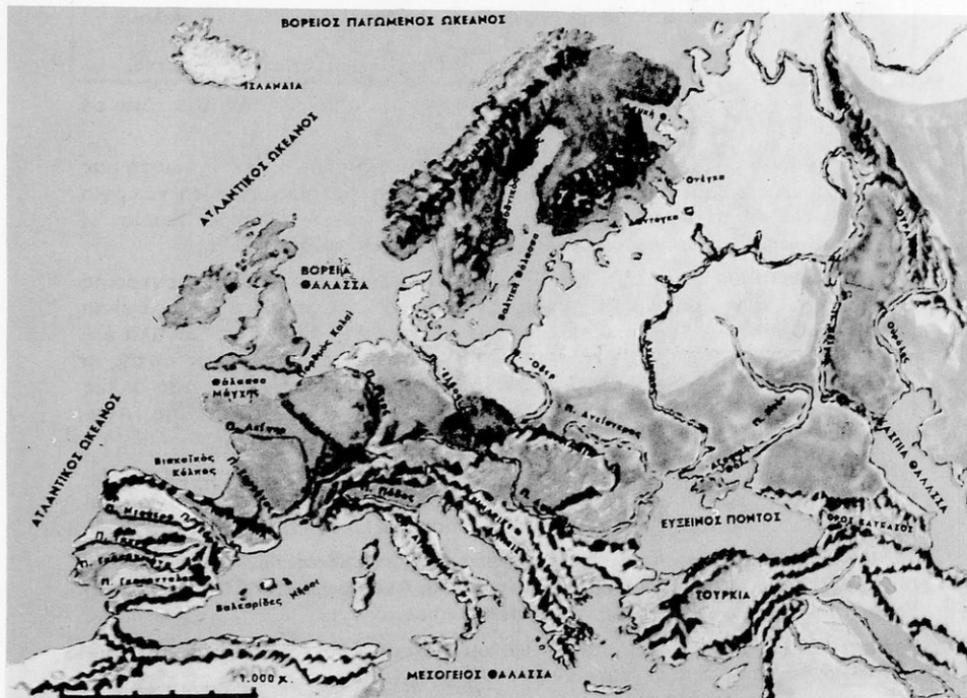
Μεγάλες έκτάσεις τής περιοχής αύτης είναι σκεπασμένες μέ αιώνια χιόνια και πάγους. Έκει σχηματίζονται ή χερσόνησος Κόλα, ή Λευκή θάλασσα, ή θάλασσα Μπάρεντς, τό νησί Νέα Ζέμπλια

Στήν Κεντρική Εύρώπη ύψώνονται οι Άλπεις. Τό Λευκό Όρος (ύψ. 4.810 μ.) είναι ή ψηλότερη κορυφή τους. Άκτινωτά από τίς Άλπεις διακλαδίζονται τά Άπέννινα, οι Διναρικές και οι Τρανσυλβανικές Άλπεις, τά Καρπάθια και άλλα μικρότερα όρη. Στήν Ίθηρική χερσόνησο ύψώνονται τά Πυρηναία κ.ά. όρη και στή Σκανδιναβία οι Σκανδιναβικές Άλπεις.

Στήν Άνατολική Εύρώπη άπλώνεται ή μεγάλη ρωσική πεδιάδα. Στά δυτικά της συνεχίζονται ή πόλωνική, ή γερμανική και ή γαλλική πεδιάδα.

* Τά αριθμητικά στοιχεία πληθυσμού κ τ λ. είναι παρμένα από τή Στατιστική Έπετηρίδα του Ο.Η.Ε. (έτος 1977).

Ἡ Εὐρώπη ἔχει ἄρκετά μεγάλα ποτάμια. Στὴν Κασπία θάλασσα χύνεται ὁ **Βόλγας**. Στὸν Εὐξείνιο Πόντο ὁ **Ντόν**, ὁ **Δνείπερος**, ὁ **Δνειστερος**, ὁ **Δούναβης**. Στὸ Ἀδριατικὸ πέλαγος ὁ **Πάδος**. Στὸν κόλπο τοῦ Λέοντα ὁ **Ροδανός**. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὁ **Τάγος**, **Γαρούνας**, ὁ **Λείγηρ**, ὁ **Σηκουάνας**, ὁ **Ρήνος**, ὁ Ἑλθας, ὁ **Βιστούλας** κ.ά. Στὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανὸ ὁ **Ντβίνα**, ὁ **Πετσόρα**. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ποτάμια αὐτὰ εἶναι πλωτὰ. συνδέονται μὲ διώρυγες κι ἐξυπηρετοῦν πολὺ τὴ συγκοινωνία. Μεγάλες εὐρωπαϊκὲς λίμνες εἶναι ἡ **Λαντόγκα** καὶ ἡ Ἵονέγκα.

Στὴν Εὐρώπη διακρίνονται οἱ παρακάτω γεωφυσικὲς περιοχές: ἡ **Νότια**, ἡ **Δυτικὴ**, ἡ **Κεντρικὴ**, ἡ **Βόρεια**, ἡ **Ἀνατολικὴ Εὐρώπη**.

Στὴ Νότια Εὐρώπη ἐπικρατεῖ μεσογειακὸ κλίμα. Στὴ Δυτικὴ τὸ κλίμα ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου καὶ εἶναι ὑγρὸ ὠκεανίον. Στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη εἶναι ἠπειρωτικὸ, στὴν Ἀνατολικὴ ψυχρότερο ἠπειρωτικὸ καὶ στὴ Βόρεια πολικὸ.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης.

'Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε γιά τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τής Εύρώπης;
2. Ποιές περιοχές τής είναι κυρίως γεωργικές; Ποιές βιομηχανικές;
3. Πού όφειλεται ή μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη τής Δυτικής Εύρώπης;
4. Σέ ποιά φυλή ανήκουν οί Εύρωπαίοι;
5. Ποιές περιοχές τής Εύρώπης είναι οί πιό πυκνοκατοικημένες; Γιατί;
6. Σέ ποιά θρησκεία πιστεύουν οί Εύρωπαίοι; Ποιές γλώσσες μιλούν; Μέ τί ασχολούνται κυρίως;
7. Τι δίνει κυρίως ή Εύρώπη στίς άλλες χώρες τής Γής; Τι προμηθεύεται από αυτές;

'Η Εύρώπη έχει πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές, πού ποικίλλουν από τόπο σέ τόπο.

'Η Νότια Εύρώπη είναι κυρίως γεωργική περιοχή. Σ' αυτή έπικρατεί ή γνωστή μας μεσογειακή χλωρίδα καί πανίδα. Πολλοί κάτοικοι τής ασχολούνται μέ τή γεωργία καί τήν κτηνοτροφία. 'Αξιόλογη βιομηχανική ανάπτυξη έχει ή Βόρεια 'Ιταλία. 'Η βιομηχανία τών άλλων νοτιοευρωπαϊκών χωρών τώρα αναπτύσσεται.

Μεγάλη είναι ή βιομηχανική ανάπτυξη τής Δυτικής καί μέρους τής Κεντρικής Εύρώπης. 'Η Δυτική Γερμανία, ή 'Αγγλία, ή Γαλλία, ή 'Ολλανδία, τό Βέλγιο είναι μεγάλα εύρωπαϊκά καί παγκόσμια βιομηχανικά κέντρα. Στά πολλά καί μεγάλα έργασία τους οί άνθρωποι αξιοποιούν τό φυσικό πλούτο τής περιοχής αυτής κι έπεξεργάζονται μεγάλες ποσότητες πρώτων ύλων, πού μεταφέρονται από άλλες περιοχές. Αυτές προμηθεύουν μέ βιομηχανικά είδη πολλές χώρες τής Γής. 'Αναπτυγμένη επίσης στίς περιοχές αυτές είναι ή γεωργία καί ή κτηνοτροφία.

Μεγάλες εκτάσεις τής Βόρειας, τής 'Ανατολικής καί τής Κεντρικής Εύρώπης δίνουν άφθονα δασικά προϊόντα. Οί κάτοικοι τής Βόρειας Εύρώπης ασχολούνται καί μέ τήν άλεια. Οί Σκανδιναβικές χώρες έχουν επίσης αξιόλογη βιομηχανία.

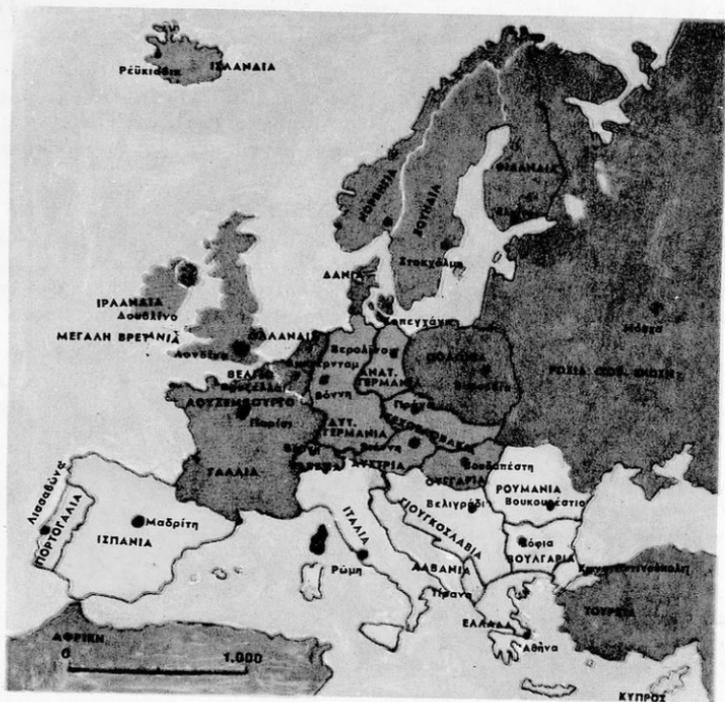
'Η 'Ανατολική Εύρώπη μέ τίς άπέραντες πεδιάδες, τή ζώνη τών δασών καί τό ψυχρό κλίμα δίνει άφθονα γεωργικά, κτηνοτροφικά, δασικά προϊόντα. Τά τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε επίσης πολύ ή ρωσική βιομηχανία.

Μεγάλη σημασία γιά τήν εύρωπαϊκή οικονομία έχει ό όρυκτός πλούτος όρισμένων περιοχών. Πρόβλημα γι' αυτή είναι ή έλλειψη ύγρων καυσίμων, τά όποια ή Εύρώπη προμηθεύεται από άλλες περιοχές τής Γής.

Στήν Εύρώπη ζουν σήμερα 650.000.000 άνθρωποι. Οί πιό πυκνοκατοικημένες είναι οί βιομηχανικές περιοχές κι εκείνες μέ τίς άφθονες πηγές πλούτου. 'Η 'Ολλανδία, τό Βέλγιο, ή Δυτική Γερμανία, ή 'Αγγλία, ή Γαλλία είναι από τίς πιό πυκνοκατοικημένες καί τίς πιό πλούσιες χώρες τής Γής. Οί κάτοικοί τους, καθώς κι εκείνοι τής Σουηδίας καί τής 'Ελβετίας, έχουν πολύ μεγάλο εισόδημα.

Οί κάτοικοι τής Εύρώπης ανήκουν στή λευκή φυλή. Μικρότερες φυλετικές όμάδες είναι οί Σλάβοι, οί 'Αγγλοσάξονες, οί Νεολατίνοι, οί 'Ελληνες κ.ά.

'Όλοι σχεδόν οί Εύρωπαίοι είναι χριστιανοί.

14

Πολιτική και πολιτιστική κατάσταση της Εύρωπης

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τόν πολιτικό χάρτη της Εύρωπης.
2. Θυμηθείτε τά κράτη της Εύρωπης, τίς πρωτεύουσές τους, τίς κυριότερες πόλεις τους.
3. Τί γνωρίζετε γιά τούς συμμαχικούς καί οικονομικούς συνασπισμούς τών κρατῶν της Εύρωπης;
4. Τί είναι ή Ε.Ο.Κ.;
5. Τί δραματίζονται οί θιασώτες της ένωμένης Εύρωπης;
6. Τί γνωρίζετε γιά τό σημερινό εύρωπαϊκό πολιτισμό; Ποιές είναι οί ρίζες του; Τί πρόσφερε σ' αυτόν ή Έλλάδα;
7. Συζητήστε γιά τίς σχέσεις της χώρας μας μέ τίς χώρες της Εύρωπης.

Ἡ Εὐρώπη εἶναι σήμερα χωρισμένη σέ πολλά μεγάλα καί μικρά κράτη. Πολλά ἀπό αὐτά εἶναι ἀπό τὰ μεγαλύτερα, τὰ πλουσιότερα καί τὰ ἰσχυρότερα κράτη τῆς Γῆς.

Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ κοιτίδα καί τό κέντρο τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ τοῦ πλανήτη μας. Ὁ πολιτισμός αὐτός ἔχει τίς ρίζες του στήν ἀρχαία Ἑλλάδα. Οἱ ἀξίες του εἶναι αἰώνιες καί ἀκτινοβολοῦν καί ἐμπνέουν ὅλους τούς πολιτισμένους ἀνθρώπους τῆς Γῆς.

Τά τελευταῖα χρόνια πολλοί Εὐρωπαῖοι ὁραματίζονται τή δημιουργία μιᾶς Ἐνωμένης Εὐρώπης. Στό χώρο της ὅλοι οἱ λαοί θά ἀπολαμβάνουν μέ εἰρήνη τά πνευματικά, οικονομικά, τεχνολογικά ἀγαθά καί θά ἐργάζονται ἀδερφωμένοι γιά ἕνα καλύτερο μέλλον. Ἡ **Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)**, τό **Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης** καί ἄλλοι εὐρωπαϊκοί ὀργανισμοί αὐτοῦς τούς σκοποῦς ἐπιδιώκουν.

Ἡ Ἑλλάδα συνεργάζεται μέ ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καί μέ πολλά ἀπό αὐτά ἔχει στενοῦς δεσμούς φιλίας. Ἀνήκει σέ πολλούς εὐρωπαϊκοὺς ὀργανισμούς καί εἶναι μέλος τῆς Ε.Ο.Κ. Πολλοί Ἕλληνες ἐργάζονται σ' εὐρωπαϊκές χώρες καί πολλοί Εὐρωπαῖοι τουρίστες ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο τή χώρα μας.

Δραστηριότητες

Νά ἱχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τῆς Εὐρώπης.

Ἄσια
Ἑυρ. κατ. Κόσμοι - Ὄνομα - ἕννοια
Ὀρη: Οὐράλια, Καύκασος, Ἰμαλαΐα, Ἐβερеста, Ἀραράς
Πεδίον: Μεσοποταμία, τὸ Παισιστάν, τῆς Κίνας, τῆς Ἰνδίας καὶ τῆς Σιβηρίας.
Ποταμοί: Ὄβηρ, Γενιέσσης, Λένος, Ἀμούρ, Χουάνγκ-Χο, Πάνγκ-Τσε Πι, Γαγγῆς, Ἰνδός.
Λίμνη: Κασπία, Ἀράλη, Βάλμιας, Βαϊκάλη.
Ὀροσειρά: Παμ. καὶ Θιβέτ.
Θάλασσα: Β. Παρ. Ὠκεανός, Ὀκεανὸς τῆς Ἰνδίας, Εἰρηνηνὸς Ὠκεανός, Ἰαπωνικὴ θάλασσα, ἡ Κίτρινη ἢ Σινικὴ θάλασσα, Ἰνδικὸς Ὠκεανός, Ἀραβικὴ θάλασσα καὶ Ἐρυθρὰ.
Κόλποι: Περσικὸς, Βεγγάλης.
Ἰερατεῖο: Μικρὰ Ἄσια, Ἀραβικὴ τῶν Ἰνδίων, τῶν Ἰσλαμικῶν, τῆς Κόρης.
Κατεῖο: Κατεῖο.
Ἰνδία: Ἰνδοκίβια, Φιλιππίνες, Ἰαπωνία, Φορμόσα, Κεϋλάνη.
Πορθοί: Βεγγάλιος πορθοί, Κεϋλάνη.
Διώρυγες: Του Σουέζ.
Ἐρημοί: Γυόμιοι, Ἀραβικὴ.
Γενικὸν ὄνομα: Ἀπὸ τὸ διεθνὸν.

ΑΣΙΑ

Τουρκία

Συρία

Λίβανος

Ίσραήλ

Ίορδανία

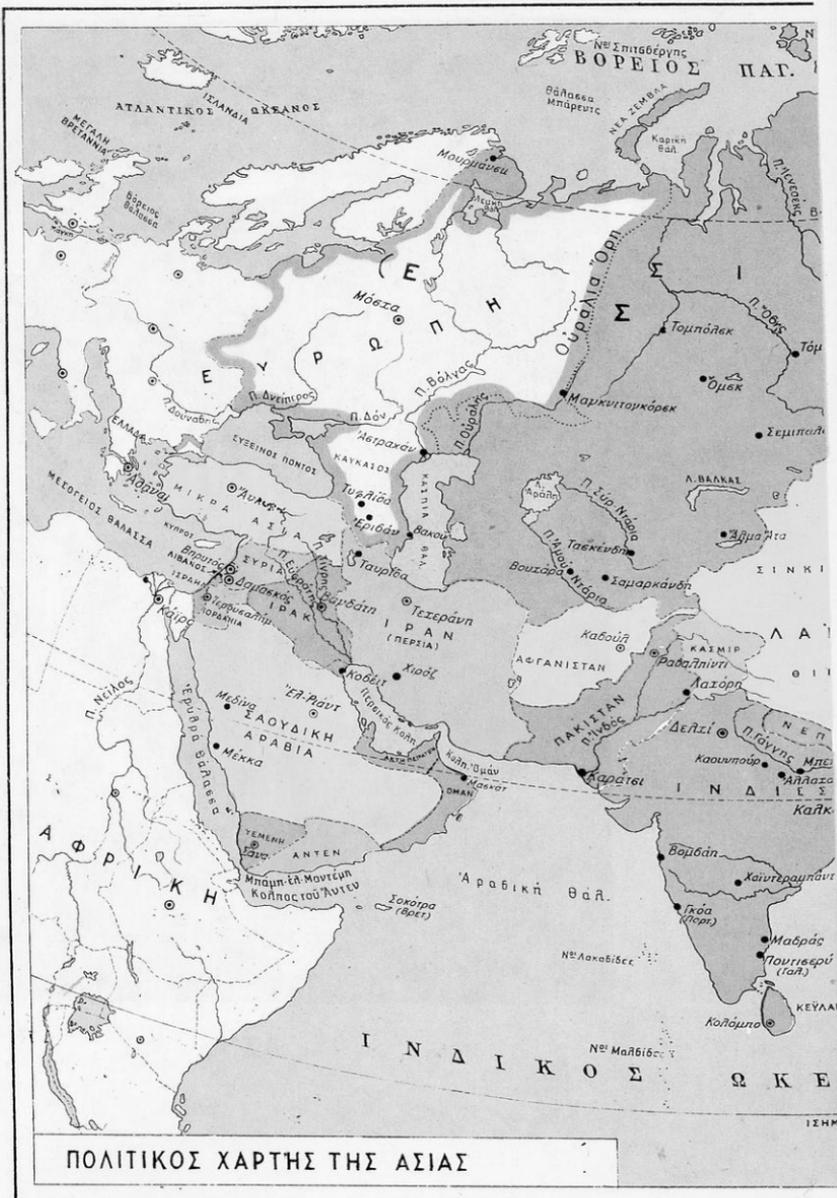
Ίράκ

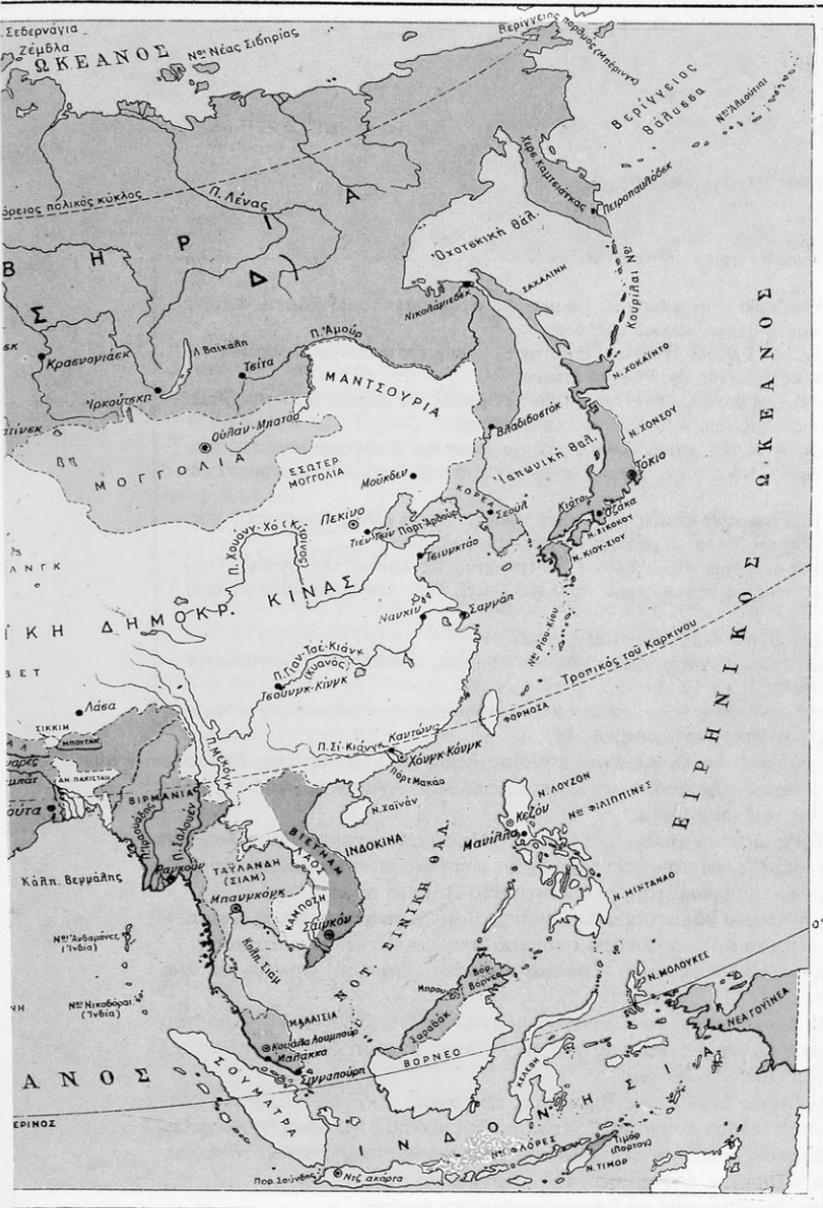

Ίράν

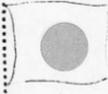

Υεμένη

Κίνα

Ίαπωνία

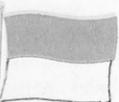
Β. Κορέα

Ν. Κορέα

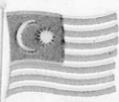
Ίνδια

Ίνδονησία

Βιητνάμ

Μαλαισία

6. Η Α Σ Ι Α

Έκταση: 44.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 2.220.000.000

15 Γενική εικόνα της 'Ασίας

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε την 'Ασία στην υδρογείο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Δείξτε τον 'Ισημερινό και το Βόρειο πολικό κύκλο.
2. Ποιά φυσικά σύνορα χωρίζουν την 'Ασία από την Εύρωπη; Γιατί πολλοί θεωρούν τις δυο αυτές μεγάλες περιοχές της Γης μιά ήπειρο;
3. Ποιοί μεγάλοι ώκεανοί θρέχουν την 'Ασία; Ποιός πορθμός τη χωρίζει από την 'Αμερική; Δείξτε τον στο χάρτη.
4. Παρατηρήστε τις ακτές της 'Ασίας. Ποιοί μεγάλοι κόλποι και ποιές χερσόνησες σχηματίζονται στη Νότια 'Ασία; Ποιοί και ποιές στην 'Ανατολική; Ποιά μεγάλα νησιά έχει ή 'Ασία;
5. Παρατηρήστε το γεωφυσικό χάρτη της 'Ασίας. Δείξτε τις μεγάλες όροσειρές της. Δείξτε την κορυφή του 'Έβερεστ. Βρείτε πληροφορίες γι' αυτή.
6. Δείξτε τα μεγάλα όροπέδια, τις πεδιάδες, τα ποτάμια, τις λίμνες της 'Ασίας. Πού έχουν τις πηγές τους τα περισσότερα ποτάμια; Γιατί; Πού εκβάλλει καθένα από αυτά;
7. Σέ ποιές γεωφυσικές περιοχές διαιρείται ή 'Ασία;
8. Συγκεντρώστε, αν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες, ταινίες κτλ. 'Οργανώστε προβολές στην τάξη.

Η 'Ασία είναι ή μεγαλύτερη ήπειρος της Γης.

Τήν άχανή αυτή χώρα οι 'Ασσύριοι, ένας άρχαϊός λαός πού ζούσε στις άνατολικές άκτές της Μεσογείου, την όνόμαζαν 'Ασκού, δηλαδή 'Ανατολή. 'Από τή λέξη 'Ασκού προήλθε ίσως τό όνομα 'Ασία.

Η 'Ασία άπλώνεται από τις άνατολικές άκτές της Μεσογείου και τά Ούράλια όρη ώς τό Βερίγγειο πορθμό. 'Από τά νότια νησιά της περνάει ό 'Ισημερινός, ένώ τό βορειότερο άκρωτήριό της βρίσκεται πολύ κοντά στό Βόρειο πόλο.

Τά Ούράλια όρη, ή Κασπία θάλασσα, ό Καύκασος, ό Εύξεινος Πόντος, ή Προποντίδα και τό Αιγαίο είναι τά φυσικά σύνορα άνάμεσα στην 'Ασία και την Εύρωπη.

Η μεγάλη διώρυγα του Σουέζ και ή 'Ερυθρά θάλασσα χωρίζουν την 'Ασία από την 'Αφρική.

Στά νότια ή 'Ασία βρέχεται από τον 'Ινδικό 'Ωκεανό. 'Εκεϊ άνοίγονται ή 'Αραβική θάλασσα, ό Περσικός κόλπος, ό κόλπος της Βεγγάλης. Σχηματίζονται επίσης οι χερσόνησες 'Αραβία, 'Ινδίες, 'Ινδοκίνα.

Στ' άνατολικά της 'Ασίας άνοίγεται ό Ειρηνικός 'Ωκεανός. 'Εκεϊ ό θαλάσσιος διαμελισμός είναι πλουσιότερος και σχηματίζονται πολλοί κόλποι, ή Σινική, ή Κίτρινη, ή 'Ιαπωνική, ή 'Όχοτσική θάλασσα, οι χερσόνησες Κορέα και Καμτσάτκα, τά νησιά της 'Ινδονησίας, οι Φιλιππίνες, ή Φορμόζα, τά 'Ιαπωνικά νησιά κ.ά.

Στά θόρεια ή 'Ασία βρέχεται από τό Βόρειο παγωμένο ώκεανό.

Τό όρος Φούτζι στὴν Ἰαπωνία

Μεγάλη σημασία ἔχουν ὁ **Βερίγγειος πορθμός**, πού χωρίζει τὴν Ἀσία ἀπὸ τὴν Ἀμερική καὶ συνδέει τὸν Εἰρηνικό μὲ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, ὁ **πορθμός τῆς Μαλαισίας**, ἀνάμεσα στὸν Εἰρηνικό καὶ τὸν Ἰνδικό Ὠκεανό, ὁ **πορθμός τοῦ Ἄντεν** καὶ ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικό καὶ τὴ Μεσόγειο.

Στὴν Ἀσία ὑπάρχουν τὰ ψηλότερα βουνα τῆς Γῆς. Μεγαλύτερη οροσειρά τῆς εἶναι τὰ **Ἰμαλία**. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ψηλότερη κορυφή τοῦ πλανήτη μας, τὸ **Ἐβερεστ** (ὕψ. 8.848 μ.).

Ἄν παρατηρήσουμε στὸν ἀνάγλυφο χάρτη τῆς ὄροσειρῆς τῆς Ἀσίας, διαπιστώνουμε ὅτι σχηματίζουν δυὸ μεγάλους κόμβους: ὁ ἓνας βρίσκεται στὸ **Ἀραράτ** καὶ ὁ ἄλλος στὸ **Παμίρ**.

Τὸ Παμίρ εἶναι τὸ ψηλότερο ὄροπέδιο τῆς Γῆς (ὕψ. 7.000 μ. περίπου) καὶ ὀνομάζεται **Στέγη τοῦ κόσμου**. Ἄλλο μεγάλο ὄροπέδιο στὴν ἴδια περιοχή εἶναι τὸ **Θιβέτ**.

Στῆς μεγάλες κεντρικὲς ὄροσειρῆς μὲ τὰ αἰώνια χιόνια ἔχουν τῆς πηγῆς τους πολλοὶ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας. Στὸν Ἰνδικό ὠκεανό χύνονται ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Γάγγης**, ὁ **Βραχμαπούτρας**. Στὸν Εἰρηνικό ὠκεανό ὁ **Μεκόγκ**, ὁ **Γιάγκ Τσέ Κιάγκ**, ὁ **Χουάγκ Χό**, ὁ **Ἀρούρ** κ.ἄ. Στὸ βόρειο παγωμένο ὠκεανό ὁ **Λένας**, ὁ **Ἰενεσέης**, ὁ **Ὄβης**. Δυὸ ἄλλοι δίδυμοι ποταμοὶ, ὁ **Τίγρης** καὶ ὁ **Εὐφράτης**, ἐκβάλλουν στὸν Περσικό κόλπο. Ὅλοι σχεδόν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ποταμοὶ διαρρέουν εὐφορες προσχλωσιγενεῖς πεδιάδες.

Μεγάλες λίμνες τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Ἀράλη**, ἡ **Μπαλκάς**, ἡ **Βαϊκάλη**. Λίμνη εἶναι καὶ ἡ **Κασπία θάλασσα**. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς Γῆς. Τὰ νερά τῆς εἶναι ἀλμυρά.

Οἱ γεωφυσικὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας

Ὁλόκληρη ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 6 γεωφυσικὲς περιοχῆς. Αὐτὲς εἶναι: 1) ἡ **Νοτιοδυτικὴ Ἀσία** (Μέση Ἀνατολή), 2) ἡ **Κεντρικὴ**, 3) ἡ **Νότια**, 4) ἡ **Νοτιοανατολική**, 5) ἡ **Ἀνατολική** (Ἄπω Ἀνατολή) καὶ 6) ἡ **Βόρεια Ἀσία**.

Νά μάθετε: τὰ κυριότερα γεωφυσικὰ στοιχεῖα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ καὶ νά τὰ βρεῖτε στὸ χάρτη σας.

Δραστηριότητες

Νά κάνετε ἀνάγλυφους καὶ γεωφυσικοὺς χάρτες τῆς Ἀσίας.

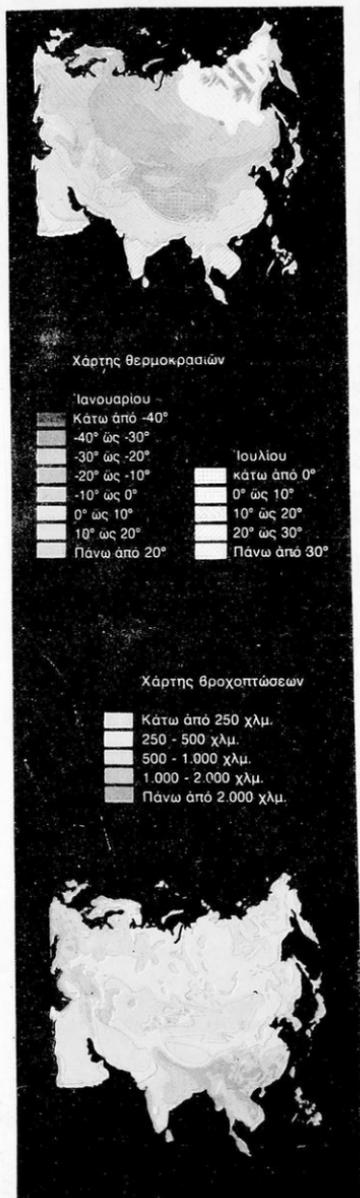
16 Τό κλίμα καί ἡ οἰκονομία τῆς Ἀσίας

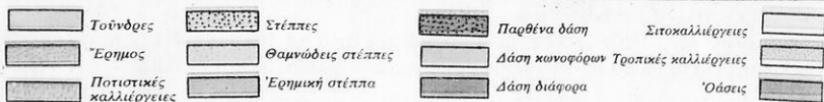
Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

- 1 Παρατηρήστε ἀνάγλυφους καί γεωφυσικούς χάρτες τῆς Ἀσίας. Δείξτε τόν Ἰσημερινό, τήν Τροπική ζώνη, τόν Τροπικό τοῦ Καρκίνου, τό Βόρειο πολικό κύκλο, τή Βόρεια εὐκρατη καί τή Βόρεια πολική ζώνη.
- 2 Παρατηρήστε τή διάταξη καί τό ὕψος τῶν μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Ἀσίας. Ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς;
- 3 Προσέξτε τοὺς ὠκεανούς πού τήν περιβάλλουν καί τό θαλάσσιο διαμελισμό τῆς.
- 4 Ποιά θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τό κλίμα τῆς Ἀσίας;
- 5 Τί εἶναι οἱ μουσῶνες; Ποιές περιοχές ἐπηρεάζουν; Ποιά φυτά εὐδοκιοῦν καί τί ζῶα ζοῦν σ' αὐτές;
- 6 Τί κλίμα ἐπικρατεῖ στήν ὀρεινή Κεντρική Ἀσία;
- 7 Σέ ποιές περιοχές δέ φτάνουν ὑγροί θαλάσσιοι ἄνεμοι; Τί γνωρίζετε γιά τήν «Ξηρή Ἀσία»; Ποιές μεγάλες ἐρήμους ἔχει;
- 8 Σέ ποιές περιοχές τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ψυχρό ἠπειρωτικό κλίμα καί σέ ποιές πολικό;
- 9 Ποιό τμήμα τῆς Ἀσίας ἔχει μεσογειακό κλίμα;
- 10 Συγκεντρώστε εἰκόνες σχετικές μέ τόν πλοῦτο τῆς Ἀσίας. Ὄργανώστε προβολές στήν τάξη.

Ἡ Ἀσία εἶναι μεγάλη ἠπειρος. Ἀπλώνεται ἀπό τόν Ἰσημερινό ὡς τό Βόρειο Πόλο. Ἐχει ψηλές καί μεγάλες ὄροσειρές καί ἐπηρεάζεται ἀπό θαλάσσια ρεύματα καί ἀνέμους, πού ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τό κλίμα τῆς. Ἡ Νότια Ἀσία βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη, ἐνῶ μεγάλες περιοχές τοῦ Βορρά ἀνήκουν στή Βόρεια πολική ζώνη. Εἶναι ἐπόμενο νά ὑπάρχουν διαφορές στό κλίμα τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἠπείρου.

- 61 Τό μισό σχεδόν τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ Σιβηρία, μιά χώρα μέ ἀχανεῖς πεδιάδες ἀνοιχτές στό Βορρά. Μεγάλες ἐκτάσεις τῆς εἶναι σκεπασμένες μέ πάγους καί αἰώνια χιόνια. Στίς βορινές ἀκτές τῆς τό κλίμα εἶναι πολικό.
- 62 Χαρακτηριστική θλάσσηση ἐκεῖ εἶναι ἡ τούν-

Τοπίο ξηρής 'Ασίας

Τοπίο υγρής 'Ασίας

δρα και κυριότερα ζώα η λευκή άρκούδα και ο **τάρανδος**. Πολικό είναι τό κλίμα και στην περιοχή τής Καμτσάτκας, η όποία επηρεάζεται από ψυχρά θαλάσσια ρεύματα.

Νοτιότερα, σέ μιά μεγάλη ζώνη από τά Ουράλια όρη ως τίς άκτές τής Όχοτσκι-κής θάλασσας, επικρατεί ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Έκει άπλώνεται η **τάιγκα**, δάση από κωνοφόρα κυρίως δέντρα, στά όποία ζούν πολλά γουνοφόρα ζώα.

Στήν περιοχή τών μεγάλων κεντρικών όροσειρών επικρατεί κλίμα όρεινό. Κι εκεί σέ μεγάλες έκτάσεις υπάρχουν αιώνια χιόνια.

Όλόκληρη η ύπόλοιπη Άσία κλιματολογικά χωρίζεται σέ δυό μεγάλες ζώνες: στην **ξηρή** και τήν **ύγρη Άσία**.

Η **ξηρή Άσία** άπλώνεται σέ όλο τό κεντρικό και τό δυτικό τμήμα τής ήπειρου. Βόρεια φτάνει ως μιά νοητή γραμμή πού αρχίζει από τήν Κασπία θάλασσα και καταλήγει στόν ποταμό Άμούρ. Νότια σύνορά της είναι τά **Ίμαλμία και οι άκτές τής Άραβικής θάλασσας**. Στήν περιοχή αύτή σπάνια φτάνουν οι ύγροι θαλάσσιοι άνεμοι και οι βροχές είναι ελάχιστες. Τό καλοκαίρι σέ όλη τήν **ξηρή Άσία** είναι **πολύ θερμό**. Οι χειμώνες στήν Κεντρική Άσία είναι ψυχροί, ένω στή Νοτιοδυτική άρκετά θερμοί. Στήν ξηρή Άσία υπάρχουν έρημοι και μεγάλες στεπώδεις περιοχές. Σ' αυτές είναι άναπτυγμένη η νομαδική κτηνοτροφία.

Η **ύγρη Άσία** πιάνει τό μεγαλύτερο τμήμα τής Ίνδικής χερσονήσου, τή Νοτιοανατολική και τήν Άνατολική Άσία. Είναι η κλιματική **ζώνη τών μουσώνων**. Τό χειμώνα ψυχροί άνεμοι φυσούν από τίς κεντρικές όρεινές περιοχές πρός τή θάλασσα και δημιουργούν ξηρούς χειμώνες στίς περιοχές πού επηρεάζουν. Είναι οι **χειμερινοί μουσώνες**. Αντίθετα τό καλοκαίρι θερμοί και ύγροι άνεμοι φορτωμένοι ύδρατους φυσούν από τίς θερμές θάλασσες του Νότου πρός τίς άκτές και τήν Κεντρική Άσία και προκαλούν κατακλυσμάιες βροχές. Είναι οι **θερινοί μουσώνες**.

Οι περιοχές τής Ίνδουσίας, τής Ίνδοκίνας και τών ανατολικών Ίνδιών δέχονται τίς περισσότερες βροχές. Έκει η βλάστηση είναι πλούσια. Στά παρθένα δάση τών περιοχών αυτών εύδοκιμούν πολλά φυτά τών θερμών χωρών και ζούν πολλά άγρια ζώα. Χαρακτηριστικό φυτό τής ύγρης Άσίας είναι τό ρύζι, πού άποτελεί βασική τροφή για εκατομμύρια άνθρώπους.

Στίς δυτικές άκτές τής Άσίας, πού βρέχονται από τή Μεσόγειο θάλασσα, επικρατεί μεσογειακό κλίμα μέ τή γνωστή μεσογειακή χλωρίδα και πανίδα.

Όνόματα και έννοιες: Σιθρία, τούνδρα, τάιγκα, ξηρή και ύγρη Άσία, θερινοί και χειμερινοί μουσώνες

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τό κλίμα μιάς περιοχής επηρεάζεται από τό γεωγραφικό πλάτος, τή μορφή του έδάφους, τή διάταξη τών όροσειρών, τούς άνέμους κτλ.
2. Στίς περιοχές πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα και δε φτάνουν οι ύγροι άνεμοι τό κλίμα είναι συνήθως ξηρό και οι βροχές λίγες. Έκει δημιουργούνται έρημοι και στέπες.

Δραστηριότητες: Πάνω στο γεωφυσικό χάρτη πού κάνατε νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και μέ χρώματα νά όρίσετε τίς κλιματικές ζώνες τής Άσίας.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε από την ιστορία και τά θρησκευτικά για τούς αρχαίους λαούς και πολιτισμούς της 'Ασίας; Τι γνωρίζετε για την έκστρατεία του Μ. 'Αλεξάνδρου και τις επιδρομές 'Ασιατών στις ελληνικές χώρες;
2. Νά διαβάσετε, αν είναι δυνατό, «Τά ταξίδια του Μάρκο Πόλο» και άλλα βιβλία, πού μιλούν για την παλιά και τή σύγχρονη 'Ασία.
3. Σέ ποιά περιοχή της 'Ασίας αναπτύχθηκαν οί πρώτοι αρχαίοι πολιτισμοί; Ποιούς αρχαίους λαούς της 'Ασίας γνωρίζετε;
4. Ποιές μεγάλες θρησκείες πρωτοφάνηκαν στήν 'Ασία;
5. Μέχρι πού έφτασε ό Μ. 'Αλέξανδρος; Τι γνωρίζετε για τίς προσπάθειες τών Ευρωπαίων νά φτάσουν από τή θάλασσα στίς 'Ινδίες;
6. Σέ ποιές φυλές ανήκουν οί σημερινοί κάτοικοι της 'Ασίας; Σέ ποιές θρησκείες; Ποιές γλώσσες μιλούν;
7. Τι γνωρίζετε για τό σημερινό πολιτισμό τών λαών της 'Ασίας;
8. Τι προβλήματα δημιουργεί ό υπερπληθυσμός στή Ν.Α. 'Ασία;

Η 'Ασία είναι κοιτίδα πολιτισμών και θρησκειών

Πολλοί υποστηρίζουν ότι στήν 'Ασία έζησαν οί πρώτοι άνθρωποι.

Μεγαλόπρεπα μνημεία, πού σώζονται σήμερα στή Μέση και στήν "Απω 'Ανατολή και στή Νότια 'Ασία, μαρτυρούν τήν πρόοδο και τή δύναμη τών λαών, οί όποιοί έζησαν εκεί σέ πολύ μακρινές εποχές.

Πολλοί λαοί της Μέσης 'Ανατολής έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στήν παγκόσμια ιστορία. 'Ανατολικότερα μεγάλους πολιτισμούς ανάπτυξαν οί 'Ινδοί, οί Κινέζοι, οί 'Ιάπωνες.

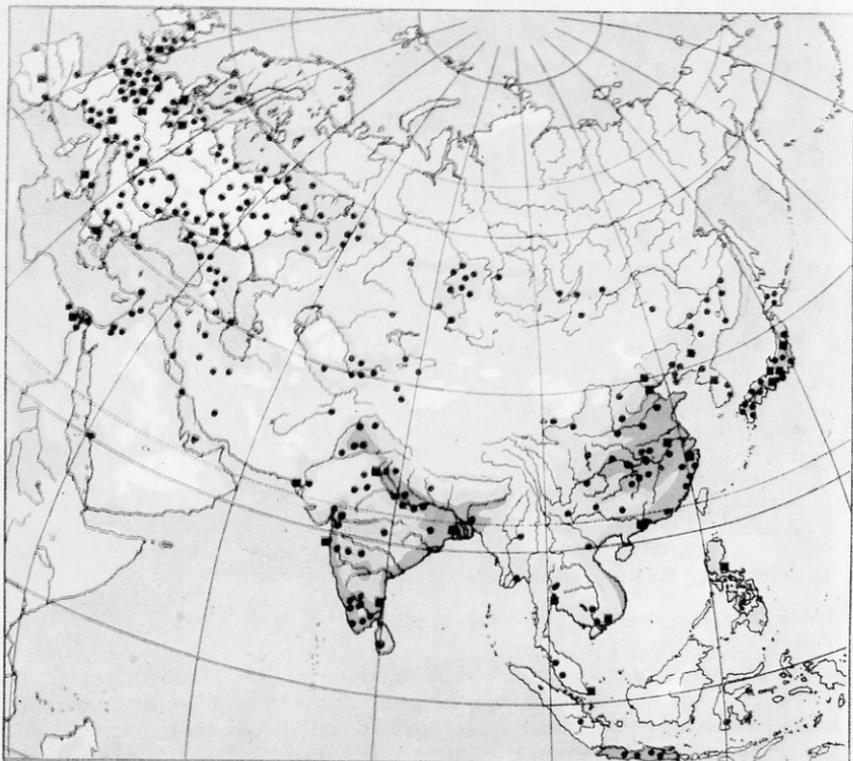
Η 'Ασία είναι επίσης κοιτίδα όλων τών μεγάλων θρησκειών. Στή γή της γεννήθηκαν και δίδαξαν ό 'Ιησούς Χριστός, ό Μωάμεθ, ό Βούδας, ό Κομφούκιος και άλλοι ιδρυτές θρησκειών.

Οί λαοί της Νότιας και της 'Ανατολικής 'Ασίας και οί πολιτισμοί τους έμειναν για αιώνας άγνωστοί στον υπόλοιπο κόσμο. 'Ε 'Ιουστινιανός έφερε από τή μακρινή Κίνα τό μετάξι και ό Μάρκο Πόλο περιέγ αφε πρώτος στους Εύρωπαίους τήν παράξενη ατή χώρα.

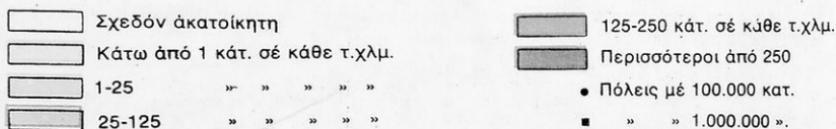
'Αργότερα οί Εύρωπαίοι έπιχείρησαν νά βρούν νέους θαλάσσιους δρόμους και τολμηροί θαλασσοπόροι έφτασαν στίς 'Ινδίες και τήν "Απω 'Ανατολή. Οί Εύρωπαίοι εύκολα κυριέψαν μεγάλες εκτάσεις της 'Ασίας. Οί 'Αγγλοι και οί Γάλλοι κατάκτησαν όλόκληρη σχεδόν τή Δυτική και Ν.Α. 'Ασία, οί 'Ολλανδοί τήν 'Ινδονησία, οί Ρώσοι τή Σιθηνία. Σήμερα όλοι σχεδόν οί λαοί της 'Ασίας είναι ελεύθεροι. Δέν κατόρθωσαν όμως νά παρακολουθήσουν στήν πρόοδο τούς Εύρωπαίους. 'Εξαίρεση, ως τήν ώρα, άποτελούν οί 'Ιάπωνες.

Στήν ύγρή 'Ασία ζούν οί μισοί κάτοικοι της Γής

Στήν 'Ασία ζούν σήμερα περισσότεροι από δυό δισεκατομμύρια άνθρωποι. Είναι περισσότεροι από τούς μισούς κατοίκους της Γής και συνεχώς πληθαίνουν.

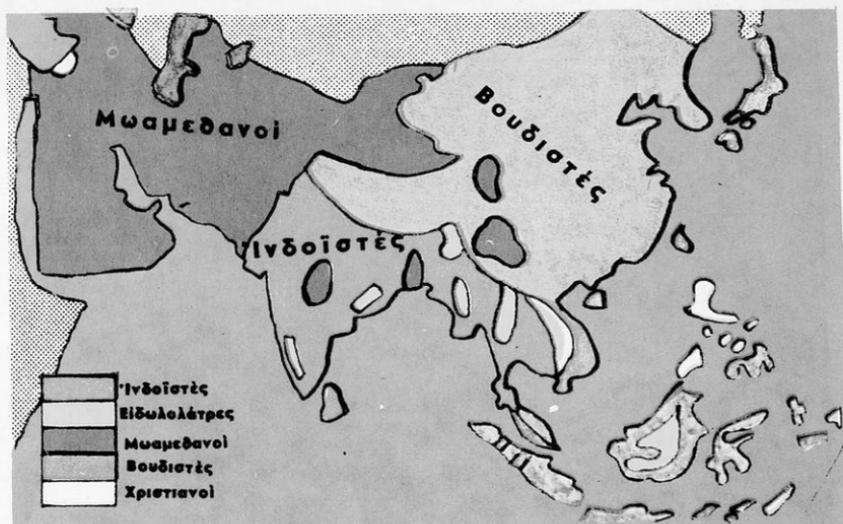

Οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της 'Ασίας

Οι περισσότεροι από αυτούς ανήκουν στην **κίτρινη φυλή**, κατοικούν στην ύγρη 'Ασία και είναι βουδιστές, βραχμανιστές, μωαμεθανοί. Στη Ν.Α. 'Ασία κατοικούν και αρκετοί **μαύροι**. Οι 'Ινδοί και όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της Β.Δ. 'Ασίας ανήκουν στη **λευκή φυλή**.

Οι σημερινοί κάτοικοι της 'Ασίας ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. 'Η καλλιέργεια του ρυζιού αποτελεί την κυριότερη φροντίδα των κατοίκων της ύγρης 'Ασίας. 'Εκεί ό υπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα. Μόνο οι 'Ιάπωνες πέτυχαν να αναπτύξουν σε μεγάλο βαθμό τη βιομηχανία και είναι σήμερα ένας από τους πιο πλούσιους λαούς της Γης. 'Η ξηρή 'Ασία είναι άραικα-

Χάρτης κυριότερων θρησκειών της 'Ασίας

τοικημένη και πολλοί από τούς κατοίκους της είναι νομάδες κτηνοτρόφοι.

Γενικά τέσσερις πολιτισμοί κυριαρχούν σήμερα στην 'Ασία: ο **μουσουλμανικός**, ο **ινδικός**, ο **σινικός**, ο **ιαπωνικός**. Στά τελευταία χρόνια σε όλες τις χώρες της 'Ασίας έφτασε ο εύρωπαϊκός πολιτισμός και πολλές από αυτές πραγματοποιούν μεγάλα βήματα προόδου.

Όνόματα και έννοιες: Κίτρινη, λευκή, μαύρη φυλή, μουσουλμάνοι, βραχμανιστές, βουδιστές, υπερπληθυσμός, Μάρκο Πόλο.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οι ύγρες παραγωγικές περιοχές της 'Ασίας είναι οι πιό πυκνοκατοικημένοι χώροι της Γης.
2. Στις ξηρές και άγονες περιοχές ζούν λίγοι άνθρωποι.

Δραστηριότητες

Πάνω στο χάρτη της 'Ασίας νά τοποθετήσετε διάφανα χαρτιά και νά όρίσετε με χρωματιστά μολύβια τις ζώνες των φυλών.

Θέση - όρια: αερο το χάρτη
Αεροσφαιρίδιο αρχιτεκτονική σου τεκτονική η Μ. Ανατολή

Όρη: Αραράτ, Ποντιακά, Ταύρος, Αντίταυρος, Καύκασος, Λίβανος

Η ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

Έκταση: 6.780.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 129.000.000

18

Γενική εικόνα της Μέσης Ανατολής

Ερωτήσεις-δραστηριότητες:

1. Δείξε στην υδρογείο σφαίρα, στον παγκόσμιο χάρτη και στο χάρτη της Ασίας τό χώρο της Μέσης Ανατολής.
2. Εξετάστε τόν εδαφικό και τό θαλάσσιο διαμελισμό της Μ. Ανατολής.
3. Τι γνωρίζετε γιά τό κλίμα της Μ. Ανατολής; Γιατί υπάρχουν εκεί πολλές έρημοι και στεπώδεις εκτάσεις;
4. Ποιά είναι τά χαρακτηριστικά φυτά και ζώα της Μ. Ανατολής;
5. Ποιά είναι τό πολυτιμότερο προϊόν της περιοχής αυτής;

Η Μέση Ανατολή ανήκει στην ξηρή Ασία

Ο χώρος της Νοτιοδυτικής Ασίας μās είναι αρκετά γνωστός. Ονομάζεται και **Μέση Ανατολή**. Απλώνεται από τίς ανατολικές άκτές της Μεσογείου ώς τόν Ινδό και από τόν Εύξεινο Πόντο και τόν Καύκασο ώς τόν Ινδικό Ωκεανό. Έκει σχηματίζονται ό **Περσικός κόλπος**, ό κόλπος του **Όμάν**, ό κόλπος του **Αντεν** και ή **Ερυθρά θάλασσα**. Μεγάλο τμήμα της Μέσης Ανατολής πιάνουν οί χερσονήσες **Μικρά Ασία** και **Αραβία**.

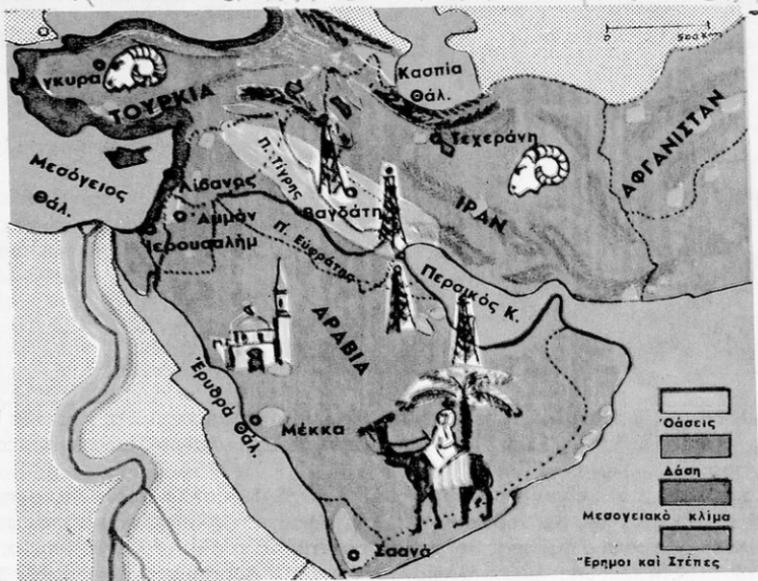
Ένας μεγάλος ορεινός κόμβος σχηματίζεται στό όρος **Αραράτ** (ύψ. 5.165 μ.). Από εκεί διακλαδίζονται άκτινωτά άλλες μεγάλες όροσειρές. Πρός τίς άκτές του Εύξεινου ύψώνονται τά **Ποντιακά όρη**, πρόσ τή Μεσόγειο ό **Ταύρος**, ό **Αντίταυρος**, ό **Λίβανος** και άνατολικά τό **Ελμπρούς** και άλλες όροσειρές του **Ιράν**. Αύτες άνατολικότερα συνδέονται μέ τά ύψίπεδα του Αφγανιστάν, τό όρος **Ινδοκούχ** και τό **Παμίρ**. Ανάμεσα στόν Εύξεινο και τήν Κασπία όρθώνεται ό Καύκασος (ύψ. 5.633 μ.) και κοντά στη **διώρυγα του Σουέζ** τό βιθλικό όρος **Σινά**.

Η Μ. Ανατολή έχει πολλά και μεγάλα όροπέδια. Όλα σχεδόν είναι άπομονωμένα από τή θάλασσα. Οί θερμοκρασίες εκεί είναι ψηλές και οί βροχές σπάνιες. Γι αυτό υπάρχουν πολλές στέπες και έρημοι: ή μεγάλη **Αραβική έρημος**, ή **έρημος της Συρίας**, ή **Άλμυρή έρημος** στη Μικρά Ασία, οί έρημοι του **Ιράν** και του **Αφγανιστάν**.

Μόνο δύο μεγάλοι ποταμοί υπάρχουν στη Μ. Ανατολή, οί δίδυμοι **Τίγρης** και **Εύφρατης**. Αυτοί ποτίζουν τή μεγάλη προοχλωσιγενή πεδιάδα της **Μεσοποταμίας** και τήν κάνουν πολύ εύφορη. Μικρότεροι ποταμοί είναι ό **Ιορδάνης**, πού περνά από τή λίμνη **Τιβεριάδα** και χύνεται στη **Νεκρή θάλασσα**, και στη Μ. Ασία ό **Άλυς**, ό **Σαγγάριος** κ.ά. Μεγαλύτερη λίμνη της περιοχής είναι ή **Βάν**.

Το ποταμό Τίγρης, Εύφρατης, Ιορδάνης, Άλυς, Σαγγάριος.
Λίμνη: ή Τιβεριάδα ή Νεύς, ή θάλασσα.
Όμοιο: Αραβία, ή έρημος, ή Αλμυρα έρημος, του Ιράν και του
Αφγανιστάν.

Υψίπεδα: Του Παμ.ρ.
 Θάλασσες: Μεσόγειος - Εύξεινος Πόντος - Ερυθρά - Ινδ. κ.δ.
 Κόλποι: Περσικός κόλπος - Κόλπος Ομάν - Κόλπος Βαϊντ

Γεωφυσικός και Πολιτικός Χάρτης της Μέσης Ανατολής

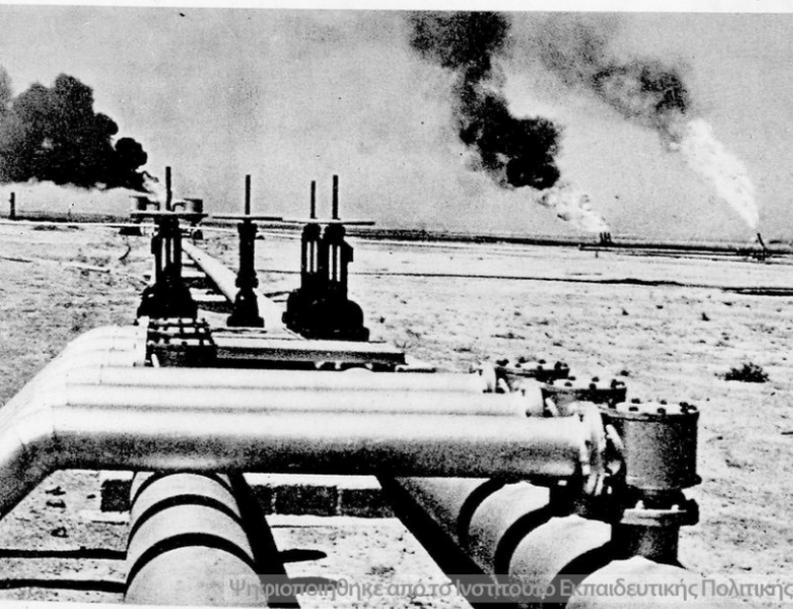
Κερσόμαχοι: Μικρά Ασία - Αραβική.
 Ήπειρος: η Κύπρος.
 Διώρυγες: Διώρυγα του Σουέζ.
 Ζώδια: Υποτροπική, ερημική ασυνήθ.
 Προϊόντα: Αηθρα τα είδη.
 Χαρακτηριστικά: Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
 Χαρακτηριστικά: Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πετρελαιο-
πηγή
στήν
Αραβία

Ἡ κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη καί ἡ περιοχή τῆς Κασπίας θάλασσας εἶναι κλειστά θα-
θύπεδα. Ἡ ἐπιφάνειά τους βρίσκεται χαμηλότερα ἀπό τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονι-
κῶν θαλασσῶν.

Γενικά ἡ Μ. Ἀνατολή εἶναι ξηρή καί ἄγονη περιοχή. Σέ πολλά μέρη τῆς σχημα-
τίζονται εὐφορες **δάσεις** μέ νερά καί πλούσια θλάστηση. Χαρακτηριστικό φυτό
τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι ὁ φοῖνικας καί χαρακτηριστικά ζῶα ἡ καμήλα, τὰ ἄλογα, τὰ
αἰγοπρόβατα. Στὴ Μεσοποταμία καλλιεργοῦνται ρύζι, βαμπάκι, δημητριακά. Στὴ
Ν.Δ. Ἀραβία παράγεται ὁ ἀρωματικός καφές τῆς Μόκας. Παραγωγικές περιοχές
εἶναι οἱ ἄκτες τῆς Μεσογείου, ὅπου σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες. Ἐκεῖ εὐδο-
κιμοῦν ἐλιές, ἐσπεριδοειδή, ἀμπέλια, δημητριακά, ὄπωροφόρα δέντρα, λαχανικά
κ.ἄ.

Ἄγωγοί
πετρελαίου
στὴ
Μ. Ἀνατολή

1107... το πετρέλαιο.

Ποιές ηφαιστές της Μ. Ανατολής έχουν στρατηγική σημασία;

Υπάρχει μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στις ξηρές ερήμους και τις εύφορες κοιλάδες και όασις της Μ. Ανατολής. Εκεί γίνεται αισθητή η σημασία που έχει το νερό για τη ζωή.

Ο πλούτος τών πετρελαίων

Πολύτιμο προϊόν της Μ. Ανατολής είναι το πετρέλαιο, ο «μαύρος χρυσός», που χαρίζει πλούτο στα κράτη της περιοχής αυτής. Από τις πετρελαιοπηγές το πετρέλαιο μεταφέρεται με άγωγους στα λιμάνια του Περσικού κόλπου και της Μεσογείου. Εκεί φορτώνεται σε δεξαμενόπλοια, για να μεταφερθεί σε άλλες χώρες της Γης.

Πίνακας παραγωγής πετρελαίου (έτους 1974)	
Παγκόσμια παραγωγή	2.792 εκατομμύρια μ. τόνοι
Παραγωγή Μ. Ανατολής	1.096 εκατομμύρια μ. τόνοι
Σ. Αραβία	421 εκ. μ. τόνοι
Ίράν	301 εκ. μ. τόνοι
Κουβέιτ	128 εκ. μ. τόνοι
Ίράκ	97 εκ. μ. τόνοι
Έμιράτα	149 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Ε.Σ.Σ.Δ.	459 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Η.Π.Α.	432 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Βενεζουέλας	156 εκ. μ. τόνοι
Παραγωγή Νιγηρίας	112 εκ. μ. τόνοι

Αν σκεφτούμε ότι μεγάλες ποσότητες ρωσικού πετρελαίου θγαίνουν από την περιοχή της Κασπίας, καταλαβαίνουμε ότι η Μ. Ανατολή δίνει το μισό πετρέλαιο της Γης!

Όνόματα και έννοιες: Μέση Ανατολή, όαση, πετρελαιοπηγή, δεξαμενόπλοιο.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Όπου δέν υπάρχουν πηγές και οι βροχές είναι σπάνιες, δέν υπάρχει θλάσση και ό τόπος είναι ξηρμος.
2. Στις περιοχές που πέφτουν λίγες περιοδικές βροχές δημιουργούνται στέπες.
3. Στις στεπώδεις περιοχές αναπτύσσεται νομαδική κτηνοτροφία.
4. Στά κλειστά βαθύπεδα δημιουργούνται λίμνες.
5. Τό πετρέλαιο έχει μεγάλη σημασία για τό σημερινό κόσμο.

Δραστηριότητες:

Νά ίχνογραφήσετε χάρτη της Μ. Ανατολής.

19 Οί κάτοικοι τής Μέσης 'Ανατολῆς. 'Η σημασία τής περιοχῆς

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε στόν παγκόσμιο χάρτη τίς θέσεις, ὅπου συνδέεται ἡ 'Ασία μέ τήν Εὐρώπη καί τήν 'Αφρική. Ποιά σημασία εἶχαν στό παρελθόν καί ποιά ἔχουν σήμερα τό Σουέζ, ὁ Ἑλλησπόντος, ὁ Βόσπορος;
2. Ποιά σημασία ἔχει ὁ Περσικός κόλπος;
3. Ποιοί λαοί ἐζησαν στό χώρο τής Μ. 'Ανατολῆς;
4. Παρατηρήστε ἱστορικούς χάρτες μέ τό ἀρχαῖο περσικό κράτος, τό κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τή Ρωμαϊκή καί τή Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, τό Ἀραβικό κράτος, τήν Ὀθωμανική αὐτοκρατορία στήν ἀκμή τους.
5. Ποιοί λαοί κατοικοῦν σήμερα στή Μ. 'Ανατολή;
6. Ποιά θρησκεία καί ποίος πολιτισμός κυριαρχεῖ σήμερα σ' αὐτή;
7. Τί σημασία ἔχει στήν ἐποχή μας ἡ Μ. 'Ανατολή γιά ὅλο τόν κόσμο; Γιατί;

'Η Μ. 'Ανατολή εἶναι κοιτίδα ἀρχαίων λαῶν καί πολιτισμῶν

Ἄν παρατηρήσουμε τόν παγκόσμιο χάρτη, διαπιστώνουμε ὅτι ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι τό σταυροδρόμι πού συνδέει τήν Ἀσία μέ τήν Ἀφρική καί τήν Εὐρώπη. Ἰδιαίτερα ἡ χερσόνησος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μοιάζει μέ γέφυρα, ἀπό τήν ὁποία παρὰ χρονοί λαοί καί πολιτισμοί τῆς Ἀσίας πέρασαν στήν Εὐρώπη καί, ἀντίστροφα, ἰδέες πολιτιστικές ἀπό τό χώρο τῆς Εὐρώπης διαδόθηκαν στήν Ἀσία. Τό ἴδιο συνέβη καί μέ τή φυσική γέφυρα τοῦ Σουέζ, μέ τήν ὁποία ἐπικοινωνοῦσαν οἱ λαοί τῆς Ἀσίας μέ τούς λαούς τῆς Βόρειας Ἀφρικής.

Ἡ περιοχή τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι κοιτίδα πολλῶν ἀρχαίων λαῶν, πού σέ παλιότερες ἐποχές ἀνάπτυξαν ἐκεῖ μεγάλους πολιτισμούς. Ὅλα ὅσα γράφει ἡ Π. Διαθήκη ἐκεῖ διαδραματίστηκαν. Ἀπό ἐκεῖ πολλές ἀνθρώπινες φυλές καί ἰδέες διαδόθηκαν στόν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ἀργότερα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κυριέψε τή Μέση Ἀνατολή καί μέ τούς διαδόχους του σκόρπισε σ' αὐτή τό φῶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Στά ρωμαϊκά χρόνια μεγάλες περιοχές τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἔγιναν ἐπαρχίες τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Τότε ἐμφανίστηκε στήν Παλαιστίνη ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού δίδαξε στούς ἀνθρώπους τήν πίστη στόν ἀληθινό Θεό. Ἐπειτα οἱ Βυζαντινοί Ἕλληνες καί ὕστερα ἀπό αὐτούς Ἀραβες καί Τούρκοι κράτησαν στήν κατοχή τους μεγάλες ἐκτάσεις τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

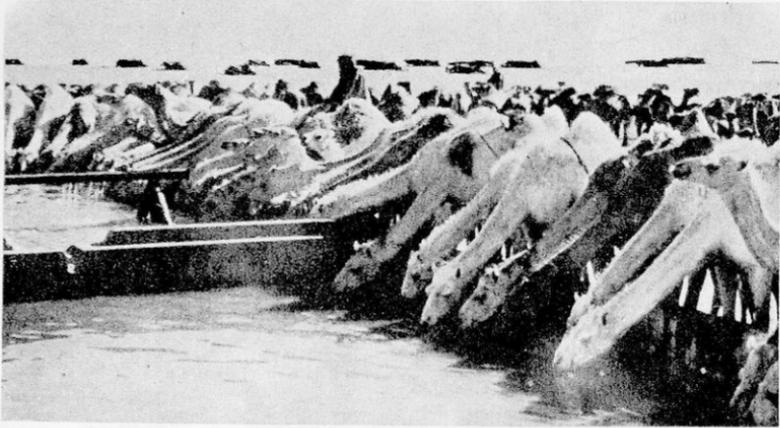
'Η Μ. Ἀνατολή ἔχει στρατηγική καί οἰκονομική σημασία

Ἡ ἱστορική αὐτή περιοχή μέ τή στρατηγική θέση, τόν πλοῦτο τῶν πετρελαίων καί τό θερμό κλίμα εἶναι συνήθως πολυτάραχη. Μεγάλη σημασία ἔχουν ἰδίως ὁ Περσικός κόλπος μέ τίς πλούσιες πετρελαιοπηγές, τό Σουέζ καί τά Στενά τοῦ Ἑλλησπόντου καί τοῦ Βοσπόρου.

Σοβαρές ταραχές δημιουργεῖ στή Μ. Ἀνατολή ἡ μακροχρόνια διαμάχη ἀνάμεσα στούς Ἑβραίους καί τούς Ἀραβες.

Ὅλοι σχεδόν οἱ κάτοικοι τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι μωαμεθανοί

Ὅλοι σχεδόν οἱ σημερινοί κάτοικοι τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι μωαμεθανοί, ἐκτός

από 3.000.000 περίπου Ἰσραηλίτες καί λίγους χριστιανούς. Ἀνήκουν σέ διάφορες φυλές καί μιλοῦν διάφορες γλώσσες. Πολυπληθέστεροι λαοί εἶναι οἱ **Τούρκοι**, οἱ **Ἀραβες**, οἱ **Πέρσες**, οἱ **Ἀφγανοί**. Ἀκολουθοῦν οἱ **Ἰσραηλίτες**, οἱ **Ἀρμένιοι**, οἱ **Κοῦρδοι** κ.ἄ.

Ἡ Μ. Ἀνατολή σήμερα εἶναι χωρισμένη σέ ἀρκετά μεγάλα καί μικρά κράτη.

Στόν εὐρύτερο χῶρο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀνήκει καί ἡ Κύπρος. Βρίσκεται πολύ κοντά στίς δυτικές ἀκτές τῆς περιοχῆς αὐτῆς, στήν ἀνατολική λεκάνη τῆς Μεσογείου. Μιλήσαμε γι' αὐτή στή Γεωγραφία τῆς Ε' τάξης.

Τέμενος στό Κουβέιτ

Χάρτης Μ. Ασίας

20

Η Μικρά 'Ασία. Η Τουρκία

Έκταση: -780.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.200.000

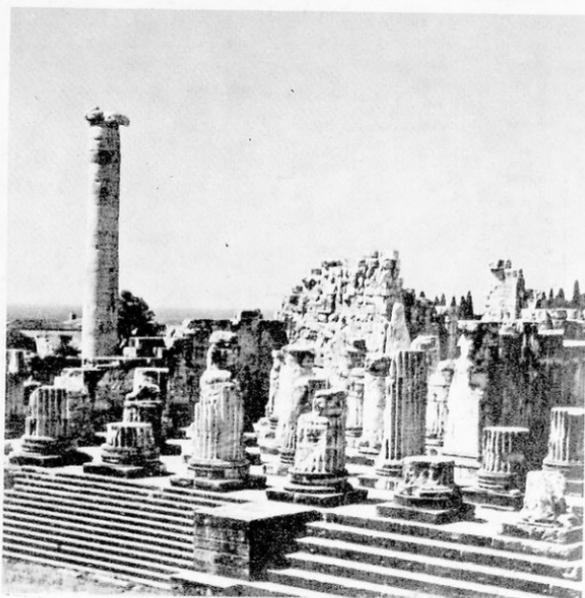
Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε για τη Μικρά 'Ασία από άλλα μαθήματα;
2. Δείξτε στο χάρτη τη σημερινή Τουρκία. Έξετάστε λεπτομερέστερα το έδαφός της.
3. Πότε εγκαταστάθηκαν στην περιοχή αυτή οι Τούρκοι;
4. Πότε και πώς ξεριζώθηκε από τη Μ. 'Ασία ο Έλλησμιός;
5. Βρείτε πληροφορίες, εικόνες και άλλα στοιχεία για το σημερινό τουρκικό κράτος. Οργανώστε σχετικές προβολές.

Ο χώρος της Μικράς 'Ασίας κι εκείνος πού πιάνει η σημερινή Τουρκία μας είναι πολύ γνωστός. 'Απλώνεται από τις ανατολικές ακτές του Αιγαίου ως το 'Αραράτ και από τον Εύξεινο Πόντο ως την 'Αν. Μεσόγειο και τις στέπες της Συρίας.

Στό σημερινό τουρκικό κράτος ανήκει και η 'Ανατολική Θράκη (**Εύρωπαϊκή Τουρκία**), γιά τήν όποια μιλήσαμε πέρυσι.

Η **Ασιατική Τουρκία** είναι ένα μεγάλο άγονο οροπέδιο μέ στέπες, έρημους, άλμυρες λίμνες και θουνά τριγύρω του. Πρός τις ακτές του Εύξεινου ύψώνονται

Ἐρείπια ἀρχαίας Μιλήτου

τά **Ποντιακά** ὄρη. Στά νότια βρίσκονται ὁ **Ταῦρος** καί ὁ **Ἀντίταυρος**. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ γνωστές **Πύλες τῆς Κιλικίας**. Πρὸς τὸ Αἰγαῖο καί τὴν Προποντιδα τὰ βουνά εἶναι χαμηλά καί στίς ἀκτές σχηματίζονται εὐφωρες κοιλάδες καί φυσικά λιμάνια. Εἶναι ἡ ὠραία, πλούσια καί ἐνδοξη γῆ τῆς ἀρχαίας **Ἰωνίας**, τῆς **Τρωάδας**, τῆς **Βιθυνίας** κτλ.

Στὴν Τουρκία ἀνήκουν καί τὰ νησιά **Ἴμβρος** καί **Τένεδος**, στά ὁποῖα ζοῦν καί Ἕλληνες.

Στά δυτικά καί νότια παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακό, καλλιεργοῦνται ἐλιές, ἐσπεριδοειδή, ἀμπέλια, βαμπάκι, δημητριακά, λαχανικά. Στά παράλια τοῦ Εὐξείνου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ὑγρό, εὐδοκίμοῦν ὀπωροφόρα δέντρα καί ὑπάρχουν δάση. Σέ πολλές περιοχές καλλιεργεῖται καπνός, πού εἶναι τὸ σπουδαιότερο γεωργικὸ προϊόν τῆς Τουρκίας.

Στίς στέπες τῶν κεντρικῶν ὄροσπεδίων εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ νομαδική κτηνοτροφία. Ἀναπτυγμένες εἶναι ἐπίσης ἡ πτηνοτροφία καί ἡ σποροτροφία.

Στίς θάλασσες τοῦ Εὐξείνου καί τῆς Προποντιδας ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν.

Ἀξιόλογος εἶναι ὁ ὀρυκτός πλοῦτος τῆς Μ. Ἀσίας. Δέν ὑπάρχουν ὅμως ἐργοστάσια γιὰ τὴν ἀξιοποίησή του, γιατί ἡ βιομηχανία τώρα ἀρχίζει νά ἀναπτύσσεται.

Ἀξιόλογη εἶναι ἡ βιοτεχνία τῆς Τουρκίας.

Άγ. Σοφία

Σ' αυτή τή χώρα, στήν όποία γιά αιώνες άνθουσε ό Έλληνισμός, τώρα ζούν Τούρκοι. Γιά τούς Έλληνες κάθε γωνιά τής σημερινής Τουρκίας είναι καί μία ανάμνηση. Έκει βρίσκεται ή άρχαία **Τροία**, ή **Σμύρνη**, ή **Έφεσος**, ή **Μίλητος**, ή **Φώκαια**, ή **Ίσός**, ή **Αντιόχεια**. Στίς άκτές του Έύξεινου είναι ή **Τραπεζούντα**. Πρός τήν Προποντίδα ή **Νίκαια**, ή **Νικομήδεια**, ή **Χαλκηδόνα** καί στό μαγευτικό Βόσπορο ή **Κωνσταντινούπολη**, ή πρωτεύουσα τής βυζαντινής Έλλάδας.

Έκει βρίσκονται έπίσης οι ποταμοί **Γρανικός** καί **Σαγγάριος**, τό **Γόρδιο** καί πέρα στήν **Ανατολία** ή **Καισάρεια**.

Στά μέρη αυτά έζησαν ό Όμηρος, ό Θαλής, ό Ηρόδοτος, ό Ηράκλειτος. Έκει κήρυξαν τό Λόγο του Θεού οι Πατέρες τής Εκκλησίας. Έκει δοξάστηκαν οι αυτοκράτορες του Βυζαντίου. Έπειτα ήρθαν οι Τούρκοι... Τό 1922 χιλιάδες Έλληνες αναγκάστηκαν νά αφήσουν τή γη των πατέρων τους, τούς τάφους καί τούς προγονικούς ναούς, τά σπίτια καί τήν περιουσία τους καί νά έρθουν στή σημερινή Έλλάδα.

Άπό τόν μεγαλειώδη εκείνον άρχαίο καί βυζαντινό έλληνικό κόσμο τής Μ. Ασίας καί τής Ανατολικής Θράκης μόνο τό σεπτό **Οικουμενικό Πατριαρχείο** καί μερικές χιλιάδες Έλληνες έχουν άπομείνει στήν πολυθρόνητη «Πόλη».

Οι Τούρκοι άνήκουν στήν κίτρινη φυλή καί ήρθαν από τις στέπες του Τουράν. Είναι κυρίως γεωργοί καί κτηνοτρόφοι, μιλούν τήν τουρκική γλώσσα καί έχουν θρησκεία τό μωαμεθανισμό. Τό πολίτευμά τους είναι δημοκρατικό.

Στίς άνατολικές έπαρχίες κατοκοΰν άρκετοί **Κουρδοί** καί **Αρμένιοι**.

Πρωτεύουσα της Τουρκίας είναι η **Άγκυρα** (1.200.000 κ.) και μεγάλες πόλεις ή **Κωνσταντινούπολη** (2.250.000 κ.) ή **Σμύρνη**, ή **Προύσα**, τὰ **Άδανα**, τὸ **Ἐσκή Σεχίρ**, τὸ **Ἰκόνιο** κ.ά.

Ἡ Τουρκία ἐξάγει κυρίως γεωργικά προϊόντα καὶ ὀρυκτὰ καὶ εἰσάγει βιομηχανικά εἶδη. Νόμισμα ἔχει τὴν τουρκικὴ λίρα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ ὄροσειρές πού ὑψώνονται κοντὰ στίς ἀκτές καὶ παράλληλα μέ αὐτές ἐμποδίζουν τοὺς θαλάσσιους ἀνέμους νά φτάσουν στό ἐσωτερικό μιᾶς χώρας. Ἔτσι ἐκεῖ ἐπικρατεῖ κλίμα ξηρὸ καὶ συχνὰ δημιουργοῦνται στέπες καὶ ἔρημοι.
2. Ὅταν οἱ ὄροσειρές εἶναι κάθετες στίς ἀκτές, ἀπό τίς κοιλάδες πού σχηματίζονται ἀνάμεσά τους φυσοῦν οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικό καὶ ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα καὶ τὴ ζωὴ.
3. Ἡ διάταξη τῶν ὄροσειρῶν ἐπηρεάζει ἐπίσης τὴ συγκοινωνία.
4. Ὅπου οἱ βροχοπτώσεις εἶναι περιοδικές, σχηματίζονται στέπες.
5. Στίς στέπες ζοῦν νομάδες κτηνοτρόφοι.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε χάρτες τῆς Τουρκίας.

Ἐλαιόλαδο (χιλιάδες τόνοι)	
Παγκόσμια παραγωγή	1.551
<i>Ἰσπανία</i>	481
<i>Ἰταλία</i>	403
<i>Ἑλλάδα</i>	263
<i>Τουρκία</i>	155
<i>Τυνησία</i>	62
<i>Πορτογαλία</i>	51
<i>Μαρόκο</i>	31

Καπνός (χιλιάδες τόνοι)	
Παγκόσμια παραγωγή	5.273
<i>Κίνα</i>	968
<i>Η.Π.Α.</i>	902
<i>Ἰνδία</i>	441
<i>Ρωσία</i>	325
<i>Βραζιλία</i>	304
<i>Τουρκία</i>	179
<i>Ἑλλάδα</i>	85

Τούρκοι χορευτές

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Συρία	<u>Δαμασκός</u>	185.000	6.300.000
2. Λίβανος	<u>Βηρυτός</u>	10.400	2.100.000
3. 'Ισραήλ	<u>'Ιερουσαλήμ</u>	20.800	3.100.000
4. 'Ιορδανία	<u>'Αμμάν</u>	97.700	1.700.000
5. 'Ιράκ	<u>Βαγδάτη</u>	435.000	8.000.000
6. 'Ιράν	<u>Τεχεράνη</u>	1.648.000	32.000.000
7. 'Αφγανιστάν	<u>Καμπούλ</u>	647.000	19.800.000
8. Σαουδ. 'Αραβία	<u>Ριάντ</u>	2.150.000	7.100.000
9. 'Υεμένη	<u>Σάνα</u>	195.000	5.200.000
10. Νότια 'Υεμένη	<u>'Αντεν</u>	287.000	1.600.000
11. 'Ομάν	<u>Μασκάτ</u>	212.000	790.000
12. 'Εν. 'Αρ. 'Εμιράτα	<u>'Αμπού Νταμπί</u>	83.600	180.000
13. Κατάρ	<u>Ντόχα</u>	11.000	95.000
14. Μπαχρέιν	<u>Μανάμα</u>	622	216.000
15. Κουβέιτ	<u>Κουβέιτ</u>	17.800	995.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τή Μ. 'Ανατολή στόν πολιτικό χάρτη τής 'Ασίας. Βρείτε στο χάρτη τά κράτη τής περιοχής αυτής.
2. Συζητήστε γιά τήν έκταση, τόν πληθυσμό, τόν πλούτο, τόν πολιτισμό, τή γλώσσα, τή θρησκεία τους κτλ. Κάντε διάφορες συγκρίσεις.
3. Σέ ποιά από τά κράτη αυτά κατοικούν 'Αραβες;
- * 4. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις τών 'Αράβων μέ τό 'Ισραήλ;
5. Τί γνωρίζετε γιά τίς σχέσεις τής χώρας μας μέ τά κράτη τής Μ. 'Ανατολής;

Σήμερα στή Μέση 'Ανατολή υπάρχουν τά έξι κράτη:

α. Η ΣΥΡΙΑ. Τό μεγαλύτερο μέρος τής Συρίας είναι έρημοι καί στέπες. Πρός τίς άκτές τής Μεσογείου ύψώνονται τά βουνά Λίβανος καί 'Αντιλίβανος. Στίς πλαγιές τους υπάρχουν ώραιοι κήποι μέ όπωροφόρα δέντρα. 'Εκεί έχει τίς πηγές του ό μικρός ποταμός 'Ορόντης. 'Η κοιλάδα του είναι γραφική καί πολύ εύφορη. 'Από τίς ανατολικές έπαρχίες περνούν οι ποταμοί Ευφράτης καί Τίγρης. Σέ μία μεγάλη όσαο είναι χτισμένη ή Δαμασκός, πρωτεύουσα τής Συρίας, μέ θαυμάσια μνημεία άραβικής τέχνης από τήν έποχή τών χαλιφών. 'Αλλη μεγάλη πόλη είναι τό Χαλέπι.

Κύριες πηγές πλούτου τής Συρίας είναι ή γεωργία καί ή κτηνοτροφία.

β. Ο ΛΙΒΑΝΟΣ είναι μικρό κρατίδιο στίς ανατολικές άκτές τής Μεσογείου. Είναι ή αρχαία χώρα τών Φοινίκων.

Πρωτεύουσα του Λιβάνου είναι ή Βηρυτός, ένα από τά μεγάλα λιμάνια τής Με-

Ἱερουσαλήμ
Ἡ πύλη τῆς Δαμασκού
στά τείχη τῆς πόλεως

Ἐπιτομή Ἱερουσαλήμ

σογειού. Άλλη αξιόλογη πόλη είναι η **Τρίπολη**. Στο λιμάνι της καταλήγουν πολλοί πετρελαιοαγωγοί.

γ. Το **ΙΣΡΑΗΛ** είναι νέο κράτος. Το ίδρυσαν στα 1948 στην αρχαία **Παλαιστίνη** Ισραηλίτες απ' όλες τις χώρες της Γης.

Οι Ισραηλίτες κατόρθωσαν να αξιοποιήσουν με σύγχρονους τρόπους τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας τους και να αναπτύξουν αξιόλογη βιομηχανία.

Πρωτεύουσα του Ισραήλ είναι η **Ιερουσαλήμ**, η Άγια Πόλη με τα γνωστά χριστιανικά και εβραϊκά μνημεία. Μεγάλες πόλεις είναι το **Τέλ-Αβίβ** και η **Χάιφα**.

Τά σύνορα του Ισραήλ δεν είναι ακόμα καθορισμένα και οι συγκρούσεις του κράτους αυτού με τους γειτονικούς του άραβικούς λαούς συνεχίζονται.

Στά νότια του Ισραήλ βρίσκεται η τριγωνική χερσόνησος του **Σινά** με το γνωστό θεοβάδιστον όρος. Ανήκει στην Αίγυπτο.

Έκει βρίσκεται το ελληνικό μοναστήρι της **Άγιας Αικατερίνης**, σάν φρούριο τετράγωνο με πύργους και πολεμίστρες τριγύρω. Είναι μιά ελληνική βυζαντινή «ἀκρόπολη» στις κορφές του ιερού βουνού. Η εκκλησία είναι γεμάτη εικόνες, αφιερώματα και θησαυρούς. Στή βιβλιοθήκη φυλάγονται πολλά παλιά χειρόγραφα και βυζαντινά κειμήλια.

Στό Ισραήλ, στό Λίβανο και στή Συρία ζοῦν και ἀρκετοί Έλληνες. Στους **Άγιους Τόπους** έχει τήν έδρα του ό Έλληνας πατριάρχης Ιεροσολύμων και στή Δαμασκό ό Πατριάρχης Αντιοχείας. Κάθε χρόνο πολλοί χριστιανοί επισκέπτονται τόν **Πανάγιο Τάφο**, τή **Βηθλεέμ**, τόν **Ιορδάνη ποταμό**, τή **Ναζαρέτ** και άλλα ιερά της περιοχής.

δ. Η **ΙΟΡΔΑΝΙΑ** είναι η φτωχότερη χώρα της Μ. Ανατολής. Οι κάτοικοί της είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι, οι γνωστοί βεδουίνοι. Πρωτεύουσα έχει τό **Αμάν**.

ε. Η **ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ** είναι μιά άχανής καυτή έρημος με τεράστια έκταση. Ο ήλιος σάν φωτιά χύνεται πάνω της και πυρώνει τήν ατέλειωτη θάλασσα της άμμου, πού τή διακόπτουν συχνά γιμνά, άνυδρα, άκατοίκητα πετροβούνια και γραφικές όάσεις. Από τις πλούσιες πετρελαιοπηγές της βγαίνει άφθονος «μαῦρος χρυσός». Είναι η τρίτη πετρελαιοπαραγωγός χώρα της Γης!

Πρωτεύουσά της είναι η **Ριάντ**. Σπουδαίες πόλεις είναι η **Τζέντα**, η **Μεδίνα** και η **Μέκκα**, η ιερή πόλη τών Μωαμεθανών.

στ. Στή νότια και ανατολική Αραβία υπάρχουν πολλά κρατίδια: η **Υεμένη**, η **Νότια Υεμένη**, τό **Όμάν**, τά **Ένωμένα Αραβικά Έμιράτα**, τό **Κατάρ**, τό **Μπαχρέιν**, τό **Κουβέιτ**. Τά τελευταία είναι γνωστά από τις πλούσιες πετρελαιοπηγές τους.

ζ. Το **ΙΡΑΚ** βρίσκεται στή θέση της αρχαίας **Μεσοποταμίας**. Πρωτεύουσά του είναι η **Βαγδάτη** (1.500.000 κ.), χτισμένη στις όχθες του Τίγρη, κοντά στην αρχαία **Βαβυλώνα**. Μεγάλες πόλεις είναι η **Μουσούλη**, η **Άρμπιλ** (αρχαία Άρβηλα), η **Βασόρα** με πλούσιες πετρελαιοπηγές στην περιοχή τους. Στό Ιράκ εργάζονται αρκετοί Έλληνες, κυρίως τεχνικοί.

η. Το **ΙΡΑΝ** είναι η αρχαία **Περσία**. Είναι μεγάλη χώρα με πολλές έρήμους, στέπες και όροσειρές. Οι περισσότεροι από τούς σημερινούς Πέρσες είναι γεωργοί

καί κτηνοτρόφοι. Πλούσιες πετρελαιοπηγές υπάρχουν κυρίως προς τις άκτές του Περσικού κόλπου, πού χαρίζουν άρκετόν πλούτο στη χώρα. Όνομαστά είναι τά προϊόντα τής περσικής βιοτεχνίας καί ιδίως τά χαλιά.

Πρωτεύουσα του Ίράν είναι ή Τεχεράνη (3.900.000 κ.) καί αξιόλογες πόλεις τό Ίσπαχάν, ή Ταυριδα, τό Άμπαντάν. Έρειπωμένα ανάκτορα, βασιλικοί τάφοι, επιβλητικά κάστρα, κολώνες καί αγάλματα στά Σούσα, στην Περσέπολη, στά Έκβάτανα καί άλλες περιοχές θυμίζουν τό άρχαιο μεγαλείο, τή δύναμη καί τόν πλούτο του περσικού κράτους.

Θ. Τό **ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** είναι ή άρχαία **Βακτριανή**, γνωστή από τήν έκστρατεία του Μ. Άλεξάνδρου. Είναι στεπώδης περιοχή καί οι κάτοικοί της άσχολούνται κυρίως μέ τήν κτηνοτροφία. Πρωτεύουσα είναι ή Καμπούλ.

Ι. Ένα τμήμα τής Μ. Άνατολής, στά νότια του Καυκάσου, ανήκει στη Σοβιετική Ένωσή.

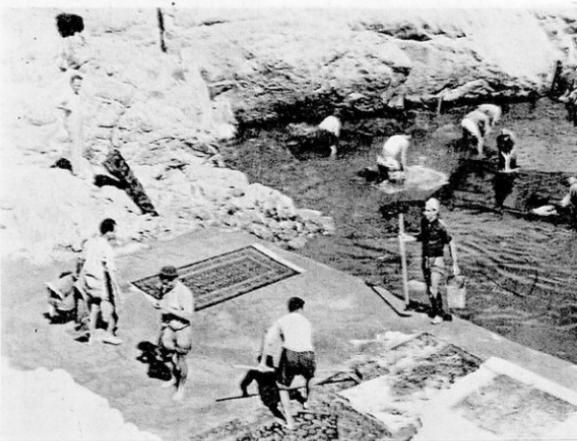
Η πατρίδα μας έχει καλές σχέσεις μέ όλα τά παραπάνω κράτη, συνεργάζεται σέ πολλούς τομείς καί πραγματοποιεί έμπορικές ανταλλαγές. Πολλοί νέοι από τις χώρες τής Μ. Άνατολής φοιτούν στά έλληνικά πανεπιστήμια καί άρκετοί Έλληνες εργάζονται σ' αυτές.

Δραστηριότητες

1. Στο χάρτη τής Μ. Άνατολής, πού κάνετε σέ προηγούμενο μάθημα, νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καί νά όρίσετε τά κράτη τής περιοχής καί τις πρωτεύουσές τους.
2. Νά συγκεντρώσετε καί άλλα στοιχεία γι' αυτά καί νά οργανώσετε σχετικές προβολές.

Τοπίο του Άφγανιστάν

Έπεξεργασία περσικών χαλιών

Άγονες έκτάσεις του Ίράν

Αση-Υδατ-επιπέδα - ορμη-βυατρός-επι-βλαιο.
 Δοση-μαρτάια, Αρτοκόλια γυατ, Δυσιαδ γυατ.
 Τετρίδα: του Ινδού - του Πάρρη.
 Ποταμοί: Ινδός, Γάγγης, Βραχμαπούτρας.

Η ΝΟΤΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ
 Οροπέδια: Του Δ. εμάνζοε βιχέρη
 Στένη: Του Παιισταν

23-24

Ο κόσμος των Ινδών

Χερσμοί: της Θαρ.
 Αρτασέες: Ινδίου's Οχεανός, Αραβική θάλασσα.

Έκταση: 4.500.000 τ.χ. Κάτοικοι: 710.000.000

Χερσόνησος: Ινδίου,

Νησιά: Κεϋλάνη

Κόσμοι: Βεγγάλης.

Κλίμα: Τροπικό, αλλαγή ετησικά βροχών από τους μουσώνες.

Ποταμοί: Από όλα τα είδη.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξε την Ινδική χερσόνησο στην υδρόγειο σφαίρα και στο χάρτη.
2. Συζητήστε για τις Ινδίες, για το έδαφος, το κλίμα, το φυτικό και ζωικό κόσμο, το φυσικό πλούτο, τους κατοίκους, τον πολιτισμό τους.
3. Οργανώστε σχετικές προβολές στην τάξη.
4. Ποιά κράτη υπάρχουν στην Ινδική χερσόνησο;
5. Σε τι διαφέρουν κυρίως οι Πακιστανοί από τους Ινδούς;

Τά κράτη της Ινδικής χερσονήσου

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Ινδία	Ν. Δελχί	3.288.000	548.000.000
2. Πακιστάν	Ισλαμαμπάντ	804.000	65.000.000
3. Μπαγκλα-Ντές	Ντάκα	144.000	71.000.000
4. Νεπάλ	Κατμαντού	141.000	12.000.000
5. Μπουτάν	Πουνάκα	47.000	1.000.000
6. Σικίμ	Γκάνγκτοκ	7.000	220.000
7. Σρί Λάνκα	Κολόμπο	66.000	13.000.000
8. Μαλδίβες	Μάλε	300	130.000

Οι Ινδίες είναι μία μεγάλη τριγωνική χερσόνησος της Νότιας Ασίας. Περιλαμβάνει το νότιο τμήμα των Ιμαλαίων, την Ινδογαγγική πεδιάδα και το οροπέδιο του Ντεκάν με τα όρη Ανατολικά και τα Δυτικά Γκάτ. Στη νοτιοανατολική γωνία της βρίσκεται το νησί Κεϋλάνη. Είναι η παραμυθένια χώρα των Ινδίων, με ψηλά βουνά, πλατιά οροπέδια, γόνιμες κοιλάδες, μεγάλα ιερά ποτάμια, παρθένα δάση με βασιλικές τίγρεις, ελέφαντες, κόμπρες, ιερές αγελάδες κ.ά. Εκεί βλέπει κανείς μεγαλόπρεπους ναούς, μαχαραγιάδες, φακίρηδες και εκατομμύρια Ινδούς. Είναι μία χώρα με πολλά αξιοθέατα και δικό της χρώμα.

Τό δυτικό τμήμα της Ινδικής ανήκει στην ξηρή Ασία. Εκεί σχηματίζονται οι στέπες του Πακιστάν και η έρημος Θάρ. Την περιοχή αυτή διασχίζει ο Ινδός, που με πέντε μεγάλους παραπόταμους κατεβαίνει όρμητικώς από τό Παμρί, τό Καρα-

Συχαιοινώνια: Από όλα τα είδη.

Τετρίδα: Νέο Δελχί.

Ποταμοί: 14 επισημοί γλ'ω66θ.

Θαλασσοί: Ινδίου's

Πολιτισμός: Ρυθρονοϊακή Δημοκρατία

κορούμ και τὰ Ἰμαλία. Ἐκεῖ, στήν Πενταποταμία, βρίσκονται τὰ ἀνατολικά σὺ-
νορα τοῦ κράτους τοῦ Μ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ ὑπόλοιπος χώρος τῶν Ἰνδιῶν ἀνήκει στήν ὑγρὴ Ἀσία, ἐπιηρεάζεται πολὺ ἀπὸ
τοὺς μουσῶνες καὶ δέχεται πολλές βροχές. Τὸ μεγάλο δέλτα τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ
Βραχμαπούτρα εἶναι ἡ περιοχή μὲ τίς περισσότερες βροχοπτώσεις σὲ ὅλη τὴν
ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Λιγότερες εἶναι οἱ βροχές στὸ ὄροπέδιο Ντεκάν.

Οἱ περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ οἱ μουσῶ-
νες ἔχουν πολὺ μεγάλη σημασία γι' αὐτοὺς.

Οἱ Ἰνδοὶ προβλέπουν τὸν ἐρχομὸ τους ἀρκετές μέρες πρὶν καὶ μὲ μεγά-
λες πινακίδες πού γράφουν «ὁ μουσῶνας ἐρχεται» τὸ ἀναγγέλλουν στὰ χω-
ριά καὶ στίς πόλεις. «Τότε, ὅπως γράφει ὁ Ἰνδὸς ποιητῆς Ταγκόρ, τὰ σκυ-
θρωπὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στρέφονται πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ περιμέ-
νουν τὸ θαῦμα. Σὲ λίγο ὁ οὐρανὸς ἀνοίγει. Οἱ ἄνεμοι λύνονται. Κι ὅταν ἀρ-
χίσει ὁ κατακλυσμὸς, οἱ Ἰνδοὶ τρέχουν στὰ ἱερὰ ποτάμια, γιὰ νὰ εὐχαριστή-
σουν τὸ Θεό».

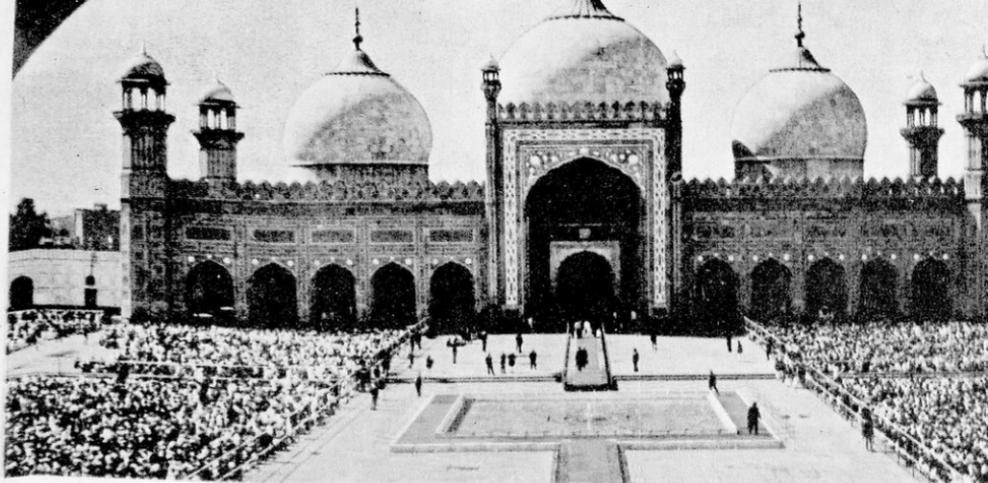
Στίς ὄχθες τοῦ Γάγγη εἶναι χτισμένη ἡ Μπεναρές, ἡ ἱερὴ πόλη τῶν Ἰνδῶν.
Χιλιάδες Ἰνδοῖστές φτάνουν κάθε μέρα σ' αὐτή, γιὰ νὰ λουστοῦν στὰ ἱερὰ
νερά, νὰ ἐξαγιστοῦν ἀπὸ τίς ἁμαρτίες, νὰ γιαιτρευτοῦν ἀπὸ τίς ἀρρώστιες
πού τοὺς τυραννοῦν. Στίς λασπερές ὄχθες τοῦ ποταμοῦ ἀνακατεῦνται
κάθε πρωὶ Ἰνδοὶ πού προσκυνοῦν γονατιστοὶ τὸν ἥλιο καὶ ἱερές ἀγελάδες
πού περιφέρονται ἐλεύθερες σὲ ὅλους τοὺς χώρους τῆς Ἰνδίας, ἀκόμα καὶ
στὶς κεντρικὲς πλατεῖες τῶν πόλεων, χωρὶς κανεῖς νὰ τίς πειράζει.

Στίς ὑγρές Ἰνδίες ὑπάρχει πλοῦσια θλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνες καὶ
πολλὰ χωράφια, πού παράγουν κυρίως ρύζι, βαμπάκι, δημητριακά, τσάι, καφέ, φυ-
στίκια κ.ἄ.

Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται συνήθως μὲ πρωτόγονους τρό-
πους καὶ τὰ προϊόντα δέν ἀρκοῦν γιὰ τίς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. Στὰ βοσκοτόπια
τῶν Ἰνδιῶν τρέφονται πολλές ἀγελάδες καὶ βόδια, ἀλλὰ ἡ κρεοφαγία ἀπαγορεύε-
ται.

Βοοειδῆ (ἐκατομμύρια)	
Σὲ ὅλη τὴ Γῆ	1.178
Ἰνδίες	220
Η.Π.Α.	128
Ε.Σ.Σ.Δ.	106
Βραζιλία	88
Κίνα	63
Ἀργεντινῆ	58
Αὐστραλία	31
Μεξικό	27
Αἰθιοπία	25
Ἑλλάδα	1,2

Γάλα (ἐκατομμύρια τόνοι)	
Σὲ ὅλη τὴ Γῆ	424
Ε.Σ.Σ.Δ.	92
Η.Π.Α.	53
Ἰνδίες	33
Γαλλία	30
Δ. Γερμανία	22
Πολωνία	17
Μ. Βρετανία	14
Ἰταλία	11
Ὀλλανδία	10
Ἑλλάδα	1,6

Λαχόρη – μουσουλμανικό τέμενος

Ὁ δασικός πλοῦτος τῆς Ἰνδίας εἶναι ἀξιόλογος. Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφός τῆς ἐξάγονται ἄρκετὰ ὀρυκτά: σίδηρο, πολύτιμα μέταλλα, διαμάντια κ.ἄ.

Ἡ βιομηχανία τὴν ἄρα ἀναπτύσσεται στὶς Ἰνδίες. Περιφέρμα εἶναι τὰ προϊόντα τῆς ἰνδικῆς βιοτεχνίας. Ἡ συγκοινωνία δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη.

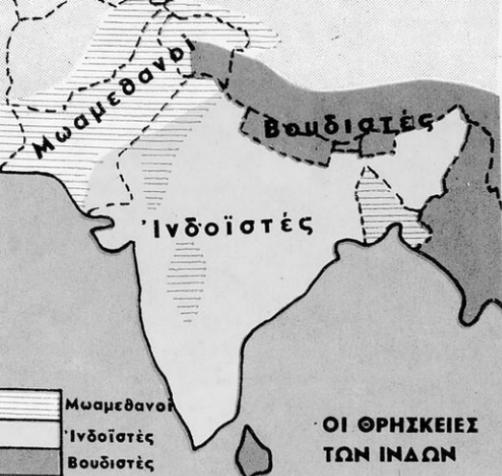
Οἱ Ἰνδοὶ

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἰνδῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς φυλετικὰς ὁμάδες. Ὅλες ἀνήκουν στὴ λευκὴ Ἰνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ. Λίγοι ἰθαγενεῖς τοῦ Ντεκάν μοιάζουν μὲ νέγρους καὶ ἄρκετοὶ κάτοικοι τῶν Ἰμαλαίων ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ.

Ὅσοι κατοικοῦν στὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ καὶ στὶς ἐκβολές τοῦ Γάγγη εἶναι

Μπεναρές – Ἰνδοὶ λούζονται στὰ νερά τοῦ Γάγγη

Έξω από τέμενος του Κασμίρ

μωαμεθανοί. Στην Κεϋλάνη και στις πλαγιές των Ίμαλαίων ζουν αρκετοί βουδιστές. Όλοι οι άλλοι Ινδοί είναι ινδοϊστές.

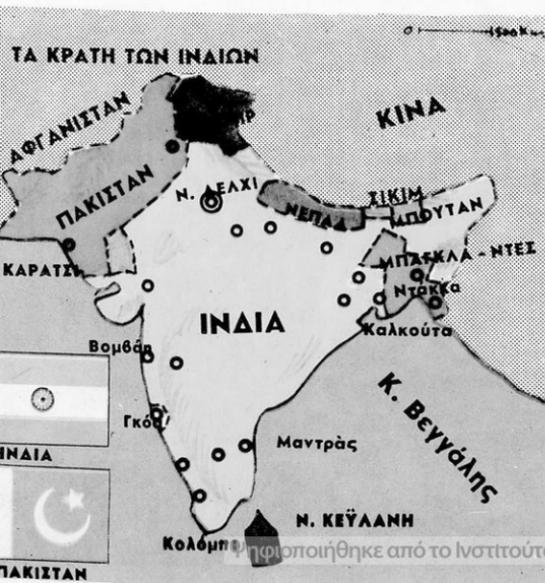
Η ποικιλία αυτή των θρησκειών, των γλωσσικών ιδιωμάτων και των εθίμων κάθε ομάδας δημιουργούν ένα μωσαϊκό ανθρώπων.

Μεγάλα προβλήματα δημιουργεί στη χώρα αυτή ο υπερπληθυσμός και οι Ινδοί συχνά υποφέρουν από έλλειψη τροφής.

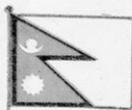
Τά κράτη των Ίνδιών

Μέχρι τὰ 1947 οι Ίνδιες ήταν βρετανική άποικία. Τή χρονιά εκείνη ή χώρα απόκτησε τήν ανεξαρτησία της και χωρίστηκε σε μικρότερα κράτη.

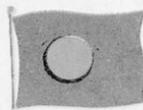
Η περιοχή του Ίνδου έγινε ιδιαίτερο κράτος με τό όνομα **Πακιστάν** και πρω-

Μπουτάν

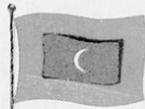
Νεπάλ

Μπαγκλα-Ντές

Σρί Λάνκα

Μαλδίβες

τεύουσα τό **Ίσλαμαμπάντ**. Μεγάλες πόλεις του είναι τό **Καράτσι** καί ή **Λαχόρη**. Οί κάτοικοί του είναι μωαμεθανοί.

Μωαμεθανοί είναι καί οί κάτοικοι τοῦ **Μπαγκλα-Ντές**. Τό κράτος αὐτό ιδρύθηκε στά 1971 καί ἔχει πρωτεύουσα τή **Ντάκα**.

Τό μεγαλύτερο κράτος τῶν Ἰνδίων εἶναι ή **Ἰνδία** μέ πρωτεύουσα τό **Νέο Δελχί**, χτισμένο πλάι στό **Παλαιό Δελχί** (3.800.000 κ.). Ἡ Ἰνδία εἶναι ὁμοσπονδιακή δημοκρατία μέ 17 πολιτείες. Μεγάλες πόλεις της εἶναι ή **Βομβάη** (6.000.000 κ.), ή **Καλκούτα** (3.200.000 κ.), ή **Μαντράς** (3.200.000 κ.) κ.ά.

Στίς πλαγιές τῶν Ἰμαλαίων βρίσκονται τό **Νεπάλ** μέ πρωτεύουσα τό **Κατμαντού**, τό **Μπουτάν** μέ πρωτεύουσα τήν **Πουνάκα** καί τό μικροσκοπικό **Σικίμ** μέ πρωτεύουσα τό **Γκάνγκτοκ**.

Τό μεγάλο καί πλούσιο νησί Κεϋλάνη εἶναι ἐπίσης ἀνεξάρτητο κράτος. Ὄνομάζεται **Σρί Λάνκα** καί ἔχει πρωτεύουσα τό **Κολόμπο**.

Ἀνεξάρτητο κράτος ἀποτελοῦν καί τά νησιά **Μαλδίβες**.

Τά μνημεῖα τῶν Ἰνδίων

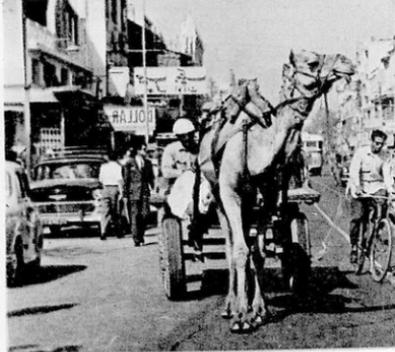
Περίφημα εἶναι τά μνημεῖα τῆς Ἰνδικῆς τέχνης καί ἀρχιτεκτονικῆς. Παντοῦ ὑψώνονται μεγαλόπρεποι ναοί καί ἀνάκτορα μαχαραγιάδων μέ παραμυθένια χλιδή καί φαντασμαγορικῆ ὄψη. Σήμερα ὄλα σχεδόν εἶναι μουσεῖα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

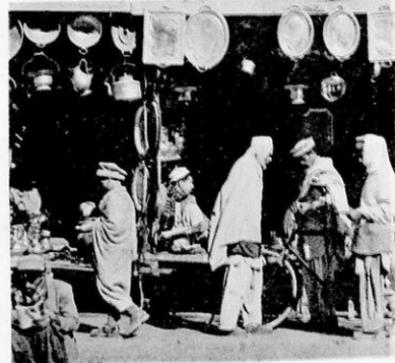
1. Οί εὐφορες προσχωσιγενεῖς πεδιάδες εἶναι συνήθως πυκνοκατοικημένες περιοχές.
2. Καί τά πιό γόνιμα ἐδάφη, ὅταν καλλιεργοῦνται μέ πρωτόγονους τρόπους, δέ δίνουν ἀρκετούς καρπούς.
3. Ὁ ὑπερπληθυσμός δημιουργεῖ πολλά προβλήματα.

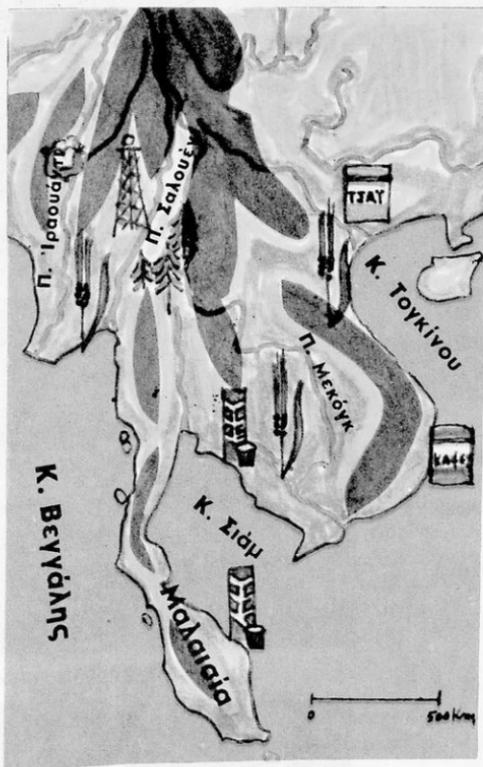
Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε χάρτες τῶν Ἰνδίων.

Εἰκόνες ἀπό τίς Ἰνδίες

Χάρτης Ίνδοκίνας - Συλλογή καουτσούκ

Ρύζι (τόνοι)

Σέ όλη τή Γῆ 321.700.000

Κίνα	36%
Ίνδίες	27%
Ίνδοκίνα	11%
Ίνδονησία	7%
Ίαπωνία	5%
Βραζιλία	3%
Κορέα	3%
Η.Π.Α.	1%
Έλλάδα (107.000 τ.)	0,3%

Συνθετικό καουτσούκ (χιλιάδες τόνοι)

Σέ όλη τή Γῆ 6.100

Η.Π.Α.	2.500
Ίαπωνία	860
Γαλλία	460
Μ. Βρετανία	330
Δ. Γερμανία	320
Ίταλία	250
Όλλανδία	250

Φυσικό καουτσούκ (χιλιάδες τόνοι)

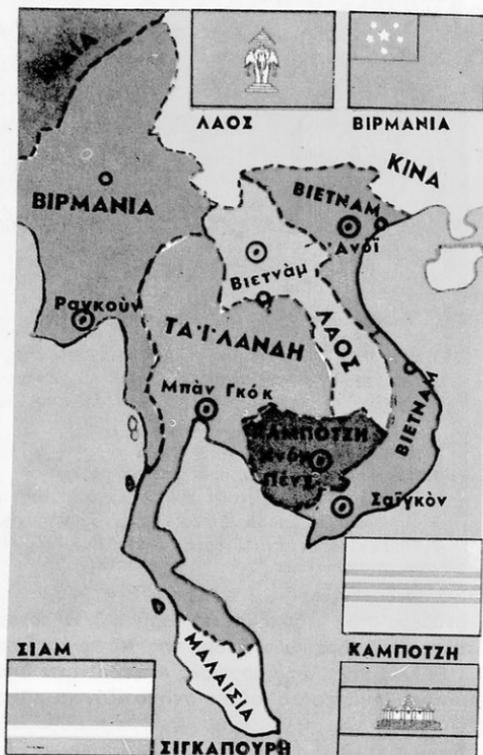
Σέ όλη τή Γῆ 3.435

Μαλαισία	1.559
Ίνδονησία	855
Σιάμ	379
Σρί Λάνκα	132
Ίνδία	128
Λιθερία	88
Νιγηρία	60

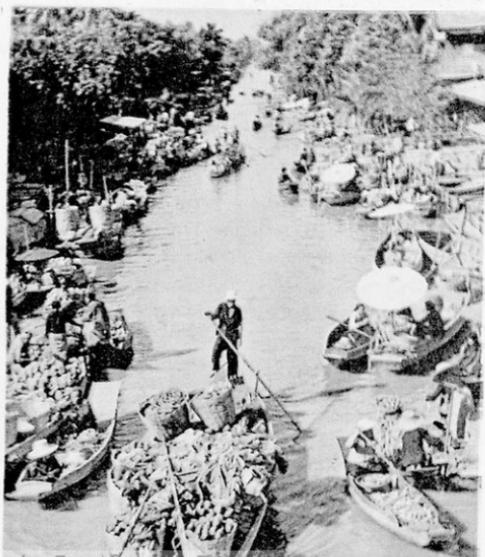
Βαμπάκι (τόνοι)	
Σέ όλη τή Γῆ	13.588.000
Η.Π.Α.	19%
Κίνα	16%
Ίνδι-ς	14%
Τουρκία	4%
Βραζιλία	4%
Μεξικό	4%
Αίγυπτος	3%
Σουδάν	2%
Έλλάδα (121.000 τ.)	1%

Ζάχαρη (τόνοι)	
Σέ όλη τή Γῆ	73.800.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	11%
Βραζιλία	8%
Η.Π.Α.	8%
Κούβα	6%
Κίνα	5%
Ίνδιες	5%
Γαλλία	4%
Αυστραλία	4%
Έλλάδα (300.000 τ.)	0,4%

Καφές (τόνοι)	
Σέ όλη τή Γῆ	4.910.000
Βραζιλία	33%
Κολομβία	11%
Άκτη Έλεφαντοστοῦ	6%
Άγκόλα	5%
Μεξικό	4%
Ούγκάντα	4%
Ίνδωνησία	4%
Αίθιοπία	4%
Σαλθαντόρ	3%

Χάρτης Ίνδοκίνας – Άγορά στό Μπαγκόκ

Θέμα: Οριο-επιπέδω-ηθελω
Ορη: Προσεμειώσεις των Ιμαλαίων
Ποταμα: Ιραουάντι, Σαλουέν, Μεκόνγκ.

Έκταση: 2.275.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 132.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε τήν 'Ινδοκίνα καί τή Μαλαισία στήν υδρογείο σφαίρα καί στό χάρτη.
2. Παρατηρήστε τή θέση τής 'Ινδοκίνας ανάμεσα στόν 'Ινδικό καί τόν Ειρηνικό 'Ωκεανό, στίς 'Ινδίες καί τήν Κίνα. Δείξτε τή Σιγκαπούρη. Γιατί ή περιοχή τής ονομάζεται «κλειδί τής 'Ανατολής»;
3. Τί γνωρίζετε γιά τήν 'Ινδοκίνα;
4. 'Οργανώστε σχετικές προβολές γι' αυτή.
5. Σέ ποιές φυλές ανήκουν οί κάτοικοι τής 'Ινδοκίνας; Σέ ποιά θρησκεία πιστεύουν;
6. Ποιά είναι τά σπουδαιότερα κράτη τής περιοχής αυτής;
7. Ποιές είναι οί μεγαλύτερες πόλεις τής;

Η 'Ινδοκίνα είναι ή τρίτη μεγάλη χερσόνησος τής Νότιας 'Ασίας. Βρίσκεται ανάμεσα στόν 'Ινδικό καί τόν Ειρηνικό 'Ωκεανό, στίς 'Ινδίες καί τήν Κίνα. 'Από τή θέση αυτή πήρε καί τ' όνομά της. Νότια καταλήγει στή χερσόνησο **Μαλαισία**.

Πολλές χαμηλές όροσειρές κατεβαίνουν από τό γειτονικό Θιβέτ πρός τήν 'Ινδοκίνα. 'Ανάμεσα σ' αυτές σχηματίζονται εύφορες προχωσιγενείς κοιλάδες καί πεδιάδες, πού τίς διαρρέουν μεγάλα ποτάμια. Είναι ό **Ιραουάντι**, ό **Σαλουέν**, ό **Μεκόνγκ** καί άλλα μικρότερα. Έχουν καί αυτά τίς πηγές τους στό Θιβέτ καί τά 'Ιμαλάια καί κατεβαίνουν όρμητικά πρός τούς κόλπους τής **Βεγγάλης**, του **Σιάμ**, του **Τονκίνο** καί τή **Σινική θάλασσα**.

Όλόκληρη ή 'Ινδοκίνα βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη κι έπηρεάζεται από τούς μουσώνες. Ό χρόνος κι εδώ έχει δυό έποχές μονάχα: τήν έποχή των βροχών καί τήν έποχή τής ξηρασίας. Τήν πρώτη πέφτουν παντού κατακλυσμιαίες βροχές καί πολύ συχνά τά ποτάμια πλημμυρίζουν καί προξενούν καταστροφές. Σέ πολλές περιοχές υπάρχουν παρθένα δάση μέ πολλά τροπικά φυτά καί άγρια ζώα.

Σπουδαιότερο γεωργικό προϊόν τής 'Ινδοκίνας είναι τό ρύζι. Αυτό καί τά άφθονα ψάρια, πού άλιεύονται στά ποτάμια καί στίς γειτονικές θάλασσες, άποτελούν τήν κύρια τροφή των 'Ινδοκινέζων. Παράγονται έπίσης ζάχαρη, τσάι, καφές, μπαχαρικά καί πολύ καουτσούκ.

Πολλά χωράφια είναι κλιμακωτά στίς πλαγιές των βουνών καί των λόφων. Παντού έχουν γίνει άρδευτικά έργα. Συνήθως γιά τό όργωμα χρησιμοποιούνται βουβάλια καί γιά τίς μεταφορές έξημερωμένοι έλέφαντες.

'Από τό ύπέδαφος τής 'Ινδοκίνας καί τής Μαλαισίας έξάγονται πολλά όρυκτά: κασίτερος, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, άσμηι, πολύτιμοι λίθοι, γαιάνθρακες, πετρέλαιο.

Η βιομηχανία είναι πολύ περιορισμένη. Οί συνεχείς πόλεμοι δέν έπέτρεψαν στήν πλούσια αυτή χώρα νά αναπτυχθεί.

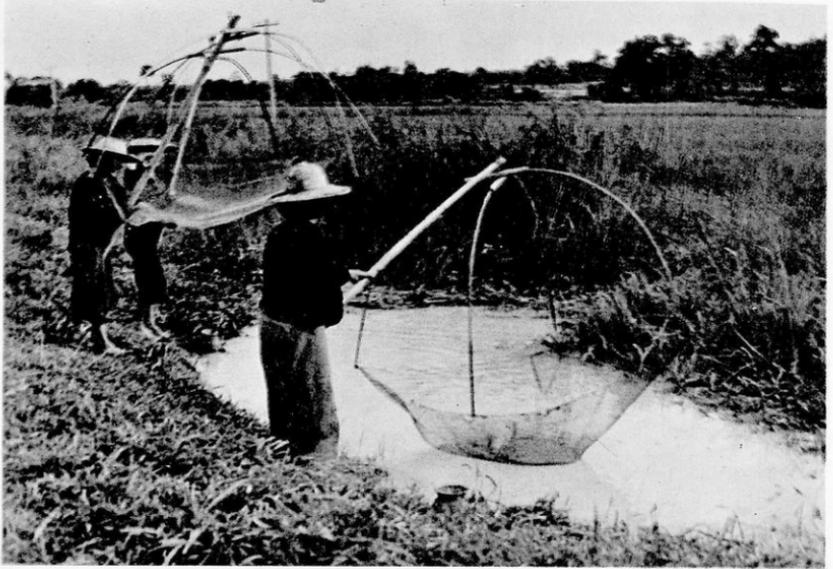
θάλασσα, Σινιου, Ινδου, Ειρηνικου.

74. Κόσμος της Βεγγαλης, του Σιαμ, του Τονκίνο

Χερσόνησοι: Μομφιλια, Μομφιλια, Μομφιλια
Κόσμος: Τροπικα

Η φιλία ημετέρας από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εποχικές των βλατών και της ζήτησής.
 Προϊόντα: Από όσα τα είδη. Κυρίως κρουτσόλα.
 Συμπονώγια: όσα εφείδη.
 Εισυπονώγια: πόδη; Μηροόγι.

Ψάρεμα στο Σιάμ

Σχολή Ιερέων στη Βιρμανία

Θεσημοφία: Βαδδίσειος.
 γάδη: Κισρινή.
 Κύρια εραφή: Ρί Σι.

Ανεξάρτητο Ψηφισμοθήκη από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οι κάτοικοι της Ίνδοκίνας ανήκουν στην κίτρινη φυλή. Πιστεύουν στο Βούδα κι έχουν αφιερωμένους σ' αυτόν μεγαλόπρεπους ναούς. Μόνο οι Μαλαιίοι είναι μαωμεθανοί.

Η Ίνδοκίνα γιά πολλά χρόνια ήταν άποικία τών Άγγλογάλλων. Τώρα υπάρχουν σ' αυτή 7 ανεξάρτητα κράτη.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. <u>Βιρμανία ή Μπαύρμα</u>	<u>Ραγκούν</u>	677.000	29.000.000
2. <u>Ταϊλάνδη ή Σιάμ</u>	<u>Μπανγκόκ</u>	514.000	34.000.000
3. <u>Καμπότζη</u>	<u>Πνόμ Πένχ</u>	181.000	5.700.000
4. <u>Λάος</u>	<u>Λουάγκ-Πραμπάγκ</u>	237.000	3.400.000
5. <u>Βιετνάμ</u>	<u>Άνόι</u>	335.000	47.000.000
6. <u>Μαλαισία</u>	<u>Κουάλα Λουμπούρ</u>	330.000	10.400.000
7. <u>Σιγκαπούρη</u>	<u>Σιγκαπούρη</u>	581	2.100.000

Η **Σιγκαπούρη** είναι ένα από τά μεγαλύτερα λιμάνια τής Γης, άληθινό «κλειδί τής Άνατολής».

Έντυπωσιακή πόλη τής Ίνδοκίνας είναι τό **Μπαγκόκ** (2.230.000).

Είναι ή «Βενετία» τής Ν.Α. Άσίας μέ πολυάριθμα κανάλια, γραφικά ανάκτορα και μεγαλόπρεπους ναούς. «Οι ναοί, γράφει ή Έλ. Ουράνη, σχηματίζουν ένα συγκρότημα, μιά πολιτεία ναών. Τά ανάκτορα άπλώνονται σέ οίκήματα μέ μακριές σειρές από αίθουσες. Είναι έξωτερικά κι έσωτερικά διακοσμημένα μέ σκαλισμένους έξώστες πού σχηματίζουν πυραμίδες μ' έντοιχισμένα πετράδια και πολύτιμα μέταλλα, μέ λαξέματα κι άραβουργήματα πού φανερώνουν πόσο ανεξάντλητη και παραγωγική μπορεί νά είναι ή ανθρώπινη φαντασία...»

Μέσα στους ναούς άπειράριθμοι Βούδες σέ όλες τίς στάσεις. «Η ύλη τους είναι συχνά πολύτιμη. Ένας πελώριος πλαγιασμένος Βούδας είναι πλασμένος όλόκληρος άπό άτόφιο χρυσάφι. Ένας άλλος είναι σμαραγδένιος...»

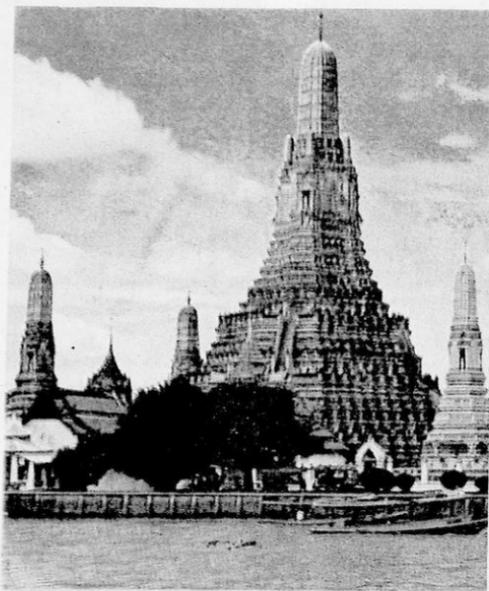
«Εκείνο πού άποκομίζουμε άπό τή θέα τών ναών και τών ανακτόρων τού Μπαγκόκ είναι τό θάμβος...».

Νά γνωρίζετε ότι:

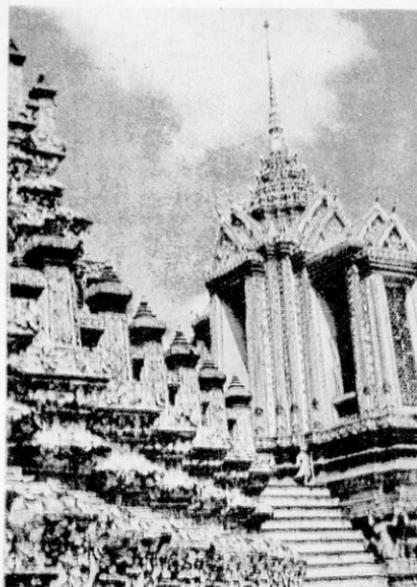
1. Τά μεγάλα ποτάμια σχηματίζουν μέ τίς προσχώσεις τους εύφορες πεδιάδες.
2. Οι ύγροι μουσάνες προκαλούν κατακλυσμιαίες βροχές.
3. Τό ρύζι είναι βασική τροφή γιά τούς λαούς τής Ν.Α. Άσίας.
4. Οι συγκοινωνιακοί κόμβοι έχουν μεγάλη σημασία.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Ίνδουνησίας.

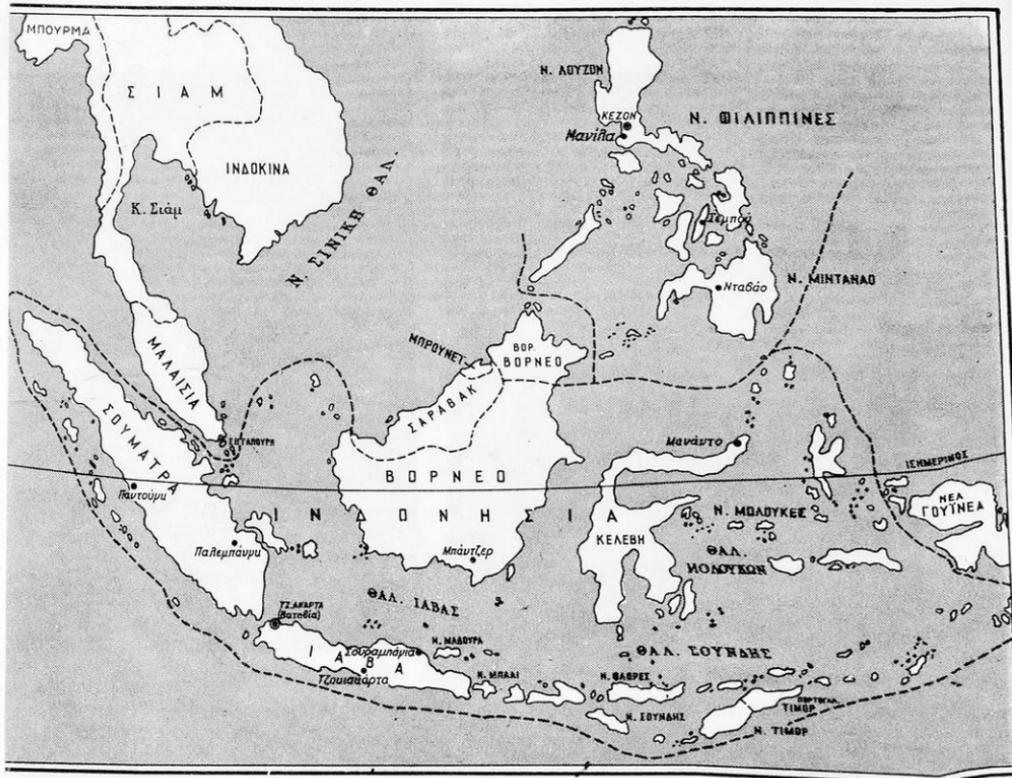

Ναοί της Μπαγκόγκ

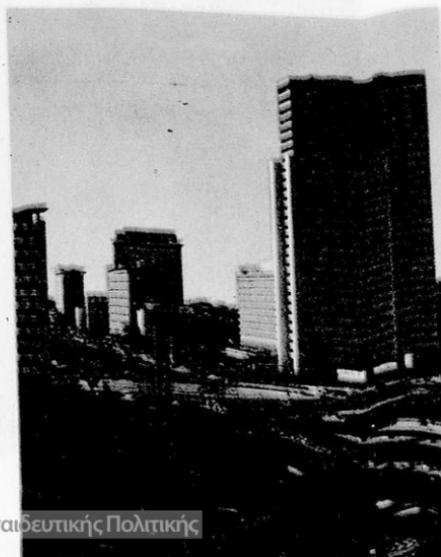

Καλλιέργεια τσαγιού

Εικόνες από τη Τζακάρτα

Ίνδονησία και Φιλιππίνες

17-1-83

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. <u>Ίνδονησία</u>	<u>Τζακάρτα</u>	1.905.000	119.000.000
2. <u>Φιλιππίνες</u>	<u>Κεζόν</u>	300.000	42.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Νά βρείτε στην υδρόγειο σφαίρα και τό χάρτη τά νησιά τής Ίνδονησίας και τίς Φιλιππίνες. Ποιά είναι τά μεγαλύτερα από αυτά;
2. Δειξίτε τόν Ίσημερινό στό χάρτη. Από ποιά νησιά περνάει;
3. Τί υποθέσεις κάνετε γιά τό κλίμα, τή χλωρίδα, τήν πανίδα και τούς ανθρώπους τής Ίνδονησίας;
4. Γιατί ή Ίνδονησία σέ παλιούς χάρτες ονομάζεται «Ολλανδικές Ίνδιες»;
5. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στά νησιά τής Ν.Α. Ασίας;

1. Τά βρεθέντα νησιά είναι
 Στά Ν.Α. τής Ασίας, ανάμεσα στόν Ίνδικό και τόν Ειρηνικό ώκεανό, υπάρχουν πολλά μικρά και μεγάλα νησιά. Είναι ή **Ίνδονησία** και οί **Φιλιππίνες**. Όλα βρίσκονται στην Τροπική ζώνη και πολλά πάνω στόν Ίσημερινό. Μεγαλύτερα από αυτά είναι ή **Σουμάτρα**, ή **Βόρνεο**, ή **Ίάβα**, ή **Κελέθη**, ή **Νέα Γουινέα**, ή **Τιμόρ**, ή **Μιντανάο**, ή **Λουζόν**.

2. Πώς ερημοποιείσταν - έδαφος.
 Πολλά από τά νησιά αυτά είναι απομεινάρια μιάς μεγάλης χερσαίας περιοχής, πού βρισκόταν ανάμεσα στην Άσία και τήν Αύστραλία και πού καταποντίστηκε πρίν από χιλιάδες χρόνια. Άλλα δημιουργήθηκαν από ήφαιστεια. Τά περισσότερα είναι όρεινά και παντού ύψώνονται οί κωνικές κορυφές σθησμένων και ένεργων ήφαιστειών.

Φοβερό είναι τό ήφαιστειο Κρακατού. Σ' αυτό στά 1883 έγινε ή ισχυρότερη έκρηξη στή Γη. Βρίσκεται στην Ίάβα. Σέ όλη τήν Ίνδονησία οί σεισμοί είναι συχνοί και οί καταστροφές πού προξενούν μεγάλες.

Στά ανατολικά τής Μιντανάο βρίσκεται ή βαθύτερη θάλασσα τής Γής (11.022 μέτρα βάθος).

Τό κλίμα είναι θερμό, βρέχει πολύ και ή θλάσπη είναι πλούσια. Παντού υπάρχουν παρθένα δάση μέ μεγάλη ποικιλία φυτών, άγρια ζώα, μεγάλους πιθήκους.

Είναι άπίστευτος ό πλούτος τής φυσικής όμορφιάς πού κρύβουν τά νησιώτικα αυτά συμπλέγματα. Τόν συμπληρώνουν τό μεγαλείο τών ήφαιστειών, οί άπέραντες φυτείες πού άπλώνονται στους πρόποδες και τίς πλαγιές τών κυματιστών λόφων, οί πλούσιοι όρυζάνες, τά χωριά τών ιθαγενών, τά μνημεία και οί σύγχρονες πόλεις.

Πολλά από τά εύφορα ήφαιστειογενή έδάφη καλλιεργούνται μέ ρύζι, ζαχαροκά-

λαμο, καφέ, τσάι, καλαμπόκι. Από τὰ δάση παράγεται καουτσούκ καί πολύτιμη ξυλεία.

Ο ὀρυκτός πλούτος τῆς περιοχῆς εἶναι μεγάλος. Ἐξάγονται χρυσάφι, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα, πετρέλαιο κτλ.

Ὅλες σχεδόν οἱ γειτονικές θάλασσες δίδουν ἄφθονα ἀλιευτικά προϊόντα.

6 Πληθυσμός Φυλῆ - Σαραβάκι - Ουαίοι.
Στὰ νησιά τῆς Ν.Α. Ἀσίας ζοῦν σήμερα περίπου 161.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ μισοί σχεδόν ἀπό αὐτούς κατοικοῦν στήν Ἰάβα, πού εἶναι μιά ἀπό τίς πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές τῆς Γῆς.

Οἱ Ἰνδονήσιοι ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή τῶν Μαλαίων καί εἶναι μωαμεθανοί.

Στήν κίτρινη φυλή ἀνήκουν καί οἱ κάτοικοι τῶν Φιλιππίνων, οἱ περισσότεροι ὅμως εἶναι χριστιανοί.

Ἡ Ἰνδονησία γιά πολλά χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ὁλλανδῶν καί λεγόταν Ὀλλανδικές Ἰνδίες. Τώρα εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μέ πρωτεύουσα τή **Τζακάρτα** (4.580.000 κ.).

Ἄνεξάρτητο κράτος εἶναι καί οἱ **Φιλιππίνες** μέ πρωτεύουσα τήν **Κεζόν**. Μεγαλύτερη πόλη στίς Φιλιππίνες εἶναι ἡ **Μανίλα**. *ειεβ*

Τρία τμήματα τῆς Βόρνεο, τό Κιμπάχ, τό Σαραβάκ καί τό Μπρουαί, εἶναι βρετανικές ἀποικίες. Ἐνα τμήμα τῆς Τιμόρ εἶναι ἀποικία τῶν Πορτογάλων. Ἀπό τή Ν. Γουινέα μόνο τό δυτικό τμήμα ἀνήκει στό κράτος τῆς Ἰνδονησίας.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Τά ἠφαιστειογενή ἐδάφη εἶναι γόνιμα.
2. Τά ἠφαιστεια καί οἱ σεισμοί προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές.
3. Τό κλίμα στίς περιοχές τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι ἀνθυγιεινό.

Δραστηριότητες

Νά ἰχνογραφήσετε χάρτη τῶν νησιῶν τῆς Ν.Α. Ἀσίας.

Ἰνδονήσιοι μέ τοπικές ἐνδυμασίες χορεύουν

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

27-28

Η Κίνα

Έκταση: 9.597.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 852.000.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε στην ύδρόγειο σφαίρα και στο χάρτη την Κίνα. Δείξτε τις περιοχές του Τιβέτ, του Σινκιάγκ, της Μογγολίας, της Μαντζουρίας, της Κορέας.
2. Συγκρίνετε την έκταση της σημερινής Κίνας με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
3. Παρατηρήστε το γεωφυσικό χάρτη της Κίνας.
4. Προβάλετε σχετικές εικόνες.
5. Τι είναι το Σινικό τείχος;
6. Τι προβλήματα δημιουργεί ο υπερπληθυσμός στην Κίνα;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;

Η Κίνα είναι η πολυπληθέστερη χώρα της Γης.

Οι Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή, πιστεύουν στο Βούδα και στον Κομφού-κιο, μιλούν την κινεζική γλώσσα με τις μονοσύλλαβες λέξεις, την παράξενη προφορά και τη γριφώδη γραφή και δημιουργούν αιώνες τώρα το δικό τους πολιτισμό.

Κινεζάκια στην αυλή του σχολείου τους

Τετράδα: Η Κίνα Σινη.
Ομάδα: Κίτρινη Σινη.
Νησιά: Φορμόσα (Ταϊβάν), Ταϊνάν.
Κλίμα: Από το βιεθιτικό
τροπικό: Από όλα τα είδη.

Η σημερινή Κίνα περιλαμβάνει την παλιά Κίνα, το Θιβέτ, το Σιν-κιάγκ, την Έσωτερική Μογγολία, τη Μαντζουρία. Ανατολικά τη βρέχει η Σινική και η Κίτρινη θάλασσα.

Πίσω από τις ακτές τους, μακριά, όπως γράφει ο Ν. Καζαντζάκης, «μαντεύεις όλο το άπεραντο σώμα της Κίνας. Τις ατέλειωτες λασπερές πεδιάδες του Κουάν-Σί, του Χουνάν, του Σέ-Τουάν και την άπεραντη Κινέζικη πεδιάδα, που έχει χίλια χιλιόμετρα μήκος και πεντακόσια πλάτος και θρέφει εκατομμύρια ψυχές. Τα θουνά όλο κι άνεβαιίνουν σκαλωτά, σηκώνεται το έδαφος της Κίνας όσο προχωρείς δυτικά κι αποκορυφώνεται στο μυστηριακό Θιβέτ και στά αιώνια χιονοσκεπέστα Ίμα-λάια.

Ανάμεσα στα θουνά κυλούν οι μεγάλοι ποταμοί: ο Κίτρινος, ο Γαλάζιος, ο Σι-Γιάγκ. Κι πάνω ψηλά, στο Βορρά, ένας δράκος με δυο χιλιάδες διακόσια χιλιόμετρα μήκος, με όχτω και δέκα μέτρα ύψος, φρουρεί τα σύνορα. Το Σινικό τείχος...

Μέσα στο άπεραντο τούτο κίτρινο άλωνι μερμηγκιάζουν πάνω από όχτακόσια εκατομμύρια Κινέζοι!...

Όλα στην Κίνα είναι ήσυχα, άπλά, αίωνια. Γενιές περνούν, άνθρωποι και χώματα και νερά συνεργάζονται ειρηνικά, θαρρείς κι ο άληθινός θεός της Κίνας είναι ο σοφός, πραχτικός νοός, ο Κομφούκιος...

Μά ξάφνου, πίσω από τη γαλήνια μάσκα, ξεπετιέται άγριος ο σκοτεινός άρχοντας της Κίνας! Άνεμοστρόβιλοι ξεριζώνουν πολιτείες, γκρεμίζουν δάση, ποταμοί μεταπορίζονται, καταχώνουν στη λάσπη χιλιάδες χωριά, πνίγουν ανθρώπους. Μά ή μόρα περνάει, ξαναπροβαίνουν πάλι τ' άνθρωπάκια από τη λάσπη, ξαναθεμελιώνουν τα καλύθια τους, ξανασκαλίζουν τη γή... 'Ο Κομφούκιος προβαίνει πάλι ήσυχα χαμογελώντας, σάν νά μήν έγινε τίποτα...».

Κλίμα.

Η Κίνα, που βρίσκεται ολόκληρη στη Βόρεια εύκρατη ζώνη, κλιματολογικά χωρίζεται: α) Στη δυτική ξηρή και άγονη Κίνα με ήπειρωτικό κλίμα. Έκει οι χειμώνες είναι ψυχροί και τό καλοκαίρι πολύ ζεστό. Στην περιοχή αυτή καλλιεργούνται κυρίως δημητριακά. β) Στην ανατολική ύγρη, εύφορη και πυκνοκατοικημένη Κίνα, με ήπειρωτικό κλίμα στα βόρεια και τροπικό στις νότιες περιοχές. Σ' αυτήν υπάρχουν μεγάλοι όρυζώνες και ζούν τό 8/10 τών Κινέζων. Όσο προχωρούμε δυτικά, οι βροχές λιγοστεύουν και έμφανίζονται στέπες και έρημοι.

Η Κίνα παράγει άφθονο ρύζι, βαμπάκι, τοάι, ζάχαρη, δημητριακά και άλλα γεωργικά προϊόντα. Οι περιοδοι της ξηρασίας είναι δύσκολες γιά τούς Κινέζους, πού τότε ύποφέρουν από έλλειψη τροφών.

Η κτηνοτροφία δέν είναι άρκετά αναπτυγμένη. Τρέφονται κυρίως χοίροι και πουλερικά. Στις θάλασσες και τό ποτάμια άλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριών.

Από τό ύπέδαφος της Κίνας έξάγονται πολλά όρυκτά. Η Κινεζι-

Χάρτης της Κίνας

Εικόνες από την Κίνα

Συμμοικνιο: Με όλα τα είδη.

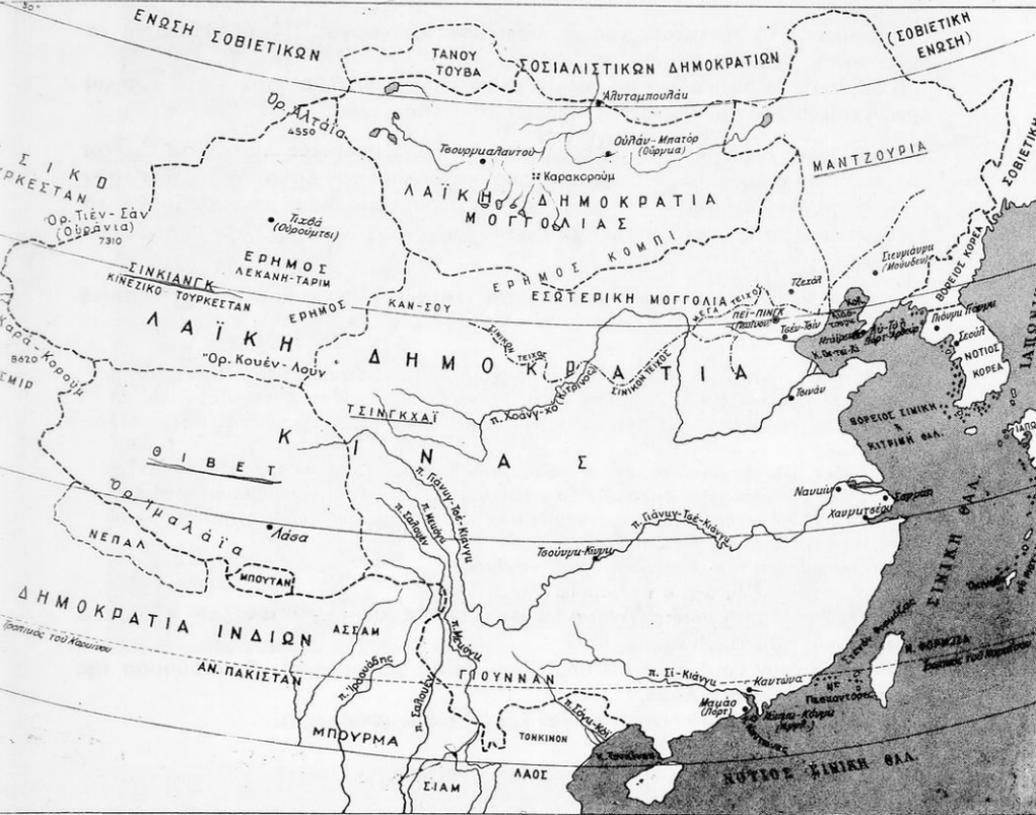
82 Κίτρινη

Γλώσσα: Κινεζική μονοσύλλαβη.

Γραφή: Γεωμετρική και υιοθετήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θρησκεία: Βουδδισμός, Κομφουσιανισμός.

510 θέατο: Μεγάλο Σινικό εμπορικό κέντρο.
 Γνωστά: Πελίνα.
 Μεγάλες πόλεις: Από το Βιετνάμ.

ορία: Από το Βιετνάμ.

κή βιομηχανία τὰ τελευταῖα χρόνια ἀναπτύσσεται γοργά. Ὀνομαστά εἶναι τὰ προϊόντα τῆς κινεζικῆς βιοτεχνίας.

Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται πολὺ ἀπὸ τὰ πλωτὰ ποτάμια, πού εἶναι φυσικοὶ δρόμοι ἐπικοινωνίας τῶν ἀκτῶν μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα μὲ ^{ἱστορία} πανάρχαια ἱστορία. Σὲ πολὺ μακρινές ἐποχές οἱ Κινέζοι πραγματοποιοῦσαν σπουδαίες ἐφευρέσεις καὶ κατασκεύασαν ἔργα, πού προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά τους διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ δικά μας κι ἔχουν χαρακτηριστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Μεγαλόπρεπες εἶναι οἱ κινεζικὲς παγόδες.

Σήμερα ἡ Κίνα εἶναι λαϊκὴ δημοκρατία. Πρωτεύουσά της εἶναι τὸ **Πεκίνο** (9.000.000 κ.).

«Τὰ σπίτια, γράφει ὁ Ν. Καζαντζάκης, εἶναι χαμηλά, μονόπατα, μέσα στὰ δέντρα κι ἡ ἀπέραντη πολιτεία φαντάζει καταπράσινη. Μονάχα οἱ παγόδες ξεχωρίζουν καὶ τὰ μουράγια τῆς παλιᾶς πολιτείας... Οἱ κινεζικὲς ἐπιγραφές σηματοδοτοῦν τὸν ἀγέρα...».

Χιλιάδες ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά μὲ τίς ὁμοίομορφες γαλάζιες στολές κυκλοφοροῦν στοὺς ἀτέλειωτους φαρδιούς δρόμους καὶ στὰ στενά σοκάκια μὲ τὰ καταστήματα καὶ τὰ ἐργαστήρια, ὅπου πολὺπυροὶ τεχνίτες μὲ ὑπομονὴ φιλοτεχνοῦν τὰ καταπληκτικὰ προϊόντα τῆς κινεζικῆς τέχνης.

Περίφημα εἶναι τὰ παλιὰ ἀνάκτορα τοῦ Πεκίνου.

Μεγάλες πόλεις τῆς Κίνας εἶναι ἡ Σαγκάη (11.000.000 κ.), ἡ Τιέν-Τσιν (4.500.000 κ.), ἡ Νανκίν, ἡ Καντών κ.ἄ.

Στὸ **Θιβέτ** ζοῦν βουδιστὲς καὶ ὑπάρχουν πολλὰ μοναστήρια. Πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Λάσα**.

Μεγάλα κινεζικὰ νησιά εἶναι ἡ **Χαϊνάν** καὶ ἡ **Ταϊβάν** (Φορμόζα).

Ἄνεξάρτητα κράτη καὶ ἀποικίες γύρω ἀπὸ τὴν Κίνα

Κράτη	Πρωτεύουσα	Ἔκταση	Κάτοικοι
1. <u>Μογγολία</u>	<u>Οὐλάν Μπατόρ</u>	1.565.000	1.200.000
2. <u>Φορμόζα</u>	<u>Ταϊπέχ</u>	36.000	10.300.000
3. <u>Χόγκ-Κόγκ</u>	<u>Χόγκ-Κόγκ</u>	1.045	4.000.000
4. <u>Μακάο</u>	<u>Μακάο</u>	16	250.000
5. <u>Βόρεια Κορέα</u>	<u>Πιόνγκ-Γιάνγκ</u>	121.000	16.200.000
6. <u>Νότια Κορέα</u>	<u>Σεούλ</u>	98.000	35.000.000

Ἡ **Φορμόζα** εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ταϊπέχ**.

Στὶς ἀκτές τῆς Κίνας βρίσκονται τὸ **Χόγκ-Κόγκ** καὶ ἡ πορτογαλικὴ ἀποικία **Μακάο**.

Εικόνες από τό Πεκίνο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τό Χόγκ-Κόγκ είναι μιά μικρή χερσόνησος με χαριτωμένα νησάκια γύρω της. Ή πόλη είναι χωρισμένη στά δυό, μ' ένα στενό πορθμό στή μέση.

«Καθώς κάνεις τή διαδρομή ανάμεσα στίς δυό όχθες, γράφει ή Έλ. Ουράνη, προπάντων τό βράδυ, όταν όλα τά σπία ανάθουν τά φώτα τους και φεγγοβολοῦν, ἀντικρίζεις ένα περιβάλλον φαντασμαγορικό... Τά πολυάριθμα μαγαζιά, πού συσφίγγονται τό ένα πλάι στό άλλο και πουλοῦν όλα τά εἶδη τῆς παραγωγῆς τῆς κάθε χώρας, ἀνάθουν τίς προθήκες τους και τίς ἐπιγραφές τους κι ἀστράφτουν τά κινέζικα ψηφία και κεντοῦν τό σκοτάδι μέ μαγευτικά ἀραβουργήματα...».

Ή **Κορέα** είναι χερσόνησος ανάμεσα στήν Κίτρινη και τήν Ίαπωνική θάλασσα. Πρίν λίγα χρόνια οἱ Βόρειοι Κορεάτες πολέμησαν μέ τούς Νότιους. Σήμερα ή Κορέα είναι χωρισμένη σέ δυό κράτη. Ή **Βόρεια Κορέα** ἔχει πρωτεύουσα τό **Πιόνγκ-Γιάνγκ** και ή **Νότια Κορέα** τή **Σεούλ** (5.500.000 κ.).

Ή **Μογγολία** είναι ένα μεγάλο ὄροπέδιο μέ στέπες και ἐρήμους, ὅπου ζοῦν νομάδες κτηνοτρόφοι. Πρωτεύουσά της είναι ή **Ουλάν-Μπατόρ**.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Μόνο τά πολλά ἐργατικά χέρια δέν ἀρκοῦν, γιά νά προσδέψει μιά χώρα.
2. Ή ἐπιστημονική καλλιέργεια τῆς γῆς αὐξάνει τήν παραγωγή.
3. Τά πλωτά ποτάμια διευκολύνουν τή συγκοινωνία. Οἱ κοιλάδες τους είναι φυσικοὶ δρόμοι.

Δραστηριότητες

Νά ἱχνογραφήσετε χάρτες τῆς Κίνας.

Κίνα

Μογγολία

Ν. Κορέα

Β. Κορέα

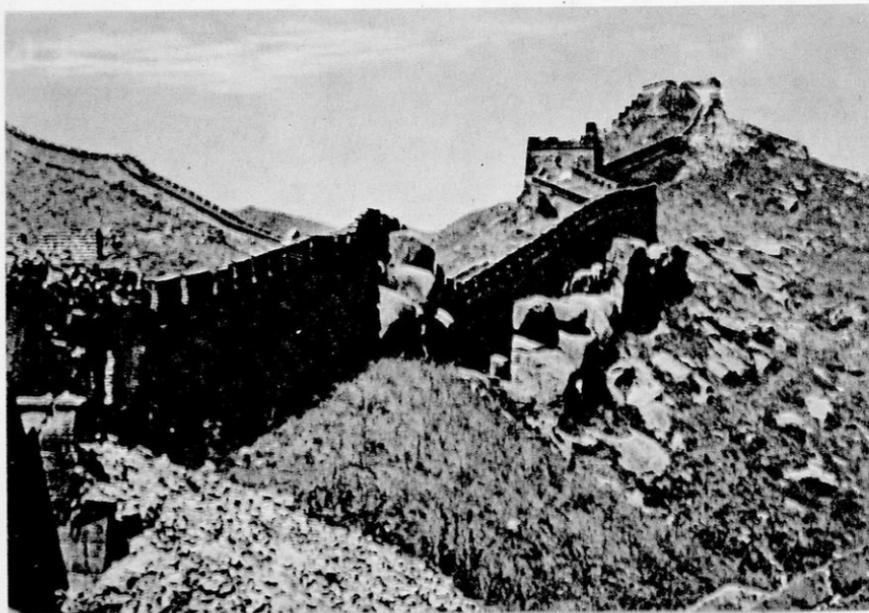
Κρέας (χιλιάδες τόνοι)	
Σέ ὅλη τή Γῆ	93.000
Η.Π.Α.	17.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	13.000
Κίνα	12.000
Δ. Γερμανία	3.600
Γαλλία	3.500
Βραζιλία	2.900
Άργεντινή	2.600
Πολωνία	2.500
Έλλάδα	300

Ψάρια (χιλιάδες τόνοι)	
Σέ ὅλη τή Γῆ	70.000
Ίαπωνία	10.800
Ε.Σ.Σ.Δ.	9.200
Κίνα	6.900
Περου	4.200
Η.Π.Α.	2.700
Νορβηγία	2.600
Ίνδια	2.300
Ν. Κορέα	2.000
Έλλάδα	95

Θιβέτ – Βουδικά μοναστήρια στη Λάσα

Τό Σινικό τείχος

Ελλάδα - Πηλοπόννησος - Απὸ τὸ Φούτζι - Πιάμα
 Ἐσθλας: Ὁρεῖνα καὶ ἠφαιστειογενεῖς.
 Ὀρη: τὸ Φούτζι - Πιάμα

29

Ἡ Ἰαπωνία

Ἡπειρωτικὴ: Τὸ Φούτζι - Πιάμα καὶ ἄλλα 50.

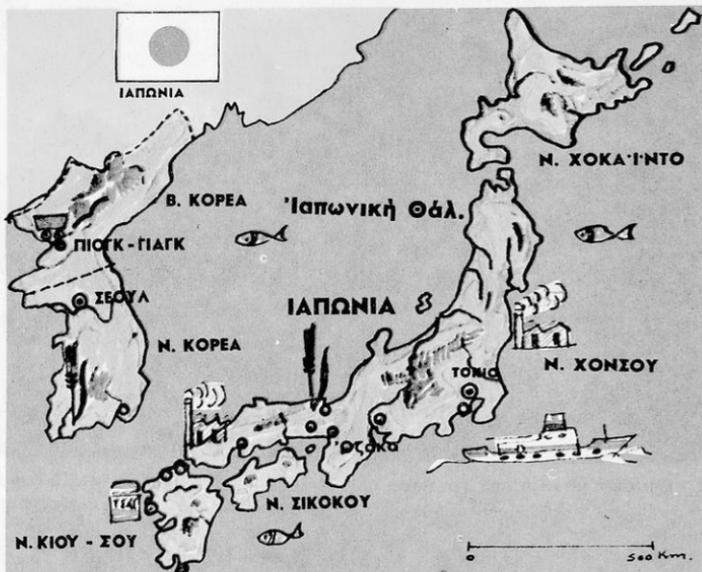
Ἡδιδάξαι: Μικρὲς ἄφρατες κοιλότητες.

Ἐκταση: 372.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 112.000.000

Παρακοί: Μικροὶ καὶ ὀρμητικοί.
 Ὀρεῖνα: Ἐιρηνικὸς, Ἰαπωνικὸς, Ἐιρινὴ.

Νηεῖα: Ἀπὸ τὸ βιβλίον

Θαλασσινὰ ρεῖματα: Ὁρεῖνα - εἶδος ψυχρῶ, Κούρο - εἶδος θερμῶ
 Κλίμα: Ἐιρηνικὸ καὶ ὀρμητικὸ, ὀρεινὸ καὶ ὀρεινὸ θερμὸ.

Παρακοί: Ἀπὸ τὸ βιβλίον ὑπερέκασαν τὰ βιομηχανικὰ
 Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες

1. Δεῖτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν Ἰαπωνία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Τί γνωρίζετε γιὰ τίς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὴ μακρινὴ αὐτὴ χώρα;
2. Παρατηρήστε τὸ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς Ἰαπωνίας. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ Ἰαπωνικὸ ναυτικὸ; Τί γιὰ τὴν ἀλεία;
3. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος τῆς Ἰαπωνίας καὶ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς. Συγκρίνετέ το μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς Ἑλλάδας.
4. Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἰαπωνία;
5. Γιατί ἡ Ἰαπωνία ὀνομάζεται «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου» καὶ «Χώρα τῶν χρυσοσανθῆμων»;
6. Τί εἶναι τὸ Φούτζι-Γιάμα;
8. Πῶς κατόρθωσαν οἱ Ἰάπωνες νὰ προσδέψουν;
9. Ὄργανώστε προβολὲς μὲ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία.

Στὴ μακρινὴ Ἄπω Ἀνατολή βρίσκεται μιά πολὺ γνωστὴ στοὺς Ἕλληνες χώρα, ἡ Ἰαπωνία.

Ἡ Ἰαπωνία, ἡ «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου», ἡ «Χώρα τῶν χρυσοσανθῆμων», εἶ-

Συμπληρωματικὰ: Ἀπὸ τὸ βιβλίον ὑπερέκασαν τὰ βιομηχανικὰ.

88
 Πόλις: Τὸ Τόκιο
 Πόλις: Δημογραφικὸ.

Πόλις: Ἰαπωνικὴ

Πόλις: Ἐιρινὴ καὶ ὀρμητικὸ

Πόλις: Ἐκπαιδευτικὸς Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

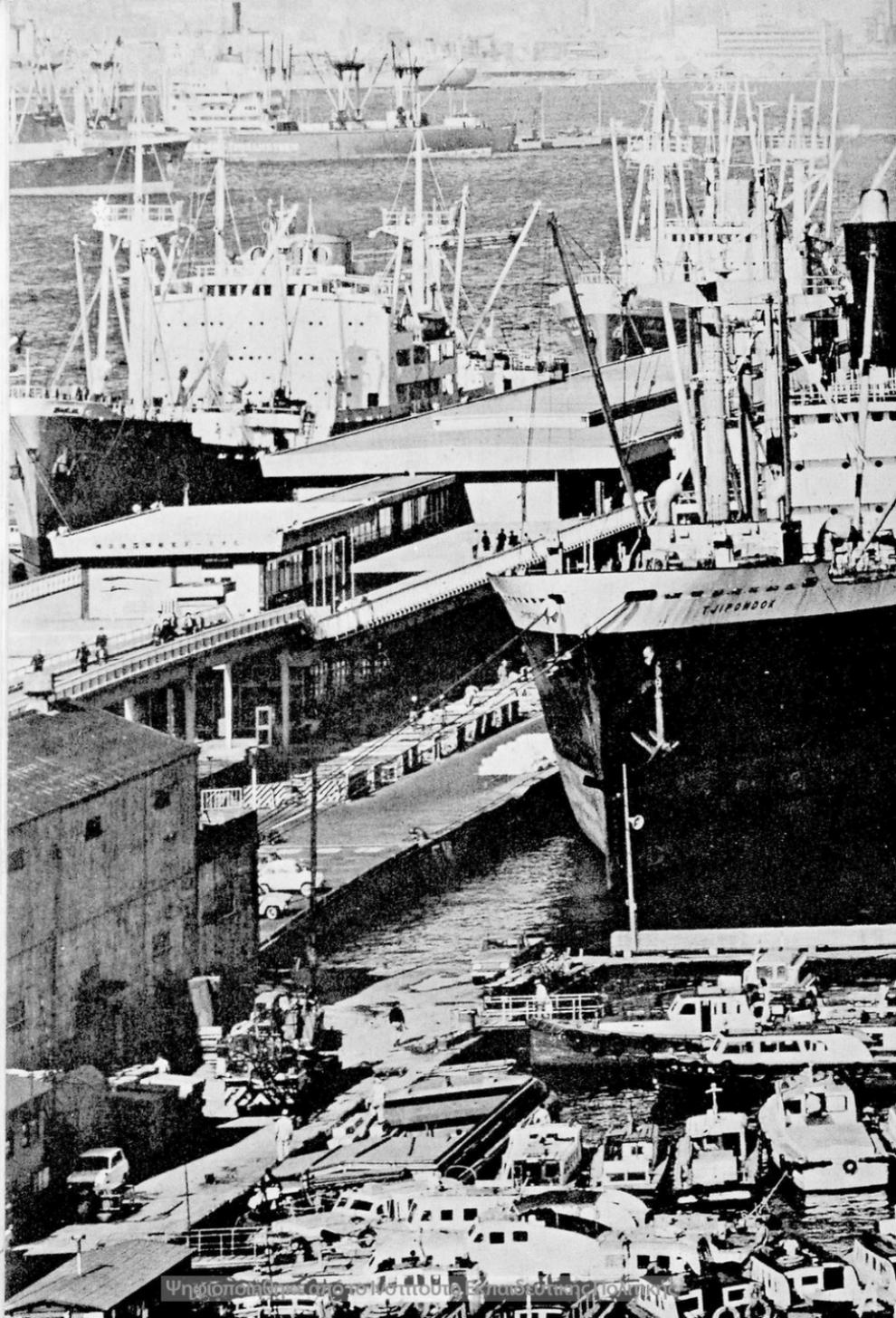
Γιαπωνεζα

Η φηλοποίηση άηκε από τρ Ινστιτούτο Βασιλειδείου Κοινωνίας

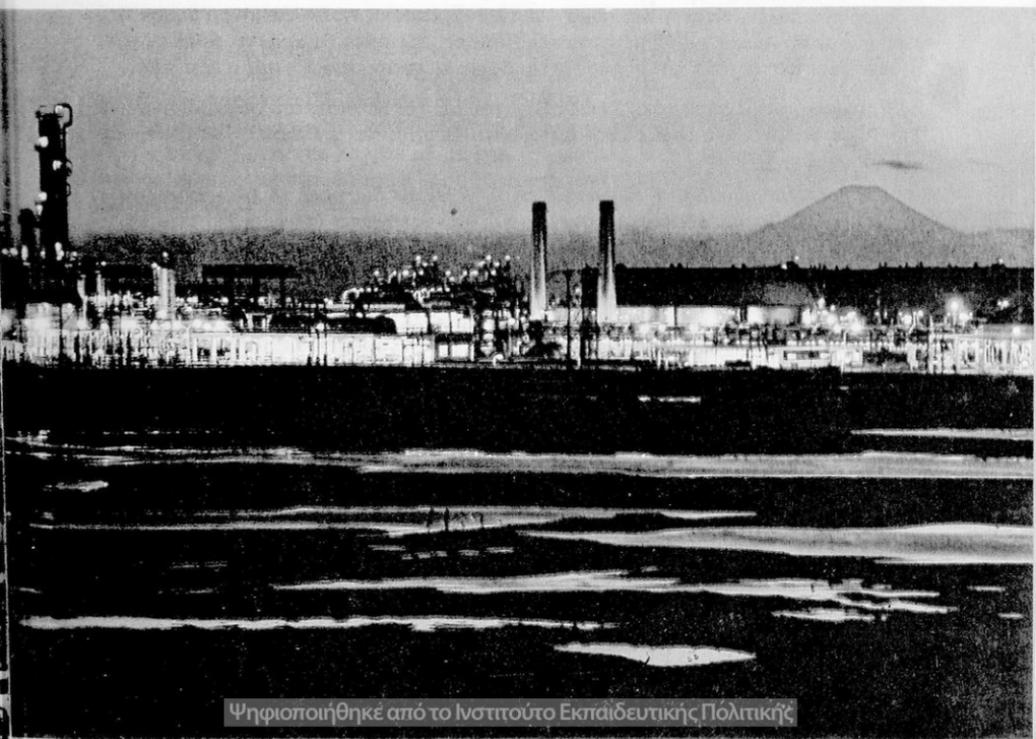

Κιότο

← Γιοκοχάμα

Βιομηχανικό συγκρότημα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

από την Ίαπωνία άλιευτικά προϊόντα. Στά Ιαπωνικά ναυπηγεία κατασκευάζονται πολλά έλληνικά πλοία.

Οι Ίάπωνες άνήκουν στην κίτρινη φυλή. Θρησκεία τους είναι ο **σιντοϊσμός** και ο βουδισμός. Είναι άνθρωποι δραστήριοι, γενναίοι, εύγενικοί, ευθυμοι. Με πάθος προσπαθούν νά γνωρίσουν όλες τις κατακτήσεις του σύγχρονου κόσμου και νά παραβγούν με τούς πιό προοδευμένους λαούς τής Γής. Ή Ιαπωνική βιομηχανία είναι σήμερα από τις μεγαλύτερες του κόσμου και τά προϊόντα της τέλεια και φθηνά.

Πρωτεύουσα τής Ίαπωνίας είναι τό **Τόκιο** με 11.600.000 ανθρώπους.

Στήν καρδιά του, μέσα σέ ψηλά κάστρα, βρίσκεται τό ιστορικό παλάτι του αυτοκράτορα και τριγύρω τό παλιό και τό σύγχρονο Τόκιο. Είναι ένα μεγάλο έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο με πολλά εργοστάσια, ουρανοξύστες και άλλα ώραία σύγχρονα οικοδομήματα, με γραφικά μνημεία Ιαπωνικής αρχιτεκτονικής, με παραδοσιακά ξύλινα σπίτια.

Στήν Ίαπωνία συχνά γίνονται καταστρεπτικοί σεισμοί. Γι' αυτό όλα τά κτίρια είναι άντισεισμικά, συνήθως μονώροφα, και οι πόλεις έχουν μεγάλη έκταση.

"Άλλες μεγάλες πόλεις είναι ή **Όζάκα** (2.900.000 κ.) με πολλά εργοστάσια και μεγάλο λιμάνι, ή **Γιοκοχάμα** (2.350.000 κ.), ή **Ναγκόγια**, τό **Κιότο**.

Τό Κιότο είναι ή παλιά πρωτεύουσα τής Ίαπωνίας. "Έχει πολυτελέστατα ανάκτορα μέσα σέ ώραίους κήπους και μεγαλόπρεπες παγόδες με πολλά άναγερτά πατώματα.

Ίστορικές πόλεις είναι ή **Χιροσίμα** και τό **Ναγκασάκι**, πού καταστράφηκαν στά 1945 από τούς Άμερικανούς με άτομικές βόμβες. Χιλιάδες άνθρωποι βρήκαν τότε σ' αυτές τραγικό θάνατο και πολλοί άλλοι δοκιμάστηκαν από τή ραδιενέργεια.

Ή συγκοινωνία είναι άριστη και διεξάγεται με τά τελειότερα σύγχρονα μέσα. Στό Τόκιο υπάρχουν τετραρόφοι αυτοκινητόδρομοι και έναέριες σιδηροδρομικές γραμμές.

*Μέ όλη τήν πρόοδο, ή Ίαπωνία έξακολουθει νά διατηρεί τό παραδοσιακό χρώμα της. Τά παραδοσιακά κουκλίστικα, πεντακάθαρα Ιαπωνικά σπίτια με τούς όλάνθιστους κήπους τριγύρω, ό τρόπος ζωής τής Ιαπωνικής οικογένειας, οι γκέισες με τά γραφικά **κιμονό**, και τό χαρακτηριστικό χτένισμα, τό πατροπαράδοτο τσάι, πού προσφέρεται σέ κάθε επίσκεψη, τά μνημεία, ή τέχνη, οι γιορτές διατηρούνται όπως σέ πέρασμένες εποχές.*

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ή θάλασσα παίζει σπουδαίο ρόλο στή ζωή των ανθρώπων.
2. Τά ήφαιστειογενή έδάφη είναι γόνιμα.
3. Οι πόλεμοι προκαλούν καταστροφές και φέρνουν δυστυχία στους ανθρώπους.
4. Οι δραστήριο λαοί δημιουργούν πρόοδο και πολιτισμό.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Ίαπωνίας.

30 'Η Σιβηρία καί ή υπόλοιπη Σοβιετική 'Ασία

εδαφός: Απέραντες πεδινές, βετένη ερημοί.
 λίμνες: Κασπία, Αράλη, Βαϊκάλη.

Έκταση: 16.800.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 60.000.000

Στά βόρεια τής 'Ασίας, από τά Ούράλια όρη ως τόν Ειρηνικό καί τό Βόρειο Παγωμένο 'Ωκεανό, απλώνεται ή **Σιβηρία**. Είναι μιά άπέραντη χώρα, όπου επικρατεί δριμύ ψύχος. Σέ πολλές περιοχές τά χιόνια είναι αιώνια.

Μορφολογικά ή Σιβηρία χωρίζεται: α) Στο δυτικό βαθύπεδο, πού τό διαρρέουν οί ποταμοί **'Οθης** καί **'Ιενεσές**. β) Στο κεντρικό όροπέδιο, πού απλώνεται άνάμεσα στόν 'Ιενεσέ καί τόν **Λένα**. γ) Στήν όρεινή ανατολική περιοχή, πού απλώνεται από τό Λένα καί τόν **'Αμούρ** ως τό **Βερίγγειο** πορθμό. Στίς ανατολικές άκτές σχηματίζεται ή μεγάλη χερσόνησος **Καμτσάτκα** καί τό νησί **Σαχαλίνη**.

Στά νοτιοδυτικά τής Σιβηρίας βρίσκονται οί μεγάλες περιοχές του **Καζακστάν** καί του **Τουρκεστάν**. Αύτες ανήκουν στήν ξηρή 'Ασία καί μεγάλες έκτάσεις τους είναι έρημοι καί στέπες. Γνωστές είναι οί **Κιργίσιες στέπες** μέ αναπτυγμένη νομαδική κτηνοτροφία. Στήν περιοχή αύτή βρίσκεται ή Κασπία θάλασσα καί οί λίμνες **'Αράλη** καί **Μπαλκάς**. Στήν 'Αράλη χύνονται οί ποταμοί **'Ωξος** καί **'Ιαξάρτης**. 'Ανατολικότερα βρίσκεται ή λίμνη **Βαϊκάλη**.

Τό κλίμα στή βόρεια Σιβηρία είναι πολικό. 'Εκεί απλώνεται ή παγερή ζώνη τής **τουόνδρας**. Λευκές άρκούδες, τάρανδοι καί λύκοι είναι τά χαρακτηριστικά ζώα της. Νοτιότερα υπάρχουν άτέλειωτα δάση. 'Εκεί τολμηροί άντρες μέ έληθρα καί πολικά σκυλιά κυνηγούν άγρια ζώα γιά τό δέρμα τους, πού γίνεται ώραία γούνα. Είναι ή μεγάλη ζώνη τής τάνγκα μέ ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Τή διασχίζει ό μεγάλος **υπερσιβηρικός σιδηρόδρομος**, πού ξεκινάει από τή Μόσχα καί καταλήγει στό **Βλαδιβοστόκ**, στήν 'Ιαπωνική θάλασσα.

Πολικό καί ψυχρό ήπειρωτικό είναι τό κλίμα καί στίς άκτές του Ειρηνικού, γιατί όλες έπηρεάζονται από ψυχρά θαλάσσια ρεύματα καί βόρειους άνέμους.

Στή δυτική Σιβηρία μεγάλες έκτάσεις καλλιεργούνται μέ δημητριακά. 'Εκεί καί στίς στεπώδεις περιοχές παράγονται καί άρκετά κτηνοτροφικά προϊόντα.

Μεγάλος είναι ό δασικός καί ό όρυκτός πλούτος τής Σιβηρίας. Τά όρυκτά τά τελευταία χρόνια τά έκμεταλλεύονται συστηματικά οί Ρώσοι, πού βγάζουν από τό υπέδαφος τής πετρώλιο, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, λευκόχρυσο, άσήμι, χαλκό, γαιάνθρακες κ.ά.

Στά ανατολικά των Ούραλιών λειτουργοϋν πολλά καί μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα.

Οί κάτοικοι τής Σιβηρίας ανήκουν στή λευκή φυλή, ενώ των νοτιοδυτικών στεπών στήν κίτρινη.

Όλη ή περιοχή είναι χωρισμένη σέ έπαρχίες, πού είναι τμήματα τής 'Ενώσεως Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (Ε.Σ.Σ.Δ.).

επαρχίες: Βαρ. Παρωμπίς, Σιβηρική, Οχοτσίνη.
 γλώσσες: Σαχαλίνη, Νέα Σιβηρία.
 ερημοί: Βερίγγειος ερημοί.
 βουνά: Καμτσάτκα.
 λίμνες: Τουόνδρα (πλάσθησε από τή λυσίτη του έκλυοδαστικής πολιτικής), έρημοι.
 ποταμοί: Αμούρ, Βερίγγειος.

Μόσχα.
Λαϊκή Δημοκρατία.

Από το βιβλίο.

αφ. 5 α. Τεσσάρτα αφάδες τάρων δαυ λυαί.

Μεγάλες πόλεις της Σοβιετικής Άσίας είναι η **Τασκένδη** (980.000 κ.), η **Άλμα Ατα**, η **Όμακ**, η **Τόμακ**, τό **Βλαδιβοστόκ**.

Όνόματα καί έννοιες:

Σιβηρία, υπερισιβηρικός σιδηρόδρομος, έλκηθρα, Κιργίσιες στέπες, Καζακσταν, Τουρκεσταν, Τασκένδη, Βλαδιβοστόκ.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Όσο πίο κοντά στούς πόλους βρίσκεται μία περιοχή, τόσο ψυχρότερο κλίμα έχει.
2. Τούς πολύ ψυχρούς τόπους τούς λέμε συχνά «Σιβηρία».
3. Στίς ψυχρες περιοχες της Εϋκρατης ζώνης υπάρχουν μεγάλα δάση.
4. Οί ψυχρές καί στεπώδεις περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

31

- α. Η Άσία είναι η μεγαλύτερη ήπειρος της Γης σέ έκταση καί πληθυσμό.
  - β. Έχει έκταση 44.000.000 τετρ. χιλιόμετρα καί άπλώνεται από τόν Ίσημερινό ώς τή Βόρεια πολική ζώνη. Βρέχεται από τόν Ίνδικό, τόν Ειρηνικό, τό Βόρειο παγωμένο ώκεανό καί συνορεύει δυτικά μέ τήν Εϋρώπη.
  - γ. Η Άσία γεωφυσικά χωρίζεται στή νοτιοδυτική Άσία (Μέση Ανατολή), στή Νότια, στή Νοτιοανατολική, στήν Ανατολική Άσία (Άπω Ανατολή), στήν Κεντρική καί στή Βόρεια Άσία.
- δ. Μεγαλύτερη όροσειρά της Άσίας είναι τά Ίμαλία. Ψηλότερη κορυφή τους είναι τό Έβερεστ (ύψ. 8.848 μ.), πού είναι καί η ψηλότερη της Γης.
- ε. Μεγάλα καί ψηλά όροπέδια της Άσίας είναι τό Θιβέτ καί τό Παμίρ.

- στ. Στους όρεινούς όγκους τής Κεντρικής Άσίας έχουν τής πηγές τους τά μεγάλα ποτάμια τής Άσίας. Πολλά από αυτά άρδεύουν εύφορες προσχωσιγενείς πεδιάδες.
- ζ. Μεγάλες πεδιάδες τής Άσίας είναι ή Ίνδογαγγική και ή Κινεζική.
- η. Στην πλευρά του Ειρηνικού ώκεανού ή Άσία έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό. Έκεί βρίσκονται τά νησιά τής Ίνδονησίας, οι Φιλιππίνες, ή Ίαπωνία. Έκεί είναι και ή πιό βαθιά θάλασσα τής Γής (11.022 μ.).
- θ. Μεγάλες χερσόνησες στη Νότια Άσία είναι ή Άραβία, οι Ίνδιες, ή Ίνδοκίνα.
- ι. Πολύ μεγάλη σημασία έχουν ή Διώρυγα του Σουέζ, τό λιμάνι τής Σιγκαπούρης, ό Βερίγγειος πορθμός.
- ια. Η Άσία παρουσιάζει μεγάλες κλιματικές διαφορές από τόπο σε τόπο. Οι βόρειες άκτές και μεγάλες περιοχές τής Σιβηρίας έχουν κλίμα πολικό. Νοτιότερα άπλώνεται ή τάιγκα με ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Στην όρεινή Κεντρική Άσία υπάρχουν αιώνια χιόνια. Οι άλλες περιοχές χωρίζονται στην ξηρή και την ύγρη Άσία.
- ιβ. Μεγάλη σημασία για τό κλίμα και τή ζωή στην ύγρη Άσία έχουν οι μουσώνες. Αυτοί διακρίνονται σε χειμερινούς και θερινούς και προκαλούν κατακλισμαίτες βροχές.
- ιγ. Μεγάλες έκτάσεις τής ξηρής Άσίας είναι έρημοι και στέπες.
- ιδ. Στην Άσία ζουν 2.220.000.000 άνθρωποι. Στην ύγρη Άσία ζουν οι μισοί περίπου, από τους κατοίκους τής Γής. Βασική τροφή τους είναι τό ρύζι. Ό υπερπληθυσμός δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στην περιοχή αυτή.
- ιε. Η ξηρή Άσία είναι άραιοκατοικημένη. Τό ίδιο και ή Κεντρική και ή Βόρεια.
- ιστ. Μεγάλη σημασία για την παγκόσμια οικονομία έχουν οι πετρελαιοπηγές τής Μέσης Άνατολής.
- ιζ. Οι περισσότεροι κάτοικοι τής Άσίας είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι.
- ιη. Μεγάλη βιομηχανία έχουν αναπτύξει οι Ίάπωνες. Είναι ένας από τους πιό προοδευμένους και πλούσιους λαούς τής Γής.
- ιθ. Η Άσία είναι κοιτίδα αρχαίων λαών, πολιτισμών, θρησκειών.
- κ. Οι κάτοικοι της άνήκουν στη λευκή ή ίνδοευρωπαϊκή και την κίτρινη φυλή. Λίγοι είναι μαύροι.
- κα. Από θρησκευτική άποψη είναι μωαμεθανοί, βουδιστές, βραχμανιστές κτλ.
- κβ. Γενικά στην Άσία κυριαρχούν τέσσερις πολιτισμοί: ό μουσουλμανικός, ό ίνδικός, ό σινικός, ό ίαπωνικός.
- κγ. Η Άσία είναι χωρισμένη σε πολλά κράτη. Πολυπληθέστερα από αυτά είναι ή Κίνα, ή Ίνδία, ή Ίνδονησία, ή Ίαπωνία, τό Μπαγκλα-Ντές, τό Πακιστάν.
- κδ. Μεγάλες άσιαστικές πόλεις είναι τό Τόκιο (11.600.000 κ.), ή Σαγκάη (11.000.000 κ.), τό Πεκίνο, ή Βομβάη, ή Σεούλ, ή Τζακάρτα, ή Τιέν-Τσίιν, τό Χόγκ-Κόγκ, τό Δελχί, τό Καράτσι, ή Καλκούτα κ.ά.

γ. Η ΑΦΡΙΚΗ

Έκταση: 30.320.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 382.000.000

32 Γενική εικόνα τής 'Αφρικής

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε τήν 'Αφρική στήν υδρόγειο σφαίρα, στόν παγκόσμιο χάρτη, σέ χάρτες τής 'Αφρικής. Δείξτε καί τίς άλλες ήπειρους καί προσδιορίστε τή θέση τής 'Αφρικής ανάμεσα σ' αυτές. Συγκρίνετε τήν έκτασή τους.
2. Ποιές θάλασσες χωρίζουν τήν 'Αφρική από τίς γειτονικές της ήπειρους;
3. Σέ ποιά σημεία ή 'Αφρική πλησιάζει άλλες ήπειρους; Οί θέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;
4. Παρατηρήστε τίς άκτές τής 'Αφρικής.
5. Παρατηρήστε τή μορφολογία του άφρικανικού εδάφους. Δείξτε τούς μεγάλους όρεινούς όγκους. Σέ ποιά περιοχή τής 'Αφρικής βρίσκονται; Ποιά είναι ή ψηλότερη κορυφή τής 'Αφρικής;
6. Σέ ποιές περιοχές τής 'Αφρικής υπάρχουν έρημοι;
7. Έχει μεγάλα ποτάμια καί λίμνες ή 'Αφρική; Σέ ποιά περιοχή βρίσκονται; Γιατί; Συζητήστε γιά τό Νείλο.
8. Γιατί τά ποτάμια τής 'Αφρικής σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες;
9. Γιατί πολλά ποτάμια τής 'Αφρικής χάνονται στή διαδρομή τους καί δέν έκβάλλουν πουθενά;
10. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά θιθλία, εικόνες, ταινίες κτλ. Οργανώστε προβολές στήν τάξη.

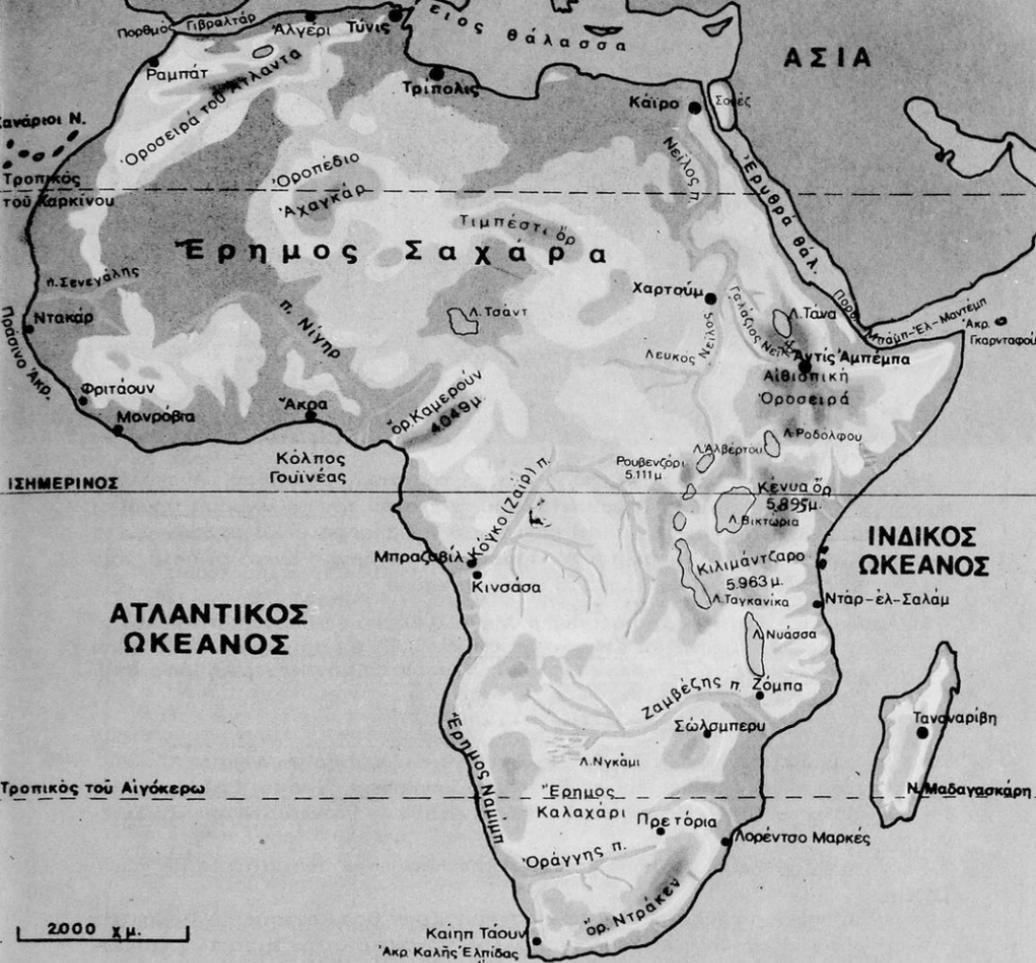
Η 'Αφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Ο 'Ισημερινός τή χωρίζει σχεδόν στή μέση καί τό μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη. Βρέχεται όλόγυρα από τόν 'Ατλαντικό καί τόν 'Ινδικό ώκεανό, από τή Μεσόγειο καί τήν 'Ερυθρά θάλασσα. Αυτές χωρίζουν τήν 'Αφρική από τήν Εύρώπη καί τήν 'Ασία. *Διωρυξη*

Η 'Αφρική ήταν ένωμένη άλλοτε μέ τήν 'Ασία στήν περιοχή του **Σουέζ**. Τώρα ή φυσική αυτή γέφυρα ανάμεσα στίς δύο ήπειρους έχει κοπεί μέ τή **διώρυγα του Σουέζ**. Αυτή χώρισε τήν 'Αφρική από τήν 'Ασία, αλλά ένωσε τή Μεσόγειο μέ τήν 'Ερυθρά θάλασσα καί διευκολύνει πολύ τή ναυσιπλοία. *Γορθμοί*

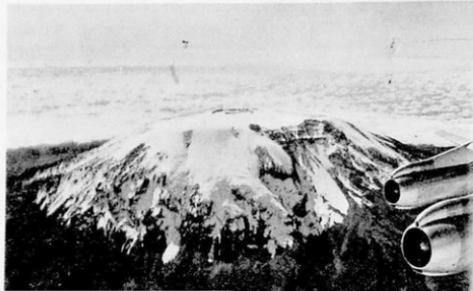
Ο **πορθμός του Γιβραλτάρ** είναι ή στενότερη θάλασσα ανάμεσα στήν 'Αφρική καί τήν Εύρώπη.

Η 'Αφρική δέν έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό. Στίς άκτές της σχηματίζονται ελάχιστοι κόλποι. Σπουδαιότεροι από αυτούς είναι στόν 'Ατλαντικό ο **κόλπος τής Γουινέας** καί στή Μεσόγειο ή **Μικρή Σύρτη** καί ή **Μεγάλη Σύρτη**. *Νησιά*

Η **Μαδαγασκάρη** είναι τό μοναδικό μεγάλο άφρικανικό νησί. Στόν 'Ατλαντικό ώκεανό υπάρχουν τά μικρά νησιά **'Αζόρες, Μαδέρα, Κανάριοι, Πρασίνου άκρωτηρίου, Αγία 'Ελένη**.

Κιλιμάντζαρο

Αφρική

Στά νότια ή 'Αφρική καταλήγει στο άκρωτήρι της Καλής 'Ελπίδας. 'Ανατολικότερο άκρωτήριο της είναι το Γκουαρνταφούι, πού στην τοπική γλώσσα σημαίνει «φιλαχτείτε». 'Ονομάζεται έτσι, γιατί κοντά του ή θάλασσα είναι σχεδόν πάντα τρικυμισμένη. Στά δυτικά βρίσκεται το Πράσινο άκρωτήριο. Γενικά οί άκτές της 'Αφρικής είναι απόκρημνες μέ ελάχιστα φυσικά λιμάνια.

Η 'Αφρική είναι ένα τεράστιο οροπέδιο. Μεγάλα θουνά ύψώνονται στην 'Ανατολική καί τή Βόρεια 'Αφρική: τό Κιλιμάντζαρο (ύψ. 5.895 μ.) πού είναι ή ψηλότερη κορυφή της 'Αφρικής, τά όρη Κένυα, τά όρη Αιθιοπίας. Στην Κεντρική 'Αφρική ύψώνεται τό Καμερούν καί στή Βόρεια ό Άτλας.

Στά θουνά της 'Αν. Αφρικής, όπου θρέχει συχνά, έχουν τίς πηγές τους οί μεγάλοι ποταμοί Νεΐλος, Κόγκο, Ζαμβέζης. 'Εκεί, σέ κλειστά βαθουλώματα της γής, σχηματίζονται καί οί μεγάλες λίμνες Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα, Ροδόλφου καί άλλες μικρότερες. Στην κεντροδυτική 'Αφρική ρέουν οί ποταμοί Νίγηρ καί Σενεγάλης.

Σ' ένα κλειστό λεκανοπέδιο της Κεντρικής 'Αφρικής σχηματίζεται ή λίμνη Τσάντ.

Σέ πολλά σημεία τά νερά των ποταμών σχηματίζουν θεαματικούς καταρράκτες. 'Αλλού άρδεύουν εύφορες κοιλάδες καί άλλου χάνονται στην άμμο των έρήμων μέ τήν έντονη εξάτμιση των νερών πού προκαλεί ή άφρικανική ζέστη.

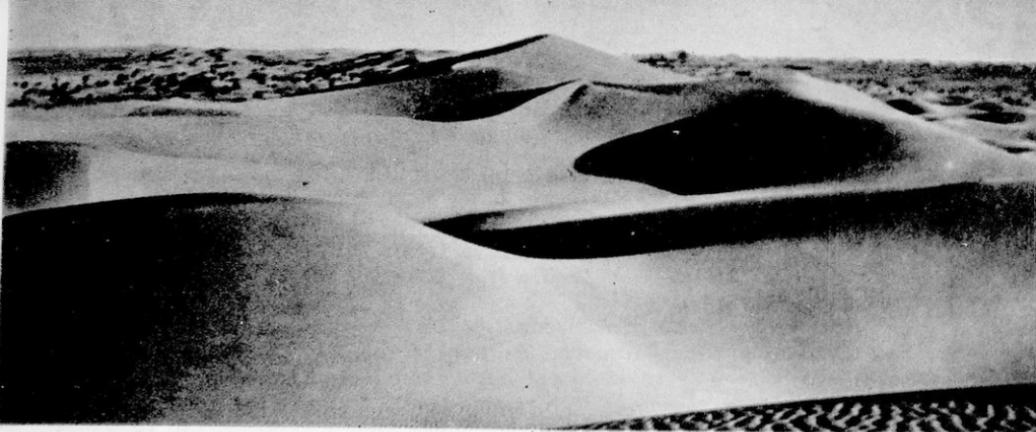
Η 'Αφρική χωρίζεται σέ 5 γεωφυσικές περιοχές: τή Βόρεια, τή Δυτική, τήν Κεντρική, τήν Ανατολική καί τή Νότια 'Αφρική.

Νά γνωρίζετε ότi:

1. Στίς απόκρημνες άκτές είναι σπάνια τά φυσικά λιμάνια.
2. Για νά σχηματιστούν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νά υπάρχουν πολλές βροχοπτώσεις, άφθονες πηγές καί κατάλληλη διαμόρφωση του εδάφους.
3. Λίμνες σχηματίζονται σέ βαθύπεδα πού δέν έχουν διέξοδο πρós τή θάλασσα.
4. Μέ τίς προσχώσεις των ποταμών σχηματίζονται εύφορες κοιλάδες.

Δραστηριότητες

Νά ετοιμάσετε γεωφυσικούς καί ανάγλυφους χάρτες της 'Αφρικής.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε ανάγλυφους και γεωφυσικούς χάρτες της 'Αφρικής. Από ποιές περιοχές της περνάει ο 'Ισημερινός; Από ποιές οι Τροπικοί του Καρκίνου και του Αιγόκερω;
2. Ποιές περιοχές της 'Αφρικής βρίσκονται στην Τροπική ζώνη; Ποιές βρέχονται από τη Μεσόγειο θάλασσα;
3. Παρατηρήστε κλιματολογικούς χάρτες της 'Αφρικής.
4. Τί κλίμα έχουν οι γνωστές άκτές της Β. 'Αφρικής; Ποιά άλλη περιοχή της 'Αφρικής πρέπει να έχει παρόμοιο κλίμα; Γιατί;
5. Ποιά ζώνη της 'Αφρικής δέχεται τις περισσότερες βροχές; Γιατί;
6. Τί κλίμα έχει η ζώνη του 'Ισημερινού; Γιατί;
7. Τί είναι η Σαχάρα;
8. Τί είναι οαση; Τί σαβάνα; Τί στέπα;
9. Πώς είναι τό κλίμα, ή χλωρίδα και ή πανίδα στις σαβάνες της 'Αφρικής;
10. Σέ ποιές περιοχές τά ζώα και οι άνθρωποι μετακινούνται διαρκώς από τόπο σέ τόπο; Γιατί;

'Από τή μέση σχεδόν της 'Αφρικής περνά ο 'Ισημερινός και τό μεγαλύτερο μέρος της ήπειρου αυτής βρίσκεται στην Τροπική ζώνη. 'Εξω από αυτή μένουν ή Βόρεια 'Αφρική και ή νότια περιοχή του 'Ακρωτηρίου.

Μάθαμε ότι ή απόσταση ενός τόπου από τόν 'Ισημερινό είναι μιά βασική αίτια πού επηρεάζει τό κλίμα. Καθώς προχωρούμε όμως από τόν 'Ισημερινό πρós τά βόρεια ή τά νότια της 'Αφρικής, δέν παρατηρούμε παντού ομοιόμορφη αλλαγή του κλίματος. Οί μεγάλες όροσειρές και ή απόσταση τών διαφόρων περιοχών από τή θάλασσα είναι επίσης σοβαροί παράγοντες πού επηρεάζουν τό κλίμα.

Γενικά ή 'Αφρική είναι μιά πολύ ζεστή ήπειρος. Σ' αυτή υπάρχουν οι έξης βασικές κλιματικές ζώνες:

α. 'Η ζώνη του 'Ισημερινού: Σ' αυτήν περιλαμβάνονται οι περιοχές πού είναι κοντά στον 'Ισημερινό. Έχουν τήν ίδια ψηλή θερμοκρασία όλο τό χρόνο και δέχονται πολλές βροχές. Τό κλίμα τών είναι ύγρό και άνθυγιεινό.

Ἡ ζέστη καί τό νερό εὐνοοῦν τήν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Γι' αὐτό στήν περιοχή τοῦ Ἴσημερινοῦ ὑπάρχει πλούσια θλάσθησι καί παρθένα δάση (ζουγκλες).

β. Οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Βόρεια καί νότια ἀπό τή ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ ἀπλώνονται οἱ ζώνες τῆς σαβάνας. Ἐχουν καί αὐτές πολύ θερμό κλίμα καί δέχονται ἀρκετές, ἀλλά περιοδικές βροχές. Χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς σαβάνας εἶναι τά λίγα ἀραιά δέντρα καί τά πολλά καί μεγάλα χόρτα. Σ' αὐτές ζοῦν ἀναριθμητά κοπάδια ἀπό ἄγρια καί ἡμέρα φυτοφάγα ζῶα, ἀλλά καί πολλά σαρκοφάγα πού βρίσκουν ἐκεῖ ἄφθονη τροφή.

Ὁ ἱ. Μ. Παναγιωτόπουλος περιγράφει ὡς ἐξῆς τή σαβάνα: «Ἡ σαβάνα... Ἐκεῖ βασιλεύει τό ἄγριο, ἀγκαθερό, ἄκαρπο δέντρο, τό ἓνα ἐδῶ, τό ἄλλο ἐκεῖ, κι ἀνάμεσα στά δέντρα ὁ θάμνος καί μιά παράδοξη θλάσθησι... Κι ὅλα τοῦτα ξέφωτα, ἀνοιχτά, γιά νά ζεῖ ἡγεμονικά καί νά κρατεῖ τόν τόπο στήν ἐξουσία του τό λιοντάρι... Ἡ σαβάνα εἶναι ἡ ἀπέραντη ἐπικράτεια τοῦ λιονταριοῦ. Ἐκεῖ κουνεῦουν κι ἄλλα ζῶα πού περίτρομα ἀναζητοῦν τήν τροφή τους καί φίδια πού ἐνεδρεῦουν καί χαμοσέρνονται ἀθόρυβα καί ρίχνονται στά ζῶα καί στούς ἀνθρώπους ἐκεῖ πού κανένας δέν τά προσμένει...».

γ. Οἱ ζώνες τῆς στέπας. Αὐτές ἀπλώνονται μετὰ τίς ζώνες τῆς σαβάνας. Ἐκεῖ παρατηροῦνται μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας καί πέφτουν λίγες περιοδικές βροχές. ~~Μέ~~ αὐτές φυτρώνει ἄφθονη χλόη, ἀλλά σύντομα ἀκολουθεῖ περίοδος ξηρασίας καί τότε ὅλα ξηραίνονται καί ὁ τόπος ἐρημώνει. Στίς στέπες τά ζῶα καί οἱ ἄνθρωποι μετακινοῦνται συνεχῶς ἀπό τόπο σέ τόπο, γιά νά θροῦν τροφή. Εἶναι νομάδες.

δ. Οἱ ζώνες τῆς ἐρήμου. Αὐτές εἶναι μεγάλες ἄνυδρες περιοχές. Ἡ Σαχάρα καί ἡ Καλαχάρη εἶναι οἱ δύο μεγάλες ἐρημοί τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ἡ θερμοκρασία εἶναι ψηλῆ καί διαφέρει πολύ ἀπό τή μέρα στή νύχτα.

Ἡ ἐρημος μοιάζει μέ σεληνιακό τοπίο, χωρίς νερό, χωρίς χορτάρι, χωρίς ζωή, ὅλο ἄμμο καυτή, μέ τόν ἀφρικανικό ἥλιο νά πέφτει πάνω της καυτός, νά χύνει φωτιά, νά πυρπολεῖ τήν ἀπέραντη θάλασσα τῆς ἄμμου πού σπιθολαίει πυρωμένη. Ὅταν φυσοῦν οἱ φοβεροί ἄνεμοι, ὁ σιμούν ἢ ὁ χαμψίν, σηκώνονται σύννεφα ἀπό σκόνη, πού συχνά σκεπάζουν κοπάδια, καρβάνια, χωριά, ὁάσεις ὀλόκληρες!

Ἡ θλάσθησι στήν ἐρημο εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτη. Σκιά δέν ὑπάρχει πουθενά. Ὅπου ὑπάρχουν πηγές στήν ἐρημο, σχηματίζονται ὁάσεις. Σ' αὐτές βασιλεύει ἡ χουρμαδιά, πού περήφανη ὑψώνει στόν οὐρανό τά σπαθωτά φύλλα καί δίνει στούς ἀνθρώπους τούς γλυκοῦς καρπούς της.

ε. Μετὰ τίς ἐρήμους ἐμφανίζονται πάλι στεπώδεις περιοχές καί ἀκολουθοῦν οἱ ζώνες τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος (Βόρεια καί Νότια Ἀφρικῆ) μέ τή γνωστή μας μεσογειακή χλωρίδα καί πανίδα.

Ἡ Ἀφρικῆ ἔχει πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές. Πολύτιμα ξύλα, δέρματα ζῶων, ἐλεφαντόδοντο, διαμάντια, χρυσάφι καί ἄλλα πολύτιμα μέταλλα, οὐράνιο καί ἄλλα ὀρυκτά εἶναι μερικά ἀπό τά χαρακτηριστικά προϊόντα της. Ὁ φυσικός πλοῦτος τῆς ἠπείρου αὐτῆς μένει ἀκόμα σχεδόν ἀνεκμετάλλευτος.

Ὀνόματα καί ἔννοιες:

Κλιματικές ζώνες, παρθένο δάσος, σαβάνα, στέπα, ἐρημος, ὄασις, Σαχάρα, Καλαχάρη, σιμούν, χαμψίν.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Βασική αιτία πού επηρεάζει τό κλίμα κάθε περιοχής είναι τό γεωγραφικό πλάτος.
2. Τό κλίμα επηρεάζει τή χλωρίδα καί τήν πανίδα κάθε περιοχής.
3. Όπου υπάρχει πλούσια θλάσση, συγκεντρώνονται πολλά φυτοφάγα ζώα. Όπου υπάρχουν πολλά φυτοφάγα ζώα, συγκεντρώνονται καί πολλά σαρκοφάγα.
4. Όπου ή θλάσση είναι περιοδική, τά ζώα μετακινούνται από τόπο σέ τόπο. Τό ίδιο κάνουν καί οι άνθρωποι, είναι νομάδες.
5. Τό νερό είναι απαραίτητο στοιχείο γιά τή ζωή. Στίς άνυδρες περιοχές δέν υπάρχει ζωή. Οι άνυδροι τόποι είναι έρημοι.

Δραστηριότητες

Πάνω στό γεωφυσικό χάρτη τής Άφρικής νά τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καί νά σημειώσετε μέ χρώματα τίς κλιματικές ζώνες.

Διαμάντια (χιλιάδες μ. καράτια)

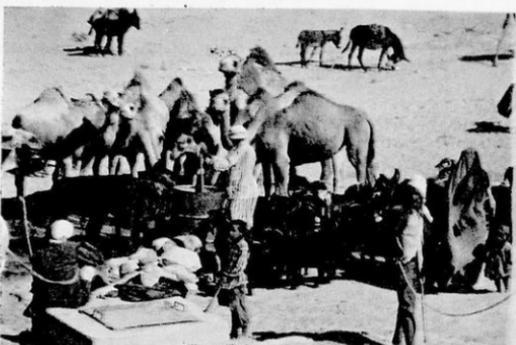
Σέ όλη τή Γη	46.000
Ζαΐρ	13.611
Ε.Σ.Σ.Δ.	9.800
Ν. Άφρική	7.502
Μποτσουάνα	2.718
Γκάνα	2.573
Άγκόλα	2.100
Σιέρα Λεόνε	1.670
Ναμίμπια	1.570
Βενεζουέλα	819

Χρυσός (χιλιάδες χιλιόγραμμα)

Σέ όλη τή Γη	1.027
Ν. Άφρική	760
Καναδάς	52
Η.Π.Α.	35
Ίαπωνία	32
Ν. Γουινέα	21
Γκάνα	19
Φιλιππίνες	17
Αύστραλία	16
Ν. Ροδεσία	15

Εικόνες από άκτές Μεσογείου καί έρημο

Εικόνες από ζούγκλα καί σαβάνα

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Νά συγκεντρώσετε πληροφορίες καί εἰκόνας ἀπό τή ζωή, τά ἔθιμα, τίς ἀσχολίες κτλ. τῶν Ἀφρικανῶν. Νά ἀναφέρετε ὅ,τι γνωρίζετε γι' αὐτούς ἀπό τόν κινηματογράφο, τήν τηλεόραση, ἀπό ἀναγνώσματα, κτλ.
2. Νά προβάλετε σχετικές εἰκόνας καί ταινίες στήν τάξη.
3. Νά θυμηθεῖτε ὅσα διδαχτήκατε γιά τήν ἐπίδραση πού ἄσκει τό κλίμα στούς ἀνθρώπους. Γιατί ἡ Ἀφρική ὀνομάζεται «μαύρη ἠπειρος»; Σέ ποιά φυλῆ ἀνήκουν οἱ περισσότεροι Ἀφρικανοί; Σέ ποιές περιοχές κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι καί σέ ποιές μελαψοί;
4. Ποιές εἶναι οἱ πιό πυκνοκατοικημένες καί ποιές οἱ πιό ἀραιοκατοικημένες περιοχές τῆς Ἀφρικῆς; Γιατί;

Μιλῆσαμε γιά τό φυσικό περιβάλλον καί τό κλίμα τῆς Ἀφρικῆς. Καί τά δυό αὐτά στοιχεία ἐπηρεάζουν πολύ τούς ἀνθρώπους.

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι μαῦροι. Γι' αὐτό ἡ Ἀφρική ὀνομάζεται «μαύρη ἠπειρος».

Σ' ὀλόκληρη σχεδόν τήν περιοχή πού βρίσκεται στήν Τροπική Ζώνη κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι. Ἄλλοι εἶναι ψηλόκορμοι καί ἀθλητικοί καί ἄλλοι ὑπερβολικά μικρόσωμοι, ὅπως οἱ Πυγμαῖοι.

«Ὁ Ἀφρικανός, γράφει ὁ Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος, εἶναι ὁ φυσικός ἄνθρωπος. Τό κλίμα χειμῶνα καλοκαίρι εἶναι ζεστό... Ἔτσι μπορεῖ νά ζεῖ ὀλόκληρη τή χρονιά γυμνός ἢ περίπου γυμνός. Σκοτῶνει τήν πείνα του ἀπλώνοντας τό χέρι καί μαζεύοντας τούς πολύχυμους καρπούς πού βρίσκονται στή διάθεσή του. Περιφέρεται ἐδῶ καί ἐκεῖ, ἄστεγος, πολίτης τῆς γῆς...»

Μέσα του κατοικεῖ ὁ τρόμος τοῦ θηρίου. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι δέν ξέρομε τί σημαίνει λεοπάρδαλη, μπάφαλο, λιοντάρι, τί σημαίνει νάγια, ρινόκερως ἢ κροκόδειλος. Ὁ Ἀφρικανός ζεῖ μέ τήν ἔγνοια τῆς ἐπιδρομῆς. Ὅσμιζεται τόν ἀγέρα, ἡ ματιά του εἶναι κοφτερή, τό αὐτί του ἰκανό νά συλλάβει τόν παραμικρό θόρυβο ἀπό μεγάλη ἀπόσταση. Βρίσκεται πάντα σέ θέση μάχης...».

Πολλοί ἀπό τούς μαῦρους τῆς ἀφρικανικῆς ζούγκλας βρίσκονται ἀκόμα σέ πρωτόγονη κατάσταση. Πιστεύουν στά εἰδῶλα καί λατρεύουν δικούς τους περίεργους θεούς. Εἶναι ὀργανωμένοι σέ φυλές. Οἱ ἀρχηγοί τους ὀνομάζονται **φύλαρχοι**. Φοροῦν περίεργες γραφικές στολές καί φανταχτερά στολιδία.

Τά ἔθιμά τους διαφέρουν ἀπό τόπο σέ τόπο καί ἀπό φυλῆ σέ φυλῆ.

Στή Βόρεια Ἀφρική ζοῦν Ἀραβες καί Βερβεροι. Ὅλοι σχεδόν εἶναι μωαμεθανοί. Στις περιοχές τῆς στέπας κατοικοῦν οἱ βεδουῖνοι, μελαψοί, ἰαχνοί, λιτοδίταιοι. Ἀχώριτος σύντροφος καί βοηθός τους εἶναι ἡ καμήλα. Οἱ νομάδες μετακινοῦνται συνεχῶς μέ τά κοπάδια καί τά νοικοκυριά τους. Ζοῦν σύμφωνα μέ τά προαίωνια προγονικά ἔθιμα. Σταματοῦν ὅπου συναντήσουν νερό, δροσερά σύδεντρα, ὄσσεις. Ὑστερα συνεχίζουν τό ἀένανο ταξίδι στίς ἀχανεῖς στέπες.

Πολλοί ἀπό τούς σημερινούς κατοίκους τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαϊῶν ἀποίκων ἢ καθαροίαιμοι Εὐρωπαῖοι, ὅπως στή Ν. Ἀφρική. Σ' αὐτῆ ζοῦν καί ἄρκετοί Ἀσιάτες, πού ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλῆ.

Ἀξιόλογος λαός τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς εἶναι οἱ **Αἰθιοπες**. Αὐτοί εἶναι χριστιανοί.

Εικόνες από την Άφρική

Οι περισσότεροι κάτοικοι της Άφρικής είναι συγκεντρωμένοι στις εύφορες κοιλάδες και τις μικρές, πεδινές παραλιακές εκτάσεις. Οι περιοχές των ερήμων και των παρθένων δασών είναι πολύ άραιοκατοικημένες.

Στά τελευταία χρόνια οι Άφρικανοί συνεχώς προοδεύουν. Πολλοί νέοι σπουδάζουν σε ξένα πανεπιστήμια και φέρνουν νέες ιδέες και πολιτισμό στον τόπο τους. Έτσι η Άφρική μπαίνει στο δρόμο της προόδου. Πολλοί Άφρικανοί φοιτούν στα πανεπιστήμια της χώρας μας.

Όνόματα και έννοιες:

Φυλή, φύλαρχος, θερβερίνοι, βεδουίνοι, Αίθιοπες, Πυγμαίοι, μαύρη ήπειρος.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Το κλίμα και το φυσικό περιβάλλον ενός τόπου επηρεάζουν πολύ τους ανθρώπους.
2. Οι εύφορες και γενικά οι παραγωγικές περιοχές είναι πυκνοκατοικημένες.
3. Οι άγονες όρεινες και άθυγιεινές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

35 Ιστορική εξέταση της Άφρικής

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Ποιές περιοχές της Άφρικής γνωρίζετε από την αρχαία ιστορία; Ποιές από τα θρησκευτικά και από τη βυζαντινή ιστορία;
2. Τι γνωρίζετε για την Αίγυπτο της Αλεξανδρινής περιόδου; Τί για τις κατακτήσεις των Αράβων;
3. Γιατί η υπόλοιπη Άφρική έμεινε άγνωστη στους αρχαίους λαούς; Πότε και πώς ανακαλύφθηκε;
4. Τι γνωρίζετε από αναγνώσεις κτλ. για την επιθυμία των Ευρωπαίων να φτάσουν στις Ινδίες, για τις ανακαλύψεις νέων χωρών, για μεγάλους θαλασσοπόρους και εξερευνητές;
5. Πού βρίσκεται το άκρωτήριο της Καλής Ελπίδας; Πότε και γιατί ονομάστηκε έτσι;
6. Γιατί οι Εύρωπαίοι ίδρυσαν αποικίες στην Άφρική; Σήμερα υπάρχουν αποικίες;

Στό μάθημα της Ιστορίας διδαχτήκαμε πολλά για τη Β. Άφρική. Αυτή μονάχα ήταν γνωστή στους αρχαίους λαούς και στους Βυζαντινούς. Εκεί στην αρχαιότητα είχαν ακμάσει η Αίγυπτος και η Καρχηδόνα. Αργότερα όλη την περιοχή αυτή την κατέκτησαν οι Ρωμαίοι, έπειτα οι Βυζαντινοί και τέλος οι Άραβες, που κατοικούν εκεί μέχρι σήμερα.

Όλοι αυτοί πίστευαν ότι πέρα από τη μεσογειακή παραλία της Άφρικής και την κοιλάδα του Νεΐλου άπλωνόταν μία μεγάλη άγνωστη και μυστηριώδης ήπειρος και επιθυμούσαν όποσδήποτε να την κατακτήσουν. Πώς όμως θά μπορούσαν να διασχίσουν τη θάλασσα με την καυτή άμμο, τη **Σαχάρα**, που άρχιζε σχεδόν από την παραλία της Μεσογείου; Ούτε από την πλευρά του Άτλαντικού ώκεανού ήταν εύκολο να πλησιάσει κανένας την Άφρική και να προχωρήσει στο έσωτερικό της. Οι άκτες παντού σχεδόν είναι απόκρημνες και άξενες, χωρίς φυσικά λιμάνια. Τά μεγάλα ποτάμια της Άφρικής είναι πλωτά στις έκβολές. Ούτε κι από αυτά όμως ήταν δυνατό να προχωρήσει κανένας, γιατί μεγάλοι καταρράκτες έμπόδιζαν τό ταξίδι.

Καί όμως τολμηροί θαλασσοπόροι κι εξερευνητές με πολλούς κινδύνους κατόκτησαν τελικά τη μαύρη ήπειρο.

Τόν 15ο αιώνα οι Εύρωπαίοι επιχείρησαν νά κάμουν τό γύρο τής 'Αφρικής. Πρώτος ό Πορτογάλος **Βαρθολομαίος Ντιάζ** έφτασε (στά 1487) στό νοτιότερο άκρωτήριο τής 'Αφρικής. Αυτό οι τολμηροί θαλασσοπόροι τό όνόμασαν **άκρωτήριο τής Καλής 'Ελπίδας**, γιατί γέννησε σ' αυτούς τήν έλπίδα γιά τήν ανακάλυψη νέων χωρών.

Δέκα χρόνια άργότερα (στά 1497) ό **Βάσκο ντέ Γκάμα** ξεκινώντας από τήν Λισσαβώνα έκαμε τό γύρο τής 'Αφρικής, άνοίχτηκε στόν 'Ινδικό ώκεανό και ανακάλυψε τό θαλάσσιο δρόμο πού τόν όδήγησε στις 'Ινδίες.

Τόν 'Ιούλιο του 1497 έφυγε από τή Λισσαβώνα ό Βάσκο ντέ Γκάμα. Γύρισε σ' αυτή θριαμβευτής τό Σεπτέμβριο του έπόμενου χρόνου. Τά σύγχρονα πλοία πραγματοποιούν τό ταξίδι Λισσαβώνας-'Ινδιών, από τή διώρυγα του Σουέζ, σέ λίγες μέρες.

Τόν περασμένο αιώνα εξερευνηθήκε όλη ή 'Αφρική. 'Εκει οι Εύρωπαίοι ανακάλυψαν πλούσιες περιοχές, όρυχεία με χρυσάφι, διαμάντια και άλλα πολύτιμα όρυκτά, άφθονες πρώτες ύλες και ίδρυσαν πολλά άποικιακά κράτη.

Στά τελευταία χρόνια όλοι σχεδόν οι 'Αφρικανοί, έπειτα από σκληρούς άγώνες, άπόκτησαν τήν έλευθερία τους. Πολλά νέα άνεξάρτητα κράτη ίδρύθησαν στήν 'Αφρική και οι κάτοικοί τους, έλεύθεροι πιά, εργάζονται γιά τήν πρόοδο των χωρών τους.

Νά μάθετε τίς έννοιες:

Θαλασσοπόρος; έξερευνητής, άποικία, άνεξάρτητο κράτος.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οι άνθρωποι επιθυμούν νά γνωρίσουν άγνωστους τόπους και θέλουν νά έχουν στήν κατοχή τους πλούσιες περιοχές.
2. 'Η έλευθερία είναι πολύτιμο αγαθό κι άποχτιέται με άγώνες και θυσίες.

Η Βόρεια 'Αφρική άπλώνεται από την Έρυθρά θάλασσα ως τον 'Ατλαντικό ωκεανό και από τις άκτές της Μεσογείου ως τα νότια της Σαχάρας. Περιλαμβάνει: α) την Αίγυπτο, β) τη Λιβύη, γ) τις χώρες του 'Ατλαντα, δ) τη Σαχάρα.

α. 'Η Αίγυπτος

Έκταση: 1.001.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 37.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την Αίγυπτο στο χάρτη.
2. Σε ποιά θέση της 'Αφρικής και της ύδρογειού βρίσκεται;
3. Παρατηρήστε ανάγλυφους και γεωφυσικούς χάρτες της Αιγύπτου.
4. Προσέξτε την κοιλάδα του Νείλου και τη γύρω περιοχή. Γιατί οι Αιγύπτιοι είχαν θεοποιήσει τό Νείλο;
5. Τι σημασία έχει η διώρυγα του Σουέζ για την Αίγυπτο και για την παγκόσμια ναυσιπλοΐα; Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη τούς μεγάλους θαλάσσιους δρόμους ανάμεσα στην Εύρωπη, την 'Ασία, την Αύστραλία.
6. Ποιά περιοχή της Αιγύπτου είναι πυκνοκατοικημένη; Γιατί;
7. Τι σχέσεις έχει σήμερα ή 'Ελλάδα με την Αίγυπτο; Τι γνωρίζετε για τον 'Ελληνισμό της Αιγύπτου;

Ο Νείλος είναι τό μεγαλύτερο ποτάμι της 'Αφρικής, τό δεύτερο ποτάμι της Γης. Οι πηγές του βρίσκονται μακριά στά θουνά της κεντροανατολικής 'Αφρικής, πιο κάτω από την Ταγκανίκα.

Από εκεί κατεβαίνει «συμμαζώνοντας τά νερά πού θρίσκει σ'ό πέρασμά του, όπως γράφει ό 'Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος. Δυναμώνοντας προχωρεί και φτάνει σ'τους λαμπρούς καταρράχτες. Είναι τό άνοιγμα πού του επιτρέπει νά πέσει μέ κοσμογονικό πάταγο στή λίμνη του 'Αλβέρτου... Έπειτα κατεβαίνει σ'την Ουγκάντα σχηματίζοντας και άλλους καταρράχτες και μπαίνει στό Σουδάν, όπου αλλάζει όνομα και γίνεται 'Ασπρος Νείλος.

Σμά στό Χαρτούμ θρίσκει στό δρόμο του τόν άλλο Νείλο, πού κατεβαίνει από τά θουνά της Αιθιοπίας, τό Γαλάζιο Νείλο. Σμίγουν, περνούν την Αίγυπτο και χύνονται στή Μεσόγειο...».

Τεράστιοι όγκοι νερού κυλούν στή γαλάζια κοίτη του ποταμού. Μεγάλη ποσότητα από αυτό εξατμίζεται, άλλο απορροφάται από την άμμο και άλλο ποτίζει εκατομμύρια στρέμματα γης και δροσίζει ανθρώπους και ζώα.

Δύο πράσινες λουριδες ζερβόδεξα στίς όχθες του Νείλου σημειώνονται σ'τους γεωφυσικούς χάρτες και πέρα από αυτές ή άπέρανη καυτή άμμουδιά της έρημου. Στίς έκβολές σχηματίζεται τεράστιο δέλτα, μία γόνιμη, λασπερή πεδιάδα, από τίς πιο εύφορες περιοχές της Γης.

Ο Νείλος είναι εύλογία Θεού για την Αίγυπτο. "Αν δέν ύπήρχε, ή Σαχάρα θά συνεχιζόταν, χωρίς διακοπή, ως την Έρυθρά θάλασσα.

Μαρόκο

Άλγερσία

Τυνησία

Λιβύη

Αίγυπτος

Οι **φελάχοι** άνεβάζουν νερό από τό ποτάμι, άνοίγουν αϋλάκια, ποτίζουν τή γη, τή δουλεύουν πιστά καί αυτή τούς δίνει σιτάρι, καλαμπόκι, θαμπάκι, χουρμάδες, λαχανικά καί άλλα αγαθά.

Οι άρχαίοι Αίγυπτιοι είχαν θεοποιήσει τό Νείλο. Καθώς μάλιστα οι πηγές του χάνονταν άνεξερεύνητες χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, πίστευαν πώς τό μεγάλο ποτάμι κατέβαινε από τόν ούρανό!

Τό καλοκαίρι τά νερά λιγοστεύουν καί ή έρημος άπειλεί μέ άφανισμό τήν καρπερή κοιλάδα. Φυτά, ζώα, άνθρωποι κινδυνεύουν. Όσοι άρχίζουν πάλι ψηλά στά βουνά οι βροχές. Τότε τό ποτάμι φουσκώνει, πλημμυρίζει καί κάνει γόνιμη τή γη.

Μιά άρχαία έπιγραφή, χαραγμένη πριν από τέσσερις χιλιάδες χρόνια σέ μιά πυραμίδα, γράφει: «Τρέμουν όσοι θωρούν τό Νείλο νά κατεβαίνει όρμητικά, μά τά χωράφια γελούν, οι όχθες άνθίζουν...».

Οι σημερινοί Αίγυπτιοι κατασκεύασαν σέ πολλά μέρη τεράστια φράγματα καί μέ τά νερά του ποταμού κινούν μεγάλα ύδρoηλεκτρικά έργοστάσια καί ποτίζουν πολλά χωράφια. Περίφημο είναι τό φράγμα του Άσοουάν.

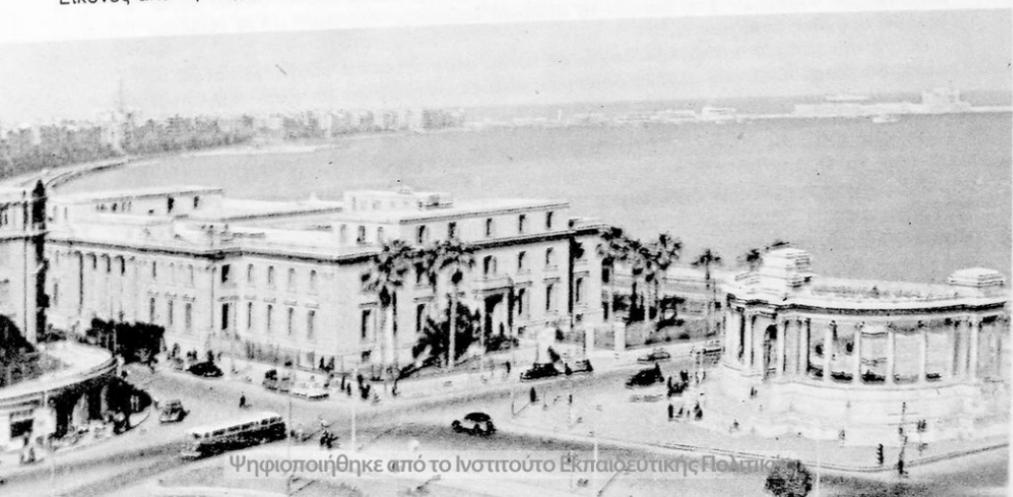
Στήν κοιλάδα του Νείλου, κάτω από τόν καυτό άφρικανικό ήλιο, αναπτύχθηκε ένας από τούς άρχαιότερους πολιτισμούς της Γης. Τά μνημεία του προκαλούν σήμερα τό θαυμασμό τών ανθρώπων.

Η Αίγυπτος είναι ένα παγκόσμιο σταυροδρόμι. Έκει πλησιάζουν ή Άφρική τήν Άσία, ή Μεσόγειος τήν Έρυθρά θάλασσα. Ήταν έπόμενο ή χώρα αυτή νά γίνει στόχος πολλών κατακτητών. Οι Έλληνες καί οι Ρωμαίοι, οι Άραβες, οι Τούρκοι, οι Γάλλοι, οι Άγγλοι καί άλλοι ισχυροί λαοί ήθελαν νά τήν έχουν στήν κατοχή τους. Ο Μ. Άλέξανδρος σάθηκε μέ θαυμασμό μπροστά στίς κολοσσιαίες **πυραμίδες**, τούς μεγαλόπρεπους τάφους τών **Φαραώ**. Έργο του είναι ή **Άλεξάνδρεια**. Η μεγάλη αυτή πόλη διαλαλεί στους αιώνες τή δόξα του Άλεξανδρινού Έλληνισμού.

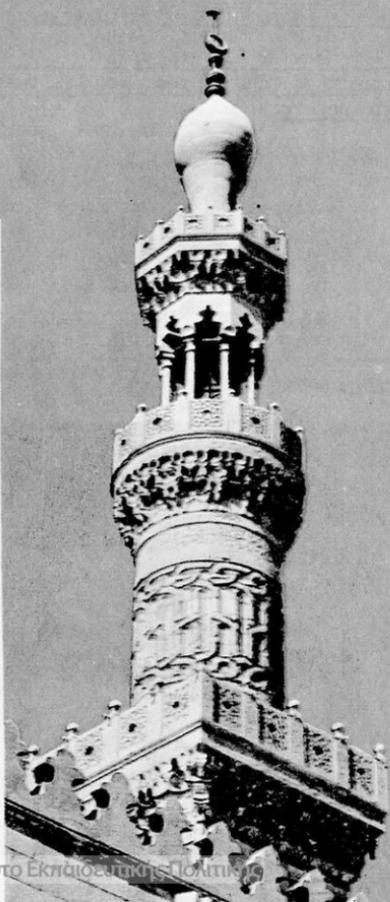
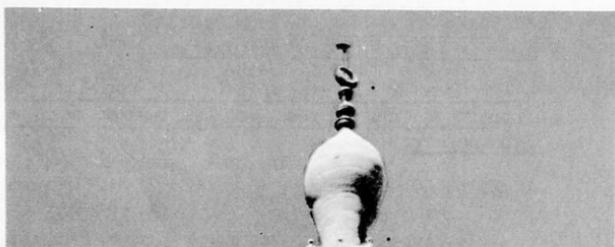
Θάλασσες = Μεσόγειος - Έρυθρά
 Κόλποι = Της Ασιατικής
 Χερσόνησος
 Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εικόνες από τη σύγχρονη και την αρχαία Αίγυπτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολιτισμός = Δημοκρατία
Αξιοθώτατα = Φράγμα - Σφιγγί - Πυραμίδες - Διώρυγα
Μονή του Σίνα.

Τα τελευταία χρόνια οι Αιγύπτιοι πολέμησαν αρκετές φορές με τους γείτονές τους Ισραηλίτες.

Μεγάλη σημασία έχει η διώρυγα του Σουέζ: Το σπουδαίο αυτό κανάλι άνοιχτηκε στα 1869. Έχει μήκος 163 χιλιόμετρα και διευκολύνει πολύ τη ναυσιπλοΐα.

Από την έκταση της σημερινής Αιγύπτου μόνο 40.000 περίπου τ.χ. είναι γόνιμα και κατοικούνται. Μεγάλες οάσεις στην αιγυπτιακή έρημο είναι η **Φαγιούμ** και η **Σίβα**.

Το κλίμα της Αιγύπτου είναι θερμό και τα εύφορα χωράφια καλλιεργούνται αρκετές φορές το χρόνο.

Όλοι σχεδόν οι σημερινοί Αιγύπτιοι είναι Άραβες, μωαμεθανοί και μιλούν την αραβική γλώσσα. Οι περισσότεροι είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Είναι οι γνωστοί **φελάχοι**.

Όρκοτό πλούτο δεν έχει αξιόλογο ή Αίγυπτος και η βιομηχανία της τώρα δημιουργείται.

Η συγκοινωνία είναι καλή στην κοιλάδα του Νείλου και στην περιοχή του Σουέζ. Εκεί βρίσκονται τα μεγάλα λιμάνια: **Σουέζ**, **Πόρτ-Σάιτ**, **Άλεξάνδρεια** (2.200.000 κ.), καθώς και η πρωτεύουσα της Αιγύπτου, το **Κάιρο** (5.300.000 κ.). Είναι η μεγαλύτερη πόλη της Αφρικής.

Στην Αίγυπτο ζουν και αρκετοί Έλληνες. Στην Άλεξάνδρεια υπάρχει Έλληνας πατριάρχης. Γενικά η χώρα μας έχει φιλικές σχέσεις με την Αίγυπτο και συνεργάζεται μαζί της.

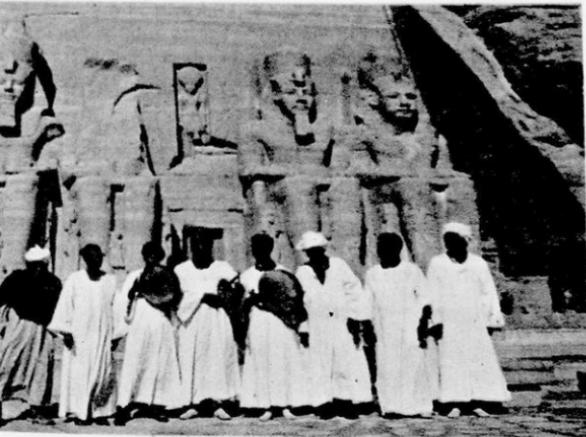
Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οι κοιλάδες των ποταμών είναι συνήθως εύφοροι τόποι.
2. Οι εύφορες κοιλάδες είναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.
3. Οι πλωτοί ποταμοί διευκολύνουν τη συγκοινωνία.
4. Οι κατακτητές ενδιαφέρονται για πλούσιους τόπους και συγκοινωνιακούς κόμβους.

Δραστηριότητες

Νά ιχνογραφήσετε χάρτες της Αιγύπτου.

Εικόνες από τη Βόρεια Αφρική

ιστορία = Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - Αθλαμείν.

Τοις είναι οι άλλες χώρες της Β. Αφρικής;
Απάντηση: Από το βιβλίο.

37

β. Οί άλλες χώρες της Βόρειας 'Αφρικής

(Λιβύη - Χώρες του 'Ατλαντα - Σαχάρα)

Έκταση: 4.753.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Τι γνωρίζετε για τό μυθικό 'Ατλαντα, την αρχαία Καρχηδόνα, τούς κουσάρους;
2. Δείξτε σε χάρτες της 'Αφρικής τή Λιβύη, τόν 'Ατλαντα, τή Σαχάρα.
3. Συζητήστε για τό έδαφος, τό κλίμα, τά προϊόντα τής περιοχής.
4. Ποιές είναι οι πίο πυκνοκατοικημένες περιοχές τής Β. 'Αφρικής; Γιατί;
5. Τι σημασία έχει για τή Β. 'Αφρική ή Σαχάρα;
6. Σε ποιά κράτη είναι χωρισμένη σήμερα ή Β. 'Αφρική;
7. Τι σχέσεις έχει μέ αυτά ή 'Ελλάδα;

Στη Βόρεια 'Αφρική, από τά δυτικά τής Αιγύπτου ως τόν 'Ατλαντικό ώκεανό, διακρίνουμε: α) τήν παραλιακή ζώνη τής Μεσογείου, β) τήν όροσειρά του 'Ατλαντα καί γ) τή Σαχάρα.

Η παραλιακή ζώνη μās είναι αρκετά γνωστή. Στη σημερινή περιοχή τής Τύνιδας ήταν χτισμένη ή αρχαία Καρχηδόνα.

Στη βορειοδυτική γωνία τής 'Αφρικής ύψώνεται ή όροσειρά του 'Ατλαντα μέ πολλές διακλαδώσεις. 'Ανάμεσά τους σχηματίζονται μεγάλα όροπέδια καί εύφορες κοιλάδες.

Τό κλίμα σε όλη τήν παραλιακή ζώνη είναι μεσογειακό καί στίς άκτές του

Πρωτεύουσες: Απο το βιβλίο.
Ορη: Άσπες.
Ποταμοί: δεν έχει.

Λιβάδες: μικρά κοιλάδες.
Λιμνες: δεν έχει.
Ποταμοί: Μεσογειακοί.

Επισημάνθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

...ηχοί: εαυτοέρω.
 ...ου Γ. θραυ...
 ...μα: Μεσογειακό - Ευρασιανό.
 ...νε μοι: Σι μου.
 ...ροί: νεαί: ηερό: γαιο-εφαλλαρία.

Ατλαντικό ωκεάνιο. Ποτάμια και λίμνες αξιόλογες δέν υπάρχουν. Όσο προχωρώμε από τις άκτες προς το έσωτερικό, τό κλίμα γίνεται θερμότερο.

Στίς άκτές εύδοκιμούν τά γνωστά μεσογειακά φυτά: δημητριακά, άμπέλι, έλιές, έσπεριδοειδή, όπωροφόρα δέντρα κ.ά. Ό φοίνικας είναι τό πιό συνηθισμένο φυτό στίς νοτιότερες περιοχές. Έκεί υπάρχουν στεπώδεις έκτάσεις.

Νοτιότερα άπλώνεται ή **Σαχάρα**. Είναι μιά άπέραντη έκταση σκεπασμένη μέ άμμο καί χαλίκια. Σέ πολλές περιοχές της ύψώνονται κατάξερα βουνά. Μόνο όπου υπάρχουν πηγές σχηματίζονται εύφορες όάσεις. Συχνά ό **σιμούν** σηκώνει σύννεφα από σκόνη καί αλλάζει τή μορφή του τόπου. Η θερμοκρασία στή Σαχάρα συχνά περνάει τούς 50° C στή σκιά. Αντίθετα τό θράδυ πέφτει πολύ καί κάνει κρύο!

Πολλοί από τούς σημερινούς κατοίκους της Β. Αφρικής είναι ίθαγενείς Βέρβεροι καί άλλοι Άραβες. Πιστεύουν στό μωαμεθανισμό καί άσχολούνται κυρίως μέ τή γεωργία καί τή νομαδική κτηνοτροφία.

Στά τελευταία χρόνια από πολλές περιοχές της Β. Αφρικής εξάγονται άρκετά όρυκτά καί γίνονται προσπάθειες γιά τήν ανάπτυξη της βιομηχανίας. Σέ άρκετά μέρη κάτω από τήν άμμο της Σαχάρας έχουν άνακαλυφθεί πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου. Άλλου μέ άρτεσιανά πηγάδια ποτίζουν άγονες έκτάσεις καί τις κάνουν όάσεις.

Στίς θάλασσες της Β. Αφρικής υπάρχουν άρκετά ψάρια καί σφουγγάρια. Αύτά τά μαζεύουν κυρίως Έλληνες σφουγγαράδες από τά Δωδεκάνησα.

Όι περισσότεροι κάτοικοι της Β. Αφρικής ζούν στά παραθαλάσσια μέρη. Έκεί βρίσκονται οι πόλεις: **Βεγγάζη, Τρίπολη, Τύνιδα, Άλγέρι, Ταγγέρη, Ραμπάτ, Καζαμπλάνκα.**

Τή Β. Αφρική πρίν λίγα χρόνια τήν κατείχαν Άταλοί, Γάλλοι, Ίσπανοί. Σήμερα υπάρχουν σ' αύτή 4 ανεξάρτητα κράτη.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση	Κάτοικοι
1. <u>Λιβύη</u>	<u>Τρίπολη</u>	1.760.000 τ.χ.	2.300.000
2. <u>Τυνησία</u>	<u>Τύνιδα</u>	164.000 τ.χ.	5.600.000
3. <u>Άλγερία</u>	<u>Άλγέρι</u>	2.382.000 τ.χ.	17.300.000
4. <u>Μαρόκο</u>	<u>Ραμπάτ</u>	447.000 τ.χ.	15.000.000

Νά γνωρίζετε ότι:

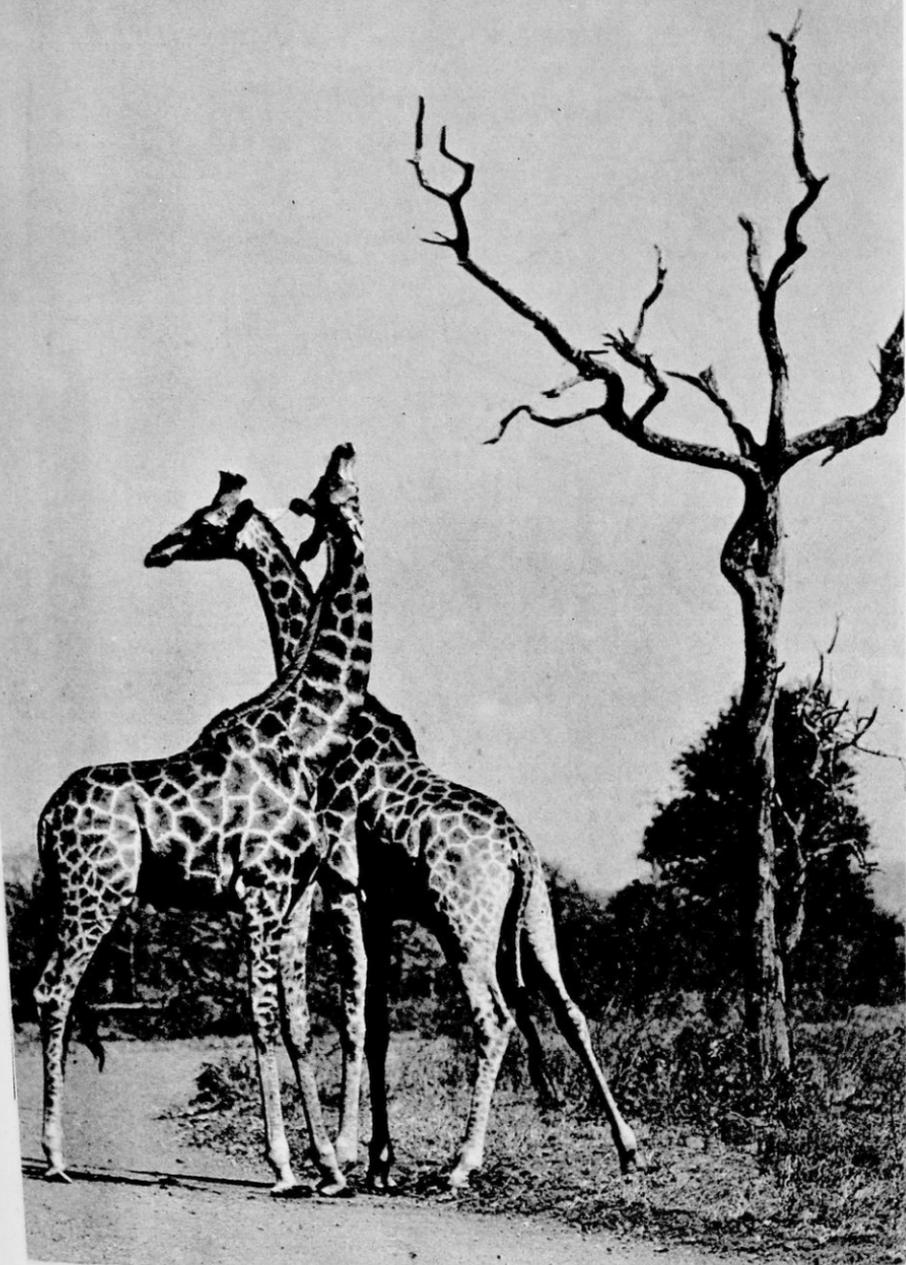
1. Όλη σχεδόν ή Β. Αφρική έχει κατά ζώνες τό ίδιο κλίμα, τήν ίδια χλωρίδα καί πανίδα.
2. Όι περισσότεροι κάτοικοί της έχουν κοινή καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμό.
3. Μεγάλες παραθαλάσσιες πόλεις σχηματίζονται συνήθως όπου υπάρχουν φυσικά λιμάνια καί πλούσια ένδοχώρα.
4. Γιά νά σχηματιστούν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νά υπάρχει μεγάλη ένδοχώρα καί νά δέχεται πολλές βροχές.

Δραστηριότητες

1. Νά ίχνογραφήσετε χάρτες της Β. Αφρικής.
2. Νά δικαιολογήσετε γιατί στή Σαχάρα βρέχει σπάνια καί γιατί τή μέρα έπικρατεί άφόρητη ζέση καί τό θράδυ δριμύ ψύχος.

...η: Αραβ...
 ...εσα: Αραβική.
 ...ηοκεία: Μωαμεθανισμός.
 ...ερμοκρασία: Εξέταση.

Εικόνα από τη σαβάνα της Δυτ. Αφρικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πηγή: Καρφόβι, Ρελιάδης, Σοβάνη - Σελήνη.

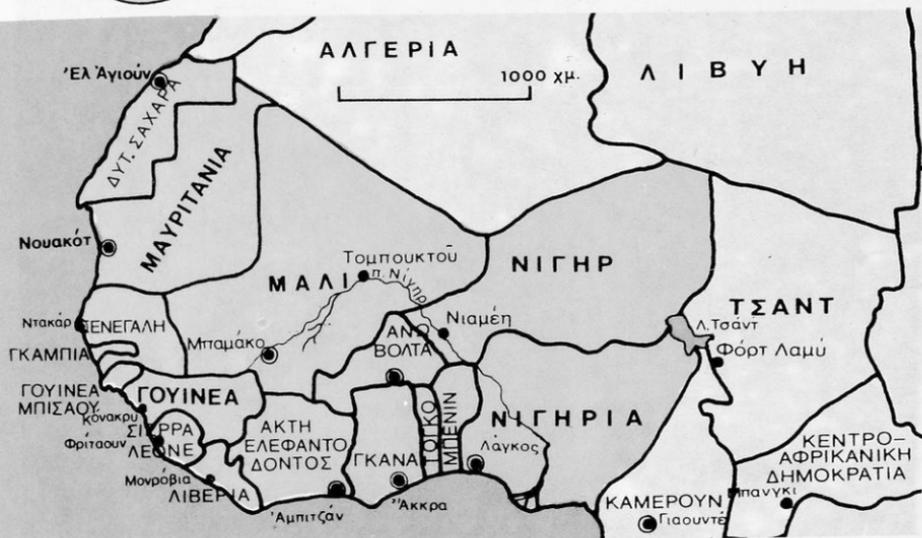

38

Ἡ Δυτική Ἀφρική

Ἐκταση: 6.373.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 110.000.000

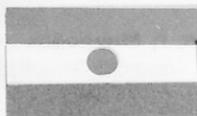
Κράτη	Πρωτεύουσα	Ἐκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. <u>Νιγηρία</u>	<u>Λάγος</u>	924.000	55.700.000
2. <u>Δημ. Νιγηρ</u>	<u>Νιαμέι</u>	1.267.000	4.700.000
3. <u>Νταχομέη</u>	<u>Πόρτο Νόβο</u>	112.600	3.200.000
4. <u>Τόγκο</u>	<u>Λόμε</u>	56.000	2.000.000
5. <u>Γκάνα</u>	<u>Ἄκκρα</u>	239.000	8.600.000
6. Ἄνω Βόλτα	<u>Ούαγκατούγκου</u>	242.000	6.100.000
7. Ἀκτή <u>Ἐλεφαντόδοντου</u>	<u>Ἄμπιτζάν</u>	322.500	6.700.000
8. <u>Λιβερία</u>	<u>Μονροβία</u>	111.400	1.500.000
9. <u>Σιέρα Λεόνε</u>	<u>Φριτάουν</u>	72.000	2.700.000
10. <u>Γουινέα</u>	<u>Κάνακρου</u>	246.000	4.500.000
11. <u>Γουινέα</u> Μπισόο	<u>Μπισόο</u>	36.100	500.000
12. <u>Γαμβία</u>	<u>Μπάθουρατ</u>	11.300	494.000
13. <u>Σενεγάλη</u>	<u>Ντακάρ</u>	196.000	5.100.000
14. <u>Μάλι</u>	<u>Μπαμάκο</u>	1.240.000	6.000.000
15. <u>Μαυριτανία</u>	<u>Μουακχότι</u>	1.031.000	1.500.000
16. Ἰσπ. Σαχάρα	<u>Ἐλ Ἀλάν</u>	266.000	80.000
17. Πράσινο Ἀκρωτήριο		4.000	300.000

Πηγή: Νιγηρ, Σενεγάλη.
 118
 Ἐκδοτικό: Το βιβλίο Τσάντ.
 Ἐργαστήριο: Σαχάρα.
 Κόσμος: Νέος Γηροφίλοσοφος
 Κλίμα: Τροπικό.

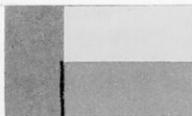
ροιόδοντα: Γεωργία - Μωσαϊσμός - Χριστιανοί.
 ρησιν: Βίβλος - Μωσαϊσμός - Χριστιανισμός.
 ρησιν: Βίβλος - Μωσαϊσμός - Χριστιανισμός.
 ρησιν: Βίβλος - Μωσαϊσμός - Χριστιανισμός.

Νιγηρία

Δημ. Νιγηρ

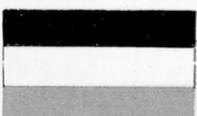
Νταχομέη

Τόγκο

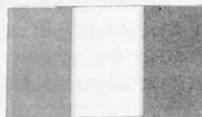

Γκάνα

Άνω Βόλτα

Ακτή
Έλεφαντόδοντου

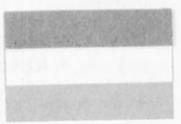

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

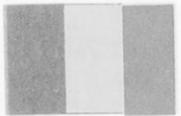
1. Νά βρείτε τή Δ. Ἀφρική στό χάρτη τῆς Ἀφρικής, στόν παγκόσμιο χάρτη, στήν ὑδρόγειο σφαίρα. Σέ ποιά ζώνη τῆς Γῆς βρίσκεται; Τί κλίμα ἔχει; Γιατί;
2. Ποιά μεγάλα ποτάμια ἔχει ἡ Δ. Ἀφρική; Δείξτε τίς πηγές καί τίς ἐκβολές τοῦ Νίγηρ. Γιατί σχηματίζει τόσο μεγάλο τόξο;
3. Τί γνωρίζετε γιά τά φυτά, τά ζῶα, τό φυσικό πλούτο, τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δ. Ἀφρικής;
4. Ποιές εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς;
5. Ποιά κράτη ὑπάρχουν σήμερα στή Δ. Ἀφρική;

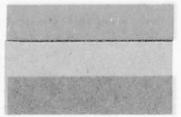
Λιβερία

Σιέρα Λεόνε

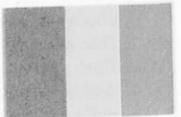
Γουινέα

Γαμβία

Σενεγάλη

Μάλι

Μαυριτανία

Ἡ **Δυτική Ἀφρική** ἀπλώνεται ἀπό τίς ἀκτές τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠς τή λίμνη **Τσάντ** στήν Κεντρική Ἀφρική καί ὠς τόν **κόλπο τῆς Γουινέας**. Περιλαμβάνει τή νότια ζώνη τῆς Σαχάρας, πού φτάνει σχεδόν ὠς τήν κορυφή τοῦ Νίγηρ, καί νοτιότερα τίς ζώνες τῆς στέπας, τῆς σαβάνας καί τοῦ τροπικοῦ δάσους.

Ὁλόκληρη ἡ Δ. Ἀφρική εἶναι ἓνα μεγάλο ὀροπέδιο, πού τό διασχίζουν οἱ ποταμοί **Νίγηρ** καί **Σενεγάλης**. Ἀνατολικά βρίσκονται τό **βαθύπεδο Τσάντ** καί τό ὄρος **Καμερούν**.

Στή σαβάνα τῆς Δ. Ἀφρικής ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια. Ἀναριθμητά κοπάδια ἀπό φυτοφάγα ζῶα βρίσκουν ἐκεῖ τήν τροφή τους καί δίνουν τροφή στά ἄγρια σαρκοφάγα τῆς περιοχῆς. Μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μέ καλαμπόκι, φιστίκια, βαμπάκι, ρύζι κτλ. Τά τροπικά δάση δίνουν ἀφθονή πολύτιμη ξυλεία, καουτσούκ καί πολλά τροπικά προϊόντα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Δ. Ἀφρικής εἶναι νέγροι. Πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές εἶναι οἱ κοιλάδες τοῦ Νίγηρ καί τοῦ Σενεγάλη. Ἀπό τά μέρη αὐτά χιλιάδες νέγροι μεταφέρθηκαν ἀπό τοὺς Εὐρωπαίους ἀποίκους στήν Ἀμερική.

Σημειώσεις: Πεδινό.
 Πηλ. Καμερών, Ρουβεν Σόρι, Τιμνέσι.
 Πεδινό: Τα λεκανοπέδια Κόγκο και Τσαντ.
 Ποταμοί: Κόγκος, Ζαμβέζη.

Οι περισσότεροι νέγροι της Δ. Άφρικής είναι ειδωλολάτρες. Υπάρχουν όμως και αρκετοί μωμαεθνοί και χριστιανοί. Μιλούν πολλές τοπικές διαλέκτους. Επίσης γλώσσα σε άλλα κράτη είναι η αγγλική και σε άλλα η γαλλική.

Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της Δ. Άφρικής ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Η βιομηχανία είναι σχεδόν άνυπαρκτη και οι άφθονες πρώτες ύλες της περιοχής εξάγονται σε άλλες χώρες, από τις οποίες εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα.

Μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής είναι το **Λάγγος**, η **Ακκρα**, η **Μονροβία**, το **Φριτάουν**, η **Κόνακρου**, το **Ντακάρ**.

Η Δ. Άφρική είναι χωρισμένη σε πολλά κράτη.

Η Ελλάδα έχει φιλικές σχέσεις και συνεργάζεται με πολλά κράτη της Δ. Άφρικής.

Νά γνωρίζετε ότι:

Για να άναπτυχθεί μία χώρα, πού έχει άφθονες πρώτες ύλες, πρέπει να δημιουργήσει βιομηχανία.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε χάρτες της Δ. Άφρικής.

Λίμνες: Τσαντ, Ταγκανίκα, Εδουάρδου, Αλβέρτου.
 Ποταμοί: Β. Σαχάρα, Ν. Καταχάρη.
 Ορεινή: της Αλπεύτα.
 Κόγκοι: Ν. Γουινέας.
 Αφρική: Αφρική, Αφρική.
 Ζαμβέζη: Τροπικό (ανδυανικό).

39

Η Κεντρική Άφρική

Έκταση: 6.648.000 τ.χ. Κάτοικοι: 46.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

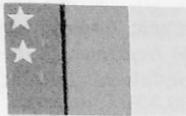
1. Δείξτε την Κ. Άφρική σε χάρτες της Άφρικής, σε παγκόσμιους χάρτες, στην υδρόγειο σφαίρα. Δείξτε επίσης τόν Ήσημερινό.
2. Πώς είναι τό έδαφος της Κ. Άφρικής;
3. Ποίο μεγάλο ποτάμι βρίσκεται στην Κ. Άφρική;
4. Δείξτε στους χάρτες τή λεκάνη του Κόγκο, τίς όροσειρές της ανατολικής περιοχής, τίς λίμνες.
5. Τί κλίμα έχει ή Κ. Άφρική; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε για τό φυτικό και ζωικό κόσμο της Κ. Άφρικής;
7. Βρείτε στους χάρτες τίς μεγαλύτερες πόλεις της Κ. Άφρικής.
8. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στην Κ. Άφρική;

Η Κεντρική Άφρική άπλώνεται από τίς άκτές του κόλπου της Γουινέας ως τίς λίμνες της Ανατολικής Άφρικής και από τό λεκανοπέδιο του Τσαντ ως τόν ποταμό Ζαμβέζη και τά όροπέδια της Άγκόλα. Μεγαλύτερο τμήμα της είναι τό λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο.

Φύλα: Παρθενάδαση
 Ζωα: 120 στη αυθάρτην χωρών.
 Διηρησινία: Μύθα Τσε-σε.
 Παρίοντα: Γουινέας, Κόγκο, Ζαμβέζη, Αφρική, Αφρική, Αφρική.
 Κόγκοι: Ν. Γουινέας, Αφρική, Αφρική, Αφρική.

Τσάντ

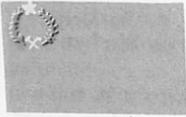
Καμερούν

Γκαμπόν

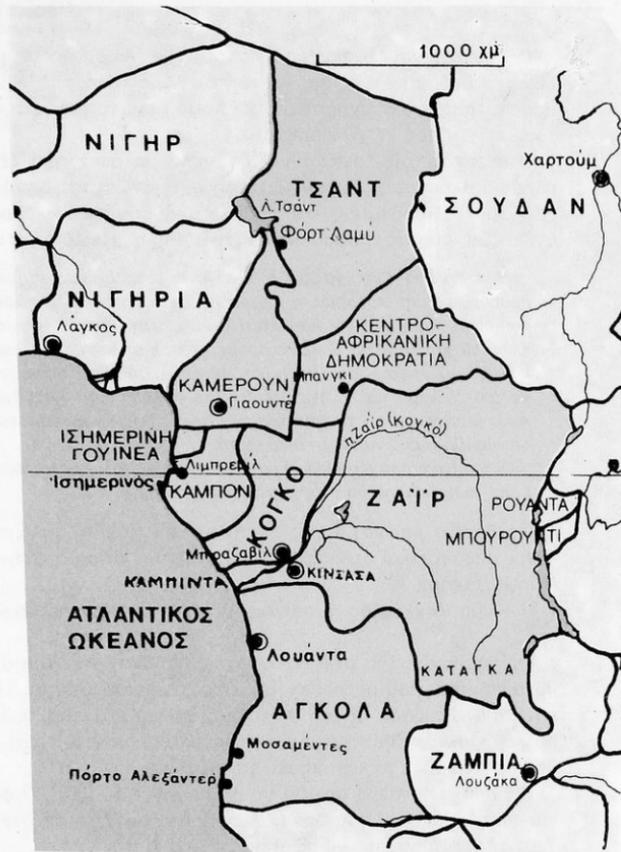
Κ. Αφρ. Δ.

Κογκό

Ζαΐρ

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. <u>Τσάντ</u>	<u>Ντιαμένα</u>	1.284.000	4.100.000
2. <u>Καμερούν</u>	<u>Γιαουντέ</u>	475.000	6.500.000
3. <u>Τσ. Γουινέα</u>	<u>Βάτα</u>	56.000	320.000
4. <u>Γκαμπόν</u>	<u>Λιμπρεβίλ</u>	268.000	530.000
5. <u>Κεντρο-αφρικανική Δημοκρατία</u>	<u>Μπάγκι</u>	623.000	1.640.000
6. <u>Κογκό</u>	<u>Μπραζαβίλ</u>	342.000	1.300.000
7. <u>Καμπίντα</u>	<u>Καμπίντα</u>	8.000	12.000
8. <u>Ζαΐρ</u>	<u>Κινιάσα</u>	2.345.000	25.600.000
9. <u>Άγκόλα</u>	<u>Λουάντα</u>	1.247.000	5.650.000

Ο Κόγκο είναι το δεύτερο ποτάμι της Αφρικής σέ μήκος. Σέ ποσότητα νερού είναι τό δεύτερο τής Γης (μετά τόν Αμαζόνιο τής Ν. Αμερικής). Έχει πολλούς παραπόταμους καί σχηματίζει πολλούς μεγαλοπρεπείς καταρράκτες. Στις έκβολές του έχει πλάτος 17 χιλιόμετρα!

Η περιοχή του Κόγκο είναι ζούγκλα μέ άφόρητη ζέστη, συνεχείς βροχές καί πλούσια θλάσση. Σέ πολλά μέρη σχηματίζονται μεγάλα έλη. Η άτμόσφαιρα είναι γεμάτη ύδρατμούς καί τό κλίμα άνθυγιεινό. Όλος ό τόπος είναι γεμάτος άγρια ζώα, έρπετά, παραδείσια πτηνά, δηλητηριώδη έντομα.

«Τά σύννεφα εκεί, γράφει ό Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος, συμμαζώνονται ξαφνικά, χωρίς προπαρασκευή. Μονομιάς ή πλάση πέφτει σέ ριγηλό μισόφωτο. Τό ξέσπασμα του νερού είναι όρμητικό. Άν προφτάσεις νά ξεφύγεις από τήν περιοχή του τοπικού κατακλυσμού καί σταθείς μακρύτερα μέσα στό άπλετο φώς καί κοιτάξεις τό θέαμα, θά ιδεις τά σύννεφα ν' άκίνητούν καί νά πέφτει από τά σπλάχνα τους κάθετο, πυκνό καί χοντρό τό νερό καί νά σχηματίζει μιά αύλαία, πού κατεβαίνει από τά ύψη προς τό κοκκινωπό χώμα καί τά καταπράσινα δάση. Στις άκρες τής αύλαίας λάμπει, άστράφτει, σπινθιρίζει ή άκαταπόνητη ήλιολαμπή.

Οί τροπικές βροχές είναι συνήθως σφοδρές καί σύντομες, μικρά διαλείμματα μισής ώρας, μιάς ώρας μέσα στήν άσταμάτητη αίθρία».

Στά βόρεια καί νότια τής λεκάνης του Κόγκο άπλώνονται διαδοχικά μεγάλες ζώνες σαβάνας καί στέπας, πού καταλήγουν βόρεια στήν έρημο Σαχάρα καί νότια στήν Καλαχάρη.

Τό κλίμα, ή χλωρίδα, ή πανίδα, οί κάτοικοι τών περιοχών αυτών μάς είναι γνωστά.

Στις περιοχές τής στέπας καί τής σαβάνας καί όπου δέν ύπάρχει ή φοβερή μάγα τσέ-τσέ, πού μεταδίνει τήν άρρώστια του ύπνου, είναι αναπτυγμένη ή κτηνοτροφία. Τά δάση δίνουν πολύτιμη ξυλεία καί από πολλές περιοχές έξάγονται πολλά όρυκτά. Σπουδαιότερα γεωργικά προϊόντα είναι ό καφές, τό κακάο, τό θαμπάκι, τό ρύζι, τό καλαμπόκι, τά φιστίκια.

Η βιομηχανία τώρα άρχίζει νά δημιουργείται. Η Κ. Αφρική έξακολουθεϊ νά είναι μιά πλούσια πηγή πρώτων ύλων πού έξάγονται σέ άλλες βιομηχανικές χώρες, γιατί δέν είναι δυνατό νά άξιοποιηθούν σ' αυτή.

Μεγάλες πόλεις τής Κ. Αφρικής είναι ή **Λεοπόλντβιλ**, ή **Μπραζαβίλ**, ή **Ελίζαμπετβιλ**, ή **Λουάντα**, ή **Ντουάλα**.

Στήν Κ. Αφρική σήμερα ύπάρχουν 9 άνεξάρτητα κράτη.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Μέ τή ζέστη καί τίς πολλές βροχές τά φυτά αναπτύσσονται γρήγορα.
2. Τά παρθένα δάση είναι φυσικά καταφύγια γιά άγρια ζώα, πτηνά καί έρπετά.
3. Στή ζούγκλα δέν είναι εύκολο νά ζήσουν άνθρωποι.
4. Οί πρώτες ύλες άφήνουν πολλά κέρδη, όταν άξιοποιούνται μέ τή βιομηχανία.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τής Κ. Αφρικής.

Κιλιμάντζαρο, Κένυα, Αιθιοπία
 Λαζαράδες: Πολλές εύφορες κοιλάδες
 Ποτάμια: Νείλος, Κόγκοι, Ζαμβέζη
 Λίμνες: Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα κ.ά.

40

Η Ανατολική Αφρική

Λαζαράδες: της Βικτωρίας 140μ. (Ζαμβέζη)
 Θάλασσες: Ερυθρά, Ινδικός.
 Κόλησι: της Αντεν.
 Υερσόνησοι: Σομαλία
 Κρωσση: Γκουαρνταφούι.
 Κλίμα: Τροπικό.

Εκταγή: 7.704.000 τ.χ. Κάτοικοι: 115.000.000

Θερμοκρασία: Ερυθρά: 90° C (νότια)
 Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε την 'Αν. Αφρική στο χάρτη. Παρατηρήστε το έδαφός της.
2. Ποιά μεγάλα θουνά έχει;
3. Τι είναι το Κιλιμάντζαρο;
4. Παρατηρήστε τα μεγάλα θαθύπεδα, πού βρίσκονται ανάμεσα στην Κεντρική και την 'Αν. Αφρική. Σ' αυτά υπάρχουν πολλές λίμνες. Γιατί;
5. Ποιά ποτάμια έχουν τις πηγές τους στην 'Αν. Αφρική;
6. Τι κλίμα έχει η 'Αν. Αφρική; Γιατί;
7. Τι γνωρίζετε γιά τά φυτά, τά ζώα, τούς ανθρώπους της;
8. Ποιά είναι τά σπουδαιότερα κράτη της 'Αν. Αφρικής;
9. Ποιό μεγάλο νησί βρίσκεται στά Ν.Α. της Αφρικής;

Η **Ανατολική Αφρική** είναι μεγάλη περιοχή μέ ψηλά θουνά, πολλές λίμνες και μεγάλες αντιθέσεις στό έδαφος και στό κλίμα. Έχει πολλές φυσικές όμορφίες, ψηλά θουνά και άγριες χαράδρες, θουνοπλαγιές κατάφωτες, ειδυλλιακές κοιλάδες και νερά, ποτάμια και λίμνες πού άστράφτουν στην άφρικανική ήλιολαμπή. Εκεί σχηματίζονται οί λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** κ.ά.

Στό κέντρο της 'Αν. Αφρικής ύψώνεται τό **Κιλιμάντζαρο** (ύψ. 5.895 μ.). Είναι τό ψηλότερο όρος της Αφρικής, μέ ένεργά ήφαιστεια και αιώνια χιόνια.

«Τό Κιλιμάντζαρο είναι ένα τεράστιο ήφαιστειο, γράφει ό Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος. Πολλές από τίς κορυφές του είναι κρατήρες...»

Ίσαμε τά χίλια πεντακόσια μέτρα τό Κιλιμάντζαρο είναι ένας άπέραντος κήπος. Από εκεί κι άπάνω άρχίζουν τά δάση, πυκνά, άξεπέραστα, κατάφηλα, κατάδροσα, ένας κόσμος μυστικός... Πουλιά, πού δέν τά έχουν άλλοτε άντικρίσει τά μάτια σου, πετούν από κλαδί σέ κλαδί. Τά χρώματά τους καταισχύουν και τούς πιο έπινοητικούς ζωγράφους. Μικροί άφρικανικοί οικισμοί προβάλλουν ανάμεσα τούς...

Από τίς τέσσερις χιλιάδες μέτρα κι άπάνω δέν υπάρχει παρά γρανίτης, παγωμένη λάβα και άμμος. Η άπέραντη, ή φοβερή μοναξιά. Ένας κόσμος γιγάντων γεμάτος παράδοξα σχήματα, μιά έρημη χώρα πέρ' από τά σύνορα του κόσμου τούτου.»

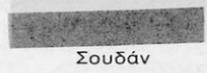
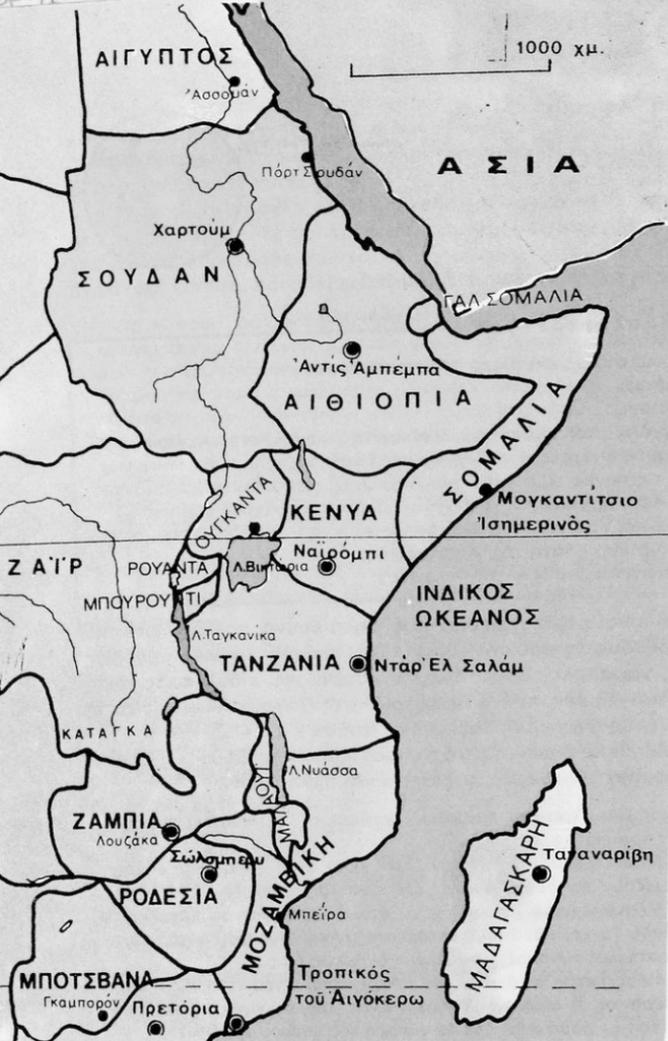
Βορειότερα ύψώνονται τά **Όρη Κένυα** και τά **Όρη της Αίθιοπίας** μέ πολλά ήφαιστεια, μεγάλα όροπέδια και εύφορες κοιλάδες.

Πιο πάνω άπλώνεται τό **Σουδάν**.

Στά άνατολικά της Αφρικής σχηματίζεται ή μεγάλη τριγωνική χερσόνησος **Σομαλία**, πού καταλήγει στό άκρωτήριο **Γκουαρνταφούι**.

Βορειότερα ό **κόλπος του Άντεν** και ή **Έρυθρά θάλασσα**, ζεστή, άστραφετηρή κάτω από τόν καυτό ήλιο, χωρίζουν την Αφρική από την Άραβία. Η παραλία της **Έρυθράς** είναι μιά από τίς θερμότερες περιοχές της Γης. Συχνά εκεί τό θερμομετρο άνεβαίνει πάνω από τούς 50°C στόν ήσικιο!

Ποιόνιοι: Γεωργικά-βοσκικά-ορυκτά.
 Αστικοί: Αιθιοπες, Νεγροι.
 Ρηκόετα: Ο, Αιθιοπες Χριστιανοί μονοφασίτες

Σουδάν

Αίθιοπία

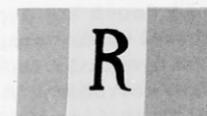
Σομαλία

Κένυα

Ουγκάντα

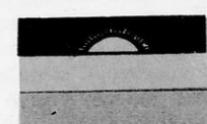
Ρουάντα

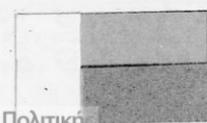
Τανζάνια

Μπουρούντι

Μαλαβί

Μαδαγασκάρη

Στήν υπόλοιπη 'Αν. 'Αφρική υπάρχει ποικιλία κλίματος. Σέ πολλά μέρη πέφτουν πολλές βροχές. Τά νερά τους τροφοδοτούν τίς μεγάλες λίμνες καί τά ποτάμια πού ἔχουν ἐκεί τίς πηγές τους: τό **Νείλο**, τόν **Κόγκο**, τό **Ζαμβέζη**. Τά νερά τοῦ Ζαμβέζη πέφτουν μέ κοσμογονικό πάταγο ἀπό ὕψος 140 μέτρων σέ βαθιά χαράδρα καί σχηματίζουν τούς θεαματικούς **καταρράκτες τῆς Βικτωρίας**.

Στά ὄροπέδια καί στίς κοιλάδες τῆς 'Αν. 'Αφρικής καλλιεργοῦνται βαμπάκι, ζαχαροκάλαμο, ὄσπρια, καφέ κ.ἄ. φυτά. Στά βοσκοτόπια τρέφονται πολλά πρόβατα, βόδια, καμήλες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλά ἄγρια ζῶα. Ἀπό πολλές περιοχές ἐξάγονται ὀρυκτά.

Οἱ περισσότεροί κάτοικοι τῆς 'Αν. 'Αφρικής εἶναι **Αἰθίοπες** καί **νέγροι**. Ἀρκετοί εἶναι Ἀσιάτες ἄποικοι καί ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλή. Οἱ Αἰθίοπες καί πολλοί ἄλλοι κάτοικοι τῆς 'Αν. 'Αφρικής εἶναι χριστιανοί.

Ἡ 'Αν. 'Αφρική εἶναι χωρισμένη στά παρακάτω κράτη:

Κράτη	Πρωτεύουσα	Ἔκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. <u>Σουδάν</u>	<u>Χαρτούμ</u>	2.506.000	14.200.000
2. <u>Αἰθιοπία</u>	<u>Ἄντις Ἀμπέμπα</u>	1.222.000	28.200.000
3. <u>Σομαλία</u>	<u>Μπογκαντίσιο</u>	638.000	3.300.000
4. Γαλ. Σομαλία	<u>Τσιμπουτί</u>	22.000	108.000
5. <u>Κένυα</u>	<u>Ναϊρόμπι</u>	582.700	10.900.000
6. <u>Οὐγκάντα</u>	<u>Καμπάλα</u>	236.000	12.000.000
7. <u>Ρουάντα</u>	<u>Κιγκάλ</u>	26.400	3.600.000
8. <u>Τανζανία</u>	<u>Νταρ-ές-Σαλάμ</u>	945.100	15.600.000
9. <u>Μπουρούντι</u>	<u>Οὐζομπόρου</u>	27.800	3.400.000
10. <u>Μοζαμβίκη</u>	<u>Μοζαμβίκη</u>	783.000	8.200.000
11. <u>Μαλαβί</u>	<u>Ζόμπα</u>	118.000	5.600.000
12. <u>Μαδαγασκάρη</u>	<u>Ταναριβη</u>	587.000	8.300.000
13. <u>Σεϋχέλλες</u>	<u>Βικτώρια</u>	278	53.000
14. <u>Βρετ. νησιά</u> <u>Ἴνδικού</u>		78	2.000
15. <u>Νησιά</u> <u>Μαυριτίου</u>	<u>Μαυρίτιος</u>	4.000	850.000
16. <u>Νησιά Κομόρες</u>	<u>Μορόνι</u>	2.200	300.000
17. <u>Ρεϋνιόν</u>	<u>Ρεϋνιόν</u>	2.500	500.000

Μεγαλύτερο κράτος τῆς 'Αν. 'Αφρικής σέ πληθυσμό καί ἔκταση εἶναι ἡ **Αἰθιοπία**. Εἶναι μιά χώρα γεμάτη θουνά καί ὄροπέδια. Ἐχει πανάρχαια ἱστορία καί ὠραία μνημεῖα παλιῶν πολιτισμῶν τῆς. Σ' ἓνα ὄροπέδιο μέ ὕψόμετρο 2.500 μ. εἶναι χτισμένη ἡ πρωτεύουσά της, ἡ **Ἄντις Ἀμπέμπα** (νέο λουλούδι).

Μεγαλύτερες πόλεις τῆς 'Αν. 'Αφρικής εἶναι ἡ **Ἄντις Ἀμπέμπα**, ἡ **Ναϊρόμπι**, ἡ **Ταναριβη**.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Στά κλειστά θαθύπεδα συγκεντρώνονται πολλά νερά καί σχηματίζουν λίμνες.
2. Στά εὐφορα ὄροπέδια ζοῦν συνήθως πολλοί ἄνθρωποι.
3. Ὅπου θρέχει πολύ, ἔχουν τίς πηγές τους πολλά ποτάμια.

Δραστηριότητες: Νά ἰχνογραφήσετε χάρτες τῆς 'Αν. 'Αφρικής.

Εικόνες
από την
Αίθιοπία

Παραδοσιακή αρολιτική εργασία με βοοειδή στην Αίθιοπία

αυτή τις
αφρικής από
το τετρακώ-
πυργον.
ηρωτικές

Εικόνες από τη Νότια Άφρική

ηφιοποιήθηκε από το Υπουργείο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

- α. Η Άφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Έχει έκταση περίπου 30.000.000 τετρ. χιλιόμετρα.
- β. Σχεδόν από τη μέση της Άφρικής περνάει ο Ίσημερινός και το μεγαλύτερο τμήμα της βρίσκεται στην Τροπική ζώνη.
- γ. Αυτό επηρεάζει πολύ το κλίμα της Άφρικής, που είναι μιά πολύ ζεστή ήπειρος με μεγάλες ζουγκλες, έρημους και στέπες.
- δ. Οί περισσότεροι κάτοικοί της είναι μαύροι και γι' αυτό η Άφρική ονομάζεται «μαύρη ήπειρος».
- ε. Η Άφρική βρέχεται από τόν Άτλαντικό και τόν Ίνδικό ωκεανό και από τη Μεσόγειο θάλασσα. Δέν έχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό και οι περισσότερες ακτές της είναι απόκρημνες και άλιμενες.
- στ. Μεγάλη σημασία έχουν η δώρυγα του Σουέζ, που χωρίζει την Άφρική από την Άσία, και ο πορθμός του Γιβραλτάρ, που χωρίζει την Άφρική από την Εύρωπη.
- ζ. Μεγάλο νησί της Άφρικής είναι η Μαδαγασκάρη.
- η. Το μεγαλύτερο μέρος της Άφρικής είναι όροπέδια. Μεγάλα βουνά ύψώνονται στο ανατολικό τμήμα της ήπειρου. Έκει βρίσκεται και τό Κιλιμάντζαρο, που είναι τό ψηλότερο βουνό της.
- θ. Στην Άφρική διακρίνουμε τίς έξης κλιματικές ζώνες: τή ζώνη του Ίσημερινού με μεγάλη θερμοκρασία, πολλές βροχές και πλούσια θλάστηση, και θόρεια και νότια από αυτή τίς ζώνες της σαβάνας, της στέπας, των έρημων και πάλι της στέπας και του μεσογειακού κλίματος.
- ι. Μεγάλες λίμνες σχηματίζονται στα μεγάλα έδαφικά βαθουλώματα που υπάρχουν στο ανατολικό τμήμα της Άφρικής.
- ια. Έκει έχουν τίς πηγές τους και τά μεγάλα ποτάμια της Άφρικής, ο Νείλος, ο Κόγκο κ.ά.
- ιβ. Η Άφρική έχει πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές. Πολύτιμα προϊόντα της είναι τό χρυσάφι, τά διαμάντια, τό ούράνιο κ.ά. Ο φυσικός πλούτος της όμως μένει ακόμα σχεδόν άνεκμετάλλευτος.
- ιγ. Πρίν από λίγα χρόνια όλη σχεδόν η Άφρική ήταν άποικίες των Εύρωπαίων. Τώρα υπάρχουν σ' αυτή πολλά μικρά και μεγάλα κράτη.
- ιδ. Γεωφυσικά η Άφρική χωρίζεται στή Βόρεια, Δυτική, Κεντρική, Άνατολική και Νότια Άφρική.
- ιε. Τό κλίμα και τό φυσικό περιβάλλον γενικά επηρεάζουν πολύ τούς κατοίκους της Άφρικής. Στη ζώνη του Ίσημερινού ζούν μαύροι, στή Βόρεια Άφρική Βέρβηροι και Άραβες, στή Νότια αρκετοί Λευκοί.
- ιστ. Από θρησκευτική άποψη οι Άφρικανοί είναι μωαμεθανοί, έιδωλολάτρες και άρκετοί χριστιανοί.
- ιζ. Η Άφρική άργησε πολύ νά ξεερευνηθεί από τούς Εύρωπαίους. Στα άρχαία χρόνια μεγάλο πολιτισμό είχε άναπτύξει η Αίγυπτος. Σήμερα όλοι οι λαοί της Άφρικής κάνουν μεγάλα βήματα προόδου.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Διεθνής Νέος Κόσμος
 Μέγεθος: 13 Δόξα, 22^η Αμερική
 Όρη: Βραχίδια και Κορδιλλέρες των Άνδεων.
 Ποταμοί: Μισσισιπιής - Απο Σόνιος.
 Κόλησι: Κόλησι του Μεξικού δ. Η ΑΜΕΡΙΚΗ
 Ρεύματα: Γκόλφ-Στερημ.

43 'Ο Νέος Κόσμος. Γενική εικόνα της 'Αμερικής

Κλίμα: Όλα τα είδη.

Έκταση: 42.083.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 501.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την 'Αμερική στην υδρογείου σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Σέ ποιά θέση της υδρογείου βρίσκεται; Σέ ποιά ήμισφαίριο;
2. Είναι μεγάλη ήπειρος;
3. Σέ ποιά τμήματα χωρίζεται ή 'Αμερική; Δείξτε τα στό χάρτη. Μοιάζουν μεταξύ τους;
4. Δείξτε τόν 'Ισημερινό στό χάρτη της 'Αμερικής. Δείξτε τούς τροπικούς και τούς πολικούς κύκλους.
5. Ποιές θάλασσες χωρίζουν την 'Αμερική από τίς άλλες ήπειρους;
6. Δείξτε στό χάρτη τό Βερίγγειο πορθμό.
7. Συγκρίνετε την απόσταση των ακτών της 'Αμερικής από τίς άκτές της Εύρώπης, της 'Αφρικής, της 'Ασίας, της Αύστραλίας.
8. Γιατί ή 'Αμερική λέγεται «Νέος Κόσμος»;
9. Πότε ανακαλύφθηκε από τούς Εύρωπαίους;
10. Ποιό θαλάσσιο δρόμο ακολουθούν σήμερα τά πλοία πού ταξιδεύουν από τόν 'Ατλαντικό πρός τόν Ειρηνικό ώκεανό; Ποιόν άκολουθήσε ό Μαγγελάνος;
11. Τι είναι οι έρυθρόδερμοι;
12. Ποιούς άλλους λαούς βρήκαν στην 'Αμερική οι πρώτοι άποικοι;
13. Γιατί πολλοί Εύρωπαίοι πήγαν νά ζήσουν στή νέα ήπειρο;
14. Ποιά λέγεται 'Αγγλοσαξονική και ποιά Λατινική 'Αμερική; Γιατί;
15. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες κτλ. Προβάλετε εικόνες στην τάξη.

Η 'Αμερική βρίσκεται στό δυτικό ήμισφαίριο της Γης. Είναι μεγάλη ήπειρος. Η βορειότερη άκρη της βρίσκεται κοντά στό Βόρειο πόλο και τό νοτιότερο άκρωτήριο της πλησιάζει τό Νότιο πολικό κύκλο. Ο 'Ατλαντικός Ωκεανός χωρίζει την 'Αμερική από την 'Αφρική και την Εύρώπη και ό Ειρηνικός από την 'Ασία και την Αύστραλία. Η βορειοδυτική χερσόνησος **'Αλάσκα** χωρίζεται από την 'Ασία μέ τό Βερίγγειο πορθμό.

Η μεγάλη αυτή ήπειρος είναι χωρισμένη σέ δύο τμήματα: στή **Βόρεια** και στή **Νότια 'Αμερική**. Ανάμεσά τους βρίσκονται ό **κόληπος του Μεξικού** και ή **Καραϊβική θάλασσα** μέ πολλά μικρά και μεγάλα νησιά. Μιά στενή λωρίδα ξηράς, σάν φυσική πέφυρα, ένώνει τή Βόρεια μέ τή Νότια 'Αμερική. Εκεί ανοίχτηκε ή **διώρυγα του Παναμά**, πού ένώνει τόν 'Ατλαντικό μέ τόν Ειρηνικό Ωκεανό και διευκολύνει πολύ τή ναυσιπλοία. Η μεγάλη περιοχή του 'Ισθμού και της Καραϊβικής λέγεται **Κεντρική 'Αμερική**.

Όπως φαίνεται στον άνάγλυφο και στό γεωφυσικό χάρτη, τά δύο τμήματα της 'Αμερικής μοιάζουν άρκετά μεταξύ τους. Προς τίς άκτές του Ειρηνικού ύψώνεται

Κάτοικοι: 1,2 δισεκατομμύρια άφένδοι ή Εύρωπώτατοι.
 132
 Χωμάτα νδιάνει: Από μελαχροινό μέχρι κίτρινο μαυρο.
 Πολιτισμοί: Άφένδοι (Μεξικό), Μαχια (Κεντρ. 'Αμερική)
 (νκος (Περου)
 Τί έμαθα για την 'Αμερική: Όλα τα είδη, 200, 200, 200, 200, 200, 200, 200, 200

μιά μεγάλη όροσειρά, πού άρχίζει από τήν Άλάσκα καί καταλήγει στή **Γῆ τοῦ πυρός**. Άνατολικά, καί στή Βόρεια καί στή Νότια Άμερική, άπλώνονται πεδιάδες. Τίς διασχίζουν οί μεγαλύτεροι ποταμοί τῆς Γῆς: ὁ **Μισισσιππής** τῆ Βόρεια Άμερική καί ὁ **Άμαζόνιος** τῆ Νότια. Πρός τή μεριά τοῦ Άτλαντικοῦ ὑπάρχουν λόφοι καί χαμηλές όροσειρές.

Οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν τήν Άμερική ἐντελῶς τυχαῖα. Στά 1492 ὁ Ἴταλός θαλασσοπόρος **Χριστόφορος Κολόμβος**, μέ τρία ἱστιοφόρα πλοῖα καί τολμηροῦς συντρόφους, ξεκίνησε ἀπό τίς ἀκτές τῆς Ἰσπανίας μέ σκοπό νά φτάσει στίς Ἰνδίες. Γνώριζε ὅτι ἡ Γῆ εἶναι σφαιρική. Άν ταξίδευε συνεχῶς κατά τά δυτικά, σκέφτηκε, ἔπρεπε, ἀφοῦ θά ἔκανε τό γύρο τῆς Γῆς, νά γυρίσει στό μέρος ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. (Δεῖτε το αὐτό στήν ὑδρόγειο σφαῖρα).

Δυό μῆνες περίπου πάλεψε ὁ Κολόμβος μέ τά κύματα τοῦ Άτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καί στίς 12 Ὀκτωβρίου 1492 ἔφτασε στά νησιά **Μπαχάμες** τῆς Κεντρικῆς Άμερικῆς, χωρίς νά καταλάβει ὅτι βρισκόταν σέ μιά νέα, ἄγνωστη ὡς τότε, ἠπειρο. Νόμιζε ὅτι εἶχε φτάσει στίς δυτικές ἀκτές τῶν Ἰνδιῶν καί ἀπό τότε ἡ περιοχή ἐκείνη ὀνομάζεται **Δυτικές Ἰνδίες**.

Ἡ νέα ἠπειρος πῆρε τό ὄνομα τοῦ **Άμέρικο Βεσπούκι**, ἐνός ἀπό τοῦς συντρόφους τοῦ Κολόμβου, πού πρῶτος ἔγραψε γι' αὐτή.

Στήν Εὐρώπη γρήγορα διαδόθηκε ἡ εἰδηση γιά τήν ἀνακάλυψη μιᾶς πλούσιας χώρας μέ χρυσοφόρα πετρώματα καί πολλοί Εὐρωπαῖοι πῆγαν νά ζήσουν σ' αὐτή.

Οἱ πρῶτοι ἄποικοι βρέθηκαν σέ μιά πρωτόγονη χώρα μέ ἀέραντα λιθάδια καί δάση, μέ πολλά κοπάδια ἀπό ἄγρια ζῶα, μέ ἀνθρώπους πού εἶχαν κοκκινωπό δέρμα καί περιεργά ἔθιμα. Ὁ Κολόμβος τοῦς ὀνόμασε **Ἰνδιάνους**.

Τώρα πολλοί λίγοι **ἐρυθρόδερμοι** Ἰνδιάνοι ἔχουν ἀπομείνει στήν Άμερική. Σέ ἀρκετές περιοχές σώζονται μνημεῖα ἀπό ἀρχαίους πολιτισμούς τῆς περιοχῆς.

Όλοι σχεδόν οἱ σημερινοί κάτοικοι τῆς Άμερικῆς εἶναι ἀπόγονοι ἀποίκων καί μεταναστῶν, πού ἔφτασαν ἐκεῖ ἀπό ἄλλες ἠπείρους σέ διάφορες ἐποχές. Στή Βόρεια Άμερική ζοῦν πιά πολλοί Άγγλοσάξονες καί ἡ περιοχή αὐτή λέγεται **Άγγλοσαξονική Άμερική**. Στήν ὑπόλοιπη ἠπειρο πλειοψηφοῦν οἱ ἀπόγονοι Ἰσπανῶν καί Πορτογάλων καί ἡ περιοχή λέγεται **Λατινική Άμερική**.

Πολύ σύντομα οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Άμερικῆς ἄλλαξαν τήν ὄψη τῆς νέας πατρίδας τους. Ἰδιαίτερα στή Βόρεια Άμερική δημιούργησαν μεγάλο πολιτισμό.

Ὅνόματα καί ἐννοιες:

Άμερική (Βόρεια, Νότια, Κεντρική, Άγγλοσαξονική, Λατινική), Χρ. Κολόμβος, Άμερικο Βεσπούκι, Δυτικές Ἰνδίες, Ἰνδιάνοι, Ἐρυθρόδερμοι, Γῆ τοῦ πυρός, Άλάσκα.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Οἱ μεγάλοι ὠκεανοί ἀπομονώνουν τίς ἠπείρους.
2. Οἱ ἰσθμοί εἶναι φυσικές γέφυρες πού συνδέουν γειτονικές περιοχές.
3. Οἱ διώρυγες διευκολύνουν τή ναυσιπλοΐα.
4. Οἱ ἀνθρωποί ἐπιθυμοῦν νά γνωρίσουν νέους, ἄγνωστους κόσμους.
5. Ἡ ἀνθρωπότητα ὀφείλει πολλά στοῦς ριψοκίνδυνους θαλασσοπόρους καί τοῦς ἐξερευνητές.

Έκταση: 19.339.000 τ.χ. Κάτοικοι: 225.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε στο χάρτη τόν κόλπο του Μεξικού και τόν ποταμό Ρίο Γκράντε. Είναι τάντια σύνορα της Βόρειας άγγλοσαξονικής 'Αμερικής.
2. Παρατηρήστε τάν βόρεια παράλια τής 'Αμερικής.
3. Δειξτε στο χάρτη τή Γροιλανδία. Τί γνωρίζετε γι' αυτή;
4. Τί μορφή έχουν οι άκτές του Ειρηνικού; Τί οι άκτές του 'Ατλαντικού;
5. Πώς είναι τό έδαφος τής Β. 'Αμερικής; Δειξτε στο χάρτη τάν Βραχώδη και τάν 'Αππαλαχια όρη, τήν κεντρική πεδιάδα, τήν καναδική άσπιδα.
6. Ποιά μεγάλα ποτάμια υπάρχουν στή Β. 'Αμερική; Ποιές λίμνες;
7. Τί γνωρίζετε γιά τούς καταρράκτες του Νιαγάρα;
8. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τό κλίμα τής Β. 'Αμερικής; Μελετήστε τή διάταξη τών θουνών, τάν θαλάσσια ρεύματα τής περιοχής κτλ.
9. Ποιές περιοχές δέχονται τίσ περισσότερες βροχές; Ποιές τίσ λιγότερες; Γιατί; Δειξτε τόν 1006 μεσημβρινό στο χάρτη.
10. Δειξτε στο χάρτη τίσ ζώνες μέ τίσ εύφορες πεδιάδες, τίσ έρήμους, τίσ στέπες, τάν μεγάλα δάση, τήν τούνδρα.
11. Τί γνωρίζετε γιά τίσ πλουτοπαραγωγικές πηγές τής Β. 'Αμερικής;

'Η Βόρεια 'Αμερική είναι μία πολύ πλούσια περιοχή.

Στίς βόρειες άκτές τής σχηματίζονται μεγάλοι και μικροί κόλποι, χερσόνησες και πολλά νησιά. Στή βορειανατολική γωνία τής βρίσκεται ή χερσόνησος **Λαμπραντόρ** καί στή βορειοδυτική ή **'Αλάσκα**. Καί οι δυο είναι ψυχρές περιοχές σκεπασμένες μέ χιόνια. Στή μέση σχεδόν τών βορινών άκτών σχηματίζεται ό κόλπος **Ουδσον** καί βορειότερα τάν μεγάλα νησιά **Μπάφιν**, **Βικτωρία**, **Γροιλανδία** κ.ά.

'Η **Γροιλανδία** είναι τό μεγαλύτερο νησί τής Γης. 'Ανήκει στή Δανία.

Στίς άκτές του 'Ατλαντικού βρίσκεται ό ποταμόκόλπος του **'Αγίου Λαυρεντίου** καί τό νησί **Νέα Γη**. 'Εκει καί στή γειτονική χερσόνησο **Νέα Σκωτία** υπάρχουν μεγάλα άλιευτικά κέντρα. Πολλά ψαροκάικα ξεκινούν από έδω γιά ψάρεμα στο βόρειο 'Ατλαντικό. Νοτιότερα ανοίγονται πολλοί κολπίσκοι, τό μεγάλο λιμάνι τής **Νέας 'Υόρκης** καί ή χερσόνησος **Φλόριντα**. Σ' αυτή βρίσκεται τό άκρωτήριο **Κέννεεντυ**, από τό όποιο έκτοξεύονται άμερικανικά διαστημόπλοια.

Οι άκτές του Ειρηνικού είναι άπόκρημες. Στή μέση τους περίπου σχηματίζονται ό κόλπος καί τό νησί **Βανκούβερ**.

Τό έδαφος τής Β. 'Αμερικής είναι πολύμορφο. Δυτικά ύψώνονται τάν **Βραχώδη όρη**. Είναι μία μεγάλη όροσειρά μέ πολλές διακλαδώσεις. Ψηλότερη κορυφή τής

είναι το **Μάκ Κίνλεϋ** (6.187 μ.). Σέ πολλές περιοχές σχηματίζονται μεγάλα ύψιπεδα. Άλλα καταπράσινα μέ χλοερά λιβάδια και δάση και άλλα στεπώδη ή έρημα.

Έκει βρίσκεται και τό βαθύ φαράγγι του ποταμού **Κολοράντο**, τό όνομαστό **Γκράντ Κάνουον**. Έχει μήκος 350 χιλιόμετρα, ύψος 1200 ως 2.000 μέτρα και οι πλευρές του είναι σχεδόν κατακόρυφες!

«Είναί ένα έργο τιτάνων αυτό τό φαράγγι... Ό ποταμός κυλά κάτω αδιόρατος, γράφει ή Έλ. Ούράνη. Καί μέσα στό πλατύ άνοιγμα θράχοι μέ τά πιό παράδοξα σχήματα, σάν μιά ξωτική νεκρή πολιτεία. Όλος τούτος ό κόσμος, πού τόν έγλυψε τό νερό στό διάστημα χίλιετών μέ μιά φαντασία πού ξεπερνά τούς δραματισμούς και του πιό παράτολμου κι εύφάνταστου καλλιτέχνη, αλλάζει κάθε ώρα και πολλές φορές τήν ώρα χρώματα. Οι σκιές του μετακινούνται μέ τόν ήλιο και προβάλλει βαθύς κυανός, γαλάζιος, μενεξεδένιος, πορφυρένιος, ρόδιος, πορτοκαλής, πράσιος. Μιά άκίνητη συμφωνία έκπληκτικών χρωμάτων... Ή φαντασμαγορία του θεάματος σέ συνεπαίρνει».

Στά ανατολικά τής Β. Άμερικής υπάρχουν χαμηλές όροσειρές και λόφοι. Τά **Άππαλάχια όρη** μόλις φτάνουν τά 2.037 μ. ύψος.

Άνάμεσα στις δυό αυτές όροσειρές απλώνεται ή μεγάλη πεδιάδα τής Β. Άμερικής μέ τόν άνεξαντλητο πλούτο της. Τή διασχίζει ό **Μισισσιπιής**, ό μεγαλύτερος ποταμός τής Γής, ό «πατέρας των ποταμών», όπως τόν όνομάζουν οι Ίνδιανοι. Άπό τούς παραποτάμους του μεγαλύτεροι είναι ό **Μισσούρι**, ό **Άρκάνας**, ό **Όχάιο**, ό **Τέννεση**.

Βορειότερα συνεχίζονται οι καναδικές πεδιάδες. Γύρω άπό τόν κόλπο Ουδσον σχηματίζεται ή μεγάλη **Καναδική άσπιδα**. Είναι μιά μεγάλη πεδινή έκταση μέ πολλές λίμνες, τέλματα, λιβάδια και δάση.

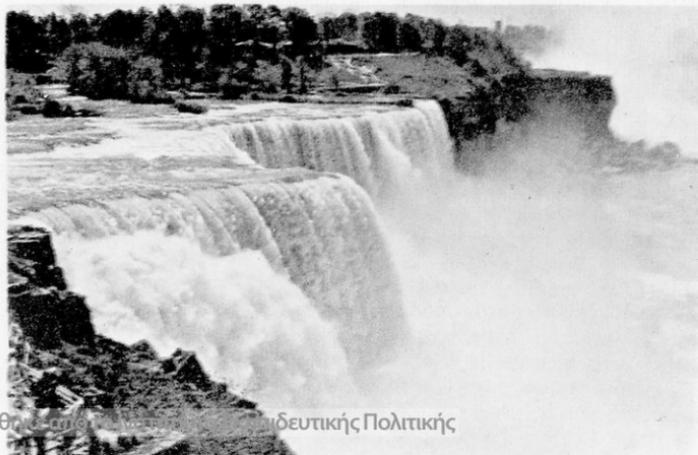
Οι λίμνες τής Β. Άμερικής σχηματίζουν ένα τεράστιο τόξο, πού άρχίζει άπό τόν ποταμό **Μάκενζι** (λίμνες των **Άρκτων** και των **Σκλάβων**) και καταλήγει στην περιοχή του Άγίου Λαυρεντίου. Έκει βρίσκονται οι λίμνες **Άνωτέρα, Μίτσιγκαν, Γιούρον, Ήρι, Όντάριο**. Άνάμεσα στις δυό τελευταίες σχηματίζονται οι μεγαλοπρεπείς και θεαματικοί καταρράκτες του **Νιαγάρα**.

«Ό Νιαγάρας, γράφει ό Άνδρέας Καραντώνης, *κουβαλάει και ρίχνει τ' άτέλειωτα νερά τής ωκεάνιας λίμνης Ήρι στην άχόρταγη λεκάνη τής Όντάριο ... Άπό έναν μακρότατον έξώστη, πού άφρολογά κι άσημολάμπει και κράζει βροντερά, πέφτουν κάθετα σχεδόν οι όγκοι του νερού σχηματίζοντας τούς καταρράκτες. Ό χώρος μπροστά μας γεμίζει ως τόν ουρανό άπό μκηθμό, άσπμη και ψιχάλισμα... Είναι τό ψυχρό, τιτάνιο μεγαλείο του Νιαγάρα!*

Τά νερά σπάζουν εκεί τις άσημόλευκες μάζες τους, αναδιπλώνονται σέ πολύγλωσσες χήτες, τινάζουν γιά στερνή φορά μέ όργη τούς άφρούς τους στην άβυσσο, βοούν πιό δυνατά, πιό σπαραχτικά, σάν θηρία, κι άξαφνα ξαναβρίσκοντας τήν όριζόντια κοίτη ξαναγίνονται τό ποτάμι πού ήταν».

«Έκει, συνεχίζει ή Έλ. Ούράνη, *αισθάνθηκα τόν έαυτό μου έκμηδενισμένο, άνύπαρκτο. Δυνάμεις καταχθόνιες, πού έξουσίαζαν τό σύμπαν, μέ ύποδούλωναν... Τό βράδυ ό Νιαγάρας ήταν φωτισμένος άπό προβολείς, πότε πράσινος, πότε κόκκινος, πότε γαλάζιος, πότε πορτοκαλένιος και σέ πολύ λίγες στιγμές άσημένιος».*

Τό κλίμα τής Β. Άμερικής διαφέρει άπό τόπο σέ τόπο. Στά θόρεια είναι πολικό και ψυχροί άνεμοι άνεμπδόδια φουσούν άπό τό Βορρά πός τήν κεντρική πεδιάδα. Μετά τήν πολική ζώνη, μέ τούς αιώνιους πάγους και τις τούνδρες, ακολουθεί ή ζώνη των δασών μέ ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα.

Γκράντ Κάνυον
Λίμνη
Φράγμα
Νιαγάρας.

Τοπίο Άλάσκας - Βραχώδη όρη

Γιγαντιαία σεγκόγια - Τοπίο Φλόριντας.

Οι βορινές άκτές του Άτλαντικού έπηρεάζονται από τό ψυχρό ρεύμα Λαμπραντόρ και έχουν κλίμα ψυχρό. Νοτιότερα τό κλίμα γίνεται θερμότερο και στόν κόλπο του Μεξικού τροπικό.

Οί άκτές του Ειρηνικού έπηρεάζονται από τό θερμό ρεύμα Κούρο Σίβο.

Άπό τή συνάντηση τών θερμών ανέμων του κόλπου του Μεξικού και τών ψυχρών του Καναδά προκαλούνται οί γνωστοί καταστρεπτικοί κυκλώνες.

Στίς ανατολικές περιοχές βρέχει συχνά. Έκει καλλιεργούνται πολλά δημητριακά, καπνός, βαμπάκι και υπάρχουν χλοερά βοσκοτόπια. Όσο προχωρούμε δυτικά, οί βροχές λιγοστεύουν και μετά τόν 100ό μεσημβρινό γίνονται σπάνιες. Έκει δέ φτάνουν οί θαλάσσιοι άνεμοι και υπάρχουν πολλές στέπες και έρημοι. Στίς άκτές του Ίσημερινού πέφτουν άρκετές βροχές. Η Καλλιφόρνια έχει μεσογειακό κλίμα.

Στά δάση του Καναδά ζούν πολλά γουνοφόρα ζώα. Στίς νοτιότερες περιοχές χαρακτηριστικό ζώο είναι ό βίσωνας. Στά λιβάδια τής Β. Άμερικής βόσκουν έκατομμύρια βόδια, άγελάδες, πρόβατα.

Άνεξάντλητος είναι επίσης ό όρυκτός πλούτος τής Β. Άμερικής.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Τά θαλάσσια ρεύματα έπηρεάζουν τό κλίμα πολλών περιοχών.
2. Η διάταξη τών βουνών έπηρεάζει επίσης τό κλίμα.
3. Οί περιοχές στίς όποιες φυσούν άνεμόπδιστα βόρειοι άνεμοι έχουν κλίμα ψυχρό.
4. Στίς κλειστές περιοχές πού βρίσκονται μακριά από τή θάλασσα βρέχει έλάχιστα.
5. Η χλωρίδα διαφέρει από τόπο σέ τόπο, άνάλογα μέ τό κλίμα και τή γονιμότητα του έδάφους.

Δραστηριότητες

Ίχνογραφήστε χάρτες τής Β. Άμερικής.

Τό άγαλμα τής Έλευθερίας
στήν Ν. Ύόρκη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Έκταση - Πάνθημος: Από το ε. β. β. α. ο.
 Ορει: Κρατών - Απολαύσιμα κ. α.
 Νεοί: Το Μισσισίπι κ. α.
 Ποταμοί: Μισσισίπι κ. α.
 Λίμνες: Σιμεντζίμπελ.
 Ορεισμοί: Αεζαντίνος, Ερηνικός
 Νησιά: Χαβάη.
 Κόσμοι: Μεξικό, Καλιφόρνια.
 Χέρσες: Καλιφόρνια, Αριζόνα
 Ακρωτήρια: Κένετα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Παιδείας

Ελλάδα: Ένταξον.
Ευρωπαϊκά Παιδιά Νέας Υόρκης - 10009
Σαφίρα - Κανός.
Ελλάδα: Αμερικανοί ελληνοκίς καταρτίστη

Εικόνες από τις Η.Π.Α.

...είναι! Από ενδοχώρα ή μέχρι στην Α.
...αγροτικές δουλειές γίνονται με μηχανές και επί-
...στημονικούς τρόπους και παράγονται μεγάλες πο-
...σότητες γεωργικών προϊόντων.

οί αγροτικές δουλειές γίνονται με μηχανές και επί-
στημονικούς τρόπους και παράγονται μεγάλες πο-
σότητες γεωργικών προϊόντων.

Η πεδιάδα του Μισισσιππή είναι τό μεγάλο
αγροτικό κέντρο των Η.Π.Α. Στά βόρεια καλλιερο-
γούνται κυρίως σιτηρά. Νοτιότερα καλαμπόκι και
βαμπάκι. Εύδοκιμούν επίσης καπνός, ρύζι, ζαχαρο-
κάλαμο, λαχανικά, όπωροφόρα δέντρα κ.ά. Στά βο-
σκοτόπια του Τέξας οί γνωστοί κάου-μπους βόσκουν
έκατομμύρια βόδια, πρόβατα, άλογα. Η κτηνοτροφία
και ή πτηνοτροφία είναι πολύ αναπτυγμένες.

Μεγάλος είναι επίσης ό δασικός, ό άλιευτικός, ό
όρυκτός πλούτος τής χώρας. Οί Η.Π.Α. έρχονται
πρώτες στην παραγωγή πολλών αγαθών. Έχουν επί-
σης τή μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου.

Τά μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα βρίσκονται
στις Β.Α. περιοχές.

«Αυτές, όπως γράφει ό Άνδρέας Καραντώνης, είναι
μιά άπέραντη επίπεδη σύνθεση από κάμπους, κανάλια,
ποτάμια, λίμνες, δάση, πόλεις και βιομηχανικές περι-
οχές, όπου δεσποζουν οί καμινάδες. Άσφαλτοστρωμέ-
νοι δρόμοι, πού τούς θλάπει και ύπνωτίζεσαι από τό
μάκρος και τούς εύθύθολουσ έξακοντισμούς τους, κό-
βουν σέ συμμετρικά πλατιά τετράγωνα τίς πράσινες
άπεραντοσύνες...».

Γιά τή μεταφορά τών αγαθών και τή μετακίνηση
τών ανθρώπων ύπάρχει ένα τέλειο δίκτυο συγκοινω-
νιών στις Η.Π.Α. Πολύ βοηθούν στις μεταφορές τά
πλωτά ποτάμια και οί διώρυγες.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Ό άνθρωπος αλλάζει τή φύση και άξιοποιεί με τήν
έργασία του τόν πλούτο τής γής.
2. Οί πρώτες ύλες είναι άπαραίτητες για τήν ανάπτυξη
τής βιομηχανίας. Χρειάζεται επίσης κατάλληλο άν-
θρώπινο δυναμικό.
3. Στούς πλούσιους τόπους συγκεντρώνονται συνήθως
πολλοί άνθρωποι.
4. Με τίς μηχανές και τούς επίσημονικούς τρόπους
καλλιέργειας και παραγωγής ό άνθρωπος παράγει
περισσότερα αγαθά με λιγότερο κόπο.
5. Η καλή συγκοινωνία διευκολύνει τίς μεταφορές.

Δραστηριότητες

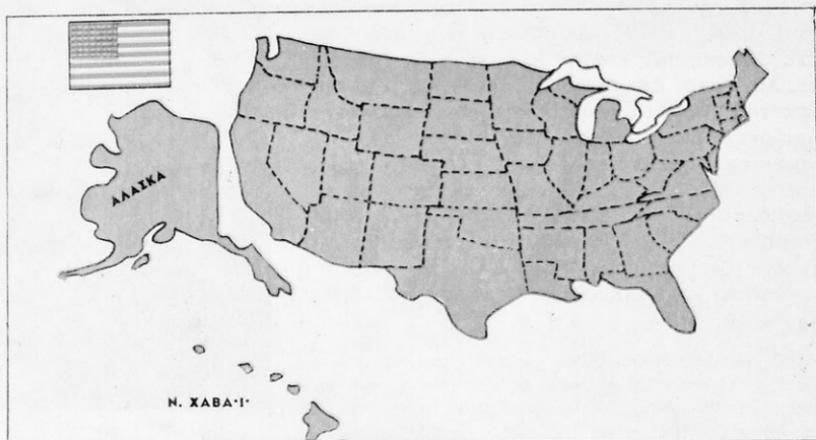
Νά ίχνογραφήσετε χάρτες τών Η.Π.Α.

Ούρανοξύστης

Κρεμαστή γέφυρα

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια μιλήσαμε ἄρκετὰ γιὰ τοὺς πρῶτους κατοίκους τῶν Η.Π.Α. Θαυμάζει κανεὶς πῶς ἄνθρωποι ἀπ' ὅλες σχεδὸν τίς χώρες τῆς Γῆς, ποὺ μιλοῦσαν διαφορετικὲς γλώσσες, πίστευαν σὲ διάφορες θρησκείες, εἶχαν διαφορετικὸ χρῶμα καὶ διαφορετικὲς συνήθειες, κατόρθωσαν νὰ συνεργαστοῦν ἄρμονικὰ καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕνα ἐνιαῖο κράτος. Στὰ διακόσια περίπου χρόνια τῆς ἀνεξάρτητης ζωῆς τους οἱ Η.Π.Α. δέχτηκαν μετανάστες ἀπ' ὅλες τίς φυλές τῆς Γῆς καὶ ἐπλασαν ἕνα νέο τύπο ἀνθρώπου μὲ στερεὰ τὴ συνείδηση τοῦ 'Αμερικανοῦ πολίτη.

'Η σημαία εἶναι τὸ ἱερό σύμβολο ποὺ συνδέει ψυχικὰ ὅλους τοὺς 'Αμερικανούς. Πενήντα μικρὰ ἀστέρια συμβολίζουν τίς 50 πολιτείες, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α. Κάθε πολιτεία εἶναι μεγάλη περιοχή μὲ πολλοὺς κατοίκους. Τὸ Τέξας π.χ. ἔχει πενταπλάσια ἔκταση ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα. 'Η Καλλιφόρνια ἔχει 17.000.000 κατοίκους.

Κάθε πολιτεία ἔχει τὸν κυβερνήτη, τοὺς βουλευτὲς καὶ τοὺς γεροϋσιαστὲς της, ποὺ φροντίζουν γιὰ τὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς της.

Γιὰ τὰ γενικὰ προβλήματα τοῦ κράτους φροντίζει ἡ Κυβέρνηση καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Οἱ Η.Π.Α. εἶναι ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία.

Πρωτεύουσα τῶν Η.Π.Α. εἶναι ἡ **Οὐάσιγκτον** (2.860.000 κ.).

Πολλὰ δημόσια κτίρια καὶ μνημεῖα τῆς Οὐάσιγκτον εἶναι χτισμένα μὲ σχέδια ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Κορυφῶμα τῶν δημοσίων κτιρίων της εἶναι τὸ **Καπιτώλιο** καὶ ὁ **Λευκὸς Οἶκος**.

'Η Οὐάσιγκτον εἶναι ἐπίσης ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα πνευματικὰ κέντρα τοῦ

Ατσάλι	(χιλ. τόνοι)
Σέ όλη τή Γῆ	705.000
Η.Π.Α.	137.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	136.000
Ίαπωνία	117.000
Δ. Γερμανία	53.000
Γαλλία	27.000
Κίνα	27.000
Ίταλία	24.000
Άγγλία	22.000
Ελλάδα	612

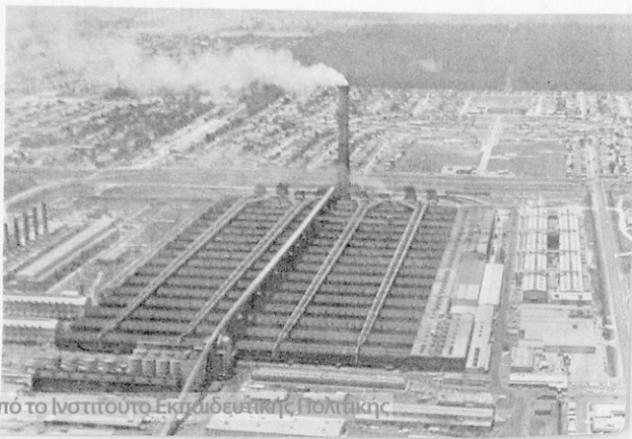
Ν. Υόρκη

Άνθρακας (χιλ.τ.)	
Σέ όλη τή Γῆ	2.227.000
Η.Π.Α.	539.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	473.000
Κίνα	430.000
Άγγλία	110.000
Πολωνία	101.000
Ίνδία	84.000
Ν. Άφρική	65.000
Αύστραλία	60.000
Ν. Κορέα	34.000

Κόμβος συγκοινωνιών - Ν. Όρλεάν

Ηλεκτρική ενέργεια (έκ. ΚWH)	
Σέ όλη τή γῆ	6.245.000
Η.Π.Α.	1.967.000
Ε.Σ.Σ.Δ.	976.000
Ίαπωνία	461.000
Δ. Γερμανία	312.000
Άγγλία	273.000
Γαλλία	180.000
Ίταλία	147.000
Ελλάδα	14.000

Ορειβραχική κ.α.

Πεδιαδελ: Μανιτόρη κ.α.

Παράλια: Μακρύν Συ κ.α.

σύγχρονου κόσμου. Περίφημα είναι το πανεπιστήμιο **Κολούμπια**, η βιβλιοθήκη, η έθνική πινακοθήκη, τα μουσεία της.

Τά μεγαλύτερα αστικά, έμπορικά και βιομηχανικά κέντρα των Η.Π.Α. βρίσκονται στις βορειοανατολικές πολιτείες.

Η **Νέα Υόρκη** (16.000.000 κάτοικοι με τούς γειτονικούς οικισμούς) είναι η μεγαλύτερη πόλη της Γης. Στο λιμάνι της, πού είναι η θύρα των Η.Π.Α., ανάμεσα στους γιγάντιους ουρανοξύστες της ύψώνεται επιβλητικό **τάγαλμα της Έλευθερίας**. Έχει ύψος 46 μέτρα και είναι το σύμβολο των Η.Π.Α.

Οι ουρανοξύστες είναι ένα έντυπωσιακό επίτευγμα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Πολύωργοι, μεγαλόπρεποι προκαλούν δέος σε όποιον σταθεί στην είσοδό τους και αναζητήσει με τό βλέμμα την κορφή τους.

Τη νύχτα χιλιάδες φωτεινές επιγραφές με πολύχρωμα γράμματα και αναρίθμητα φωτισμένα παράθυρα συνθέτουν μία όπτασια φανταστική.

Δέος προκαλούν επίσης οι σύγχρονες γέφυρες, οι σιδηροδρομικοί σταθμοί, οι έναέριοι συγκοινωνιακοί κόμβοι, τά υπερσύγχρονα αεροδρόμια.

Όλοι οι αρχιτεκτονικοί ρυθμοί της Γης μεταφέρθηκαν από τούς μετανάστες στην Άμερική και χρησιμοποιήθηκαν στην πολύμορφη αυτή χώρα, πού έγινε τό μεγάλο χωνευτήρι όλων των λαών και όλων των πολιτισμών της ύφηλιου.

Οι περισσότεροι Άμερικανοί ζούν σε μονώροφες ή διώροφες κατοικίες με καταπράσινους κήπους γύρω τους. Γι' αυτό οι πόλεις τους πιάνουν μεγάλη έκταση.

Άλλες μεγαλουπόλεις στις άκτές του Άτλαντικού είναι τό **Μπόστον**, με τό φημισμένο πανεπιστήμιο **Χάρβαρντ**, ή **Φιλαδέλφεια** (4.820.000 κ.), ή **Βαλτιμόρη**. Πρός την περιοχή των μεγάλων λιμνών βρίσκονται τό **Πίτσμπουργκ** με τεράστια χαλυβουργεία, τό **Νπιτρόιτ** (4.200.000 κ.), ή πόλη των αυτοκινήτων, τό **Σικάγο** (7.000.000 κ.), τό **Κλίβελαντ**. Στη Φλόριντα βρίσκεται τό **Μαϊάμι** με θαυμάσιο κλίμα και κοντά στις έκβολές του Μισισσιππή ή **Νέα Ορλεάνη** και τό **Χιούστον**. Στις άκτές του Ειρηνικού μεγάλες πόλεις είναι τό **Λός Άντζελες** (7.040.000 κ.) και ό **Άγιος Φραγκίσκος**.

Οι Η.Π.Α. έχουν σχέσεις με όλες σχεδόν τίς χώρες της Γης. Έξάγουν σ' αυτές άφθονα βιομηχανικά κυρίως προϊόντα και εισάγουν πρώτες ύλες και αγαθά πού δέν παράγει ό τόπος τους.

Στη Ν. Υόρκη βρίσκεται ή έδρα του Όργανισμού Ήνωμένων Έθνών (Ο.Η.Ε). Έκει αντιπρόσωποι όλων των κρατών της Γης συνεδριάζουν και προσπαθούν νά λύνουν ειρηνικά τίς διαφορές τους και νά άποφεύγουν τούς πολέμους.

Η πατρίδα μας έχει καλές σχέσεις με τίς Η.Π.Α. Έκει ζούν περισσότεροι από 3.000.000 Έλληνες μετανάστες ή άπόγονοι μεταναστών. Έχουν άρχιεπισκοπο, ιερείς, ναούς, σχολεία δικά τους και δέ λησμονού την Έλλάδα. Μόνο στό Σικάγο ζούν 150.000 Έλληνες, δηλ. πολύ περισσότεροι άπ' όλο τόν πληθυσμό της Πάτρας!

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Κάθε κράτος έχει τά έθνικά σύμβολα και την κυβέρνησή του.
2. Μεγάλες πόλεις δημιουργούνται συνήθως σε περιοχές με μεγάλη παραγωγή.
3. Όλοι οι άνθρωποι και τά κράτη πρέπει νά συνεργάζονται για την ειρήνη και την πρόοδο του κόσμου.

Λίμνη: 01 5 Μεγάλη Λίμνη κ.α.
 148
 Καταρακτές: Του Μιαχάρα
 Παράλια: Πάτρα κ.α.

ΜΑΡΤΟΣ: Του λαμπεράτου και της Γραφάνης
ΜΑΡΤΟΣ: Ψυχρό Ηπειρωτικό.
ΜΑΡΤΟΣ: Χειμώνα: -40°C.

47

Ο Καναδάς

Έκταση: 9.976.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 22.000.000

ΠΥΛΩΝΤΑ: Όλα τα είδη. Υπερέχουν τα δασικά.
ΠΡΩΤΕΥΣΑ: Όσα θα...
ΠΥΛΩΝΤΑ: Μόντρεαλ, Τορόντο.
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείξτε τον Καναδά στην υδρόγειο σφαίρα και στο χάρτη.
2. Συγκρίνετε την έκτασή του με την έκταση άλλων κρατών.
3. Συζητήστε για όσα είπαμε ως τώρα για την περιοχή του Καναδά.
4. Παρατηρήστε στους χάρτες τις ζώνες βλαστήσεως του Καναδά.
5. Συζητήστε για τα δάση και το δασικό πλούτο της περιοχής.
6. Συζητήστε για τους αιτοβολώνες και τις άλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας αυτής.
7. Γιατί η μεγάλη αυτή χώρα έχει λίγους κατοίκους;
8. Ποιά περιοχή της είναι η πιο πυκνοκατοικημένη; Γιατί;
9. Τι σημασία έχει για τον Καναδά ο ποταμός Άγιος Λαυρέντιος; Γιατί;
10. Ποιά είναι η πρωτεύουσα του Καναδά;
11. Ποιό καναδικό λιμάνι βρίσκεται στις ακτές του Ειρηνικού;
12. Τι γνωρίζετε για τις σχέσεις της χώρας μας με τον Καναδά;

Ο Καναδάς είναι η χώρα των δασών. Είναι επίσης ένας από τους μεγάλους αιτοβολώνες της Γης. Άπλώνεται από τον Άτλαντικό ως τον Ειρηνικό Όκεανό και από τις Η.Π.Α. ως τους αιώνιους πάγους του Βόρειου πόλου.

Είναι μία μεγάλη χώρα με πολλές και έντυπωσιακές όψεις. Τό καλοκαίρι οι μέρες είναι ηλιόλουστες. Τό φθινόπωρο ή φύση στολίζεται με μύρια χρυσοκόκκινα χρώματα. Τό χειμώνα όλα τα σκεπάζει τό όλόλευκο χιόνι.

Η βλάστηση αλλάζει από ζώνη σε ζώνη. Μετά τή βόρεια πολική περιοχή ακολουθούν οι ζώνες της τούνδρας και των δασών. Ο Καναδάς έχει μεγάλη παραγωγή ξυλείας και χαρτοπολτού. Νοτιότερα υπάρχουν πολλοί βοσκοτόποι και χωράφια. Είναι οι μεγάλοι αιτοβολώνες. Ο Καναδάς παράγει μεγάλες ποσότητες δημητριακών, κτηνοτροφικών προϊόντων, όρυκτων.

Έχει επίσης αναπτυγμένη βιομηχανία. Πολλά εργοστάσια κινούνται με ύδατοπίψεις.

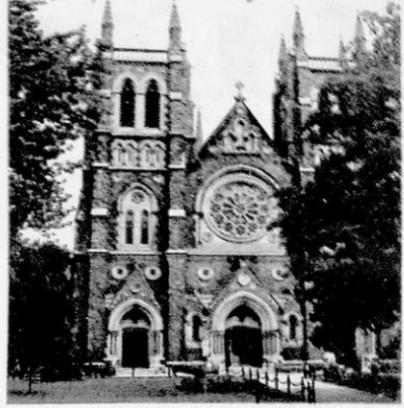
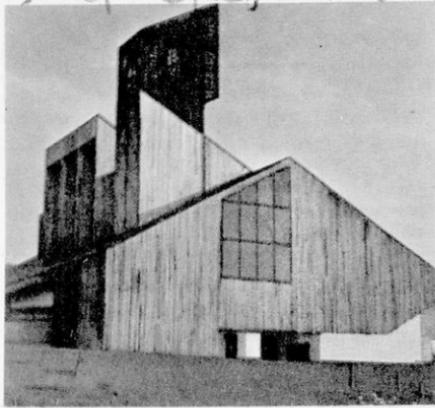
Ο ποταμός Άγιος Λαυρέντιος και η κοιλάδα του έχουν μεγάλη σημασία για τον Καναδά. Εκεί ζούν οι περισσότεροι Καναδοί και είναι χτισμένα τά μεγάλα βιομηχανικά, έμπορικά, πνευματικά κέντρα της χώρας.

Πρωτεύουσα του Καναδά είναι η Όττάβα (600.000 κ.). Κοντά της βρίσκονται τό Τορόντο και τό Μόντρεαλ (2.750.000 κ.). Είναι η μεγαλύτερη πόλη του Καναδά με παλιά ιστορικά κτίρια, σύγχρονους ουρανοξύστες και μεγάλη έμπορική κίνηση.

Κοντά στον ποταμόκολλο του Άγ. Λαυρεντίου είναι χτισμένο τό Κεμπέκ, στις ακτές της Νέας Σκωτίας τό μεγάλο λιμάνι Χάλιφαξ και στις ακτές του Ειρηνικού τό Βανκούβερ.

Πολιτισμός: Δημοκρατία.
Θρησκεία: Χριστιανοί.
Πύλη: Λευκή.

Παλιός: Αρχαία, Γαλλική
 Χαρακτηριστικά: Τάρανδοι, αρκούδα
 αζέλο υδείο κρενάρ, λυφί τσέβ, πουρ, ερμίν
 βίσον, βαμύρα, κα σερσέ, ψωκίε.

Μοντέρνος ναός.

Παλιός ναός

Από τούς σημερινούς κατοίκους του Καναδά άλλοι είναι άγγλικής καταγωγής, μιλούν άγγλικά και είναι χριστιανοί διαμαρτυρόμενοι και άλλοι γαλλικής καταγωγής, μιλούν γαλλικά και είναι καθολικοί. Στις βόρειες περιοχές ζούν και Έσκιμώοι.

Στόν Καναδά βρίσκονται και άρκετοί Έλληνες.

Γενικά ο Καναδάς είναι μία από τίς πλουσιότερες και τίς πιό προοδευμένες χώρες τής Γής.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε χάρτες του Καναδά

Νά μάθετε τά όνόματα Καναδάς, Όττάβα, Κεμπέκ, Μόντρεαλ, Τορόντο, Χαλίφαξ

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οί πολύ ψυχρές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.
2. Στις εύφορες και μέ ύγιεινό κλίμα κοιλάδες συγκεντρώνονται συνήθως πολλοί άνθρωποι.
3. Πολλές μεγάλες πόλεις τής Γής είναι χτισμένες στίς όχθες ποταμών.

Έυλεία	(έκατ. κ.μ.)
Σέ όλη τή Γή	2.525
Ε.Σ.Σ.Δ.	379
Η.Π.Α.	337
Κίνα	183
Βραζιλία	164
Καναδάς	144
Ίνδουησία	134
Έλλάδα	2,7

Χαρτί	(έκ. τ.)
Σέ όλη τή Γή	151
Η.Π.Α.	52
Ίαπωνία	16
Καναδάς	13
Ε.Σ.Σ.Δ.	8
Δ. Γερμανία	7
Σουηδία	6
Έλλάδα	0,2

Βανκούβερ

Μόντρεαλ

Πη: Σίεργκ Μπέρε.

Πεδιόματα: Ποταμοί ηδωιάδες θεκανονέδια οροσηδία.

Ποταμοί: Ρίο-Γκράντε.

Χέρσθησα: Καλιφόρνια, Γιουτασάν.

Έδαφος: Ύψινό και η φαμίσειοζατέ.

Ποιόβια: Ποποκασέιετλ.

Κλίμα: Τροπικό, Υποτροπικό, Μεαζεακόβερνι.

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Ποιά περιοχή ονομάζεται Λατινική Άμερική; Γιατί;
2. Σε ποιά τμήματα χωρίζεται η Λατινική Άμερική;
3. Δείξτε στο χάρτη την Κεντρική Άμερική, τό Μεξικό, τήν περιοχή του Ίσθμου, τά νησιά τής Καραϊβικής, τή Ν. Άμερική.

Η Λατινική Άμερική άπλώνεται από τά νότια σύνορα τών Η.Π.Α. και τόν κόλπο του Μεξικού ως τή Γή του Πυρός.

Άπό τούς κατοίκους της λίγο είναι Ίνδιανοί, άλλοι άπόγονοι Εύρωπαίων άποίκων και πολλοί μιγάδες. Στη Λατινική Άμερική έγκαταστάθηκαν κυρίως άποικοί από τήν Ίσπανία, τήν Πορτογαλία και άργότερα από τήν Ίταλία και τήν Άφρική. Όλοι σχεδόν οί σημερινοί κάτοικοί της μιλούν γλώσσες που προήλθαν από τή λατινική και είναι χριστιανοί καθολικοί. Διαφέρουν πολύ από τούς βορειοαμερικανούς στόν πολιτισμό, στόν πλούτο, στόν τρόπο ζωής.

Η Λατινική Άμερική χωρίζεται στήν Κεντρική και στή Νότια Άμερική. Η Κεντρική Άμερική περιλαμβάνει τό Μεξικό, τήν περιοχή του Ίσθμου και τά νησιά τής Καραϊβικής.

Ποιόβια: Διόκορ σία.

Ποιόβια: Καθολικά.

Ποιόβια: Ίσπανία.

Ποιόβια: Ίσπανοί 10%, Ινδιανοί 8%, Μιγάδες 82%.

48 Τό Μεξικό

Έκταση: 1.973.000 τ.χ. Κάτοικοι: 48.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε τό Μεξικό στό χάρτη σας.
2. Οί Μεξικανοί μοιάζουν μέ τούς γείτονές τους Άμερικανούς; Ποιοί ήταν οί πρόγονοί τους;
3. Πώς είναι τό έδαφος του Μεξικού; Παρατηρήστε στό χάρτη τά βουνά, τά όροπέδια, τίς άκτές.
4. Η πόλη Μεξικό έχει ύψόμετρο 2.278 μ. Τό κλίμα της όμως είναι πολύ θερμό και δε χιονίζει ποτέ σ' αυτή. Γιατί;
5. Τό Μεξικό είναι πλούσια χώρα; Τι άλλο γνωρίζετε γι' αυτό;

Τό Μεξικό είναι μεγάλη χώρα. Άπλώνεται στά νότια τών Η.Π.Α., από τίς όποιες τό χωρίζει ό όρμητικός ποταμός Ρίο Γκράντε. Άνατολικά βρέχεται από τόν κόλπο του Μεξικού και δυτικά από τόν Ειρηνικό Ώκεανό. Έκει σχηματίζεται η χερσόνησος Καλιφόρνια και ό κόλπος τής Καλιφόρνιας.

Ποιόβια: Μεξικό Σίε.

Ανακαλυψη-εξεσίνηση: Κορσέτ 1817μ.χ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Είναι χώρα όρεινη μέ ψηλά βουνά και μεγάλα όροπεδια. Σε πολλές περιοχές τό έδαφος παθαίνει συχνά καθιζήσεις ή σείεται από ήφαιστεια και σεισμούς.

Από τή μέση σχεδόν του Μεξικού περνά ο Τροπικός του Καρκίνου και τό μεγαλύτερο μέρος τής χώρας βρίσκεται στην Τροπική ζώνη. Τό μικρό γεωγραφικό πλάτος, τό όρεινό έδαφος, τό θερμό ρεύμα του κόλπου και τά ρεύματα του Ειρηνικού δημιουργούν μεγάλη ποικιλία κλίματος στις διάφορες περιοχές του Μεξικού. Στά χαμηλά παραθαλάσσια μέρη τό κλίμα είναι τροπικό. Έκει υπάρχουν παρθένα δάση και σαβάνες και εύδοκιμούν τό κακάο, ό φοίνικας, ή θανίλια, τό βαμπάκι. Ψηλότερα καλλιεργούνται καφές, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, μπανάνες, όπωροφόρα δέντρα. Στά κεντρικά όροπεδια, όπου δέ φτάνουν οι ύγροι θαλάσσιοι άνεμοι, υπάρχουν έρημοι ή στέπες μέ άγκαθωτούς θάμνους και κάκτους.

Οί Μεξικανοί είναι ζωηροί και εύθυμοι άνθρωποι. Χαρακτηριστικές είναι οι στολές και τά πλατύγυρα καπέλα τους.

Τά παλιά χρόνια στό Μεξικό ζούσαν οι **Αζτέκοι** και οι **Μάγια**. Μεγαλόπρεπα μνημεία από τόν πολιτισμό των λαών αυτών σώζονται μέχρι σήμερα.

Οί σημερινοί Μεξικανοί δέν κατόρθωσαν νά μιμηθούν στην πρόοδο τούς γείτονές τους Αμερικανούς. Μόλο πού ή χώρα τους έχει άρκετό φυσικό πλούτο και

είναι μια από τις πλουσιότερες χώρες της Γης σέ όρυκτά, δέν μπόρεσαν νά αναπτύξουν αξιόλογη βιομηχανία. Οί περισσότεροι είναι γεωργοί καί κτηνοτρόφοι.

Όλοι σχεδόν μιλούν ισπανικά καί είναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τής χώρας είναι τό **Μεξικό** (9.700.000) χτισμένο σ' ένα όροπέδιο μέ ύψόμετρο 2.278 μ.

Νά μάθετε τά όνόματα: Μεξικό, Άτζέκοι, Μάγια, Ρίο Γκράντε, Καλιφόρνια.

Νά γνωρίζετε οτι:

1. Οί χώρες πού βρίσκονται κοντά στους τροπικούς κύκλους έχουν τροπικό κλίμα καί τροπική θλάσση.
2. Τό κλίμα ενός τόπου εξαρτάται από τό γεωγραφικό πλάτος, τό ύψόμετρο, τή θέση τών βουνών, τήν απόσταση από τή θάλασσα, τά γειτονικά θαλάσσια ρεύματα καί άλλους παράγοντες.
3. Ό φυσικός πλούτος δέν άρκει γιά νά προσδέψει μία χώρα καί νά ζει πλούσια ό λαός της.

Δραστηριότητες

Νά ίχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τής Κεντρ. Άμερικής καί νά χρωματίσετε μόνο τό Μεξικό.

49

Η ύπόλοιπη Κεντρική Άμερική

Έκταση: 750.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 42.000.000

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Γουατεμάλα	Γουατεμάλα	109.000	5.200.000
2. Βρ. Όνδούρα	Μπελμοπάν	23.000	140.000
3. Όνδούρα	Τεγκουσιγκάλπα	112.000	2.700.000
4. Σαλθαντόρ	Σάν-Σαλθαντόρ	21.400	3.600.000
5. Νικαράγουα	Μανάγκουα	130.000	1.900.000
6. Κόστα-Ρίκα	Σάν-Χοσέ	50.700	1.900.000
7. Παναμάς	Παναμάς	76.000	1.500.000
8. Ζώνη διώρυγας	(Η.Π.Α.)	1.500	45.000
9. Κούβα	Άβάνα	114.500	8.600.000
10. Ίαμαϊκή	Κίγκστον	11.000	1.850.000
11. Άιτή	Πόρτ-ο-πρένς	27.800	4.300.000
12. Δομινικανή Δημοκρατία	Άγ. Δομίνικος	48.700	4.000.000
13. Πόρτο-Ρίκο	Σάν-Ζουάν	8.900	2.800.000
14. Μπαρμάντος	Μπριτζτάουν	400	250.000
15. Μαρτινίκα	(Γαλλ. άποικία)	1.100	360.000
16. Μπαχάμες	Νάσσαου	14.000	200.000
17. Άλλα νησιά		14.000	2.450.000

Γουατεμάλα

Ονδούρα

Σαλβαντόρ

Νικαράγουα

Κόστα-Ρίκα

Παναμάς

Κούβα

Γαμαϊκή

Αιτή

Δομινικανή Δημ.

Πόρτο-ΡΙκό

Πετρελαιοπηγές
Διώρυγα του Παναμά

Μεξικό

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε την Κ. Αμερική στο χάρτη σας και την υδρόγειο σφαίρα. Δείξτε την περιοχή του Ισθμού και τη διώρυγα του Παναμά. Τι σημασία έχει για τη ναυσιπλοΐα;
2. Βρείτε εικόνες και πληροφορίες για την κατασκευή και τη λειτουργία της διώρυγας.
3. Δείξτε τα νησιά της Καραϊβικής. Ποιά είναι τα πιά μεγάλα;
4. Παρατηρήστε το έδαφος της Κ. Αμερικής.
5. Βρείτε στο χάρτη τα κράτη που υπάρχουν στην Κ. Αμερική.

Η **Κεντρική Αμερική** είναι τό σταυροδρόμι του δυτικού ημισφαιρίου. Ο Ισθμός είναι η φυσική γέφυρα που συνδέει τη Βόρεια με τη Νότια Αμερική και η διώρυγα του Παναμά ένώνει τόν Ατλαντικό με τόν Ειρηνικό Ωκεανό.

Η **διώρυγα του Παναμά** είναι ένα από τα μεγαλύτερα τεχνικά έργα που κατασκεύασε ο άνθρωπος πάνω στη Γη.

Στά 1881 ο **Φερδινάνδος Λεσέψ**, που είχε ανοίξει και τη διώρυγα του Σουέζ, με πολλούς εργάτες και μηχανικούς, άρχισε τη διάνοιξη. Τα εμπόδια όμως ήταν πολλά και τό έργο πολύ δύσκολο. Οχτώ χρόνια κράτησε η προσπάθεια του Λεσέψ και 20.000 εργάτες πέθαναν εκεί από τό ανθυγιεινό κλίμα, τις αρρώστιες και τα δηλητηριώδη τοιμίματα έρπετων και έντόμων! Στά 1889 οί εργασίες σταμάτησαν.

Τις ξανάρχισαν στά 1903 Αμερικανοί τεχνικοί. Πρώτη φροντίδα τους τώρα ήταν νά αποξηράνουν τό έλη της περιοχής, νά καταπολεμήσουν τό έρπετα και τό έντομα και έπειτα ν' άρχίσουν δουλειά. Στά 1914 ή διώρυγα ήταν έτοιμη.

Έχει μήκος 82 χιλιόμετρα και περνούν από αυτή 40 περίπου πλοία τήν ήμέρα. Τό περίεργο είναι οτι τό πιά ψηλό τμήμα της βρίσκεται 26 μέτρα ψηλότερα από τις γειτονικές θάλασσες. Με ειδικούς ύδατοφράχτες τά πλοία άνεβαίνουν στίς ψηλότερες δεξαμενές και με άλλους κατεβαίνουν στόν άπέναντι ώκεανό.

Η σημασία της διώρυγας του Παναμά για τη ναυσιπλοΐα και τό παγκόσμιο εμπόριο είναι πολύ μεγάλη. Έχει επίσης μεγάλη στρατηγική σημασία.

Η περιοχή του Ισθμού είναι όρεινή με ήφαιστειογενές έδαφος. Σ' αυτή υπάρχουν πολλά ένεργά ήφαιστεια και οί σεισμοί είναι συχνοί και καταστρεπτικοί. Είναι χαρακτηριστικό τό οτι ή πόλη Σάν Σαλβαντόρ έχει καταστραφεί ως τώρα 16 φορές από σεισμούς! Τρομακτικές καταστροφές προκαλούν επίσης οί κυκλώνες.

Στήν Καραϊβική θάλασσα βρίσκονται τά μεγάλα νησιά **Κούβα, Ζαμάικα, Αϊτή, Πόρτο-ΡΙκο** και τά νησιωτικά συμπλέγματα **Μπαχάμες** και **Μικρές Αντίλλες** με πολλά μικρά νησιά. Είναι οί **Δυτικές Ινδίες**, τά έδάφη της Αμερικής που πρωταντίκρισε ο Κολόμβος.

Σέ όλη τήν Κ. Αμερική τό κλίμα είναι τροπικό. Η θερμοκρασία είναι ψηλή, ή ύγρασία μεγάλη και παντού σχεδόν υπάρχουν παρθένα δάση, σαβάνες ή φυτείες με τροπικά φυτά.

Στή θερμή αυτή περιοχή ζούν Ινδιάνοι, λευκοί Εύρωπαοι, μαύροι Αφρικανοί, Ασιάτες, μιγάδες. Είναι ζηηροί και άνήσυχοι, συχνά φιλονικούν, έπαναστατούν, πολεμούν μεταξύ τους. Γι' αυτό κυρίως στήν Κ. Αμερική υπάρχουν πολλά και μικρά κράτη. Συντελεί βέβαια σ' αυτό και ό έδαφικός διαμελισμός.

Γενικά οί χώρες της Κ. Αμερικής είναι γεωργικές και δέν κατόρθωσαν νά άναπτυχθούν βιομηχανικά και νά προοδέψουν.

Νά γνωρίζετε ότι:

Ο μεγάλος κάθετος έδαφικός διαμελισμός συντελεί συνήθως στη δημιουργία πολλών κρατιδίων.

Δραστηριότητες

Στό χάρτη, πού κάνατε στο προηγούμενο μάθημα, νά χρωματίσετε καί τά άλλα κράτη τής Κ. Αμερικής.

50 'Η Νότια Αμερική

Έκταση: 17.800.000 τ.χ. Κάτοικοι: 186.000.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δειξτε στην ύδρoγειο σφαίρα καί στον παγκόσμιο χάρτη τή Ν. Αμερική. Δειξτε τή διώρυγα του Παναμά καί τή Γη του Πυρός.
2. Παρατηρήστε τό έδαφος τής Ν. Αμερικής, τή μεγάλη δυτική όροσειρά, τά ανατολικά ύψιπεδα, τά μεγάλα λεκανοπέδια.
3. Δειξτε τόν Αμαζόνιο καί τούς παραποτάμους του, τίς πηγές καί τίς έκβολές του. Γιατί έχει τόσο πολλά νερά;
4. Ποιά άλλα ποτάμια έχει ή Ν. Αμερική;
5. Πώς είναι οι άκτές τής Ν. Αμερικής;
6. Δειξτε τίς χώρες από τίς όποιες περνούν ό Ίσημερινός καί ό Τροπικός του Αιγώκερω.
7. Ποιοί παράγοντες επηρεάζουν τό κλίμα τής Ν. Αμερικής; Μοιάζει μέ τό κλίμα τής Αφρικής; Γιατί;
8. Σέ ποιές περιοχές τής Ν. Αμερικής υπάρχουν παρθένα δάση; Γιατί;
9. Τί είναι ή πάμψη;
10. Προβάλετε εικόνες τής Ν. Αμερικής στην τάξη.

Η Νότια Αμερική αρχίζει από τή διώρυγα του Παναμά καί καταλήγει στο άκρωτήριο Χόρν, στη Γη του Πυρός. Βρέχεται από τόν Ατλαντικό καί τόν Ειρηνικό ώκεανό.

Στά δυτικά σάν τείχος ύψώνονται οι Κορδιλλιέρες Άνδεις καί πρόσ τίς άκτές του Ατλαντικού τά χαμηλά Βραζιλιανά όρη. Όλη ή υπόλοιπη Ν. Αμερική είναι πεδιάδες καί όροπέδια.

Ανάμεσα στά βόρεια ύψιπεδα τής Γουιάνας καί τά ανατολικά τής Βραζιλίας βρίσκεται ή λεκάνη του Αμαζόνιου. Αρχίζει από τούς πρόποδες των Άνδεων καί καταλήγει στις άκτές του Ατλαντικού. Τά άφθονα νερά τής περιοχής αύτης συγκεντρώνονται στον Αμαζόνιο. Είναι τό μεγαλύτερο ποτάμι τής Γης σέ ποσότητα νερού. Βορειότερα άνοίγεται ή λεκάνη του Ορενόκου καί στά νότια τά βαθύπεδα του Παραγουάη καί του Ούρουγουάη.

Οι άκτές τής Ν. Αμερικής άλλου είναι άπόκρημες καί άλλου όμαλές ή θατώ-

δεις. Μικροί κόλποι και ελάχιστα νησάκια σχηματίζονται εκεί. Στις άκτές του 'Ατλαντικού ή θάλασσα είναι ρηχή, ενώ σ' εκείνες του Ειρηνικού πολύ βαθιά. 'Εκεί τό βάθος της φτάνει ως 8.000 μέτρα.

Τό μεγαλύτερο τμήμα της Ν. 'Αμερικής βρίσκεται στην Τροπική ζώνη. Τό γεωγραφικό πλάτος, ή όροσειρά των 'Ανδεων και οι γειτονικοί ώκεανοί έπηρεάζουν τό κλίμα της.

Γενικά στή Ν. 'Αμερική υπάρχουν τρεις κλιματικές ζώνες:

α. 'Η ζώνη του 'Ισημερινού, πού πιάνει τή λεκάνη του 'Αμαζόνιου και τά ύψιπεδα της Γουιάνας. Σ' αυτή ή θερμοκρασία είναι μεγάλη, βρέχει συχνά και είναι πάντα καλοκαίρι. 'Η βλάστηση είναι πλούσια και υπάρχουν παρθένα δάση.

β. 'Η ζώνη του τροπικού κλίματος, μέ χαμηλότερη θερμοκρασία και περιοδικές βροχές. Είναι οι περιοχές της Ν.Α. Βραζιλίας και της Βενεζουέλας. Σ' αυτές ή βλάστηση λιγότευει συνεχώς από τό παρθένο δάσος προς τίς σαβάνες και τίς στέπες των δυτικών περιοχών. Ψηλά στίς 'Ανδεις επικρατούν πολλές παραλλαγές όρεινου κλίματος.

γ. 'Η ζώνη μέ τό εύκρατο κλίμα. Πιάνει τήν 'Αργεντινή και τίς νότιες 'Ανδεις. Σ' αυτήν υπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια, δάση, καθώς και στέπες στό όροπέδιο της Παταγονίας.

Γενικά ό φυτικός κόσμος της Ν. 'Αμερικής παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία και είναι πλουσιότερος από κάθε άλλη ήπειρο.

Χαρακτηριστικά ζώα της περιοχής είναι ό τζάγκουαρ, ό πούμα, ό τάπιρος, ή λάμα και πολλά παραδείσια πτηνά, έρπετά και έντομα. Στήν **πάμπα** της 'Αργεντινης βοσκουν έκατομμύρια πρόβατα και βόδια.

Οι περισσότεροι κάτοικοι της Ν. 'Αμερικής ζουν στίς πλούσιες περιοχές της Βενεζουέλας, της Κολομβίας, του Περού, της Ν.Α. Βραζιλίας και της πάμπα. Στήν περιοχή του 'Αμαζόνιου κατοικούν κυρίως μαύροι, πού μεταφέρθηκαν από τήν 'Αφρική για νά καλλιεργούν τίς φυτείες, και μιγάδες. Στίς 'Ανδεις ζουν αρκετοί 'Ινδιάνοι και στίς νότιες περιοχές λευκοί απόγονοι Εύρωπαιών.

Σοβαρά εμπόδια για τήν οικονομική ανάπτυξη και τήν πρόοδο της Ν. 'Αμερικής είναι τό άνθυγεινό κλίμα και ή έλλειψη συγκοινωνιών. 'Ο φυσικός πλούτος της είναι μεγάλος. Τά περισσότερα προϊόντα της πουλιούνται άκατέργαστα σέ ξένες χώρες.

Όνόματα και έννοιες:

Κορδιλιέρες 'Ανδεις, άκρ. Χόρν, λεκάνη 'Αμαζόνιου, Βραζιλία, Γουιάνα, 'Ορενόκος, Παραγουάης, Ούρουγουάης, 'Αργεντινή, Παταγονία, πάμπα.

Νά γνωρίζετε ότι:

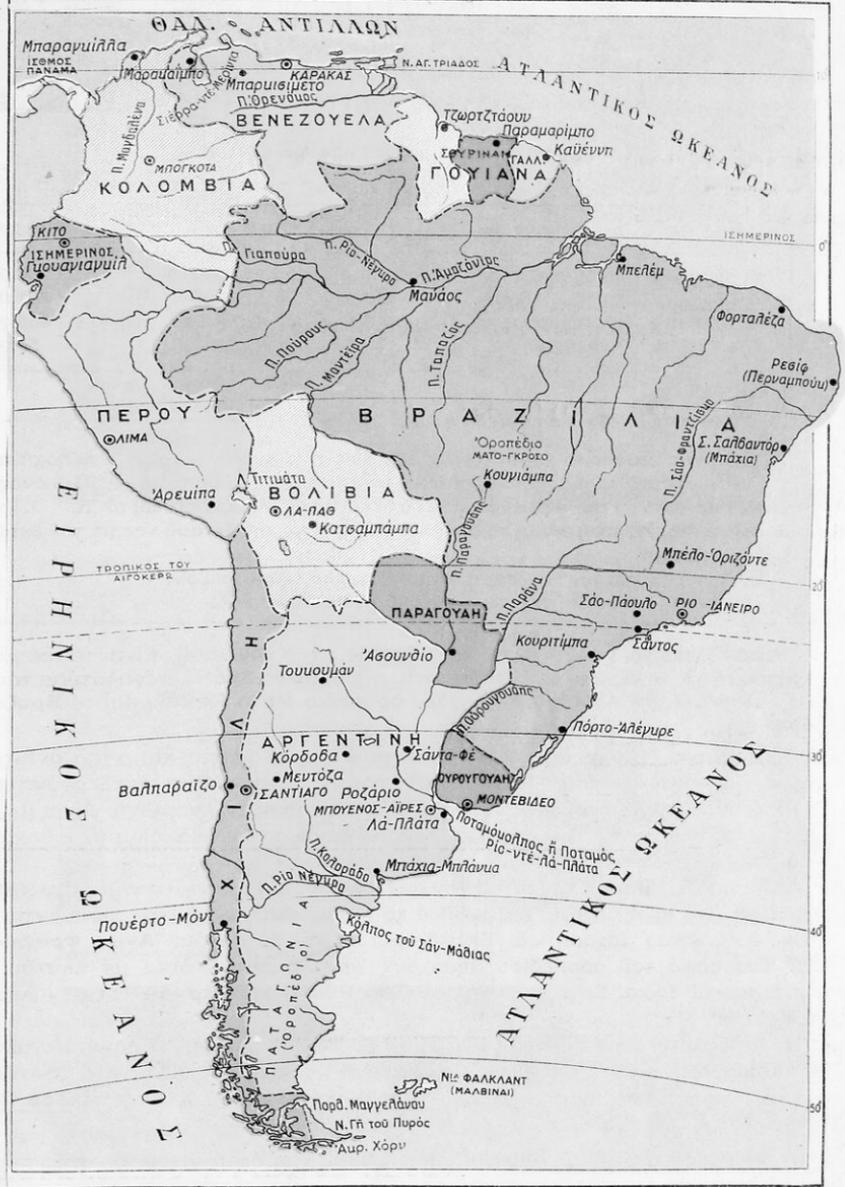
1. 'Ο φυσικός πλούτος δέν άρκει για νά αναπτυχθεί μία περιοχή.
2. Οι άνθρωποι διαλέγουν για νά κατοικήσουν περιοχές μέ φυσικό πλούτο και ύγιεινό κλίμα.

Δραστηριότητες

Νά ετοιμάσετε χάρτες της Ν. 'Αμερικής.

ερ. 30-60 για τή Βραζιλία

Η: Βραζιλία
 Δ: Αμερική
 Α: Ασία

Βραζιλία: Το Μεγάλο Κράτος.
 Σιμ: Από το Βιβλίο.
 Αμερική: Ανατολή της Ευρώπης.
 Ασια: Ασία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παιδιά: Από το Βίβλιο.
 Ζώα: Πορτογαλικά.
 Ροσάρι: Καθολικοί
 Βι-επι: Δημόσιος τ.ο.

51 'Η περιοχή του 'Αμαζόνιου

('Η Βραζιλία και ή Γουιάνα)

Ερωτήσεις 61-67.

Ημερομηνία: 1500 μ.Χ. Πορτογαλικοί.
 Ομάδα: Βόσκιαιτοι.

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Βραζιλία	Μπραζιλία	8.512.000	92.200.000
2. Γουιάνα	Τζωρτζτάουν	215.000	700.000
3. Όλ. Γουιάνα	Παραμαριμπο	163.000	400.000
4. Γαλ. Γουιάνα	Καγιένη	91.000	55.000

Θνικός χώρος: Σάιμας.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε στο γεωφυσικό χάρτη της Ν. 'Αμερικής τόν 'Αμαζόνιο και τήν περιοχή του. Βρείτε τά Βραζιλιανά όρη, τό όροπέδιο Μάτο Γκρόσο, τά όροπέδια τής Γουιάνας.
2. Μέ ποιά περιοχή τής 'Αφρικής μοιάζει ή λεκάνη του 'Αμαζόνιου και σέ τί;
3. Δείτε στόν πολιτικό χάρτη τή Βραζιλία. Συγκρίνετε τήν έκτασή της μέ τήν έκταση άλλων κρατών.
4. Βρείτε στό χάρτη τόν 'Ισημερινό και τόν Τροπικό του Αιγόκερω.
5. Τί προϊόντα εισάγουμε στή χώρα μας από τή Βραζιλία;

'Η **Βραζιλία** είναι γνωστή στήν 'Ελλάδα σάν **χώρα του καφέ**. Είναι τό πιό μεγάλο κράτος τής Ν. 'Αμερικής σέ έκταση και πληθυσμό ένα από τά μεγαλύτερα τής Γης. Περιλαμβάνει τήν **Αμαζόνια**, τό μεγάλο όροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** και τά **Βραζιλιανά όρη**.

'Η **Αμαζονία** ή **Ισημερινή Βραζιλία** είναι χώρα μέ θερμό και ύγρο άνθυγιεινό κλίμα και παρθένα δάση. Πολλές περιοχές της είναι ακόμα ανεξερεύνητες. Σ' αυτή ζούν μόνο 'Ινδιάνοι και είναι πολύ άραιοκατοικημένη περιοχή. Δίνει μεγάλες ποσότητες από καουτσούκ, ξυλεία, κακάο, θανίλια, ζαχαροκάλαμο, ινδοκάρυδα κ.ά. τροπικά προϊόντα.

Τό όροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** και οι ανατολικές άκτές αποτελούν τήν **τροπική Βραζιλία**. Στά παράλια του 'Ατλαντικού τό κλίμα είναι ύγρο και παράγονται βαμπίκι, ρύζι, κακάο, ζάχαρη κ.ά. Εκεί βρίσκεται και τό ποτάμι **"Άγιος Φραγκίσκος**. Στό έσωτερικό του όροπεδίου υπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια μέ έκατομμύρια πρόβατα και θόδια. Στήν περιοχή του **Σάο Πάολο** καλλιεργούνται μεγάλες φυτείες καφέ.

'Η νοτιοανατολική ή **εύκρατη Βραζιλία** στά τελευταία χρόνια κάνει μεγάλα βήματα προόδου. Είναι ή πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή και σ' αυτή βρίσκονται οι μεγαλύτερες πόλεις τής Βραζιλίας: τό **Ρίο 'Ιανέιρο** (4.250.000 κ.), τό **Σάο Πάολο** (5.900.000 κ.) κ.ά. Σ' αυτές ζούν και αρκετοί Έλληνες.

Πρωτεύουσα τής Βραζιλίας είναι ή **Μπραζιλία**, νέα πόλη χτισμένη στήν περιοχή του όροπεδίου.

Στά παράλια τήν Αμαζόνια του Χριστοφόρου Κολόμβου, ή πλάση Κολομβιανή, τό χηπέδο Μαρακάνα, τό καρναβάλι του Ρίο.

Ρίο 'Ιανέιρο – τό άγαλμα του Χριστού

Σύγχρονος ναός στη Μπραζιλία

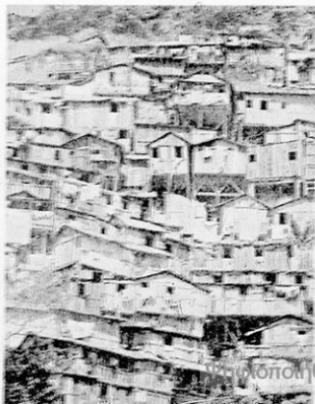
Ζούγκλα 'Αμαζόντιου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εθνικής Επιστήμης

Εικόνες από τη Βραζιλία

Τη Βραζιλία τήν ανακάλυψαν οι Πορτογάλοι και γιά πολλά χρόνια ήταν πορτογαλική άποικία. Οί σημερινοί κάτοικοί της μιλούν τήν πορτογαλική γλώσσα και είναι χριστιανοί καθολικοί.

Ή Γουιάνα είναι όρεινή χώρα στά βόρεια τής Βραζιλίας μέ άνθυγιεινό κλίμα και παρθένα δάση.

Ένα τμήμα της είναι ανεξάρτητο κράτος. Άλλα δυό τά κατέχουν Όλλανδοί και Γάλλοι.

Νά μάθετε τά όνόματα:

Βραζιλία, Άμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζιλία, Ρίο Άνέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Οί περιοχές μέ άνθυγιεινό κλίμα είναι συνήθως άραιοκατοικημενες.
2. Πολλά κέρδη έχουν συνήθως οί χώρες πού έκμεταλλεύονται τά προϊόντα τής γής και όχι αυτές πού τά παράγουν.

Δραστηριότητες

1. Νά ίχνογραφήσετε πολιτικό χάρτη τής Ν. Άμερικής και νά χρωματίσετε μόνο τή Βραζιλία και τή Γουιάνα.
2. Νά βρείτε στους πίνακες του βιβλίου αυτού στοιχεία γιά τόν πλούτο τής Βραζιλίας.

είναι οι χώρες του Λά Πλάτα, Αίο εϊεζίο.
 Ακαβαχουά (6958μ.)
 Διαδοχικά Παμπάσ, Ουρουγουάης, Παραγουάης, Παραγουά.
 Ροσέδιο: της Παταγονίας

Οι χώρες του Λά Πλάτα

(Αργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη)
 Κόδοποι: του Ρίο ντε λα Πλάτα,
 Χερσονήσια: Παταγονία
 Αέρωση: Χορν

Πηγή: Φότελαντ.
 Θεμα: Του Μαζαχάια
 Λέξη: Ισπανική
 Μακρίνα: Καθολικά.

Ερωτήσεις 68-74

Κράτη	Πρωτεύουσα	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Αργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.767.000	23.000.000
2. Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	178.000	2.800.000
3. Παραγουάη	Άσσουνθόν	407.000	2.400.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε στο χάρτη τον ποταμόκολπο Ρίο ντε λά Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη και Παραγουάη, τη μεγάλη πάμπα της Αργεντινής, την Παταγονία.
2. Δείξτε στον πολιτικό χάρτη την Αργεντινή, την Ούρουγουάη, την Παραγουάη.
3. Δείξτε τον Τροπικό του Αιγόκερω.
4. Δείξτε στην υδρογείο σφαίρα την Αργεντινή και την Ελλάδα.
5. Όταν στη χώρα μας έχουμε χειμώνα, τι εποχή έχουν στην Αργεντινή; Γιατί;
6. Τι γνωρίζετε για την κτηνοτροφία της Αργεντινής;
7. Τι προϊόντα εισάγουμε στην Ελλάδα από αυτή;

Οι χώρες του Λά Πλάτα, μαζί με τη γειτονική τους Χιλή, αποτελούν τό νότιο τμήμα της Λατινικής Αμερικής. Είναι μία περιοχή με πολλά βοσκοτόπια, στά όποια βόσκουν εκατομμύρια πρόβατα και βόδια και παράγονται πολλά κτηνοτροφικά προϊόντα. Στη χώρα μας είναι γνωστά τά κατεψυγμένα κρέατα, πού εισάγονται από την Αργεντινή.

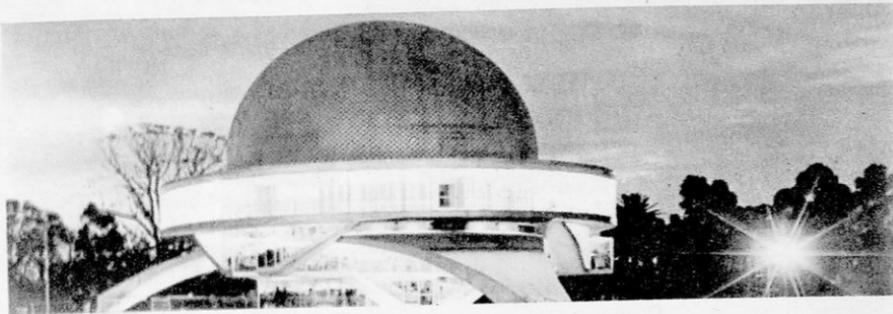
Ο Ρίο ντε λά Πλάτα είναι ένας μεγάλος ποταμόκολπος, στον όποιο εκβάλλουν οί ποταμοί Ούρουγουάης και Παραγουάης. Ο Παραγουάης είναι μεγάλος ποταμός με πολλούς παραπόταμους και θεαματικούς καταρράκτες.

Από τά δίδυμα αυτά ποτάμια πήραν τ' όνομά τους τά κράτη Ούραγουάη και Παραγουάη. Είμαι γεωργικές και κτηνοτροφικές περιοχές, όπως και ή γειτονική τους Αργεντινή.

Η Αργεντινή είναι τό δεύτερο κράτος της Ν. Αμερικής σέ έκταση και πληθυσμό. Τά δυτικά σύνορά της φτάνουν ώς τίς Άνδεις. Εκεί βρίσκεται ή ψηλότερη κορυφή της μεγάλης αυτής όροσειράς. Λέγεται Άκονκάγκουα (ύψ. 6.958 μ.).

Ανάμεσα στίς Άνδεις και τίς πολύκολπες άκτές του Άτλαντικού άπλώνεται ή πάμπα (πεδιάδα) με λιβάδια και στέπες. Είναι τά βοσκοτόπια της Αργεντινής. Στα έργοστάσια της περιοχής αυτής έτοιμάζονται κάθε μέρα μεγάλες ποσότητες από κτηνοτροφικά προϊόντα και στέλνονται σέ άλλες χώρες.

Πηγή: Αεροκρασικό.
 Λέξη: Τροπικό, Υποτροπικό, Είκοστο, Ηπειρωτικό.
 Ροσέδιο: Γεωγραφικό, Κεντρογραφικό.
 Μακρίνα: Τζαγκουα, Κροσάδια

Στά νότια της πάμπα βρίσκεται τό άραιοκατοικημένο όροπέδιο της **Παταγονίας** μέ στέπες, έρήμους καί άρκετά άναπτυγμένη κτηνοτροφία.

Οί κάτοικοι τής περιοχής αύτής είναι λευκοί άπόγονοι Ίσπανών καί μιγάδες. Μιλούν ισπανικά καί είναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τής Άργεντινής είναι τό **Μπουένος Άϊρες** (8.350.000 κ.). Είναι ή μεγαλύτερη πόλη τής Ν. Άμερικής κι ένα άπό τά πιό μεγάλα λιμάνια τής Γης.

Ή Ούρουγουά ήχει πρωτεύουσα τό **Μοντεβίντεο** καί ή Παραγουά ή τήν **Άσουνθιόν**.

Στή **Γη τοϋ Πυρός** ζούν 5.000 περίπου Ίνδιανοί. Τό άνατολικό τμήμα τής άνήκει στήν Άργεντινή καί τό δυτικό στή Χιλή.

Όνόματα καί έννοιες:

Χώρες Λά Πλάτα, Ρίο ντε Λά Πλάτα, Ούρουγουάης, Παραγουάης, Παταγονία, πάμπα, Άκονκάγκουα, Μπουένος Άϊρες, Μοντεβίντεο, Άσουνθιόν.

Νά γνωρίζετε ότι:

Οί σάβανες καί οί στέπες μέ τά χλοερά βοσκοτόπια είναι οί πιό εύνοϊκές περιοχές για τήν άνάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

Άραστηριότητες

Νά χρωματίσετε στό χάρτη σας τίς χώρες τοϋ Λά Πλάτα.

Μαλλί (χιλ. τόνοι)	
Σέ όλη τή Γη	2.600
Αύστραλία	790
Ε.Σ.Σ.Δ.	460
Ν. Ζηλανδία	294
Κίνα	230
Άργεντινή	180
Ίνδία	48
Τουρκία	48
Ελλάδα	9

Πρόβατα (έκατομμύρια)	
Σέ όλη τή Γη	1.032
Αύστραλία	145
Ε.Σ.Σ.Δ.	143
Κίνα	73
Ν. Ζηλανδία	56
Άργεντινή	42
Ίνδία	40
Τουρκία	40
Ελλάδα	8

Εικόνες από την Άργεντινή

Πηλ. Τσιεκάρα (10.000 μ. ύψος).
 Όμιλ. Τροπικ. Κολομβίας

Κορυφές και πρόποδες "Ανδεων"

Οι **Άνδεις** είναι μεγάλη όροσειρά. Αρχίζει από την Καραϊβική θάλασσα και καταλήγει στη Γη του Πυρός. Πολλές από τις κορυφές τους έχουν πάνω από 6.000 μέτρα ύψος. Είναι βουνά απόκρημνα με βαθιές άγριες χαράδρες και πολλά όροπέδια. Σέ πολλές κλειστές περιοχές σχηματίζονται λίμνες. Υπάρχουν επίσης πολλά ένεργα ήφαιστεια και ό τόπος συχνά συγκλονίζεται από σεισμούς. Σπουδαιότερο ήφαιστειο είναι τό **Κατοπάξι** (ύψ. 5.880 μ.) στά σύνορα του Ίσημερινού και της Κολομβίας.

Τό τείχος των Άνδεων επηρεάζει πολύ τό κλίμα όλης της Ν. Αμερικής. Οί χώρες των Άνδεων, έκτός από τή Χιλή, βρίσκονται στην Τροπική ζώνη. Δέν έχουν όμως τό γνωστό θερμό και υγρό κλίμα της γειτονικής Αμαζονίας ή της Κ. Αφρικής. Αίτια είναι ή θέση και τό ύψος της όροσειράς. Στά χαμηλά μέρη τό κλίμα είναι τροπικό μέ πυκνά δάση και σαβάνες. Πολλοί λίγοι άνθρωποι, κυρίως ίθαγενείς, κατοικούν εκεί. Ψηλότερα τό κλίμα είναι εϋκρατο.

Σέ πολλές όμαλές πλαγιές των Άνδεων παρατηρεί κανένας, σέ διαδοχικές ζώνες, μεγάλη ποικιλία στη θλάστηση, πού αρχίζει χαμηλά μέ φυτά του Ίσημερινού και καταλήγει στις βουνοκορφές μέ πολικά φυτά.

Όρυχειο Βολιβίας - Γιορτή στη Λά Πάτ

Στίς περιοχές πού υπάρχουν βοσκοτόπια είναι αρκετά αναπτυγμένη ή κτηνοτροφία. Έκει ζούν τά παράξενα προβατοειδή **λάμα** και **άλπάκας**, πού χρησιμοποιούν και γιά μεταφορικά ζώα. Άλλου υπάρχουν μεγάλα δάση και δίνουιν πολύτιμα ξύλα και άλλα δασικά προϊόντα. Χαρακτηριστικό φυτό είναι ή κιγχόνη, από τό όποιο παράγεται ή κινίνη και ή κόκα.

Άνάμεσα στη Χιλή και τό Περού απλώνεται ή έρημος **Άταμάκα** μέ πολλά όρυχεια νίτρου. Είναι τό γνωστό στους γεωργούς **νίτρο της Χιλής**, θαυμάσιο λίπασμα

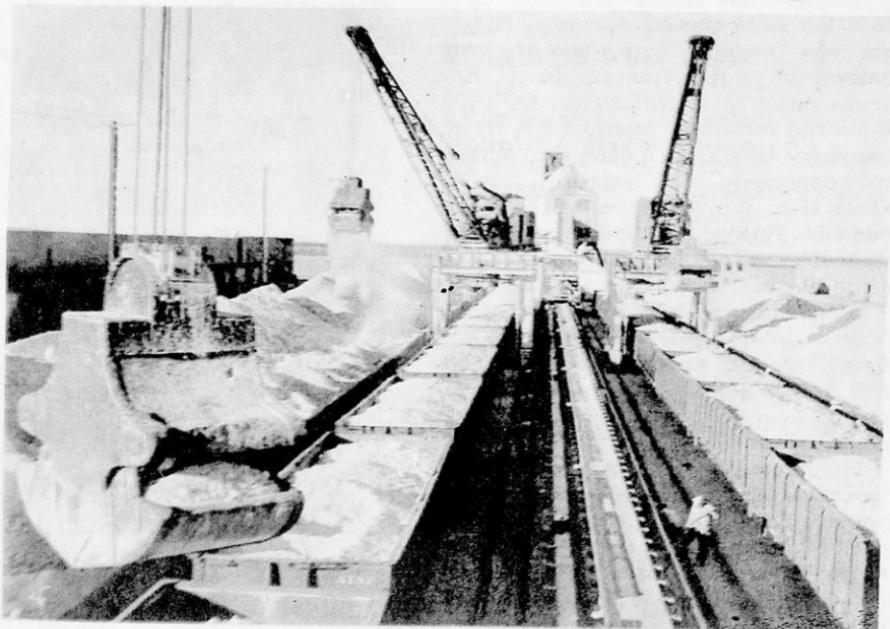
Χιλή. Πηλ. Τσιεκάρα (10.000 μ. ύψος). Όμιλ. Τροπικ. Κολομβίας

γιά τὰ χωράφια. Γενικά ὅλη ἡ περιοχή τῶν Ἴνδων ἔχει πολλά ὄρυκτά. Ἀπό τὴ Χιλή, ἐκτός ἀπὸ τὸ νίτρο, βγαίνουν χαλκός καὶ σιδηρομεταλλεύματα, ἀπὸ τὴ Βολιβία κασίτερος, ἀπὸ τὸ Περού ἀσημι, ἀπὸ τὴν Κολομβία χρυσάφι καὶ διαμάντια, ἀπὸ τὴ Βενεζουέλα πολὺ πετρέλαιο. Παρόλα αὐτὰ ἡ περιοχή τῶν Ἴνδων εἶναι γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, χωρὶς ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Σ' αὐτὴ κατοικοῦν κυρίως Ἴνδιάνοι ἢ μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Στὴν περιοχή τῶν Ἴνδων ὑπάρχουν τὰ κράτη **Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἴσημερινός, Περού, Βολιβία** καὶ **Χιλή**.

Μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς εἶναι: Τὸ **Σαντιάγο**, πρωτεύουσα τῆς Χιλῆς, ἡ **Λίμα**, πρωτεύουσα τοῦ Περού, ἡ **Μπογκότα**, πρωτεύουσα τῆς Κολομβίας, τὸ **Καράκας**, πρωτεύουσα τῆς Βενεζουέλας, κ.ἄ.

Νὰ γνωρίζετε ὅτι:

1. Τὸ κλίμα ἑνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες.
2. Ἀπὸ τίς περιοχές πού ὑπάρχουν ἠφαίστεια βγαίνουν συνήθως πολλὰ ὄρυκτά.
3. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἔδαφη εἶναι συνήθως γόνιμα.

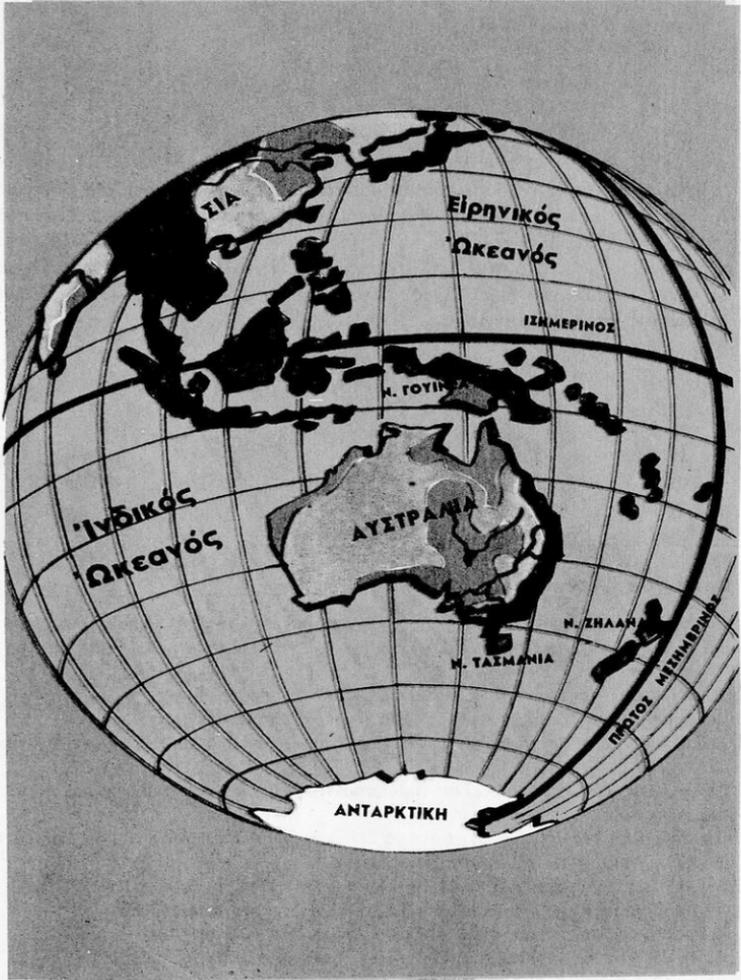
Δραστηριότητες

Στὸ χάρτη σας νὰ χρωματίσετε τὰ κράτη τῶν Ἴνδων.

- α. Η Αμερική βρίσκεται στό δυτικό ήμισφαίριο τής Γής, ανάμεσα στόν Άτλαντικό καί τόν Ειρηνικό ώκεανό. Τήν ανακάλυψε στά 1492 ό Χρ. Κολόμβος.
- β. Η Αμερική είναι μεγάλη ήπειρος. Έχει έκταση 42.000.000 τ.χ. καί 500.000.000 κατοίκους.
- γ. Γεωφυσικά ή Αμερική χωρίζεται στή Βόρεια καί στή Νότια Αμερική. Ανάμεσά τους βρίσκεται ή Κεντρική Αμερική. Αύτή περιλαμβάνει τό μεγάλο ισθμό πού συνδέει τή Βόρεια μέ τή Νότια Αμερική καί τήν περιοχή τής Καραϊβικής θάλασσας.
- δ. Μεγάλη στρατηγική καί οικονομική σημασία έχει ή διώρυγα του Παναμά, πού συνδέει τόν Άτλαντικό μέ τόν Ειρηνικό ώκεανό.
- ε. Η Βόρεια καί ή Νότια Αμερική έχουν πολλές γεωφυσικές όμοιότητες. Έχουν όμως καί πολλές διαφορές.
- στ. Ίθαγενείς κάτοικοι τής Αμερικής είναι οι Ίνδιάνοι.
- ζ. Οί σημερινοί κάτοικοι τής Αμερικής είναι άποικοι από άλλες περιοχές τής Γής, άπόγονοι άποίκων, μαγιάδες καί Ίνδιάνοι.
- η. Στή Βόρεια Αφρική κυριαρχουν οι Άγγλοσάξονες. Στήν Κεντρική καί τή Νότια οι άπόγονοι των Ίσπανών καί Πορτογάλων άποίκων. Οί περιοχές αυτές άποτελούν τή Λατινική Αμερική.
- θ. Η Βόρεια Αμερική είναι πλούσια περιοχή. Στά δυτικά της ύψώνονται τά Βραχώδη όρη. Άνατολικά άπλώνονται μεγάλες πεδιάδες καί στίς άκτές του Άτλαντικού χαμηλές όροσειρές. Στά βορεια ανοίγεται ή Καναδική άσπίδα καί άέναντί της πολλά καί μεγάλα νησιά σκεπασμένα μέ αιώνιους πάγους.
- ι. Στή Βόρ. Αμερική υπάρχουν τά κράτη των Ήνωμένων Πολιτειών τής Αμερικής καί του Καναδά.
- ια. Οί Η.Π.Α. είναι μεγάλη καί πλούσια χώρα. Είναι μιά άπό τίς υπερδυνάμεις τής Γής.
- ιβ. Η Κεντρική Αμερική βρίσκεται στήν Τροπική ζώνη τής Γής καί έχει θερμό κλίμα. Είναι χωρισμένη σέ πολλά κράτη. Μεγαλύτερο άπό αυτά είναι τό Μεξικό.
- ιγ. Στή Νότια Αμερική υπάρχουν μεγάλες όροσειρές, πλατιά λεκανοπέδια μέ παρθένα δάση, πολλές στεπώδεις περιοχές μέ άναπτυγμένη κτηνοτροφία.
- ιδ. Στό δυτικό τμήμα τής Νότιας Αμερικής ύψώνονται οι Άνδεις.

10 εκ. αρ.
σεκ. οικ. παρ. 69
μ. εκ. αρ. 274

ΩΚΕΑΝΙΑ

ε. Η ΩΚΕΑΝΙΑ

Έκταση: 8.050.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 20.000.000

Με τό όνομα **Ώκεανία** έννοοϋμε τά νησιά του Ειρηνικού ώκεανού. Μεγαλύτερα 83 από αυτά είναι ή **Αύστραλία**, ή **Νέα Γουινέα**, ή **Τασμανία** καί ή **Νέα Ζηλανδία**. Χιλιάδες άλλα νησιά αναδύονται από τά νερά του Ειρηνικού καί λούζονται μέ τό κύμα του. Πολλά σχηματίζουν μεγάλα συμπλέγματα μέ διάφορες όνομασίες. Τά κοράλλια είναι οι μυστικές ρίζες τους. Όλα είναι κοραλλιογενή. Είναι ή **Μελανη-84**
σία, ή **Πολυνησία** καί ή **Μικρονησία**.

55

Ώ Αύστραλία

Έκταση: 7.687.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 13.500.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε στην ύδρόγειο σφαίρα καί στον παγκόσμιο χάρτη την Αύστραλία, την Τασμανία, τή Ν. Ζηλανδία, τή Ν. Γουινέα καί τά μεγάλα νησιωτικά συμπλέγματα του Ειρηνικού ώκεανού.
2. Συγκρίνετε την έκταση της Αύστραλίας μέ άλλες ήπειρους.
3. Ποίος παράλληλος κύκλος περνάει από τή μέση της Αύστραλίας;
4. Δείτε στην ύδρόγειο σφαίρα την Αύστραλία καί την Έλλάδα. Έχουν διαφορά εποχών; Γιατί;
5. Δείτε τους ώκεανούς πού είναι γύρω από την Αύστραλία καί δικαιολογήστε την απομόνωσή της από τον άλλο κόσμο.
6. Παρατηρήστε στό γεωφυσικό χάρτη τό έδαφος της Αύστραλίας καί τις άκτές της.
7. Τί κλίμα νομίζετε ότι έχει ή Αύστραλία;
8. Δείτε τά ποτάμια καί τις λίμνες της, τις στέπες καί τις έρημους.
9. Μέ ποιά περιοχή της Αφρικής μοιάζει στό κλίμα ή Αύστραλία; Γιατί;
10. Τί υποθέτετε για τό φυτικό καί τό ζωικό κόσμο της Αύστραλίας;
11. Ποίος νομίζετε ότι είναι οι πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές της; Γιατί;
12. Ποίος είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
13. Συγκεντρώστε, άν είναι δυνατό, σχετικά βιβλία, εικόνες κτλ. Όργανώστε προβολές στην τάξη.
14. Τί γνωρίζετε για τους Έλληνες πού ζουν στην Αύστραλία;

Ώ Αύστραλία βρίσκεται πολύ μακριά από την Έλλάδα. Όταν στην πατρίδα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα καί την ώρα πού τά Αυστραλόπουλα ξεκινούν για τό σχολείο, στή χώρα μας είναι μεσάνυχτα! Παρέλα αυτά ή Αύστραλία είναι χώρα πολύ γνωστή στην Έλλάδα. Πολλοί Έλληνες μετανάστες ζουν σήμερα

ὅ' αὐτή. Ὄταν ἡ πατρίδα μας πολεμοῦσε μέ τούς Γερμανούς, πολλοί Αὐστραλοὶ καί Νεοζηλανδοὶ στρατιώτες εἶχαν ἔρθει νά μᾶς βοηθήσουν. Ἄρκετοί ἀπό αὐτούς σκοτώθηκαν στή μάχη τῆς Κρήτης (Μάιος 1941).

Ἡ Αὐστραλία εἶναι χώρα μέ πολλές ἀντιθέσεις. Τό δυτικό τμήμα τῆς εἶναι ὀροπέδιο μέ χαμηλά βουνά. Σ' αὐτό βρέχει σπάνια καί ὅλη ἡ μεγάλη αὐτή περιοχή εἶναι στέπες καί ἔρημοι. Ἐκεῖ βρίσκονται ἡ **Μεγάλη ἔρημος τῶν ἄμμων** καί ἡ **ἔρημος Βικτωρία**. Στίς ἀνατολικές ἀκτές ὑψώνονται οἱ **Αὐστραλιανές Ἄλπεις** (ὑψ. 2.250 μ.).

Ἀνάμεσα στίς δύο αὐτές περιοχές σχηματίζεται τό **κεντρικό θαθύπεδο τῆς Αὐστραλίας**. Ἐνα τμήμα του βρίσκεται χαμηλότερα ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ ἄλμυρή λίμνη **Ευρ**.

Οἱ περισσότερες ἀκτές τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἀπόκρημνες καί ἀλίμενες. Στό Νότο ἀνοίγεται ὁ **μεγάλος Αὐστραλιανός κόλπος**. Στό Βορρά σχηματίζονται ὁ **κόλπος τῆς Καρπενταρίας** καί ἡ **χερσόνησος τῆς Ὑόρκης**. Στίς ἀνατολικές ἀκτές ὑπάρχουν ἑκατομμύρια κοραλλιογενή νησάκια. Εἶναι τό **τεράστιο φράγμα τῶν κοραλλίων**. Στή Ν.Δ. γωνία τῆς Αὐστραλίας βρίσκεται τό νησί **Τασμανία**.

Ἀπό τή μέση τῆς Αὐστραλίας περνάει ὁ τροπικός τοῦ Αἰγόκερω. Οἱ βορινές ἀκτές τῆς βρίσκονται στήν Τροπική ζώνη καί ἔχουν τροπικό κλίμα. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μεγάλα δάση. Στίς ἀνατολικές ἀκτές τό κλίμα εἶναι εὐκρατο καί εὐδοκιμοῦν εὐκάλυπτοι καί ἄλλα χαρακτηριστικά φυτά τῆς Αὐστραλίας. Στό κεντρικό θαθύπεδο μέ τίς σαθάνες καί τίς στέπες θόσκουν ἑκατομμύρια πρόβατα καί δίνουν ἄφθονα κτηνοτροφικά προϊόντα. Στή νοτιοανατολική Αὐστραλία τό κλίμα εἶναι μεσογειακό. Αὐτή εἶναι ἡ πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή.

Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ μεγάλες πόλεις **Σίδνεϋ** (2.850.000 κ.), **Μελβούρνη** (2.550.000 κ.), **Ἄδελαιδα**, ἡ πρωτεύουσα **Καμπέρα** καί βορειότερα τό **Μπρισμπέιν**. Μεσογειακό κλίμα ἔχει καί ἡ νοτιοδυτική Αὐστραλία. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ πόλη **Πέρθ**.

Μόνο ἀξιόλογο ποτάμι τῆς Αὐστραλίας εἶναι ὁ **Μόρρεϊ**, στή Ν.Α. Αὐστραλία. Στίς ἄλλες περιοχές τίς περιόδους τῶν βροχῶν σχηματίζονται ὀρηκτικοὶ χεῖμαρροι, πού τά νερά τους ἀπορροφοῦνται ἀπό τήν ἄμμο τῶν στεπῶν καί τῶν ἐρήμων. Πολύ συχνές εἶναι οἱ περιοδοὶ τῆς ἀνομβρίας. Τότε οἱ καλλιέργειες καταστρέφονται, τά χόρτα ξεραίνονται, τά ζῶα πεθαίνουν ἀπό τήν πείνα καί τή δίψα.

Περίεργα ζῶα τῆς Αὐστραλίας εἶναι τά **καγκουρώ**, ὁ **ὄρνιθόρυγχος**, ὁ **ἐμού**, τά ἄφωνα ἀγριόσκυλα **ντίγκκι**.

Ἐκατομμύρια χρόνια ἔμεινε ἡ Αὐστραλία ξεκομμένη ἀπό τίς ἄλλες ἠπείρους. Τήν ἀπομόνωση αὐτή ἔκοψε στά 1606 ὁ Ἴσπανός θαλασσοπόρος **Τορρές**. Ἀργότερα ἄλλοι ἐξερευνητές, κυρίως ὁ Ὁλλανδός **Τάσμαν** καί ὁ Ἄγγλος **Κούκ**, ἀνακάλυψαν ἄλλα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἐξερεύνησαν τήν Αὐστραλία καί ἀρχισε ὁ ἀποικισμός τῆς.

Οἱ ἄποικοι ἱδρυσαν πόλεις, κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικά ἔργα, ἀνάπτυξαν τήν κτηνοτροφία, τή γεωργία, τή βιομηχανία, τό ἐμπόριο, ἀξιοποίησαν τόν ἄφθονο ὀρυκτό πλοῦτο καί σήμερα ἡ Αὐστραλία εἶναι μιά προοδευμένη καί πλούσια χώρα. Οἱ περισσότεροὶ ἀπό τούς σημερινούς κατοίκους τῆς εἶναι χριστιανοὶ καί μιλοῦν ἀγγλικά. Οἱ ἰθαγενεῖς Αὐστραλοὶ σχεδόν ἔχουν ἐξαφανιστεῖ. Πολύ λίγοι ζοῦν στά δάση σέ πρωτόγονη κατάσταση.

Μπρισμαπέν

Διοικητικά η Αυστραλία είναι χωρισμένη στις περιοχές: **Βικτωρία, Νέα Ουαλλία, Κουήνσλαντ, Βόρεια Αυστραλία, Νότια Αυστραλία, Δυτ. Αυστραλία** και περιοχή **Καμπέρας**. Είναι όμοσπονδιακή δημοκρατία και ανήκει στη Βρετανική Κοινοπολιτεία.

Η **Τασμανία** είναι μεγάλο, όρεινό και ωραίο νησί με λίγους κατοίκους. Στο κράτος της Αυστραλίας ανήκουν επίσης η **Ανατολική Γουινέα** και τα νησιά **Βισμαρκ**. Είναι περιοχές με άνθυγιεινό κλίμα, ζυγκλες και ελάχιστους κατοίκους, που ανήκουν στις φυλές των **Πυγμαίων, των Παπούας** και των **Μελανησίων**. 85

Όνοματα και έννοιες:

Όκεανία, Αυστραλία, Τασμανία, κοραλλιογενή νησιά.

Νά γνωρίζετε ότι:

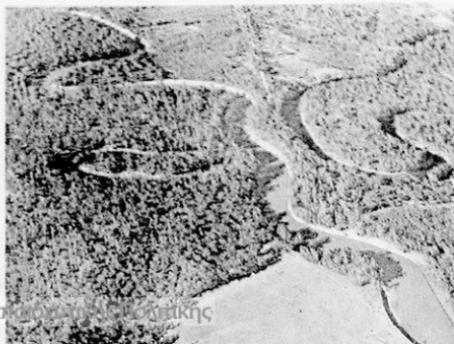
1. Οι άπομονωμένες από τον υπόλοιπο κόσμο περιοχές δύσκολα εξελίσσονται.
2. Οι προοδευτικοί άνθρωποι αλλάζουν με τα έργα τους την όψη της χώρας που ζούν.
3. Οι περιοχές που έχουν εύκρατο κλίμα και φυσικό πλούτο είναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.

Δραστηριότητες: Νά ιχνογραφήσετε χάρτες της Αυστραλίας.

Τεχνητή βροχή

Ό ποταμός Μόρρεϊ

Έκταση: Πληθυσμός: Από το βιβλίο.
Ανακάλυψη: Από το βιβλίο.
Όνομα: Από το βιβλίο.
Έδαφος: Όρεινό και ηφαιστειακό.

Τά νησιά του Ειρηνικού 'Ωκεανού

Πορτογάλοι: Του Καουκ.

Περιγραφή: Από το βιβλίο.

Κλίμα: Από το βιβλίο.

Προϊόντα: Από όλα τα είδη. Υπερέχουν σε σχέση με τα προϊόντα.

Ιθαγενείς κάτοικοι: Οί Μάορι Σπερφένοι και γενικά.

α. 'Η Νέα Ζηλανδία

Κάτοικοι: 3.100.000

Γλώσσα: Άγγλική και Μάορι.

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείτε τη Ν. Ζηλανδία στην υδρόγειο σφαίρα. Από πόσα νησιά αποτελείται;
2. Παρατηρήστε τό έδαφος και τις άκτές της.
3. Δείτε στην υδρόγειο τη Ν. Ζηλανδία και την Έλλάδα. Βρείτε τό γεωγραφικό πλάτος τους και κάνετε διάφορες συγκρίσεις.
4. Τί κλίμα υποθέτετε ότι έχει ή Ν. Ζηλανδία; Γιατί;
5. Ποιά είναι τά σπουδαιότερα προϊόντα της;
6. Τί γνωρίζετε για τίς σχέσεις των μακρινών αυτών νησιών με την Έλλάδα;

Στά Ν.Α. της Αυστραλίας βρίσκονται δυό άρκετά μεγάλα νησιά. Είναι ή **Νέα Ζηλανδία**. Τήν ανακάλυψε στά 1642 ό Τάσμαν. Ανακάλυψη:

Μεγαλύτερο είναι τό **Νότιο νησί**. Είναι όρεινό με ψηλά βουνά και καταπράσινες κοιλάδες. Τό **Βόρειο νησί** είναι μικρότερο. Έχει πολλά ενεργά και σθημένα ήφαιστεια και πολλοί τό λένε «**νησί πού καπνίζει**». Όλο σχεδόν σκεπάζεται από πυκνά και ώραία δάση και έχει πολλές θερμές πηγές, γραφικές λίμνες, όμορφες άκρογιαλιές και άλλες φυσικές όμορφιές. Κλίμα:

Η Ν. Ζηλανδία έχει τό ίδιο περίπου γεωγραφικό πλάτος με την Έλλάδα, αλλά νότιο. Δέν έχει όμως τό ίδιο κλίμα. Οί άνεμοί πού φυσούν από τόν ώκεανό επηρεάζουν τό κλίμα της, πού είναι ώκεάνιο.

Στά χλοερά λιβάδια της βρίσκουν άφθονη τροφή 59.000.000 πρόβατα και 9.000.000 βοοειδή. Η κτηνοτροφία είναι ή σπουδαιότερη πηγή πλούτου για τούς Νεοζηλανδούς. Μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικών προϊόντων εξάγονται σέ άλλες χώρες.

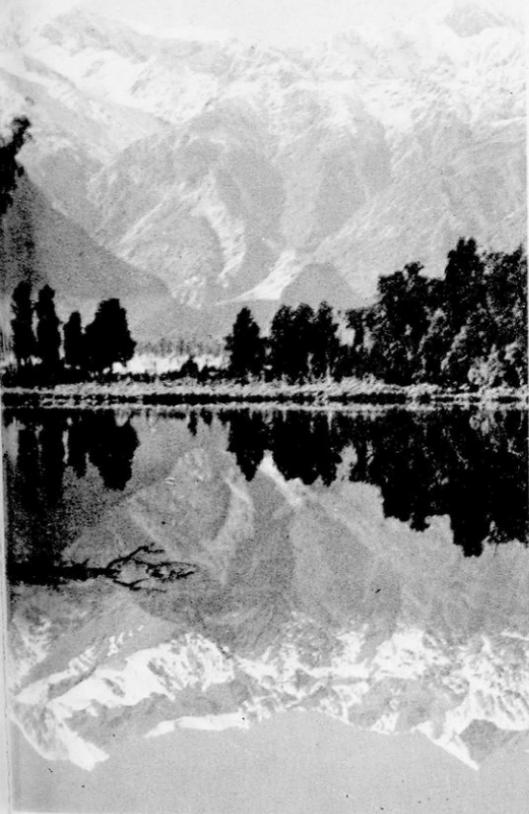
Οί κάτοικοι της Ν. Ζηλανδίας είναι χριστιανοί και μιλούν άγγλικά. Όλοι σχεδόν είναι άπόγονοι Εύρωπαίων άποίκων. Οί ιθαγενείς ονομάζονται **Μάορι**. Είναι περήφανοι και γενναίοι άνθρωποι.

Πρωτεύουσα της Ν. Ζηλανδίας είναι ή **Ουέλιγκτον**.

Θρησκεία: Χριστιανοί.
Βασίλειο: Δημοκρατικό.
Σχέσεις με την Ελλάδα: Φιλικά.
Πρωτεύουσα: Ουέλιγκτον.
Γλώσσα: Ροπού ανέπαρτη.

εικό εστιασμένο: Ροζα Β. Ψηλάδ.
όμιλια: Δολλάρια/Ν. Ζηλανδία.

Εικόνες από τη Ν. Ζηλανδία

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β. Τά άλλα νησιά του Ειρηνικού

Έκταση: 90.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 1.500.000

Ερωτήσεις-δραστηριότητες

1. Δείξτε στην υδρόγειο σφαίρα τόν Ειρηνικό ώκεανό.
2. Παρατηρήστε τά νησιά πού βρίσκονται σ' αυτόν. Πώς σχηματίστηκαν;
3. Συζητήστε γιά τό κλίμα, τή φύση καί τούς κατοίκους τους.
4. Δείξτε στό χάρτη τά νησιά Χαθάη.
5. Προβάλετε εικόνες από τά νησιά του Ειρηνικού.

Ο Μαγγελάνος ήταν ό πρώτος Εύρωπαϊός θαλασσοπόρος πού πέρασε τόν Ειρηνικό ώκεανό. Πολλές μέρες ό τολμηρός αυτός άντρας καί οί σύντροφοί του πάλευαν μέ τά κύματα καί πολύ συχνά στό δρόμο τους συναντούσαν νησιά, άλλα καταπράσινα μέ έξωτικά άνθη καί άλλα έντελώς άγονα. Αργότερα άλλοι θαλασσοπόροι ανακάλυψαν χιλιάδες νησάκια, πού προβάλλουν δειλά μέσα από τά κύματα του μεγάλου ώκεανού, σάν νά φοβούνται μήν καταποντιστούν. Όλα σχεδόν σχηματίστηκαν από κοράλλια ή από έκρηξεις ήφαιστειών.

Στά βορειοανατολικά τής Αύστραλίας βρίσκονται τά νησιά τής **Μελανησίας**, τής **Μικρονησίας** καί τής **Πολυνησίας**.

Στή Μελανησία, έκτός από τή Ν. Γουινέα καί τά νησιά Βίσμαρκ, ανήκουν καί τά νησιά του **Σολομώντα**, οί **Έθριδες** καί ή **Νέα Καληδονία**. Είναι ύπολείμματα μιάς ήπειρου πού καταποντίστηκε, όπως λένε οί γεωλόγοι.

Στή Μικρονησία υπάρχουν πολλά μικρά νησιά, πού ανήκουν στίς Η.Π.Α.

Τά ύπόλοιπα νησιά του Ειρηνικού αποτελούν τήν Πολυνησία. Άλλα από αυτά ανήκουν στήν Αύστραλία καί τή Ν. Ζηλανδία καί άλλα στή Γαλλία, τή Μ. Βρετανία καί τίς Η.Π.Α.

Έκει βρίσκονται καί τά νησιά **Χαθάη**. Είναι ή 50ή πολιτεία τών Η.Π.Α. Έχουν εύχριστο ώκεάνιο κλίμα, ώραία τοπία, γραφικές άμμουδιές καί σ' αυτά παραθερίζουν πολλοί Άμερικοί. Οί κάτοικοί τους ανήκουν σέ διάφορες φυλές. Πρωτεύουσα είναι ή **Χονολουλού**.

«Η Χονολουλού, όπως γράφει ή Έλ. Ούράνη, έχει έκθαμβωτική πλούσια θλάσση... Τό ήπιο χλιαρό κλίμα της έχει μιά καταπληκτική όμαλότητα καί δέν παρουσιάζει ύπολογισιμες αύξομειώσεις ούτε τό χειμώνα ούτε τό καλοκαίρι ούτε τή μέρα ούτε τή νύχτα. Τό χρώμα είναι πάντοτε νωπό, τό έκτεταμένο πράσινο χαλί του εδάφους δέ διακόπτεται παρά από τά σπίτια, τούς δρόμους καί τίς πελώριες φυτείες...». Παντού φυτρώνουν πολύχρωμα εύδιαστά λουλούδια. Είναι ένα άληθινά παραδεισένιο νησί.

Όνόματα καί έννοιες:

Νέα Ζηλανδία, ήφαιστειογενή νησιά, Χαθάη, Χονολουλού, Μικρονησία, Πολυνησία, Μελανησία.

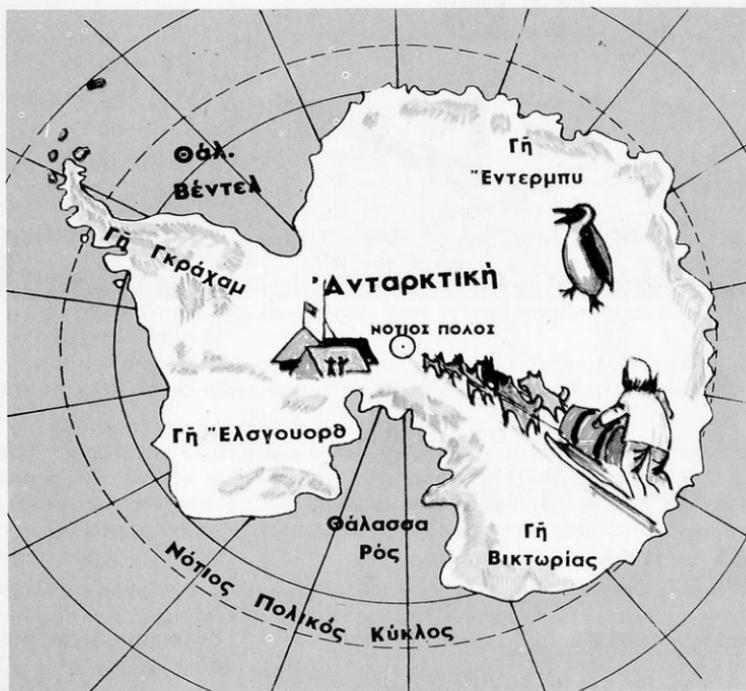
Νά γνωρίζετε ότι:

Οί ώκεανοί καί οί θαλάσσιοι άνεμοί επηρεάζουν τό κλίμα τών γειτονικών τους περιόχων.

Εικόνες από τὰ νησιά τοῦ Ειρηνικοῦ ὠκεανοῦ

ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

στ. Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

Από το βιβλίο.

57

Ἡ Χώρα τῶν Πάγων

31-49

Ἔκταση: 14.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: Λίγοι ἔξερευνητές

Ἐρωτήσεις-δραστηριότητες

1. Παρατηρήστε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τοὺς πόλους τῆς Γῆς. Γύρω ἀπὸ τὸ Βόρειο πόλο ὑπάρχει ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός. Τί ὑπάρχει στὸ Νότιο πόλο;
2. Δείξτε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Ἀνταρκτική καὶ τὸ Νότιο πολικὸ κύκλο.
3. Δείξτε τὴ Γῆ τοῦ Πυρός, τὴ Νότια Ἀφρική, τὴν Αὐστραλία.
4. Γιατί ἡ ἔκτη αὐτὴ ἡπειρος ὀνομάστηκε Ἀνταρκτική;
5. Πότε καὶ πῶς ἀνακαλύφθηκε;
6. Ὑπάρχει ζωὴ στήν Ἀνταρκτική;
7. Γιατί πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν παγωμένη καὶ ἀκατοίκητη αὐτὴ ἡπειρο;

Τώρα ἂς γνωρίσουμε καὶ τὴν παγωμένη πατρίδα τῶν πιγκουίνων, τὴν Ἀνταρκτική, πού ἔλειπε ἐντελῶς ἀπὸ τίς παλιότερες Γεωγραφίες.

Ός τόν περασμένο αιώνα οι άνθρωποι πίστευαν ότι τά νερά του Ειρηνικού, του 'Ατλαντικού καί του 'Ινδικού ωκεανού έσμιγαν στό Νότιο πόλο τής Γής καί σχημάτιζαν γύρω από αυτόν τό Νότιο παγωμένο ωκεανό. Στά 1832 μάλιστα ό Άγγλος **Μπίσκοε** έπιχείρησε νά φτάσει μέ τό καράβι του ως τό Νότιο πόλο. Έτσι ό τοιμηρός αυτός άντρας βρέθηκε άπροσδόκητα στίς άκτές μιάς νέας ήπειρου. Η νέα χώρα όνομάστηκε Άνταρκτική, γιατί βρίσκεται στό αντίθετο μέρος τής Άρκτου, 4 δηλαδή του Βορρά.

Άργότερα πολλοί άλλοι θέλησαν νά έπαναλάβουν τό επικίνδυνο ταξίδι του Μπίσκοε καί στά 1911 μιά όμάδα Νορβηγών, μέ άρχηγό τόν **Άμμουδσεν**, έφτασε πρώτη στό Νότιο πόλο. Άλλες άποστολές έξερεύνησαν μέ άεροπλάνα καί χαρτογράφησαν τή νέα ήπειρο.

Στήν Άνταρκτική ή άνισότητα μέρας καί νύχτας είναι μεγάλη. Τό κρύο είναι δριμύ. Έκεί όλα είναι σκεπασμένα μέ αιώνια χιόνια καί πάγους, πού, όπως λένε οι έπιστήμονες, έχουν πάχος 2.500 μέτρα περίπου! Χιονίζει όλο τό χρόνο καί ό παγωμένος... νοτιάς φυσάει άσταμάτητα. Σπάνια τό καλοκαίρι φτάνει ως τίς άκτές ό ζεστός... βοριάς καί τότε εκεί λιώνουν τά χιόνια καί φυτρώνουν λειχίνες καί βρύα. Είναι τά μόνα φυτά πού μπορεί νά βρει κανείς στήν Άνταρκτική.

Ζώα καί άνθρωποι δέν υπάρχουν σ' αυτή. Μόνο λίγοι έξερευνητές φτάνουν κάπου κάπου ως εκεί. Άπό αυτούς γνωρίζουμε ότι ή Άνταρκτική είναι ένα πλατύ όροπέδιο μέ μεγάλα βουνά καί ήφαιστεια. Ένα ενεργό ήφαιστειο είναι τό **Έρεβος**, πού έχει ύψος 3.795 μ.

Στά δυτικά τής Άνταρκτικής σχηματίζεται μιά μεγάλη παγωμένη χερσόνησος. Η πλησιέστερη στό Νότιο πόλο θαλάσσια περιοχή τής Άνταρκτικής είναι ή **θάλασσα Ρός**.

Στή μεγάλη κατάλευκη αυτή χώρα έχουν έγκαταστήσει τό βασίλειό τους οι πιγκουίνοι. Εκατομμύρια από αυτούς ζουν στίς άκτές τής Άνταρκτικής. Στίς γύρω θάλασσες υπάρχουν πολλές φάλαινες, θαλάσσιοι έλέφαντες, φώκιες. Μαζί τους έπιπλέον στήν ψυχρή θάλασσα τεράστια παγόβουνα, πού είναι επικίνδυνες παγίδες γιά τά πλοία.

Σήμερα πολλά κράτη ενδιαφέρονται νά κατακτήσουν τήν Άνταρκτική γιά στρατηγικούς λόγους καί έχουν έγκαταστήσει σ' αυτή έπιστημονικά έργαστήρια.

Νά μάθετε τά όνόματα: Άρκτική, Άνταρκτική.

Νά γνωρίζετε ότι:

1. Στο νότιο ήμισφαίριο τής Γής οι νότιοι άνεμοι είναι ψυχροί καί οι βόρειοι θερμοί.
2. Τά παγόβουνα είναι επικίνδυνα γιά τά πλοία.
3. Ό άνθρωπος έχει πάντα τήν έπιθυμία νά πλουτίσει τίς γνώσεις του.
4. Όσο προχωρούμε από τόν Ίσημερινό πρós τούς πόλους, τόσο ή άνισότητα μέρας καί νύχτας μεγαλώνει.

Δραστηριότητες: Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Άνταρκτικής.

Γ' ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ερωτήσεις 1-30

58

Οί κάτοικοι τῆς Γῆς

Οί ἄνθρωποι πού ζοῦν σήμερα στή Γῆ εἶναι περίπου 4.000.000.000 καί συνεχῶς πληθαίνουν. Ἡ ἐτήσια αὐξησή τους ὑπολογίζεται σέ 2% περίπου.

Οἱ πύο πυκνοκατοικημένες περιοχές εἶναι ἡ ζώνη τῶν μουσῶνων καί ἡ Βόρεια εὐκρατη ζώνη. Οἱ εὐνοϊκές κλιματολογικές συνθηκές, ὁ φυσικός πλοῦτος καί ἄλλοι παράγοντες βοήθησαν στή συγκέντρωση πολλῶν ἀνθρώπων σέ ὀρισμένες περιοχές. Ἄλλοι, δυσμενεῖς παράγοντες ἄφησαν ἀκατοίκητες ἢ πολύ ἀραιοκατοικημένες μεγάλες περιοχές τοῦ πλανήτη μας.

Στά 1.000 π.Χ. ζοῦσαν στή Γῆ περίπου	100.000.000 ἄνθρωποι
» 1.800 μ.Χ. » » » »	900.000.000 »
» 1.900 μ.Χ. » » » »	1.600.000.000 »
» 1.960 μ.Χ. » » » »	3.000.000.000 »
Σήμερα ζοῦν στή Γῆ	4.000.000.000 »

Ἀπό τά ἀρχαῖα χρόνια οἱ ἄνθρωποι ἀναζητοῦσαν **ζωτικούς χώρους** γιά νά ἐγκατασταθοῦν σ' αὐτούς, νά στήσουν τίς καλύβες τους, νά ἰδρῦσουν χωριά, πόλεις, κράτη. Οἱ χώροι αὐτοί ἔπρεπε νά ἔχουν ὑγιεινό κλίμα, νά τοῦς ἐξασφαλίζουν τροφή καί ἀσφάλεια, νά εὐνοοῦν τή δημιουργία οἰκισμῶν, νά ἐξυπηρετοῦν τίς συγκοινωνίες καί ἄλλες βασικές ἀνάγκες τους.

Ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς περιοχῆς περιορίζει τό ζωτικό χώρο τῶν κατοίκων της. Συνέπεια τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ, ὅπως μάθαμ, στήν ἱστορία, εἶναι οἱ μεταναστεύσεις τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀποικισμός, οἱ κατακτατικοί πόλεμοι.

Οἱ ἀνθρώπινες φυλές

Οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς ἀνήκουν σέ διάφορες **φυλές**. Αὐτές εἶναι δημιούργημα τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος, στό ὅποιο ἔζησαν γιά αἰῶνες οἱ πρόγονοί τους.

Ἀνάλογα μέ τή σωματική τους διάπλαση, τά χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου καί

Στήν κίτρινη φυλή ἀνήκει περίπου τό 50% τῶν ἀνθρώπων
Στή λευκή φυλή » » » 40% » »
Στή μαύρη φυλή » » » 10% » »

Λευκή φυλή

Κίτρινη φυλή

Μαύρη φυλή

τό χρώμα τοῦ δέρματός τους, οἱ ἄνθρωποι διαίρουονται στή **λευκή** ἢ **Ἰνδοευρωπαϊκή**, στήν **κίτρινη** καί στή **μαύρη φυλή**.

Κοιτίδα τῆς λευκῆς φυλῆς θεωροῦνται οἱ Ἰνδίες. Ἀπό ἐκεῖ οἱ Ἰνδοευρωπαῖοι ἀπλώθηκαν στίς εὐκρατες ζώνες τῆς Γῆς, ἀνάπτυσαν στά ἀρχαῖα χρόνια μεγάλους πολιτισμούς καί δημιούργησαν τό θαῦμα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ κίτρινη φυλή κατοικεῖ στήν Κεντρική καί Ἀνατολική Ἀσία. Οἱ μαῦροι ζοῦν στήν Τροπική ζώνη τῆς Γῆς. Κοιτίδα τῆς φυλῆς τους εἶναι ἡ Ἀφρική.

Ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν κρατῶν τῆς Γῆς συνεδριάζουν στόν Ο.Η.Ε.

Ἡ γλώσσα τῶν ἀνθρώπων

Ἵλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Γῆς δέ μιλοῦν τήν ἴδια **γλώσσα**.
Σπουδαιότερη διεθνῆς γλώσσα σήμερα εἶναι ἡ ἀγγλική.

Οἱ κυριότερες θρησκείες

Ἵπως μάθαμε στά θρησκευτικά, οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν σέ κάποιο Θεό. Στή Γῆ ὑπάρχουν σήμερα πολλές **θρησκείες**, ἄλλες μονοθεϊστικές καί ἄλλες πολυθεϊστικές. Οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικής καί τῆς Αὐστραλίας καί ἀρκετοί κάτοικοι τῆς Ἀφρικής καί τῆς Ἀσίας εἶναι χριστιανοί. Οἱ λαοί τῆς κίτρινης φυλῆς εἶναι βουδιστές, κομφουκιστές, σινοϊστές, βραχμανιστές. Πολλοί μαῦροι εἶναι εἰδωλόλατρες.

Τά κράτη τῆς Γῆς

Στό μάθημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτη γνωρίσαμε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο εἶναι ὀργανωμένοι οἱ ἄνθρωποι σέ **κράτη**. Κάθε λαός, πού ζεῖ μόνιμα σέ μιά χώρα καί εἶναι ὀργανωμένος μέ νόμους, εἶναι ἓνα ξεχωριστό κράτος.

Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο διοικεῖται τό κράτος ὀνομάζεται **πολίτευμα**. Συνηθισμένα πολιτεύματα εἶναι ἡ δημοκρατία, ἡ δικτατορία, ἡ βασιλεία. Ἀσύγκριτα καλύτερο πολίτευμα εἶναι ἡ δημοκρατία.

“Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τά ἴδια δικαιώματα

“Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τά ἴδια δικαιώματα στή ζωῆ. Αυτό ἀναφέρεται καί σέ παγκόσμιες διακηρύξεις πού ἔχουν ὑπογράψει ὅλα τά κράτη τῆς Γῆς.

Μεγάλοι παγκόσμιοι ὀργανισμοί ὅπως ὁ Ο.Η.Ε. καί κορυφαῖοι πολιτικοί καταβάλλουν προσπάθειες, γιά νά συναδελφώσουν τούς λαούς καί ὅλοι μαζί νά ἐργαστοῦν μέ πίστη, γιά νά ἀπαλλάξουν τό σύγχρονο ἄνθρωπο ἀπό τή φτώχεια, τήν ἀμάθεια, τίς ἀρρώστιες, τούς κινδύνους καί τίς καταστροφές τῶν πολέμων καί νά τοῦ ἐξασφαλίσουν καλύτερες συνθηκες ζωῆς.

Σύγχρονα μεγάλα προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας

Μεγάλα προβλήματα ἔχουν δημιουργηθεῖ σήμερα σέ πολλές περιοχές τῆς Γῆς. Αὐτά εἶναι ὁ **ὑπερπληθυσμός**, ἡ **μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος** ἀπό τά καυσάερια καί τά λύματα, ἡ ἐξάντληση τῶν γνωστῶν **πηγῶν ἐνέργειας** (ἐνεργειακό πρόβλημα), οἱ **πολεμικές συγκρούσεις** καί ἡ ἀπειλή μιάς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς μέ τά φοβερά σύγχρονα ὄπλα κ.ἄ. αἰτίες.

Πολλοί ἄνθρωποι στόν κόσμο ὑποσιτίζονται, ὑποφέρουν, δέν ἔχουν ἱατρική περίθαλψη, ζοῦν στήν ἀμάθεια κάτω ἀπό ἀπαράδεκτες γιά τήν ἐποχή μας συνθηκες.

“Ὅλα αὐτά δημιουργοῦν στό σημερινό ἄνθρωπο τήν ὑποχρέωση νά χρησιμοποιήσει εὐεργετικά τά καταπληκτικά τεχνολογικά ἐπιτεύγματα τῆς ἐποχῆς μας καί νά ἐργάζεται γιά ἓνα καλύτερο μέλλον γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους τῆς Γῆς.

Νά μάθετε τίς ἐννοιες

Φυλή, ζωτικός χώρος, ὑπερπληθυσμός, μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, πηγές ἐνέργειας.

Νά γνωρίζετε ὅτι:

1. Ὁ ὑπερπληθυσμός καί ἡ ἔλλειψη ζωτικοῦ χώρου δημιουργοῦν πολλά προβλήματα.
2. Πιο πυκνοκατοικημένες εἶναι οἱ περιοχές πού ἔχουν ὑγιεινό κλίμα καί ἀφθονες πλουτοπαραγωγικές πηγές.
3. Ἡ Γῆ ἐπιδρά πάνω στόν ἄνθρωπο μέ τή θέση, τό κλίμα, τό ἔδαφος, τόν πλοῦτο της κτλ.
4. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιδρά ἐπίσης πάνω στή Γῆ μέ τά ἐργα του.
5. Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος εἶναι μιά ἀπό τίς σοβαρότερες ἀπειλές γιά τή ζωῆ μας.

59 Οί Έλληνες καί ό κόσμος

Άπό τά άρχαία χρόνια ποτέ δέ χώρεσε τούς "Έλληνες ή 'Ελλάδα. Πολύ συχνά άπό τά μητροπολιτικά λιμάνια τής χώρας μας τριήρεις μέ τόν οικιστή, τό ιερό πύρ καί τούς άποίκους έφευγαν γιά άλλους μακρινούς τόπους. Ήταν οί ιδρυτές τών πολυάριθμων έλληνικών άποικιών, πού άνθούσαν σέ όλα τά νησιά καί τά παράλια τής Μεσογείου καί του Εϋξεινου Πόντου. Σήμερα στά στήθια τών Έλλήνων έξακολουθεί νά πάλλεται άκόμα ή άνήσυχη καρδιά του πολυπλάνητου Όδυσσέα. Καί πάλι ταξιδεύουν.

Καύχημα τής σημερινής Έλλάδας είναι ή έμπορική ναυτιλία μας. Ό έμπορικός στόλος μας είναι ό τρίτος στή Γη. Σέ όλα τά λιμάνια του πλανήτη μας κάποιον καρβάι μέ τή γαλανόλευκη νά κυματίζει στό κατάρτι του, θυμίζει τήν Έλλάδα.

Έκτός όμως άπό τούς πολυτάξιδους ναυτικούς μας, υπάρχουν πολλοί άλλοι Έλληνες πού ζούν έξω άπό τήν Έλλάδα. Αύτοί ύπολογίζονται σέ 4.000.000 άνθρώπους περίπου.

Στά χρόνια τής Τουρκοκρατίας πολλοί Έλληνες ζούσαν στήν Άνατολική Θράκη καί τήν Κωνσταντινούπολη, στή Μικρά Άσία, στή Ρωσία, στή Μολδοβλαχία, στήν Αύστρουγγαρία, στήν Ίταλία, στήν Αίγυπτο. Άπό τό ζωντανό αυτόν Έλληνισμό λίγοι διατηρούνται άκόμα.

Στήν Κωνσταντινούπολη, μετά τήν άνταλλαγή τών πληθυσμών πού έγινε μέ τούς Τούρκους στά 1923, είχαν άπομείνει 125.000 Έλληνες. Σήμερα ζούν σ' ατή λίγες χιλιάδες μονάχα. Λίγοι έχουν μείνει καί στό νησί Ίμβρο.

Άρκετοί Έλληνες ζούν επίσης στή Βόρεια Ήπειρο.

Άπό τίς άρχές του αιώνα μας πολλοί Έλληνες μετανάστευσαν - στίς Η.Π.Α. καί άργότερα στόν Καναδά καί τήν Αύστραλία. Έκεί έγκαταστάθηκαν μόνιμα, δημιουργήσαν περιουσίες, άπόκτησαν αξιώματα, οργανώθηκαν σέ κοινότητες, ίδρυσαν ναούς καί σχολεία καί πολλοί τιμούν τό έλληνικό όνομα ως πολιτικοί, έπιστήμονες, έπιχειρηματίες, καλλιτέχνες.

Τά τελευταία χρόνια περισσότεροι άπό 300.000 Έλληνες εργάζονται στή Δυτική Γερμανία καί άρκετοί σέ άλλες εύρωπαϊκές χώρες.

Τό κράτος μας έχει στείλει σ' αυτές Έλληνες δασκάλους γιά τά Έλληνόπουλα πού ζούν εκεί μέ τούς γονείς τους.

Πολλοί άπό τούς Έλληνες πού μεταναστεύουν γιά εργασία στίς εύρωπαϊκές χώρες σύντομα έπιστρέφουν στήν Έλλάδα. Οί άπόδημοι όμως Έλληνες τών άλλων ήπειρών μένουν όλοι σχεδόν μόνιμα σ' αυτές. Όλοι βέβαια νοσταλγούν τή γενέθλια γη, ζούν μέ τά έλληνικά έθιμα, βοηθούν μέ πολλούς τρόπους τή χώρα μας καί τήν επισκέπτονται συχνά.

Έπίσης άλλοι 520.000 περίπου Έλληνες ζούν στήν Κύπρο.

Έδω τελειώνει η περιήγηση στον πλανήτη μας.

Στην Γ΄ και Δ΄ τάξη γνωρίσαμε την Ελλάδα μας. Στην Ε΄ και Στ΄ τάξη ταξιδέψαμε νοερά σε όλες τις ηπείρους και τους ωκεανούς της Γης. Μελετήσαμε το γήινο χώρο, εξετάσαμε τρ΄ έδαφος, το κλίμα, τη χλωρίδα, την πανίδα, τον πλούτο του και την ανθρώπινη ζωή και δράση.

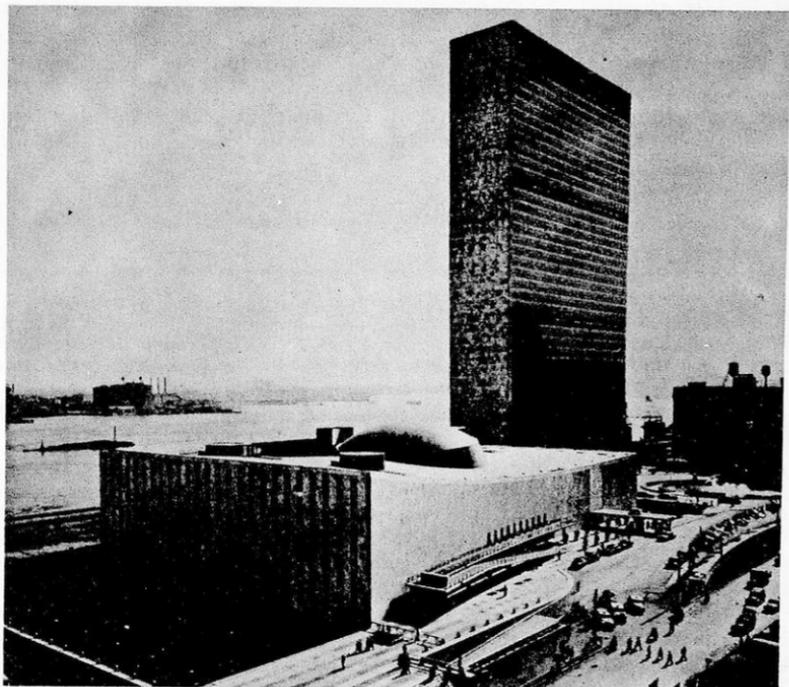
Τώρα καταλαβαίνουμε καλά πόση επίδραση άσκει στη ζωή του ανθρώπου ο χώρος που ζει, αλλά και πόσο έχει μεταμορφώσει ο άνθρωπος αυτό το χώρο με τα αληθινά έκπληκτικά δημιουργήματά του.

Δραστηριότητες

Οι γεωγραφικές γνώσεις είναι σήμερα άπαραίτητες. Η ανάπτυξη του πολιτισμού, των έμπορικων ανταλλαγών, του τουρισμού, η εκμηδένιση των αποστάσεων με τα σύγχρονα συγκοινωνιακά μέσα, τα μέσα ενημέρωσης που μάς μεταφέρουν συνεχώς σε όλες τις γωνιές της Γης και άλλοι λόγοι μάς υποχρεώνουν να γνωρίζουμε καλά τον πλανήτη μας.

Γιά να κάνετε μόνιμο κτήμα σας τις γνώσεις που κατακτήσατε ως τώρα, εργαστείτε ομαδικά με τους συμμαθητές σας και κάνετε διάφορες έμπειρωτικές εργασίες:

1. Παιξτε με μιά ύδρόγειο σφαίρα ή μ΄ έναν παγκόσμιο και άλλους χάρτες. Ένας μπορεί να ρωτάει και άλλος να βρίσκει ηπείρους, ωκεανούς, κράτη, πρωτεύουσες, μεγάλες πόλεις, βουνά, πεδιάδες, έρημους, θάλασσες, κόλπους, χερσόνησες, άκρωτήρια, νησιά, πορθμούς, διώρυγες, ποτάμια, λίμνες και άλλα γεωγραφικά στοιχεία.
2. Όσοι έπιθυμείτε μπορείτε να έτοιμάσετε διάφορους χάρτες, λευκώματα, συλλογές κτλ.
3. Έτοιμάστε πίνακες με τά μεγαλύτερα κράτη, τις μεγαλύτερες πόλεις, τά ψηλότερα βουνά, τά μακρύτερα ποτάμια, τις μεγαλύτερες λίμνες, τά κυριότερα νησιά της Γης κτλ.
4. Μιλήστε για τά μεγάλα κέντρα παραγωγής και τις κυριότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές της Γης και τή συγκέντρωση πολλών ανθρώπων κοντά τους.
5. Δικαιολογήστε την ανάπτυξη σπουδαίων πολιτισμών σε όρισμένες περιοχές, τή δημιουργία μεγάλων άστικων, έμπορικων, βιομηχανικων, συγκοινωνιακων, πνευματικων κτλ. κέντρων.
6. Έπινοήστε και άλλες εργασίες, που θα πλουτίσουν και θα στεριώσουν τις γνώσεις σας και θ΄ άκονίσουν τό μυαλό σας.
7. Συζητήστε για τά μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζουν σήμερα οι άνθρωποι στη Γη.

Τό κτίριο του Ο.Η.Ε. στη Ν. Ύορκη

024000018018

ΕΚΔΟΣΗ Δ' 1982 (V) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 180.000 ΣΥΜΒΑΣΗ 3699/15-12-81

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Ν. Καρέντζος ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Άφοι Χατζηχρυσού

